

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
SOSYOLOJİ DOKTORA PROGRAMI**

**DÜZENSİZ GÖÇMENLER İLE GEÇİCİ KORUMA ALTINDA
BULUNAN BİREYLER TARAFINDAN
JANDARMA SORUMLULUK BÖLGESİNDE İŞLENEN
ASAYİŞ SUÇLARINA İLİŞKİN BİR ANALİZ**

HAZIRLAYAN

MURAT KOÇANLI

DOKTORA TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. CEYDA KULOĞLU

ANKARA-2024

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 05/11/2024

Öğrencinin Adı, Soyadı: Murat KOÇANLI

Öğrencinin Numarası: 21920054

Anabilim Dalı: Sosyoloji

Programı: Sosyoloji Doktora Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Doç. Dr. Ceyda KULOĞLU

Tez Başlığı: Düzensiz Göçmenler ile Geçici Koruma Altında Bulunan Bireyler
Tarafından Jandarma Sorumluluk Bölgesinde İşlenen Asayiş Suçlarına İlişkin Bir Analiz

Yukarıda başlığı belirtilen Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 316 sayfalık kısmına ilişkin, 05/11/2024 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %5'tir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

05/11/2024

Doç. Dr. Ceyda KULOĞLU
Öğrenci Danışmanı

TEŞEKKÜR

Göç ve suç sosyolojisi alanlarına anlamlı katkılar sağlayacağını düşündüğüm bu çalışmanın temelinde, Jandarma Genel Komutanlığının asayiş birimlerinde görev yaptığım esnada edindiğim saha tecrübeleri ile gözlemlerim sonucunda kazandığım birikimler yer almaktadır. Uzun zahmetler sonunda göç ve suç verilerinin kullanımına ilişkin aldığım izinler doğrultusunda önemli sonuçların ortaya çıktığını değerlendiriyorum. Jandarmanın sorumluluk sahasına ilişkin temin edilen ayrıntılı asayiş suç verileri ile göçmen gruplarına ait demografik bilgilerinin beraber analiz edildiği ilk çalışmalardan biri olması araştırmanın özgünlüğünü ve önemini ortaya koymaktadır.

Meslek hayatım boyunca suç ve suçlulukla mücadele ederken her zaman hayalini kurduğum çalışmanın nihayete ermesinde çok değerli hocalarımla katkısı ve gayretleri söz konusudur. Özellikle tez danışmanım Doç. Dr. Ceyda KULOĞLU'nun her zaman beni cesaretlendirmesi, destek vermesi ve araştırmanın bilimsel bir temel üzerinde yükselmesini sağlamasından dolayı kendisine şükranlarımı sunuyorum. Araştırmayı hangi esaslar dahilinde yürütmem gerektiği yönündeki tavsiyeleri, verdiği motivasyonları, doktora eğitimi süresince akademik danışmanım olarak her daim destek vermesi nedeniyle Doç. Dr. Çiçek COŞKUN'a teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum. Bununla birlikte, doktora eğitimi boyunca derslere giren tüm hocalarımızın verdiği katkıları ve desteklerinden dolayı minnettarım. Çalışma dahilinde verilerin kullanım iznini sağlayan Jandarma Genel Komutanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığının değerli yetkililerine teşekkür ediyorum. Son olarak, çalışma süresince desteğini esirgemeyen sevgili kızım Zeynep Deniz KOÇANLI'ya şükranlarımı ve sevgilerimi sunarım.

ÖZET

Murat KOÇANLI, Düzensiz Göçmenler ile Geçici Koruma Altında Bulunan Bireyler Tarafından Jandarma Sorumluluk Bölgesinde İşlenen Asayiş Suçlarına İlişkin Bir Analiz, Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Doktora Programı, 2024.

Bireyler varoluşlarından bu yana çeşitli etmenlerin etkisiyle daha refah bir yaşam kurmak, ekonomik yeterliliklerini sağlamak ve daha güvenli bir ortamda yaşamlarını sürdürmek amacıyla sürekli göç etmişlerdir. Ancak göç olgusu sadece fiziksel bir hareketten ibaret değildir. Hem göç eden bireylerde hem de göç edilen topluluklarda önemli sosyal ve kültürel değişimler meydana getirmektedir. Göç sürecinde en fazla etkilenen bireyler olduğundan yeni topluma uyum süreçleri de kolay olmamaktadır. Bireyler, kimliklerini yansıtan geleneklerini, değerlerini ve normlarını da beraberlerinde getirerek yeni toplumlarında yaşamaya çalışmaktadırlar. Göç sürecinin bu özelliği, bireylerin yeni toplumlarıyla uyumsuzluk seviyesinin artmasına ve entegrasyonun yavaş ilerlemesine yol açmaktadır. Bu durum, göç eden bireylerin toplumdan soyutlanmasına, dışlanmasına ve etiketlenmesine neden olmaktadır. Entegrasyon sürecinin uzaması, bireylerin sapsız veya suç davranışlarını göstermesini sağlayabilmektedir. Bu kapsamda, 2011 yılından itibaren Orta Doğu bölgesinde meydana gelen kaos ve kargaşa ortamı özellikle Suriye’de yaşayan bireylerin kitlesel göçüne yol açmıştır. Bununla birlikte, Güney Doğu Asya ile Afrika ülkelerinde yaşayan bireyler ekonomik, siyasal ve güvenlik sebepleriyle Türkiye’ye göç etmeye devam etmiştir. Her iki göçmen grubunun Türkiye’yi transit ülke olarak görmeyip hedef ülke kapsamında değerlendirmesi nedeniyle ülke genelinde önemli sosyal, ekonomik ve güvenlik alanlarında sorunlar yaşanmasını sağlamıştır. Bu temel çerçeveden hareketle, düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin 2012-2021 yılları arasında Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk bölgesinde işledikleri asayiş suçları analiz edilmiştir. İşlenen suçların asayiş suç verilerine yansımaları, suçların kaynağındaki etmenler ve toplum genelinde oluşturdukları etkiler kültürel özellikler ve sosyal yapı unsurları doğrultusunda incelenmiştir. Yapılan analiz neticesinde, göçmen grupların toplum genelinde algılandığı gibi çok yüksek suç oranlarına sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Ancak her iki grup tarafından işlenen asayiş

suç miktarlarının, yıllara sâri olacak şekilde yükseliş eğiliminde olduğu ifade edilmelidir. Bununla beraber, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin ekonomik yeterliliklerini sürdürmek ve kazanmak amacıyla ekonomik temelli suçları işledikleri tespit edilmiştir. Ekonomik yetersizliğin neden olduğu gerilimler nedeniyle şiddet esaslı suçları da işledikleri saptanmıştır. Diğer taraftan Güney Doğu Asya ülkelerinden gelen düzensiz göçmenlerin, kültürel faktörlerin etkisiyle cinsel suçlar ile daha fazla ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Tespit edilen bu sonuçlar doğrultusunda, suç oranlarındaki artışın durdurulması ve azaltılması amacıyla toplumsal odaklı ve kırık camlar temelli kolluk stratejileri ile compStat türü analizlerin uygulanması yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Düzensiz Göçmen, Geçici Koruma Statüsü, Asayiş Suçları, Sosyal Düzensizlik, Jandarma.

ABSTRACT

Murat KOÇANLI, An Analysis on Public Order Crimes Committed by Irregular Migrants and Individuals Under Temporary Protection in the Gendarmerie Responsibility Area, Baskent University, Institute of Social Sciences, Sociology PhD Program, 2024.

Individuals have continuously migrated since their existence in order to establish a more prosperous life, to ensure their economic competence and to live in a safer environment under the influence of various factors. However, the phenomenon of migration is not only a physical movement. It brings about significant social and cultural changes in both the individuals who migrate and the communities to which they migrate. Since individuals are the most affected in the migration process, their adaptation to the new society is not easy. Individuals try to live in their new societies, bringing with them their traditions, values and norms that reflect their identities. This feature of the migration process leads to an increase in the level of incompatibility of individuals with their new societies and slow integration. This leads to isolation, exclusion and labeling of migrants. The prolonged integration process may lead individuals to display deviant or criminal behaviors. In this context, the chaos and turmoil in the Middle East region since 2011 has led to mass migration, especially of individuals living in Syria. However, individuals living in South East Asia and Africa continued to migrate to Turkey for economic, political and security reasons. Since both groups of migrants do not see Turkey as a transit country but rather as a destination country, they have caused significant social, economic and security problems in the country. Based on this basic framework, the public order crimes committed by irregular migrants and Syrians under temporary protection status in the area of responsibility of the Gendarmerie General Command between 2012-2021 were analyzed. The reflection of the crimes committed on public order crime data, the factors at the source of the crimes and their effects on the society were analyzed in line with cultural characteristics and social structure elements. As a result of the analysis, it was determined that immigrant groups do not have very high crime rates as perceived in the society. However, it should be noted that the amount of public order crimes committed by both groups has been on an upward trend over the years. In addition, it has been found that Syrians under temporary protection commit economic-based crimes in order to

maintain and gain economic competence. It has also been determined that they commit violent crimes due to the tensions caused by economic insufficiency. On the other hand, it has been determined that irregular migrants from South East Asian countries are more associated with sexual crimes due to cultural factors. In line with these results, recommendations have been made for the implementation of community-oriented and broken windows-based law enforcement strategies and compStat-type analyses in order to stop and reduce the increase in crime rates.

Key Words: Irregular Migrant, Temporary Protection Status, Public Order Crimes, Social Disorder, Gendarmerie.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT..	iii
SİMGELER VE KISALTMLAR LİSTESİ	xiv
GİRİŞ	1
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	10
1.1. Göç Olgusu ve Tarihsel Süreci.....	10
1.2. Göç Olgusu ile ilgili Kavramsal Tanımlar	14
1.3. Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler ile İdari Yapılanmalar	23
1.3.1. Göç İdaresi Başkanlığı.....	28
1.3.2. Jandarma Genel Komutanlığı.....	30
1.4. Sınıflandırmalara Göre Göç Türleri	31
1.5. Göçmen Kaçakçılığı ve Türkiye Özelinde Değerlendirilmesi	35
1.6. İnsan Ticareti ve Mağduriyeti	38
1.7. Suç Olgusunun Tanımlanması.....	43
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	49
2.1. Düzensiz Göç ve Suç Olguları Arasındaki İlişkiyi Esas Alan Araştırmalar	50
2.1.1. Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkinin güçlü ve pozitif olduğunu esas alan araştırmalar	53
2.1.2. Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu esas alan araştırmalar.....	63
2.1.3. Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkinin negatif olduğunu esas alan araştırmalar.....	65
2.2. Düzensiz Göç ve Suç Olguları Arasındaki İlişki Kapsamında Sosyolojik Kuramların Değerlendirilmesi	68
2.2.1. Sosyal düzensizlik yaklaşımı	69

2.2.2. Anomi ve gerilim yaklaşımı.....	75
2.2.3. Alt kültür yaklaşımları	84
2.3. Düzensiz Göç ve Suç Olguları Arasındaki İlişkiyi Etkileyen Faktörler .	91
2.3.1. Demografik ve toplumsal faktörler	92
2.3.2. Kültürel faktörler.....	102
2.3.3. Ekonomik faktörler.....	111
2.3.4. Uyum sürecine ilişkin faktörler	116
3. METODOLOJİ	128
3.1. Araştırmanın Amacı	128
3.2. Araştırmanın Önemi.....	130
3.3. Araştırmanın Problemi.....	131
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	133
3.5. Araştırmanın Yöntemi ve Modeli.....	134
3.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	138
4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	140
4.1. Jandarma Genel Komutanlığı Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Asayiş Suçlarının Değerlendirilmesi.....	145
4.1.1. Jandarma Genel Komutanlığı sorumluluk bölgesinde meydana gelen asayiş suçlarının demografik faktörler açısından incelenmesi.....	157
4.2. Jandarma Genel Komutanlığı Sorumluluk Bölgesindeki Düzensiz Göçmenlere İlişkin Göç Verilerinin Değerlendirilmesi	168
4.3. Türkiye Genelindeki Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilere Ait Göç Verilerinin Değerlendirilmesi	182
4.4. Jandarma Genel Komutanlığı Sorumluluk Bölgesinde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Asayiş Suçlarının Değerlendirilmesi.....	187
4.4.1. Jandarma Genel Komutanlığı sorumluluk bölgesinde yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen asayiş suçlarının demografik faktörler açısından incelenmesi.....	205

4.5. Yoğunlukla İşlenen Belirli Suç Türlerine İlişkin Şüpheli Verilerinin Değerlendirilmesi.....	215
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	239
KAYNAKLAR.....	266
EKLER	
EK-1: Etik Kurulu Onayı	

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1.1. Göç İdaresi Başkanlığının Teşkilat Şeması.....	29
Şekil 1.2. GKİT Daire Başkanlığının Teşkilat Şeması.....	30
Şekil 1.3. Zorunlu Göç Tipolojisi.....	32
Şekil 1.4. Dünya Geneline Meydana Gelen İnsan Ticareti Vakalarını Gösteren Harita.....	40
Şekil 2.1. Burgess'in Ortak Merkezli Kuşaklar Modeli.....	71
Şekil 2.2. Merton'un Gerilim Teorisi.....	79
Şekil 2.3. Türkiye'nin 2019 Yılına Ait Göçmen Uyum Politikası İndeksi.....	122
Şekil 2.4. Türkiye'nin 2019 Yılına Ait Göçmen Uyum Politikası İndeksinin Sekiz Farklı Alanda Gösterimi.....	122
Şekil 3.1. Taşra Teşkilatlanması.....	138
Şekil 3.2. GKİT Şube Müdürlükleri ve Kısım Amirlikleri.....	138
Şekil 4.1. Kişilere Karşı İşlenen Suçların Sınıflandırılması.....	141
Şekil 4.2. Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Sınıflandırılması.....	142
Şekil 4.3. Topluma Karşı İşlenen Suçların Sınıflandırılması.....	143
Şekil 4.4. Millete ve Devlete Karşı Suçların Sınıflandırılması.....	144
Şekil 4.5. 2012-2021 Yılları Arasında Meydana Gelen Asayiş Suçlarının Genel Dağılımı.....	145
Şekil 4.6. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Meydana Gelen Asayiş Suçlarının Genel Dağılımı.....	147
Şekil 4.7. 2012-2021 Yılları Arasında Kişilere Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	148
Şekil 4.8. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Kişilere Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	150
Şekil 4.9. 2012-2021 Yılları Arasında Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	151
Şekil 4.10. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	153
Şekil 4.11. 2012-2021 Yılları Arasında Topluma Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	154
Şekil 4.12. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Topluma Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	155

Şekil 4.13. 2012-2021 Yılları Arasında Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	156
Şekil 4.14. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı.....	157
Şekil 4.15. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı.....	158
Şekil 4.16. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı.....	159
Şekil 4.17. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı	160
Şekil 4.18. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı	162
Şekil 4.19. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı.....	163
Şekil 4.20. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı.....	165
Şekil 4.21. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Meslek Dağılımı.....	166
Şekil 4.22. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Meslek Dağılımı.....	167
Şekil 4.23. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Düzensiz Göç Olaylarının Dağılımı.....	168
Şekil 4.24 Örneklem Grubundaki İllerde JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Düzensiz Göç Olaylarının Dağılımı.....	169
Şekil 4.25. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Dağılımı	170
Şekil 4.26. Göçmen Nüfusun Yıllar İçindeki Değişimi.....	171
Şekil 4.27. Türkiye'deki Toplam Göçmen Nüfusu.	171
Şekil 4.28. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ile JGNK'nın Sorumluluk Bölgesindeki Düzensiz Göçmen Sayılarının Karşılaştırılması.....	172
Şekil 4.29. Örneklem Grubundaki İllerde JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Dağılımı	173
Şekil 4.30. Yurtdışından Gelen Göçmen Nüfusun İl Nüfusuna Oranı.	174

Şekil 4.31. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruklara Göre Dağılımı	174
Şekil 4.32. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Cinsiyet Dağılımı	175
Şekil 4.33. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Yaş Ortalamasının Dağılımı	176
Şekil 4.34. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Organizatör Miktarının Dağılımı.....	177
Şekil 4.35. Örneklem Grubundaki İllerde JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Organizatör Miktarının Dağılımı.....	178
Şekil 4.36. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Organizatörlerin Uyruk Dağılımı	179
Şekil 4.37. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde En Fazla Düzensiz Göç Olayının Meydana Geldiği İllerin Dağılımı.....	180
Şekil 4.38. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde En Az Düzensiz Göç Olayının Meydana Geldiği İllerin Dağılımı.....	181
Şekil 4.39. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Dağılımı.....	182
Şekil 4.40. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 Şehre Göre Dağılımı.....	184
Şekil 4.41. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı.....	185
Şekil 4.42. 2012-2021 Yılları Arasındaki Asayiş Suçlarının Uyruklara Göre Dağılımı.....	187
Şekil 4.43. 2014-2021 Yılları Arasındaki Yabancı Uyruklu Şüphelilere İlişkin Adli İstatistikler.	189
Şekil 4.44. Yerleşik Bireylerin Göçmenlerin Suç Verileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı.....	191
Şekil 4.45. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçlarının Uyruklara Göre Dağılımı.....	193
Şekil 4.46. 2012-2021 Yılları Arasında Kişilere Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı	195
Şekil 4.47. Örneklem Grubundaki İllerde Kişilere Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı.....	196

Şekil 4.48. 2012-2021 Yılları Arasında Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı	197
Şekil 4.49. Örneklem Grubundaki İllerde Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı	200
Şekil 4.50. 2012-2021 Yılları Arasında Topluma Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı	201
Şekil 4.51. Örneklem Grubundaki İllerde Topluma Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı	202
Şekil 4.52. 2012-2021 Yılları Arasında Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı	203
Şekil 4.53. Örneklem Grubundaki İllerde Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı	204
Şekil 4.54. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı	205
Şekil 4.55. 2012-2021 Yılları Arasındaki İnsan Ticareti Mağdurlarının Dağılımı	206
Şekil 4.56. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı	207
Şekil 4.57. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı	208
Şekil 4.58. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı	209
Şekil 4.59. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı	210
Şekil 4.60. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı	212
Şekil 4.61. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Meslek Dağılımı	213
Şekil 4.62. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Meslek Dağılımı	214
Şekil 4.63. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cebir ve Tehdit Suçlarının Dağılımı	215
Şekil 4.64. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cebir ve Tehdit Suçlarının Dağılımı	216

Şekil 4.65. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Kasten Yaralama Suçunun Dağılımı	217
Şekil 4.66. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Kasten Yaralama Suçunun Dağılımı	218
Şekil 4.67. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Hırsızlık Suçlarının Dağılımı.....	219
Şekil 4.68. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Hırsızlık Suçlarının Dağılımı.....	220
Şekil 4.69. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Yağma Suçunun Dağılımı	221
Şekil 4.70. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Yağma Suçunun Dağılımı	222
Şekil 4.71. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Mala Zarar Verme Suçunun Dağılımı	223
Şekil 4.72. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Mala Zarar Verme Suçunun Dağılımı	224
Şekil 4.73. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Dolandırıcılık Suçunun Dağılımı.....	225
Şekil 4.74. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Dolandırıcılık Suçunun Dağılımı.....	226
Şekil 4.75. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cinsel Suçlarının Dağılımı	228
Şekil 4.76. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cinsel Suçlarının Dağılımı	229
Şekil 4.77. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Diğer Aletler Kanununa Muhalefet Suçunun Dağılımı....	230
Şekil 4.78. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Diğer Aletler Kanununa Muhalefet Suçunun Dağılımı....	231
Şekil 4.79. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Milli Savunmaya Karşı Muhalefet Suçlarının Dağılımı.....	232
Şekil 4.80. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Milli Savunmaya Karşı Muhalefet Suçlarının Dağılımı.....	234

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
EGM	Emniyet Genel Müdürlüğü
EUROPOL	European Union Agency for Law Enforcement Cooperation
GİB	Göç İdaresi Başkanlığı
HÜGO	Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi
JGNK	Jandarma Genel Komutanlığı
IOM	International Organization for Migration
MIPEX	Migrant Integration Policy Index
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development
TDK	Türk Dil Kurumu
UNCHR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNODC	United Nations Office on Drugs and Crime
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Sosyolojik kuramların ilgilendiği temel konulardan biri, toplumsal süreçleri nedenleri ve sonuçlarıyla birlikte değerlendirerek toplumların sağlıklı gelişimi amacıyla değişimi incelemesidir. Bu kapsamda göç olgusunu, sosyal-kültürel anlamda bir değişim fırsatı olarak değerlendirmek gerekir. Temelinde birey olan göç süreci, fiziksel hareketliliğin yanı sıra sosyal sonuçlar meydana getirdiğinden bir toplumsal olgu şeklinde görülmelidir. Diğer bir ifadeyle, göç süreci hem göç eden bireyde hem de göç edilen toplum genelinde önemli bireysel ve sosyal değişimler meydana getirmektedir (Göker, 2015: 34). Aslında göç demografik bir özellik taşımakla beraber, sosyal farklılaşma, kültürel karşılaşma, uyum ve uyumsuzluk kavramlarını içinde barındıran bir toplumsal değişim sürecidir (Schäfers, 2003: 433). Bu süreç, göç edilen topluluklarda var olan etkileşimler ile göçmen birey veya toplulukların sahip oldukları unsurlar arasındaki ilişkileri ve sorunları barındırmaktadır. Diğer bir deyişle, göç eden birey veya toplulukların sahip olduğu yapıların unsurları ve özellikleri göç edilen toplulukların yapılarını temelde etkileme özelliğine sahiptir (Alpman ve Yarcı, 2017).

Toplumsal değişim süreci, içerisinde uyum ve toplum ile entegrasyonu dahil eden süreçler bütünü olarak kabul edilmelidir. Bu sürecin temelinde bireylerin davranışları yer almaktadır. Sosyolojik ve psikolojik bağlamda en çok etkilenen bireyler olduğundan bireylerin davranışları uyum sürecinin başarısını da belirlemektedir. Değişik kültür yapılarından gelen bireylerin davranışları ve birbirleriyle etkileşimleri kültürel uyum sıkıntılarını da beraberinde getirmektedir. Göç sürecinin sonucunda farklı geçmişe sahip bireyler; çeşitli normlar, adetler, değerler ve alışkanlıklar gibi unsurlar ile aynı ortamda hayatlarını idame ettirmek durumunda kalmaktadırlar (Aksoy, 2012: 297). Değişik kültür ortamında yaşamak durumunda kalan bireylerin diğer kültür yapısı ile uyum sürecinde karşılaştıkları zorluklar, sorunlar ve reaksiyonlar “kültür şoku” olarak tanımlanmaktadır (Güvenç, 1996: 122).

Göçmenlerin kendi değerleri, gelenekleri ve göreneklerine sadık olmaları veya eski yaşam şekillerini ısrar ettirmeleri yeni toplum ile uyumsuzluğu artırmakta ve toplum ile entegrasyonun gecikmesine neden olmaktadır. Aslında, göçmenlerin toplum ile

entegrasyon çabaları mevcut olsa bile göç edilen toplum tarafından kültür ve değerler çatışması nedeniyle damgalanmalarına yol açmaktadır (Adiloğlu ve Eklemezler, 2018: 732). Kültür çatışması olarak betimlenen ve değişik kültür ile değerlere ait göçmen bireylerin suçlu olarak etiketlenmesine yol açan bu süreç, bireyleri bir etiket kapsamında sınırlandırarak damgalanmalarını sağlamaktadır (Erdentuğ, 1977: 76). Göç sürecinin sonunda göçmenlerin getirdiği yaşam şekilleri ve değerler, alışık olmadıkları yeni toplum yaşayışının geleneksel normlarından dışlanmasına neden olmaktadır (Guterres, 2007: 11). Bu durumun aşılammaması halinde veya entegrasyon sürecinin uzaması durumunda bireylerin soyutlanmasına ve marjinalleşmesine sebep olabilmektedir. Marjinalleşen bireyler de zamanla sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamda kısmen veya tamamen göç edilen toplum ile bağlarını koparabilmektedirler.

Son yıllarda Orta Doğu, Güney Doğu Asya ve Afrika bölge ülkelerinde meydana gelen önemli siyasal, ekonomik ve güvenlik gelişmeleri ile yaşanan kaos ve kargaşa hareketleri doğrultusunda göç hareketleri geçmişe kıyasla artmış ve etkilerinin daha fazla hissedilmesine yol açmıştır. Türkiye bulunduğu coğrafik konumu itibarıyla, bölge ülkelerinden gelen göçmenlerin yol açtığı önemli sosyal ve güvenlik sorunları ile değişimlerini diğer ülkelere kıyasla daha etkili bir şiddette yaşamıştır. Kitlemel insan hareketleri ile düzensiz göç akınlarının etkisiyle, transit ve hedef durumundaki devletlerde yıllara sâri olarak artmaya başlayan şehir popölasyonu toplumsal yapıda birbirinden farklı yeni problemler ortaya çıkarabilmektedir. Göçmenler, ikamet ettikleri bölgelerde öncelikli olarak ekonomik sorunların temelini teşkil eden işsizlik, sosyal dışlanma, uyumsuzluk, gerginlik ve ikamet gibi birçok sıkıntıları beraberinde getirmektedir (Peker, 1999: 295). Her göç hareketinde olduğu gibi Türkiye'nin maruz kaldığı göç akınlarında aşına olunmayan kültürel ve sosyal değerlerin göçmenlerle birlikte taşınması nedeniyle toplum genelinde önemli problemlerin yaşanması söz konusu olabilmektedir.

Bununla birlikte, Türkiye'de 2011 yılının bahar aylarından başlayarak yıllar içinde Suriye'deki kaos ve kargaşa ortamı nedeniyle yoğunluğunu artıran Suriye kökenli bireylerin göç hareketleri ile bölge ülkelerinden göç eden bireylerin varlığı suç sosyolojisi açısından gündemde olmaya başlamıştır (Alpman ve Yarıcı, 2018: 147). Bu sebeple göç hareketleri ile suç işleme davranışları arasında bir ilişkinin varlığı sürekli tartışılmaktadır. Dünya genelinde özellikle çok göç alan ülkelerde, göç eden bireylerin yerleşiklerden daha

yoğun bir şekilde suç işlediklerine dair egemen bir algının olduğu dikkat çekmektedir. Oluşan algı da yerleşik bireyler tarafından göçmenlere yönelik bir tedirginlik duymasına zemin hazırlamaktadır. Tedirginlikler, zaman zaman göçmenlerin yoğunlukla bulunduğu alanlarda gerginliklere dönüşebilmektedir. Piopiunik ve Ruhose (2017: 258), göçmenlerin çok sayıda suç işlediğine dair toplum genelinde oluşan ön yargı ile göç ve suç olguları arasındaki ilişkiyi esas alan araştırma sayılarındaki artışın göç karşıtlığına yönelik politikaların oluşturulmasında önemli bir paya sahip olduğunu ileri sürmektedir.

Göç İdaresi Başkanlığının verilerine göre, Türkiye sınırları dahilinde bulunan düzensiz göçmen sayısı 254.008 ve geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin miktarı 3.124.780'dir (GİB, 2023). Farklı bir ifadeyle, Suriye kökenli göçmenler Türkiye nüfusunun %3,66'sını oluşturmaktadır. Ülke dahilinde bulunan 9 adet geçici barınma merkezinde yaşayan Suriye kökenli göçmen sayısının 65.636 olması (GİB, 2023) göz önünde bulundurulduğunda, Suriye kökenli göçmenlerin yaklaşık %97'sinin dağınık biçimde Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşaması oldukça çarpıcı bir tespittir. Bu veri çerçevesinde, büyükşehirlerde yoğunluk olmak üzere Türkiye'nin farklı şehirlerinde yaşayan göçmenlerin; sosyal, kültürel, ekonomik ve güvenlik anlamında birçok ciddi sorunların kaynağını oluşturduğu ifade edilebilir.

Araştırma kapsamında; Orta Doğu, Güney Doğu Asya ve Afrika bölge ülkelerinden gelen düzensiz göçmenler ile geçici koruma altında bulunan Suriyeliler¹ olmak üzere farklı statü, hak ve sorumluluklara sahip iki temel göçmen grubunun varlığı kabul edilmiştir. Bu yaklaşımlardan yola çıkılarak araştırmanın amacı, 2012-2021 yılları arasında Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk ve görev sahasında yaşayan düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsüne sahip bireylerin suç işleme nedenlerini sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür kuramlarının öne sürdüğü temel öncüller doğrultusunda incelemek ve her iki göçmen grubu tarafından işlenen suçlar arasındaki farklılıkları, sosyal ve kültürel yapı unsurlarının temelinde irdelenmek şeklinde oluşturulmuştur. Temel amaç kapsamında; göçmen gruplarının işlediği asayiş suçları, öne çıkan suç çeşitleri, iki grup arasında farklılaşan veya benzerleşen suçları, asayiş suç verilerine katkıları, suç davranışlarının temel nedenleri ve işlenen suçlarda sosyal ve kültür özelliklerinin etkisini araştırmak üzere alt amaçlar belirlenmiştir. Bununla birlikte

¹ Metnin belirli bölümlerinde, düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelileri tanımlamak amacıyla "göçmen grupları" ifadesi kullanılmıştır.

araştırmanın konusu, göçmen grupları tarafından işlenen asayiş suçlarının genel asayiş suç oranlarına katkısı ve Jandarma Genel Komutanlığının görev ve sorumluluklarına etkisini içerecek şekilde oluşturulmuştur.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda asayiş suç olayları ile göç hareketlerine ilişkin verilere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla Jandarma Genel Komutanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığından ayrıntılı ve meşakkatli bir süreç sonunda verilerin analizine yönelik gerekli izinler alınmıştır. Verilerin analizine yönelik alınan izin üzerine; 316.613 (excel) sayfa büyüklüğündeki asayiş suç verileri ile 400 (excel) sayfa boyutundaki düzensiz göçmen ve geçici koruma altındaki bireylere ait veriler ham şekilde temin edilmiştir. Büyük veri kapsamında kabul edilen ham verilerin anlamlı ve analize uygun hale getirilmesi süreci yaklaşık 6 ay süren zaman diliminde gerçekleştirilmiştir. Göç ve suç sosyolojisine ilişkin araştırmalar incelendiğinde, son yıllarda düzensiz göç akınları veya Suriye kaynaklı kitlesel insan hareketlerinin neden olduğu toplumsal sorunlar ile değişimleri içeren birçok araştırmanın yürütüldüğü tespit edilmiştir. Yapılan araştırmaların çoğunluğunda analiz edilen veriler incelendiğinde, tüm araştırmacılar tarafından kolaylıkla erişilebildiği ve “açık kaynak” kapsamında olduğu belirlenmiştir. Bu temel tespit çerçevesinde, jandarmanın sorumluluk ve görev sahasına ilişkin temin edilen ayrıntılı suç verileri ile düzensiz göçmen ve geçici koruma altındaki Suriyelilere ait demografik bilgilerinin beraber analiz edildiği ilk çalışmalardan biri olmasının, araştırmanın özgünlüğünü ve önemini ortaya koyduğu düşünülmektedir. Araştırma kapsamında yapılan ayrıntılı analizin ve tespit edilen sonuçların; Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, sınır hizmetlerini yürüten güvenlik kuvvetleri ve sivil toplum kuruluşlarının yürüteceği çalışmalara önemli katkılar yapacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca göç ve suç sosyolojisi literatürüne anlamlı girdiler sağlayacağı düşünülmektedir.

2011 yılından itibaren başlayan Arap Baharı siyasi hareketi, Suriye genelinde kaos ve kargaşa ortamının oluşmasına ve bireylerin kitlesel halde Türkiye ve Avrupa Birliği üyesi ülkelere doğru göç akınına neden olmuştur. Türkiye'nin ön göremediği ve kapasitesinin üzerinde bir göç akınına maruz kalması, toplum ve ülke genelinde önemli sorunların başlangıcını oluşturmuştur. Suriyeli göçmenlerin varlığı, geçmişten bu yana Orta Doğu, Afrika ve Güney Doğu Asya ülkelerinden göç eden ve düzensiz göçmen

olarak kabul edilen bireylerin neden olduğu ekonomik, sosyal ve güvenlik sorunlarının çoğalmasına katkıda bulunmuştur. Bu temel yaklaşımdan yola çıkıldığında; statüsü ve sağlanan haklar ile yükümlölükleri farklı olan iki göçmen grubunun, kültürel özellikler ile sosyal yapı unsurlarının etkisiyle toplum genelinde işlediği suçlar arasında temel farklılıkların olduğu değeriendirilmektedir. Bu temel tespit çerçevesinde araştırmanın problemi; “Jandarmanın sorumluluk bölgesinde farklı statüde bulunan göçmen gruplarının suç eğilimleri arasında kültürel özellikler ve sosyal yapı unsurları doğrultusunda farklılıklar neden kaynaklanmaktadır?” şeklinde oluşturulmuştur. Araştırmanın kapsamı, Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk sahası ile sınırlı tutulmuştur. Göç ve suç verilerinin 2021 yılından sonra benzerlikler göstermesi ve tekrarlama özelliklerini ortaya koyması nedeniyle araştırmanın zaman dilimi 2012-2021 yılları ile sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan araştırmanın sadece jandarma sorumluluk sahası ile sınırlandırılmasının en önemli nedeni, Emniyet Genel Müdürlüğünün asayiş suç verilerini diğer kurum ve araştırmacılarla paylaşmak istememesidir. Bu kapsamda elde edilen araştırma sonuçlarının sadece jandarma sorumluluk sahası ile sınırlı olduğu dikkate alınmalıdır.

Jandarma Genel Komutanlığından temin edilen veriler kapsamında; sorumluluk sahasında bulunan veya yaşayan yabancı uyruklu popölasyonun sürekli yer değıştirmesi, kolluk kuvvetleri sorumluluk alanlarının dinamik bir özellik göstermesi, suç işleyen şüpheliler bağlamında kolluk kuvvetleri sorumluluk alanlarının önemsiz olması ve düzensiz göçmen miktarının sürekli değışmesi nedenlerinden dolayı jandarma bölgesinde yaşayan yabancı uyruklu nüfusun tam miktarının tespit edilememesi bir sınırlılık olarak değeriendirilmiştir. Bu sınırlılıktan dolayı suç verilerinin nüfusa oranlaması yapılamamıştır. Bununla birlikte göç verilerine ilişkin olarak, Göç İdaresi Başkanlığının veri tabanında kolluk kuvvetleri ayrımı yapılmamaktadır. Bu nedenle geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ilişkin verilerin analizinde, sadece jandarmanın sorumluluk bölgesini değil tüm kolluk kuvvetlerinin görev bölgesindeki rakamları temsil ettiği dikkate alınmalıdır. Diğer taraftan; ilgili kurumlardan elde edilen verilerde bazı sınırlılıkların varlığı, eksik verilerin bulunması ve bazı değışkenlere ait verilerin tam olmaması nedenlerinden dolayı SPSS programı vasıtasıyla tespit edilen ilişki analizinin yapılamaması sınırlılık olarak değeriendirilmiştir.

Bu araştırmada, 2012-2021 yılları arasında jandarmanın görev bölgesinde yaşayan geçici koruma statüsüne sahip bireyler ile düzensiz göçmenlerin suç eğilimleri arasındaki farklılıkları değerlendirildiğinden dolayı nicel araştırma teknikleri kullanılmıştır. Verilere ilişkin tahditlerden dolayı değişkenler arasındaki ilişki analizi yapıldığı takdirde anlamlı bir sonuç vermeyeceği kabulünden yola çıkılarak elde edilen sonuçlar betimleyici bir yöntemle yorumlanmıştır. Araştırma probleminde belirtilen iki temel göçmen grubunun jandarma sorumluluk sahasında işlediği suçların asayiş suç verilerine yansımaları kapsamında mevcut durum ortaya konmaya çalışılmıştır.

Jandarma Genel Komutanlığı, sorumluluk bölgesinde meydana gelen tüm asayiş suç olaylarına ilişkin verileri intranet esaslı çalışan veri tabanında muhafaza etmektedir. Bu kapsamda temin edilen veriler de sistemden araştırmacıya ham olarak verilmiştir. Ham verilerin anlamlı hale getirilmesi sürecinde tüm veriler kategorilendirilmiş ve tablolara aktarılmıştır. Araştırma kapsamındaki tüm tablolar araştırmacı tarafından veriler analiz edilerek oluşturulmuştur. Verilerin analize uygun hale getirilmesini müteakip jandarmanın sorumluluk bölgesindeki asayiş suç olayları, suçlara ilişkin demografik verileri (yaş, cinsiyet, eğitim, meslek) ve şüphelilerin uyruk bilgileri kategorilendirilmiştir. Bununla birlikte, veri tabanında şüphelilerin uyruğuna göre veri girişi ve tasnifi yapılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, şüpheliler Türk veya yabancı uyruklu olarak kaydedilmektedir. Asayiş suçlarını işleyen yabancı uyrukluların tespit edilmesini müteakip, araştırma problemi doğrultusunda belirtilen düzensiz göçmenler ile geçici koruma altında bulunan Suriye uyruklu bireylerin genel asayiş olayları kapsamında suç işleme dağılımları ile demografik verilerin (yaş, cinsiyet, eğitim ve meslek) tasnifi yapılmıştır. Tasniflerin akabinde, jandarma sorumluluk bölgesinde suç işleyen şüphelilerin genel durumu ile demografik verileri analize tabi tutulmuştur. Diğer taraftan Göç İdaresi Başkanlığından alınan veriler kapsamında; jandarmanın görev bölgesindeki düzensiz göç olayları, yakalanan düzensiz göçmenlere ilişkin demografik bilgiler, göçmenlerin uyrukları, en çok ve en az yakalama yapılan iller ile organizatörlerin uyrukları ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Ayrıca aynı değişkenler kapsamında geçici koruma altında bulunan Suriyelilere ait veriler de incelenmiştir. Son olarak hem düzensiz göçmenlerin hem de geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin işledikleri suçlar ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Ayrıca göçmen grupların uyrukları çerçevesinde suç tasniflerinde öne çıkan belirli suç türlerindeki farklılıklar ve nedenler de ortaya konmuştur.

Araştırma evreninin oluşturulmasında ve örneklem grubunun seçiminde, meydana gelen asayiş suç olayları ile göç verilerinin miktarı göz önünde bulundurulmuştur. Araştırmanın evreni, Türkiye yüzölçümünün %93'üne tekabül eden (81) İl Jandarma Komutanlığında meydana gelen asayiş ve düzensiz göç olaylarıdır. Araştırmanın problemi ile alt amaçları çerçevesinde evrenin özelliklerini yansıttığı düşünülen ve en çok düzensiz göç vakalarının meydana geldiği değerlendirilen; Antalya, Aydın, Çanakkale, Edirne, Hakkâri, Hatay, Mersin, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Van ve Şırnak illerindeki asayiş ve düzensiz göç olayları örneklem grubu olarak tespit edilmiştir. Bu iller belirlenirken; Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk bölgesinde meydana gelen düzensiz göç olaylarının toplam olaylar içerisindeki yoğunluğu, Jandarma Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Şube Müdürlüğünün kurulmuş olması, illerdeki ekonomik hacmin yüksekliği ve göçmen gruplarının miktarları dikkate alınmıştır.

Kültürel özellikler ve sosyal yapı unsurları doğrultusunda iki farklı göçmen grubunun suç eğilimleri arasındaki farklılıkların incelendiği bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırma kapsamında yer alan kavramlar, tanımlar ve esaslar ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Göç olgusunun ortaya çıkış süreci ve tarihsel değişimi ortaya konmuştur. Bireylerin yaşadığı ortamda mevcut siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik nedenler veya güvenlik sorunları göç kararında etkili olmaktadır. Bu çerçevede, göç sürecine etki eden faktörleri açıklayan göç kuramları ayrıntılı irdelenmiştir. Göç olgusunun genel çerçevesi ortaya konmasını müteakip uluslararası ve ulusal alanda yasal mevzuatların gelişimi ve ilgili kurum ile kuruluşların yapıları incelenmiştir. Birinci bölümün sonunda ise göç olgusunun temel unsurlarından olan göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti kavramları da ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

İkinci bölümde araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur. Kuramsal çerçevede, düzensiz göç ile suç olguları incelemiş ve iki olgu arasındaki temel ilişkiler tartışılmıştır. Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmalardan örnekler verilmiş ve dünya genelindeki eğilim ortaya konmuştur. Yapılan araştırmaların çoğunluğunda, kolluk kuvvetlerinin verileri veya mahkeme kayıtları esas alınmış ve değişkenler arasındaki ilişkiler sınanmıştır. Özellikle gelişmiş ülkelerde mevcut suç verilerinin yüksekliği ile düzensiz göç akınları arasında ilişkiler kurulmuştur. Bu araştırmaların çoğunluğunda, düzensiz göçmenlerin suç verilerine pozitif bir katkı verdiği

şeklinde ön kabuller söz konusudur. Bu araştırmalarda; sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür yaklaşımları başta olmak üzere suç sosyolojisinde öne çıkan kuramlarda belirtilen suç işleme nedenleri pozitivist bir esasa analiz edilmiştir. Araştırmaların tamamına yakınında sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür yaklaşımları öne çıktığından araştırmanın kuramsal çerçevesini belirtilen kuramlar oluşturmuştur. İkinci bölümün sonunda ise kuramsal yaklaşımların öne sürdüğü temel öncüller doğrultusunda düzensiz göç ile suç olguları arasındaki ilişkiyi etkileyen faktörler ayrıntılı olarak ortaya konmuş ve Türkiye gibi göç akınlarına maruz kalan ülkelerde yapılan araştırmalar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde araştırmanın temelini teşkil eden metodolojiye ilişkin hususlar ayrıntılı olarak tanımlanmıştır. İlk etapta bu araştırmanın temel amacı ifade edilmiştir. Araştırmanın; kolluk kuvvetleri, kamu ve sivil toplum kuruluşlar nezdinde sağlayacağı faydaları ve önemi ortaya konmuştur. Düzensiz göç olgusunun asayiş suç oranlarına pozitif katkısı ile toplum genelinde neden olduğu sosyal ve kültürel sorunlar çerçevesinde araştırmanın problemi oluşturulmuştur. Temin edilen veriler doğrultusunda araştırmanın sınırlılıkları ve kapsamı detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Araştırmada kullanılan yöntemler, ham verilerin anlamlı hale getirilme süreci ve analize ilişkin detaylar ortaya konmuştur. En son safhada ise araştırmanın evreni ve örneklem grubu tanımlanmıştır. Örneklem grubunu oluşturan şehirlerin tercih nedenleri de ayrıntılı bir şekilde ifade edilmiştir.

Dördüncü bölümde, araştırmanın esasını oluşturan veriler analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. İlk etapta Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk bölgesinde meydana gelen asayiş suç olaylarının genel dağılımı ortaya konmuştur. 2012-2021 yılları arasında jandarma bölgesinde yakalanan düzensiz göçmenler ile geçici koruma altındaki bireylere ilişkin veriler detaylı bir biçimde incelenmiştir. Yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen asayiş suçları ve şüphelilere ilişkin demografik unsurlar analiz edilmiştir. Müteakiben, örneklem grubu seçilen illerdeki genel dağılım aynı esasa irdelenmiştir. En son safhada ise düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler tarafından yoğunlukla işlenen suç çeşitleri analiz edilerek suç işleme nedenleri sosyolojik kuramlar çerçevesinde yorumlanmıştır.

Beşinci ve son bölüm ise iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, araştırmanın problemi ve alt amaçları doğrultusunda yapılan analiz ayrıntılı değerlendirilmiştir. Metodoloji bölümünde belirtilen alt amaçların ve problemin aradığı cevaplar

tartışılmıştır. İkinci bölümde ise ulaşılan sonuçlar doğrultusunda kolluk temelli önerilerde bulunulmuştur. Özellikle düzensiz göç ve kitlesel hareketlerin neden olduğu güvenlik sorunlarının çözümüne yönelik suç önleme stratejileri incelenmiştir. Bu kapsamda; toplumsal suç önleme, kırık camlar ve compStat anlayışlarına dayalı önleyici kolluk tedbirleri önerilmiştir. Bununla birlikte, merkezi idari yönetim tarafından düzensiz göçmenler ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplumla entegre safhasında alınması gereken önlemler ve uyum sürecinin hızlandırılmasına ilişkin sosyal ve kültür esaslı temel tedbirler tavsiye edilmiştir.

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç Olgusu ve Tarihsel Süreci

Bireyler, insanlık tarihi boyunca her daim kendilerini daha güvende hissedecekleri ve refah düzeyi yüksek bir hayat kurma hedefiyle yaşam kurdukları toprakları terk ederek yeni bölgelere göç etmişlerdir. Bu kapsamda, göç olgusunu insanlık tarihi ile eş değer olarak görmek gerekir (Batır, 2017: 236). Toplumlarda dinamizm sağlayan, beraberlik ve birlik duygularını pekiştiren ve değişimin temel unsurlarından olan göç olgusu insanlık tarihinde çok önemli bir mihenk taşıdır (Castles ve Miller, 1998: 4). Aslında insanın kendi yaşamı için verdiği mücadele kadar çok köklü bir geçmişe sahiptir. Her zaman daha refah bir yaşamı arzulayan insanoğlu sürekli göç arayışı içerisinde olmuştur. Göç olgusu; nüfus hareketleri, teknolojik ilerlemeler, sanayinin çok hızlı gelişimi ve küreselleşme ile çok önemli bir ivme kazanmıştır. Bununla beraber, göç ile mücadelede alınan tedbirler de gündemde yerini almıştır.

Göç hareketliliği, 18'inci yüzyılda meydana gelen Sanayi Devrimi'yle ivme kazanmıştır. Özellikle İngiltere'de başlayan ve hızla batı Avrupa ülkeleri ile ABD'ye kadar etkisini devam ettiren Sanayi Devrimi, oluşan ihtiyaçlar kapsamında kırsal bölgelerden şehirlere göçü tetiklemiştir. Kitlese hareketliliğe hazır olmayan şehirlerdeki alt yapı sorunları dengesiz gelişimlere neden olurken, kırsal bölgelerde de nüfusun azalmasıyla tarımsal üretim düşmeye başlamıştır (Kurt ve Çöğgün, 2007: 150). Bununla ilgili olarak da Giddens,

“Kapitalizm öncesi toplumlarda kent, devlet otoritesinin ve sınırlı bir dizi üretim ve ticaret etkinliklerinin merkezi durumundaydı; bireylerin çoğunluğu tarımla geçimini sağlamaktaydı. Ancak kapitalizmin ortaya çıkmasıyla beraber ve sanayi üretiminin artmasıyla, nüfusun önemli bir bölümünün kırsal kesimden şehirlere göç etmesine neden olmuştur. Bu göç hareketliliği, şehirlerin yapısında meydana gelen yapısal değişiklikler sayesinde daha da ivmesini artırmıştır.” şeklinde ifade etmiştir (Giddens, 1994: 100).

Özellikle 20'nci yüzyıldaki II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan mevcut siyasi gelişmeler ve yeni ulus devletlerin homojen nüfus oluşturma gayretleri münferit olmaktan ziyade büyük insan hareketliliklerine neden olmuştur. Savaştan sonra harap olan Avrupa'nın yeniden imarı ve ekonomik gelişimi sağlayabilmek amacıyla ihtiyaç duyulan ucuz işgücü nedeniyle Avrupa ülkeleri sınırlarını göçmenlere açmıştır. Ekonomik nedenlerden kaynaklanan göç hareketliliği uzun bir dönem boyunca sürmüştür (Tepealtı, 2019: 127). 1945 yılından sonra meydana gelen yeni ekonomik ve siyasi gelişmeler, kitlelerin bulunduğu ve yaşadığı bölgeleri terk etmesine yol açmış ve birçok toplumun göç deneyimini yaşamasına neden olmuştur (Kartal ve Başcı, 2014: 276). 1950'li yıllardan itibaren Rusya ile ABD arasında yaşanan soğuk savaş sürecinde, batı bloğu sınırlarını doğu bloğu olarak adlandırılan ülkelere gelen özellikle ayrıcalıklı sınıflara mensup bireylere açarken Rusya ise ekonomileri az gelişmiş durumunda bulunan eski sömürge ülkelerdeki demokratik olmayan yönetimlere karşı oluşan devrimci hareketleri desteklemiştir. Soğuk savaş döneminin sona ermesiyle beraber eski Sovyet bloğundaki ülkelere başlayan politik çözümler, günümüze kadar etkisini devam ettiren istikrarsız bir dönemin yaşanmasını sağlamıştır. Bununla beraber; Orta Doğu bölgesindeki İran-Irak Savaşı, İran Devrimi, Afganistan Savaşları, Körfez Savaşları ve Avrupa'nın merkezindeki Yugoslavya'nın dağılmasıyla başlayan Bosna Savaşları, Arap Baharı hareketiyle yaşananlar ve Suriye'de meydana gelen iç savaş gibi önemli gelişmeler kitlesel göç hareketlerine yol açmıştır (Tepealtı, 2019: 128). Bunun yanında özellikle Afrika kıtasında bulunan ülkelerin, sömürgecilğe karşı başlattıkları özgürlük mücadeleleri ile Latin Amerika'daki siyasi istikrarsızlıklar göç hareketlerinin büyümesine neden olmuştur (Castles ve Miller, 2008: 148).

Aslında bulunulan dönem, göç akınlarının sürekli gündemde olması nedeniyle göç yüzyılı olarak da nitelendirilebilir. Yaşanan bu gelişmeler, birçok ülke tarafından uluslararası anlamda göçlerin ve süreçlerin nasıl yönetilmesi gerektiğine ilişkin tartışmaların başlamasını sağlamıştır. Birçok devlet, göç hareketlerinin ülke sınırları dahilinde ve uluslararası çerçevede sosyal, ekonomik ve siyasi etkiler meydana getirdiğini kabul etmeye başlamıştır (Aktel ve Kaygısız, 2018: 579). Aslında Hollifield (2000: 140) Weberyan yaklaşımı doğrultusunda; “göç hareketleri hızını artıran bir tren gibidir. Trenin benzinini toplumsal ve ekonomik gelişmeler, ülkeler de trenin yön değiştirme mekanizmasını oluşturmaktadır.” şeklinde benzetme yaparak göç olgusunun önümüzdeki yıllarda daha da yaygınlaşacağını ifade etmiştir.

Göç olgusunun toplumun sosyal yapısından başlayarak, ekonomi, siyasi, güvenlik, kültür yapılarına kadar birçok alanı etkileyen özelliği olması nedeniyle birçok bilim alanını ilgilendirmektedir. Diğer bir ifadeyle inter-disipliner bir anlayışa sahiptir. Göç olgusu fiziksel mekân çerçevesinde hem kaynak hem de hedefteki bölgeyi etkileyerek insan hareketliliği açısından coğrafiktir; köken ve hedef ülkedeki popülasyonu etkilediğinden demografiktir; popülasyonda meydana gelen değişimler kapsamında gelir adaletsizliğine yol açtığından ekonomiktir; devletler sınırlarını göçmenlerin giriş-çıkışlarını sınırlandırmaya başladığından politiktir; göçmenlerin toplum ile adaptasyon ve entegre sorunları açısından sosyolojiktir. Zira göçmenler göç ettikleri toplulukların sosyal ile kültürel yapılarını derinden etkileyebilmektedir (Körükmez ve Südaş, 2015: 8). Bununla birlikte sosyoloji alanyazında da vurgulanan ortak unsur, göç olgusunun birçok etmenin içinde olduğu çok bilinmeyenli bir denkleme andıran karmaşık bir süreç olduğudur (Teevan ve Hewitt, 1998: 433). Bu nedenle karmaşık yapılarını çözmek amacıyla karma analizler yapmayı gerektirmektedir (Abadan-Unat, 2002: 4). Farklı bir ifadeyle göç olgusu, birçok disiplini ilgilendiren ve incelenmesini gerektiren bir süreç olarak değerlendirilmelidir.

İnsanlık tarihi ile eşdeğer olan göç olgusunun en temel tanımı, insanların veya toplulukların coğrafik temelde geçici ya da kalıcı olarak yer değiştirmeleridir. Fakat değişik alanlardaki bilim insanların kendilerine özgü bilimsel yaklaşımları nedeniyle göç olgusunu farklı anlamlarda tanımladıkları görülmektedir. Coğrafya bilim uzmanları göçün zaman ve mekân yönünden önemini vurgulamış, sosyologlar göç akınlarının sonuçlarını öne çıkarmış, ekonomistler ise göçün makro finansal yansımaları üzerinde durmuştur (Sinha ve Ataullah, 1987: 5). Diğer bir ifadeyle, ilgili bilim alanının konusuna göre farklı göç tanımları yapılabilmektedir.

Türk Dil Kurumunun (TDK) Türkçe Sözlüğü'nde göç olgusu, “ekonomik, sosyal veya politik nedenlerle bireyler ile toplulukların bir ülkeden farklı bir ülkeye, bir ikamet yerinden diğer bir yerleşim yerine gitme faaliyeti” şeklinde adlandırılmaktadır (www.tdk.gov.tr, 2023). Toros (2008: 9) göçü, “bireylerin yaşadıkları bölgelerden, sahip oldukları sosyal değerler ile normlar ve ekonomik koşulları terk ederek veya uzaklaştırılarak yeni yaşam alanlarına hareket etmesi” olarak ifade etmektedir. Keleş göç olgusunu, “bireylerin temel çerçevede yerleşmek sebebiyle, bir yerleşim bölgesinden farklı bir yerleşim alanına ya da bir ülkeden farklı bir ülkeye geçme eylemi” şeklinde

değerlendirmektedir (1998: 58). Marshall da bu tanıma benzer olarak göçü, “bireylerin veya toplulukların coğrafi, kültürel ya da siyasi anlamda yaşadığı toprakları terk ederek farklı yeni yaşam alanlarına gerçekleştirdiği hareketlilik” olarak tanımlamaktadır (1999: 685). Özcan ise, “insanların yaşadıkları yeri terk edip devamlı olarak yaşayacakları başka bir yere gitmeleri” şeklinde belirtmektedir. Özcan, göç olgusunun mekân ve zaman olarak iki unsur içerdiğini ifade etmektedir (1997: 80). Erder, İçduygu ve Gençkaya tarafından göç olgusu, “modernite öncesindeki nüfus hareketliliği” olarak ifade edilmektedir (2014: 48). Uluslararası Göç Örgütü (2013) (International Organization for Migration-IOM) göç olgusunu “bireylerin nedeni ne olursa olsun yer değiştirdiği nüfus hareketleri” doğrultusunda tanımlamaktadır. Lee, “Göç Teorisi (A Theory of Migration)” adlı makalesinde göçü, “genel olarak yaşanan yerin kalıcı ya da yarı kalıcı olarak değiştirilmesi” şeklinde ifade etmiştir (1969: 285). Lee göç olgusuna ilişkin olarak; hareketin mesafesi, rızaya dayalı veya zorla olması ve göç çeşitleri konusunda bir kısıtlama ön görmemiştir. Bununla beraber göç süreci, bireyin ve aile üyelerinin yaşam standartlarını ve ekonomik sistemini temelden etkilemektedir (Azam ve Gubert, 2006: 431). Tekeli ise göç olgusunu, “toplumsal sistemin bozulan dengesini tekrar istikrara kavuşmasını sağlayan bir araç” şeklinde ifade etmektedir. Bununla birlikte, toplumun geçirdiği değişimler esnasında tek taraflı bir uyum sağlama veya dönüşümü olarak vurgulanmaktadır (1975: 158).

Göç süreci, fiziksel hareketlilikten ziyade sosyal yapı ve unsurlarını temelden etkilediğinden sosyolojik bir olgu olarak görülmesi gerekmektedir. Birey, göç kararını verdiği andan itibaren içinde yaşadığı sosyal çevreyi bırakarak kendisi veya ailesiyle beraber farklı bir yaşam alanına hareket etmesiyle toplumda birçok değişim yaşanabilmektedir. Diğer bir ifadeyle, göçmenler hem kendi yakın çevrelerinde hem de göç edilen yerleşik bireylerin yaşamlarında sosyal ve kültürel değişimlere yol açabilmektedir (Gürkan, 2006: 5). Canatan da benzer tanımlama yaparak göç motiflerinin zamanla değişime uğrayabileceğini ancak temel amacının ortak olduğunu vurgulamaktadır (2013: 318). Sosyolojik anlamda göç olgusu; dünya genelinde teknoloji imkanların gelişmesi, ulaşım ve haberleşme vasıtalarının yaygınlaşması, çatışmaların ivmesini artırması, fakirlik ve küreselleşmenin her alanda kendini hissettirmesi nedeniyle sosyal değişim ve mekân değiştirme hareketleri olarak ifade edilmektedir (Tuzcu ve Bademli, 2014: 56). Aslında göç olgusunun içerisinde “sınırlar, devamlılık ve itici-çekici faktörlerin” olduğu üç temel unsur bulunmaktadır. Bu yaklaşım, göç olgusunun kendi

içinde zaman, mekân, sebep ve sonuçları bulunan dinamik bir süreç olduğunu göstermektedir (İçduygu ve Ünal, 1998: 38). Yapılan sosyolojik tanımlamalar doğrultusunda göçü; sosyal, kültürel ve ekonomik özellikler taşıyan ve sosyal değişime neden olan bir olgu olarak değerlendirmek gerekir (Durugönül, 1997: 99). Tüm bu tanımlamalardan yola çıkarak Mangalam tüm unsurları kapsayacak şekilde göç olgusunu, “göçmen olarak adlandırılan bir topluluğun, daha önceden hiyerarşik olarak düzenlenmiş bir değerler seti ya da değerlendirilmiş amaçlar temelinde verdikleri kararlar, etkileşim sistemlerinde değişikliklerle sonuçlanacak şekilde bir coğrafi konumdan diğerine doğru sürekli olarak uzaklaşmasıdır.” şeklinde tanımlamaktadır (1968: 8). Genel olarak değerlendirildiğinde, göç olgusu sadece yer değiştirme hareketi ile sınırlı olmayıp aynı zamanda toplumların demografik, sosyal, ekonomik, siyasal ve kültür yapıları ile unsurlarını etkileyen bir süreç olarak ifade edilebilir. Bununla beraber göç süreci, bireylerin ve toplulukların yaşam hakkı, temel can güvenlikleri ve insan haklarını ilgilendiren dinamik bir süreç kapsamında değerlendirilmelidir.

1.2. Göç Olgusu ile ilgili Kavramsal Tanımlar

Göç ve ilişkili diğer tanımlar gündeme geldiğinde alanyazında yanlış kullanım alanları olabilmektedir. Konunun bütünlüğünü anlamak açısından söz konusu bu kavramların açıklanmasında fayda vardır.

Göç olgusuna konu olan birey göçmen olarak nitelendirilmektedir. Göçmen, “hem maddi durumlarını iyileştirmek hem de kendilerinin veya ailelerinin geleceğe yönelik beklentilerini artırmak amacıyla başka bir ülkeye veya bölgeye göç eden kişi ve aile fertleri” şeklinde ifade edilmektedir. Fakat yer değiştirme süreci, bireyin geçerli bir izni sonucu olacağı gibi iradesi veya izni dışı da oluşabilir. Birey veya bireyler, “yasa dışı giriş veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun” olarak kalmış ise mevcut statü, “düzensiz göçmen” olarak tanımlanmaktadır (Çağlar, 2018: 39). Başak (2011: 4) ise göçmen kavramına ilişkin olarak uluslararası alanyazı ile Türk hukuk sisteminde anlayış farklılıklarının mevcut olduğunu vurgulamaktadır. Türk hukuk mevzuatında göçmen kavramı dar bir çerçeve ile ele alınmakta ve soydaş bakış açısıyla sınırlandırılmaktadır.

IOM'un (2013) hazırladığı Göç Terimleri Sözlüğü'nde düzensiz göçmen (irregular migrant) kavramı:

“Yasa dışı giriş veya vizenin geçerlilik tarihinin sona ermesi yüzünden transit veya ev sahibi ülkede hukuki statüden yoksun kişidir. Bu terim, bir ülkeye giriş kurallarını ihlal eden mülteciler ve ev sahibi ülkede kalma izni bulunmayan diğer kişiler için geçerlidir. Ayrıca gizli/yasa dışı/kayıt dışı göçmen veya düzensiz durumdaki göçmen olarak anılmaktadır.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Diğer taraftan, göçmenlik kavramı yasal mevzuat çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu kapsamda düzenli ve düzensiz göçmen olarak iki şekilde incelenmektedir (Atasü Topçuoğlu, 2016: 5). Kaynak, transit veya hedef ülkenin yasal mevzuatına uygun hareket edilerek, kaynak ülke sınırları dışında bulunan herhangi bir ülkede kısa bir süre veya belirli bir süre konaklayan bireyler düzenli göçmen olarak adlandırılmaktadır (Çağlar, 2018: 5). Düzensiz göçmen olgusu ise; kaynak, hedef ve transit ülkeler kapsamında üç farklı şekilde tanımlanmaktadır. Kaynak ülkeler çerçevesinde, gerekli yasal mevzuat kriterlerine uymadan kendi ülkesinin sınırlarını terk eden bireyleri kapsamaktadır. Hedef ülkeler kapsamında, yasa dışı yollarla ülke sınırlarına giren veya yasal sınırlar içerisinde gelip zamanında çıkış yapmayan bireyler bağlamında kullanılmaktadır. Transit ülkeler doğrultusunda ise kaynak ülkelerden hedef ülkelere ulaşmak amacıyla geçiş ülkelerine yasal veya yasal olmayan yollarla giren ve belirli bir süre sonra ülke sınırlarını terk eden bireyler düzensiz göçmen kapsamında değerlendirilmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı (GİB), 2020). Düzensiz göçmen olgusunun uygulamada çok geniş bir kapsamı mevcuttur. Birey herhangi bir ülkenin sınırlarına gerekli yasal belgeler olmadan veya yasallığı uydurulmuş sahte belgelerle girmiş olabilir. Bununla birlikte, yasal yollarla ülkeye giren bireyin belirli bir süre sonra giriş vizesi veya çalışma izni bitmesini müteakip ülke sınırları içerisinde kalmaya devam etmesi de düzensiz göçmen kapsamında kıymetlendirilmektedir (Koser, 2007: 16). Tüm bu unsurlar düzensiz göçmen olgusu kapsamında kabul edilmektedir. Düzenli ile düzensiz göçmen olguları arasındaki geçiş ayrıntılarını bilmek ve verilerini ortaya koymak uygulamada çok zor olduğundan, düzensiz göçmenlerin kesin rakamını belirtmenin çok güç bir durum olduğu ifade edilebilir. Farklı bir ifade ile düzenli ile düzensiz göçmen olguları arasında dinamik bir süreç söz konusudur. Bireyin statüsünün

zaman içerisinde değişebilme imkânı bulunmaktadır. Bir ÷lkeye yasal mevzuat dahilinde giriş yapan birey, vize süresi dolduktan sonra ÷lke sınırlarını zamanında terk etmezse düzensiz göçmen olarak kabul edilebileceği gibi yasa dışı yollardan giriş yapıp daha sonra yasal vize alırsa düzenli göçmen olarak da değerlendirilebilir (Van der Erf, Jandl ve Reeger, 2005: 14).

Bununla beraber, düzensiz göçmen kavramının zaman zaman farklı ifadelerle kullanıldığı gör÷lmektedir. Özellikle yasa dışı ifadesi düzensiz göçmen yerine yaygın olarak kullanılmakta ve sıklıkla tenkit edilmektedir. ÷lkeler sahip oldukları politikalar ve hukuki düzenlemeler kapsamında yasa dışı ifadesini kullanmasına rağmen sosyal bilimlerde bu kavramın yerine genellikle “belgesiz” (undocumented), “izinsiz” (unauthorized) veya “düzensiz” (irregular) ifadelerini kullanmaya özen göstermektedir (Düvell, 2006b: 29). Zira yasa dışı ifadesi, göç sürecinin bir suç davranışı olarak algılanmasına neden olmaktadır. Göç sürecinde yasal olmayan sadece bireyin ÷lkeye giriş-çıkış ve kalış veya çalışma usulleri olduğu ifade edilebilir. Özellikle temel insan hakları çerçevesinde göç sürecinin yasa dışı olarak ifade edilmesi, insan haklarının ihlali veya inkârı olarak algılanabilmektedir. Göç sürecinde sadece bireylerin davranışları yasal olmayabilir. Yasa dışı ifadesi bireye suçluluk etiketi yüklenmesine veya suçlu olarak algılanmasına neden olmaktadır (Koser, 2007: 54). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, yasa dışı göçmen kavramının bireyin temel insan hakları kapsamında yanlış ve özensiz kullanıma sahip olması nedeniyle düzensiz göçmen ifadesinin kullanılmasının, uygulamadaki dinamik süreçle beraber tam karşılığını bulduğu düşünülmektedir.

Tüm bu tanımların yanı sıra, birçok devlet Birleşmiş Milletler (BM) tarafından yapılan göç ve göçmen tanımını esas almaktadır. BM’ye göre göçmen, “yaşadığı ÷lkenin dışında en az bir yıl yaşayan bireydir.” Aslında uygulamaya bakıldığında ise süreç bu kadar basit olamamaktadır. Zira göçmen kavramının içeriğinde çok farklı statülerde ve çok farklı çeşitlilikte bireyler bulunmaktadır. Tanımı zorlaştıran bir diğer faktör ise bireyin göçmenlik statüsünü ne zaman kazandığının ve kaybettiğinin önemli olmasıdır (Koser, 2007: 16).

Ancak uluslararası literatürde her birinin farklı siyasi ve hukuki anlamı olmasına rağmen “sığınmacı” (asylum-seeker) ve “mülteci” (refugee) kavramları özellikle sosyal ve yazılı medyada farklı anlamlarda kullanılmaktadır (Çağlar, 2018: 28). Göç terminolojisindeki mülteci ve sığınmacı kavramları, “mevcut siyasi ve ekonomik şartların

yaşam için yetersiz hale gelmesi üzerine mevcut durumdan uzaklaşmak amacıyla bulunduğu bölgeyi terk eden bireyler” olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2013: 39). Göç eden bireyleri mülteci ve sığınmacı olarak tanımlamak amacıyla devletler ile uluslararası kuruluşlar tarafından kabul görmesi ve yürürlükteki antlaşmalarda tanımlanan belirli şartların oluşması zorunluluktur. Öncelikle en temel kavram olan mülteci kavramının tüm unsurlarıyla açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Mülteci kavramı (tanınmış-refugee recognized), 1951 yılında Cenevre’de imzalanan “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” ve 1967 tarihli “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Protokolü” değişikliğinde;

“İrki, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi” olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2013: 43).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) mülteci kavramını (refugee mandate);

“BMMYK’nın tüzüğündeki kriterlere uygun olan ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolüne taraf olan bir ülkede bulunup bulunmaması veya bu hukuki belgeler uyarınca ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan Birleşmiş Milletler korumasından yararlanmaya hak kazanan kişi” olarak belirtmektedir (IOM, 2013: 44).

Mülteci statüsünün belirlenmesi (refugee status determination) ise “iç hukuk ve devletler hukukuna göre bir kişinin mülteci olarak tanınıp tanınmamasına karar verilen (ve BMMYK ve/veya Devletler tarafından gerçekleştirilen) süreç” olarak tanımlanmaktadır (IOM, 2013: 44).

Sığınmacılar (asylum seekers), “ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilerdir.” olarak ifade edilmektedir. Yapılan başvurunun olumsuz çıkması halinde birey bulunduğu ülkeyi terk etmek

durumundadır. Bununla beraber, bireylere en temel insani veya farklı nedenler çerçevesinde bulunduğu ülkede kalmasına izin verilmemişse, herhangi bir yabancı gibi sınır dışı edilmek zorundadır (IOM, 2013: 44). Sığınma hakkı (right of asylum), iki temel anlamı ve kullanım alanı olan bir kavramdır. “Ülkeler, kendi sınırları içerisinde bulunan bireylere kendi siyasi takdirine göre sığınma hakkı verebilir.” ve “sığınma talep edilen ülke ya da hedef ülkeden bu hakkın elde edilmesi” (sığınma kazanma hakkı) anlamlarında kullanılmaktadır (IOM, 2013: 44). İfade edilen tanım incelendiğinde, mülteci olma konusunun çok ayrıntılı düzenlendiği ve elde edilmesi zor bir statü olduğu söylenebilir. Mülteci olabilme statüsü, BMMYK ve bazı özel şartlarda ülkeler tarafından verilmektedir. Mülteci kavramının temel anlamı ve içeriği çerçevesinde üzerinde uzlaşmış bir tanımı bulunmamaktadır. BMMYK ise mültecinin en temel tanımını Cenevre Sözleşmesi kapsamında kabul etmekte ve göçmen-sığınmacı-mülteci kategorilerinin birbirinden ayrı olduğunu ifade etmektedir (Feller, 2005: 28).

Dünya genelinde mülteci statüsü olarak koruma altına alınanların miktarı 2000 yılında 14 milyon civarında iken 2019 yılında ise 20,4 milyon civarına ulaşmıştır (IOM: 2020: 10). Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre mültecilerin geldiği kaynak ülkeler; Suriye Arap Cumhuriyeti (6,6 milyon), Venezuela (3,7 milyon), Afganistan (2,7 milyon), Kuzey Sudan (2,2 milyon) ve Myanmar’dır (1,1 milyon). Mültecilerin önemli bir bölümü ise; Türkiye (3,6 milyon), Kolombiya (1,8 milyon), Pakistan (1,4 milyon), Uganda (1,4 milyon) ve Almanya (1,1 milyon) ülkelerinde ikamet etmektedir (UN-DESA, 2020: 6).

Avrupa Birliği (AB) mevzuatı kapsamında ise mülteci ve sığınmacı kavramlarının tanımlanması, göç politikalarının oluşturulması açısından önem taşımaktadır. Avrupa Birliği kapsamında mülteci ve sığınmacı tanımının belirlenmesindeki hukuki çerçeve, 1999 tarihli Amsterdam Anlaşması’nın 63’üncü maddesi ile oluşturulmuştur. 63’üncü madde:

“Konsey, 67’nci maddede değinilmiş olan usule uygun şekilde, Amsterdam Anlaşması’nın yürürlüğe girmesinden sonraki beş yıllık süre içerisinde, bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından, üye devletlerden birisinde gerçekleştirilmiş olan sığınma başvurusunun incelenmesi sorumluluğunun hangi üye devlete ait olduğunun tespit edilmesine yönelik ölçüt ve mekanizmalar, sığınmacıların üye devletlere kabulüne ilişkin asgari standartlar, üçüncü ülke

vatandaşlarının mülteci olarak vasıflandırılmasına ilişkin asgari standartlar, üye devletler tarafından mültecilik statüsünün verilmesine ve geri alınmasına ilişkin usullerle ilgili asgari standartları sağlayacaktır.” şeklinde düzenlenmiştir (Aktel ve Kaygısız, 2018: 582).

Öte taraftan sığınmacı ve mülteci tanımlarının oluşturulan mevzuat çerçevesinde değerlendirilmesi, AB’nin temel yaklaşımı ile göç politikasının anlaşılması açısından oldukça önemlidir (Aktel ve Kaygısız, 2018: 583).

Türkiye açısından; Asya ve Afrika ülkelerinden gelen ve siyasi iltica talebinde bulunan bireyler ise “sığınmacı”, Avrupa ve batı ülkelerinden gelenler “mülteci” statüsünde kabul edilmektedir (Güleç, 2015: 92). Türkiye, 1967 Protokolü ile göçmenlerin sınıflandırılmasının gerçekleştirilmesi üzerine Avrupa dışından gelen bireylere mülteci statüsü vermeyeceğini kabul etmiş ve politikasını bu kritere göre oluşturmuştur. Türkiye, özellikle 1990 yılında SSCB’nin dağılması üzerine Türk soylu bireylerin kitlesel olarak gelmeye başlaması üzerine bir istisnai durum çerçevesinde kendilerini mülteci statüsünde değerlendirmiştir (Aktel ve Kaygısız, 2018: 592).

Şartlı mülteci kavramı;

“Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü” ifade etmektedir (Aktel ve Kaygısız, 2018: 582).

Üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, şartlı mültecinin Türkiye’de bulunmasına müsaade verilmektedir. Türkiye 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ni, 1’inci maddesindeki coğrafi bölge ve mekân açısından öngörülen seçme hakkını kullanarak “Coğrafi Kısıtlama” ile onaylamıştır. Halen de göç politikasını coğrafi kısıtlama hakkı çerçevesinde yürütmeye devam etmektedir. Bu çerçevede şartlı mülteci; “Avrupa dışında

meydana gelen olaylar sebebiyle, mülteci tanımında yer alan kriterleri taşıdığını iddia ederek, üçüncü ülkelere iltica etmek üzere Türkiye’den uluslararası koruma talebinde bulunan bireydir.” olarak tanımlanmaktadır (GİB, 2020). Üçüncü güvenilir bir devlete yerleştirilinceye kadar şartlı mülteci olarak statü sahibi olan bireylerin Türkiye’de kontrollü bir biçimde kalmalarına izin verilmektedir.

Bu kavramın yanında, uluslararası koruma statüsüne ilişkin olarak “ikincil koruma” adı verilen hukuki kavram bulunmaktadır. İkincil koruma kavramı;

“Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde; a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü” ifade etmektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK), 2013).

İkincil koruma, uluslararası sözleşmelerle geri gönderme yasağı bulunan bireylere yönelik sağlanan uluslararası koruma hakkı veren bir hukuki uygulamadır. Bu uygulamaya istinaden Türkiye ikincil koruma hakkı verilen bireylerin temel hak ve yükümlülüklerini yerine getirme durumundadır. Uluslararası koruma statüsü; 29656 Sayılı Yönetmelik ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Yönetmeliğe göre; “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir gruba mensubiyeti veya yaygın şiddet ve benzeri nedenlerle ayrıma maruz kalacağı ya da fiziksel zarar göreceği endişesiyle Avrupa’dan gelen bireylere verilen mülteci veya geçici koruma tedbiri dışında kalan” düzensiz göçmenleri ifade etmektedir. Yönetmelik kapsamında belirtilen kavram, Güney Doğu Asya veya Orta Doğu ülkelerinden gelen bireylere verilen şartlı mülteci ya da ikincil koruma statüsü gibi hukuki konuları tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır.

Geri göndermeme ilkesi, ülkelerin mülteci ve sığınma başvurularına ilişkin olarak; kendi ülkesinde siyasi, dini, etnisite ve temel hak ile hürriyetleri tehlike altında olan bireylerin geldikleri ülkelere veya kendi devletlerine tekrar geri gönderilmemesi hususunu kapsamaktadır. Bu ilke sadece mülteci ve sığınmacılar için geçerli olmayıp kendi ülkesinde hayati tehlikesi olan tüm bireylere sağlanan ve 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’nde teminat altına alınan bir haktır (Özkan, 2018: 163). Geri göndermeme temel ilkesi (non-refoulement); “devletlerin mültecileri herhangi bir şekilde yaşam ve özgürlüklerinin tehdit altında olabileceği ülkelere ya da sınırlara geri göndermesini yasaklayan uluslararası mülteci hukukun unsuru” olarak düzenlenmiştir. Bu ilkenin uygulanmasına ilişkin olarak, bireyler bulunduğu ülkenin sınırları dahilinde temel güvenliğe tehdit oluşturması veya kesinleşen mahkeme kararı doğrultusunda suç işlediğinin tespit edilmesi halinde geri gönderilebilir (Tiedemann, 2012: 124). Bununla beraber, geri göndermeme ilkesi kişisel olarak değerlendirilmekte olup kitlesel göç hareketlerinde uygulanmayacağı ifade edilmektedir (Lauterpacht ve Bethlehem, 2003: 119). Ancak ilkenin uygulanmasına ilişkin olarak, sığınma başvurusunun reddedilmesi veya hayati tehlike ihtimalinin ortadan kalkmasıyla bireyler kendi ülkesine veya geldiği ülkeye geri gönderilebilmektedir.

Geçici koruma statüsü ise kendi ülkesinden veya topraklarından ayrılmaya zorlanmış, dönmesine fırsat verilmeyen, acil ve geçici koruma imkânı bulmak amacıyla büyük insan hareketleri kapsamında sınır hatlarına gelen veya sınırları geçen göçmenlere sağlanabilen bir statüdür (YUKK, 2013). Kitlesel sığınma olaylarında uygulanacak şartlar ve düzenlemeler “20 Temmuz 2001 tarihli ve 2001/55/EC (AT) sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi” (Geçici Koruma Yönergesi) 2. madde (a) fıkrasında belirtilmiştir. Söz konusu yönergeye göre geçici koruma statüsündeki bireyler;

“Yerinde edilmiş kişiler, kendi ülkelerini ya da bulundukları bölgeleri terk etmek zorunda kalmış ya da özellikle uluslararası örgütler tarafından yapılan talep üzerine tahliye etmiş ve o ülkedeki devam eden koşullar nedeniyle güvenli ve kalıcı koşullar altında geri dönemeyen ve Cenevre Sözleşmesi’nin 1a maddesinin ya da uluslararası koruma sağlayan başka uluslararası ya da ulusal belgeler kapsamına girebilen üçüncü ülke vatandaşları ya da vatansız kişiler, özellikle; silahlı çatışma ya da yaygın şiddet bölgelerinden kaçmış kişiler; insan hakları sistematik ya da genel olarak ihlal edilmiş ya da böyle

bir duruma maruz kalma konusunda ciddi risk altında olan kişiler”² şeklinde tanımlanmaktadır (Aktel ve Kaygısız, 2018: 583).

Geçici koruma statüsü, büyük göç süreçlerinde acil çareler bulmak üzere geliştirilen bir koruma yöntemidir. Geçici koruma, ülkelerin geri göndermeme yükümlülükleri kapsamında kitleler halinde ülke hudutlarına gelen bireylere belirli haklar sağlamayı amaçlayan tamamlayıcı bir çözüm yöntemidir (Aktel ve Kaygısız, 2018: 584). Diğer bir ifadeyle, kendi ülkesinden ayrılmaya zorlanmış veya tekrar geri dönemeyen kitleler halinde gelen bireylere sağlanan geçici bir koruma tedbiri olarak ifade edilebilir. Bu koruma tedbirinin üç temel dayanağı bulunmaktadır; açık kapı politikasının yürütülmesi, geri göndermeme ilkesinin uygulanması ve bireylere temel hak ve hizmetlerinin faydalandırılmasıdır (Ok ve Gülerce, 2021: 25). BM’nin 2004 yılında aldığı 100 no’lu karar doğrultusunda, mutlaka bir ülke sınırlarına doğru hareket eden kitlesel hareketlerin varlığı ve karşılayan devletin bireysel başvuruları değerlendirecek kapasitesini aşması gerekmektedir. Bu unsurların varlığı halinde devletler acil çözümler bulmak anlamında bireylere koruma tedbirleri sağlamak durumundadır (GİB, 2023). Diğer taraftan geçici tedbirlerin tamamlayıcı tedbirlerden en önemli farkı, kitleleri karşılayan devlet imkanlarının bireysel başvuruları değerlendirecek kapasitesini aştığından sağlanan uluslararası koruma tedbirlerinin bireysel değil kitleler halinde sağlanmasıdır (UNCHR, 2001: 6).

Geçici koruma statüsü kavramı ilk olarak 1970’li yıllarda Güney Doğu Asya ülkelerinde meydana gelen kaos ve iç savaşlarda kullanılmaya başlanmıştır. Avrupa bölgesinde ise 1990’lı yıllarda Yugoslavya’nın parçalanmasıyla ortaya çıkan iç savaşta mülteci krizinde kitleler halinde gelen bireylere temel hak ve hürriyetlerini sağlamak için uygulanmıştır (Özcan, 2005: 106). Uygulanan bu tedbir ile AB; iç savaş, kaos ve kargaşa ortamları ile ağır insan hakları ihlallerinde kitleler halinde kendi ülkelerinden göç eden bireylere olağanüstü durumlarda ve sınırlı bir süre zarfı boyunca çözüm bulmuştur (Goodwin-Gill ve Mcadam, 2007: 102). Geçici koruma hakkı ile birçok bireye en başta geri göndermeme ilkesinin istisnasız uygulanmasıyla sosyal ve ekonomik haklar

² “20 Temmuz 2001 tarihli ve 2001/55/EC (AT) sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi (Geçici Koruma Yönergesi) 2. madde (a) fıkrası”. Ayrıca bkz. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından çıkarılan 13.10.2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı “Geçici Koruma Yönetmeliği”.

sağlanmaktadır. Ancak hiçbir şekilde bireylere sürekli oturum ile daimi çalışma izni vermemektedir. Sadece kendi ülkelerinden kitleler halinde kaçan bireylere uluslararası sözleşmeler çerçevesinde geçici ve acil çözüm sağlayan bir koruma mekanizmasıdır.

Türkiye’de ise özellikle 2011 yılından itibaren kendi ülkelerinde yaşanan iç savaştan sonra kitleler halinde gelen Suriyelilere uygulanmaya başlamıştır. 2014 yılında çıkarılan ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak uygulanan Geçici Koruma Yönetmeliği çerçevesinde Suriye kökenli bireylerin işlemleri düzenlenmektedir. Her Suriyeli bireye, yönetmeliğe uygun olarak geçici koruma kimlik belgesi düzenlenmekte ve Türkiye sınırları içerisinde kalış hakkı vermektedir. Ancak, kesinlikle ikamet izni vermemektedir. Bununla beraber çalışma izni hakkı da vermemektedir. Çalışma izni için ayrıca ilgili makamlara başvurması gerekmektedir. Bu kimlik belgesi ile bireylere sağlık, eğitim, sosyal yardım hizmetlerine ulaşım hakkı verilmektedir. Bireylere ikamet ettikleri illerde bulunma, belirli süreler dahilinde valiliğe bildirim ve çalışmaları halinde bilgi verme zorunluluğu da getirilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Uygulanan geçici koruma tedbirleri sayesinde kitleler halinde gelen bireylerin temel hak ve hürriyetleri sağlanmış olmaktadır. Ayrıca yönetmelik sayesinde bireylerin sorumlulukları da düzenlenmiştir. Bu yönetmelik ile bireylerin temel hakları, geri göndermeme ilkesi doğrultusunda güvence altına alınmıştır. Ancak, ilkenin uygulanmasına ilişkin bazı istisnalar da getirilmiştir. Geçici koruma statüsü verilen bireyler, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi’nde belirtildiği üzere toplumun kamu düzenini ve huzur ortamını bozmaları veya ülkenin temel güvenliğine tehdit oluşturmaları halinde Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunların gerektirdiği işlemler ivedilikle tatbik edilerek kendi ülkelerine veya geldikleri devletlere geri gönderilebilmektedir.

1.3. Uluslararası ve Ulusal Hukuki Düzenlemeler ile İdari Yapılanmalar

20’nci yüzyılda yıllarca süren ve toplumlar ile ülkelerin yapısını değiştiren savaşlar, siyasi devrimler ve yeni ulus devletlerinin ortaya çıkması, tahmin edilenden öte büyük kitle hareketlerine neden olmuştur (Johnston, Larana ve Gusfield, 1999: 131). Büyük kitle hareketlerinin getirdiği yapısal değişimler, I. Dünya Savaşı’nda sonra kurulan Milletler Cemiyeti’nin gündemine gelmesine rağmen uluslararası bir olgu olarak görülmemiş sadece ikili devletlerin çözmesi gereken bir anlayışa bürünmüştür. Ancak, yaşanan

gelişmelere rağmen 1921 yılında “Mülteciler Yüksek Komiserliği” kurulmuş ve sınırlı faaliyetlerine başlamıştır. Müteakiben de “Mülteciler için Milletler Cemiyeti Yüksek Komiserliği” (1939-1946) ve “Hükümetlerarası Mülteciler Komitesi” (1938-1947) gibi yapılanmalar ortaya çıkmıştır (Kaya ve Eren, 2014: 12). 1933 yılında Fransa ve İngiltere dahil dokuz ülke tarafından kabul edilen “Mültecilerin Uluslararası Statülerine İlişkin Konvansiyon” düzenlemesi 1951 Cenevre Mülteciler Sözleşmesi’ne temel teşkil etmesi nedeniyle önem arz etmektedir (Ateşok, 2018: 50). Bununla beraber sözleşme, ulusal güvenlik hariç olmak üzere mültecilerin kamu gücü kullanılarak sınır dışı edilmemesi veya sınırdan geri gönderilmemesi konularını içermesi açısından mihenk taşı olarak kabul edilebilir. 1944 yılında kurulan “BM Yardım ve Yeniden Yapılanma Ajansı”, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin temelini teşkil etmiştir. 1948 yılında ise “Uluslararası Mülteci Örgütü” kurulmuş ve müteakiben günümüzde “Mülteciler Yüksek Komiserliği” (United Nations High Commissioner for Refugees-UNHCR-) olarak bilinen yapısına kavuşmuştur (İhlamur-Öner, 2012: 577). BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, mülteci ve sığınmacılar ile ilgili konuları düzenleyen ve ülkeler arasındaki koordinasyonu sağlayan çok önemli bir uluslararası kuruluş olarak görev yapmaktadır (Erder, 2004: 119).

Özellikle dünya tarihinin en yıkıcı savaşlarından biri olan II. Dünya Savaşı’ndan sonra özellikle Avrupa genelinde çok büyük kitle hareketleri meydana gelmiş ve toplumlar ile ülkelerin siyasal, ekonomik ve sosyal yapıları değişime uğramıştır (Albert, 1992: 13). Değişimler sonunda insan hakları kavramı kuramsal anlamda gündemde yer almış ve 10 Aralık 1948 tarihinde “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi” kabul edilmiştir. Beyanname esas alınarak birçok uluslararası sözleşmeler veya kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Bu gelişme çerçevesinde, beyannamede yer alan iltica hakkının özel ve ayrıntılı bir düzenlemeye ihtiyaç duyulması üzerine 28 Temmuz 1951 tarihinde 28 ülkenin katılımıyla “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” (United Nations Convention Relating the Status of Refugees) imzalanıp yürürlüğe girmiştir (Kılıç, 2005: 174). Bu sözleşme; mülteci ve sığınmacıların temel haklarını, sorumluluklarını ve imzaya taraf olan ülkelerin yükümlülüklerini ayrıntılı düzenleyen geniş kapsamlı ilk uluslararası sözleşme olması nedeniyle göç tarihinde mihenk taşı özelliği taşımaktadır. Kap (2014: 9), geleneksel hukukta yer alan geri göndermeme ilkesinin yer almasının bir milat olarak kabul edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

1951 tarihli sözleşme, çok önemli düzenlemeler içermesine rağmen dönemin şartlarına göre düzenlendiğinden uygulama esnasında bazı sorunlar ile karşılaşmıştır. Özellikle bazı ülkeler tarih ve coğrafi konum kavramlarına karşı çıkmıştır. Sözleşmede yer alan “01 Ocak 1951 tarihinden önce Avrupa bölgesinde meydana gelen olaylar” şeklindeki beyan, göç hareketleri kapsamında zaman kavramı açısından genişletilmesi zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır (Akçadağ, 2012: 10). Bu sorunların düzenlenmesi amacıyla 1967 yılında “1951 Cenevre Sözleşmesine Ek Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin Protokol” kabul edilerek zaman kısıtı kaldırılmıştır. Bu gelişmeye rağmen, içinde Türkiye’nin olduğu bazı ülkeler³ halen coğrafi bölge sınırlama şerh hakkını kullanmaya devam etmektedir. Ancak, mültecilerin mağdur olmaması amacıyla da şartlı mülteci uygulamasını devam ettirmektedir (Kaya ve Eren, 2014: 15).

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği yapılanmasına benzer olarak 1951 yılında da Uluslararası Göç Örgütü adı altında göç hareketleri ve sonuçları ile ilgilenen, ülkeler arasında koordinasyon sağlayan ve çözümler üretmeyi hedefleyen sivil toplum örgütü kurulmuştur. Günümüzde 162 üyesi mevcut olup Türkiye⁴ dahil 150 ülkede ofisleri bulunmaktadır. Özellikle göç hareketlerine ilişkin olarak; uluslararası iş birliğinin sağlanması, mültecilerin yeni bir ülkeye yerleştirilmesi, gönüllü geri dönüşlere yardım edilmesi, düzenli göç hareketlerinin desteklenmesi, hukuki yardımların verilmesi gibi birçok konuda ülkelere yardımlar sağlamaktadır (IOM, 2003: 13).

Türkiye’de göç konusunda tek yetkili kurum İçişleri Bakanlığıdır. Mevzuatın gerekliliklerini ve sorumluluklarını İçişleri Bakanlığı yürütmektedir. Geçmiş mevzuat incelendiğinde, 1934 yılında çıkarılan ve çoğunlukla soydaş esaslı düzenlemeleri içeren “2510 sayılı İskân Kanunu” doğrultusunda işlemlerin yürütüldüğü görülmektedir. Bununla beraber, 1950 yılında çıkarılan ve sadece sınır dışı işlemlerini düzenleyen “5682 sayılı Pasaport Kanunu” ve “5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun” ile işlemler yürütülmüştür (GİB, 2016: 23). Diğer taraftan, 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanan ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe giren “Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme” mülteci ve sığınmacılara ilişkin mevzuatın temelini

³ 1951 Cenevre Sözleşmesi’ni yalnızca Kongo, Madagaskar, Monako ve Türkiye coğrafi kısıtlamayla uygulamaktadır (Barkın, 2014: 350).

⁴ Türkiye, IOM toplantılarına uzun süre gözlemci üye olarak katıldıktan sonra 30 Kasım 2004 tarihinde tam üye olmuştur (Çağlar, 2018: 30).

oluşturmaktadır (Kap, 2014: 10). Türkiye hem 1951 tarihli sözleşmeye hem 1967 tarihli ek protokole taraf olmasına rağmen coğrafi sınırlama konusuna şerh koymuştur (Acer ve Gümüş, 2005: 67).

1990'lı yıllarda dünya genelinde meydana gelen siyasi ve ekonomik gelişmeler çerçevesinde uygulanan mevzuat göçmenlere ait sorunların çözümüne yeterli gelmemeye başlamıştır. Mülteci ve sığınmacılara yönelik hazırlanan ilk mevzuat olarak 14 Eylül 1994 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" kabul edilmelidir. Bununla beraber, yönetmeliğin temel dayanağını 1951 Tarihli Sözleşme ile 1967 Ek Protokol hükümleri oluşturmaktadır. Yönetmelikte; mülteciler ile sığınmacıların Türkiye'ye iltica başvurularında yapılacak işlemler, usul ve esaslar ile görevli kuruluşların görev ve sorumlulukları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (Ümit, 2001: 35). Diğer taraftan, mülteci ve sığınmacı kavramları birbirlerinden ayrılarak ayrıntılı tanımları ortaya konmuştur (Çiçekli, 2003: 130). Özellikle coğrafi bölge kısıtlaması çerçevesinde değerlendirilen bireylerin başvurularının nasıl yapılacağı ve üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar şartlı mülteci statüsünde değerlendirilmesi gerektiği konuları da düzenlenmiştir (Çiçekli, 2003: 132). Ancak "yönetmeliğin dayanağı kanundur." prensibine göre aykırılık teşkil etmektedir. Zira yönetmeliğin yasal dayanağı durumundaki ulusal bir kanun olmaksızın düzenlenmesi bir eksiklik olarak değerlendirilmelidir.

1994 yılından sonra Türkiye'nin AB üyeliği kapsamında yaptığı çalışmalar çerçevesinde müktesebata uyum gayretleri olmuştur. Türkiye, AB müktesebatına uyum çalışmaları doğrultusunda 2001 yılında Avrupa Birliği ile "Katılım Ortaklığı" belgesini imzalamış ve 2003 yılında belge yenilenerek "Ulusal Eylem Planı" kabul edilmiştir. Özellikle sığınma ve göç konularında uygulanan yasal mevzuatın AB mevzuatı ile uyumlu hale getirmek amacıyla göç mevzuatının oluşturulması hedeflenmiştir (Acer, Kaya ve Gümüş, 2010: 96). Uyum çalışmaları kapsamında, mülteci ve sığınmacılar için konaklama imkanları ile sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi ve teknik kapasitesinin artırılması amaçlanmıştır. Çeşitli yasalarda bulunan düzenleyici hükümlerinin tek bir mevzuat çatısı altında toplanması çalışmaları başlatılmıştır. Diğer taraftan, uyum çalışmalarında Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi

şerh kararının kaldırılması şartı da ortaya konmuştur. Türkiye de bunun uzun vadede kaldırılmasının hedeflendiğini ulusal eylem planında ifade etmiştir. Ancak şartın kaldırılmasıyla ortaya çıkacak ekonomik, sosyal ve güvenlik sıkıntılarının eşit paylaşım ilkesi çerçevesinde paylaşılması planda açıkça belirtilmiştir (Güner, 2007: 87). Aradan uzun yıllar geçmesine rağmen Türkiye, AB'den eşit paylaşım için yeterli desteği alacağına dair şüpheleri nedeniyle coğrafi şerh hakkını halen uygulamaktadır.

Göç hareketleri ile ilgili çalışmalar, kolluk kuvvetlerine verilen görev ve sorumluluklar çerçevesinde yürütülmüştür. Sınır dışı işlemleri ise Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilmiştir. Sadece 1999 yılında göç hareketleri ve işlemlerine ilişkin İçişleri Bakanlığına bağlı Göç ve İltica Bürosu kurulmuştur. Yapılan düzenlemeler ve yürütülen çalışmalar İçişleri Bakanlığı tarafından yürütülse de değişik kurumlar aracılığıyla yerine getirilmesi dağınık bir görüntü oluşturmıştır. Hem mevzuatın tek mevzuatta toplanması hem de göç hareketlerine ilişkin çalışmaların tek bir kurum tarafından yerine getirilmesi amacıyla 2013 yılında çok ayrıntılı düzenlemeler ve bakanlık nezdinde yeni görevlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmaların sonunda 11 Nisan 2013 tarihinde “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” kabul edilmiş ve göç ile ilgili tüm mevzuat tek mevzuatta toplanmıştır. Aynı kanun ile de göç olgusuna ilişkin ulusal politikalar ve stratejiler üretmek, kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon sağlamak ve Türkiye’ye göç etmiş veya göç edecek mülteci ve sığınmacıların işlemlerini yürütmek amacıyla Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Aynı zamanda “5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun” ile “15/7/1950 tarihli ve 5682 sayılı Pasaport Kanunu’nun” birçok maddesi yürürlükten kaldırılmıştır (YUKK, 2013: md.124).

YUKK beş kısım şeklinde düzenlenmiştir. Birinci kısımda; amaç, kapsam ve tanımlar ortaya konmuştur. İkinci kısımda yabancılara ilişkin işlemler, üçüncü kısımda uluslararası korumaya dair hususlar, dördüncü kısımda yabancılarla ilgili ortak maddeler ve beşinci kısımda ise GİB’in yapılanmasına ait hükümler düzenlenmiştir (YUKK, 2013). Yabancıların Türkiye’ye giriş ve çıkışlarını, kalışlarını, koruma talep eden yabancıların işlemlerini ve GİB’in çalışma usul ve esaslarını düzenleyen kanunun, Türkiye’de göç alanına ilişkin çok büyük bir eksikliği giderdiği değerlendirilmektedir. Bununla beraber, Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan sınır dışı işlemleri de kanun ile GİB’e verilmiş ve taşra teşkilatları vasıtasıyla yürütülmeye başlanmıştır. Ayrıntılı esasları da

düzenlemek amacıyla 17 Mart 2016 tarihinde “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik” de yürürlüğe girmiştir.

1.3.1. Göç İdaresi Başkanlığı

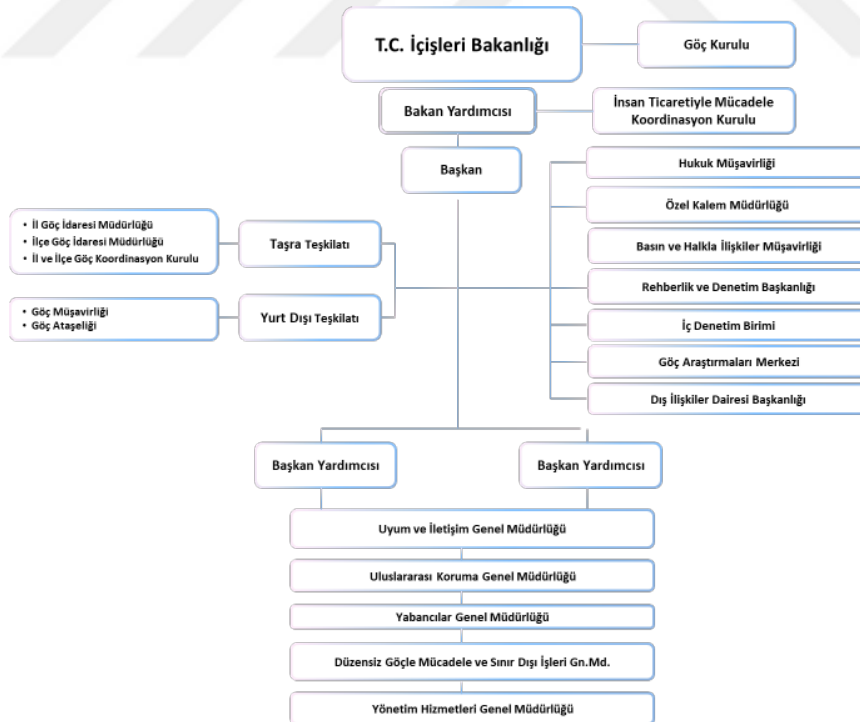
Göç İdaresi Başkanlığı, 04 Nisan 2013 tarihinde yayımlanan YUKK’daki düzenleme ile ilk etapta genel müdürlük seviyesinde kurulmuştur. 11 Ekim 2021 tarihinde yapılan reorganize ile yapısı başkanlık seviyesine çıkarılmıştır. YUKK’da yer alan düzenlemeler çerçevesinde GİB’in görevleri;

- Göç alanında yer alan yasal mevzuat ve idari yapının etkinliğinin artırılması konularında çalışmaları yürütmek,
- Kurumlar arasında koordinasyonu sağlamak ve göç alanına ilişkin usul ile işlemleri düzenlemek,
- 5543 Sayılı İskân Kanunu’nda bakanlığa verilen görevleri yürütmek,
- İnsan ticareti mağdurlarının korunmasına ilişkin iş ve işlemleri yapmak,
- Ülkede bulunan vatansız kişileri tespit etmek ve bu kişilerle ilgili iş ve işlemleri düzenlemek,
- Uyum süreçlerine ilişkin iş ve işlemleri yürütmek,
- Geçici korumaya ilişkin iş ve işlemleri yapmak,
- Düzensiz göçle mücadele edilebilmesi amacıyla kolluk birimleri ve ilgili kamu kurum ve kuruluşları arasında koordineli çalışmalar yürütmek ve tedbirleri ortaya koyarak takibini sağlamak,
- İlgili kamu kurum ve kuruluşlarının göç ile ilgili faaliyetlerini projelendirmek ve tasdik etmek, proje takiplerini sürdürmek ve uluslararası standartlara kavuşmasını sağlamak,
- Kanunla verilen diğer görevleri yürütmektir (GİB, 2023).

GİB şekil 1.1’de görüldüğü üzere, başta merkez teşkilatı olmak üzere, taşra ve yurt dışı teşkilatlarından oluşmaktadır. Merkez teşkilatına bağlı toplam (13) daire bulunmaktadır. Bu birimler, göçün merkezi yönetimce çözülebilecek ve koordine edilebilecek birimlerini ifade etmekte ve bu yönde hizmet vermektedir. Göçmenlere ilişkin kişisel verilerin korunması, insan ticareti mağdurlarına sığınma evleri inşa edilmesi, göçle ilgili bilimsel nitelikli yayınlar yapılması ve koordine edilmesi gibi birçok

görev icra edilmektedir. Bu birimler arasında Düzensiz Göçle Mücadele Dairesi Başkanlığı;

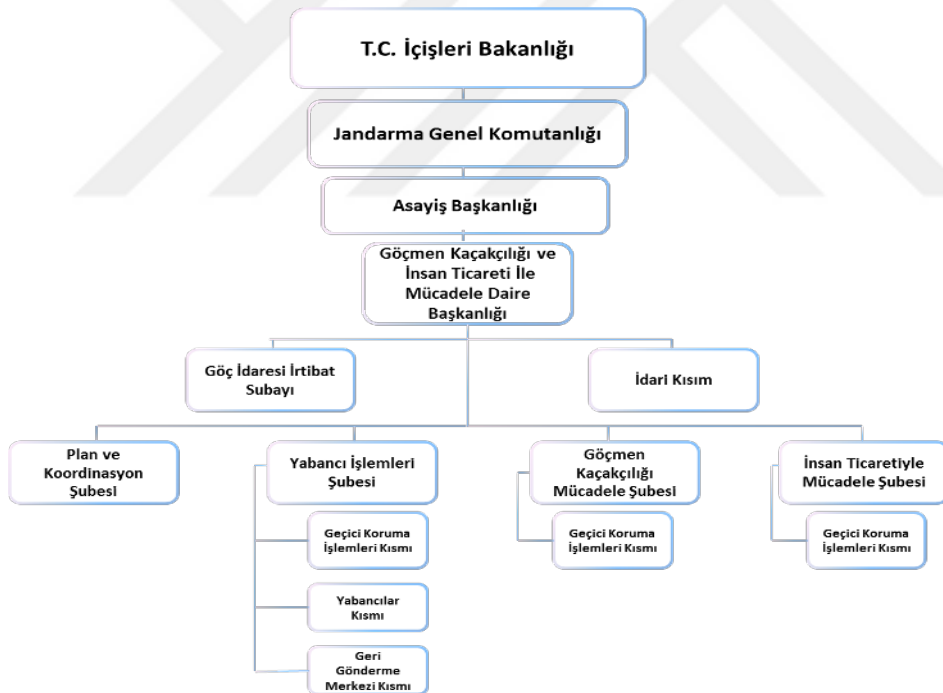
- Düzensiz göç ve göçmenlere ilişkin usul ve esasları düzenlemek,
- Düzensiz göçle etkin mücadele sağlamak amacıyla kamu kurumları arasında eş güdümlü çalışmalar yürütmek,
- Mücadele etkinliğini sürdürmek için tedbirler almak ve takibini sürdürmek,
- Ülkenin taraf olduğu geri kabul anlaşmalarına ilişkin hükümleri yürütmek gibi temel görevleri üstlenmiştir. İlaveten, 6458 Sayılı Kanun’a dayalı olarak çıkarılan “28821 Sayılı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği” çerçevesinde ülkenin tüm illerinde ve (148) ilçesinin yanı sıra yurtdışında teşkilatlanması da sağlanmıştır. Bu sayede göçmenlerle ilgili usul ve işlemlerle beraber uluslararası koruma ve entegrasyon süreçleri, taşra teşkilatlarının katkısıyla etkinliğinin artırılması hedeflenmiştir. Taşra yapılanmaları; geri gönderme, kabul ve barınma merkezleri ile insan ticareti sığınma evleri olacak şekilde oluşturulmuştur. Bununla beraber, büyükelçiliklerde göç müşavirliği kadroları oluşturulmuş ve uluslararası iş birliği ile geri dönüş süreçlerinin kolaylaştırılması amaçlanmıştır (GİB, 2023).

Şekil 1.1. Göç İdaresi Başkanlığının Teşkilat Şeması (GİB, 2023).

1.3.2. Jandarma Genel Komutanlığı

2013 yılında YUKK'un uygulanmasıyla beraber kurulan GİB ile uyumlu ve etkin çalışmak amacıyla Jandarma Genel Komutanlığı da yapılanmasında değişikliklere gitmiştir. (JGNK, 2018: 18). Jandarma Genel Komutanlığı, kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber kendisine verilen görev ve sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilmek maksadıyla kendi içinde reorganize olarak Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığını (GKİT) kurmuştur. 27 Temmuz 2016 tarihinde gerekli personel ataması yapılarak faaliyetine başlamıştır (JGNK, 2018: 7). Asayiş Başkanlığı emrinde faaliyetine başlayan GKİT D.Bşk.lığının teşkilat şeması şekil 1.2.'de gösterilmiştir. GKİT D.Bşk.lığının en temel görevi, göçmen kaçakçılığıyla mücadele alanında politika ve stratejilerinin belirlenmesine yönelik çalışmaları yürütmek ve İl Jandarma Komutanlıkları arasında gerekli koordinasyonu sağlamaktır. Bu kapsamda etkin mücadele amacıyla İl Jandarma Komutanlıklarına gerekli desteği sağlamaktadır.

Şekil 1.2. GKİT Daire Başkanlığının Teşkilat Şeması (JGNK, 2023).

Bununla beraber geri gönderme, kabul ve barınma merkezlerinin dış güvenliğinin sağlanmasını, kaçak göçmenlerin sevk işlemlerine yönelik tedbirlerin alınmasını ve

geliştirilmesini⁵ idame ettirmektedir (JGNK, 2018: 8). Bu görevlerini yerine getirirken, özellikle jandarma sorumluluk alanında göçmen kaçakçılığının yoğun olarak görüldüğü iller ile geri gönderme merkezlerinin⁶ bulunduğu şehirlerde İl Jandarma Komutanlıkları bünyesinde yapılanma sağlanmıştır. İl Jandarma Komutanlıklarında, Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Şube Müdürlüğü ile bu illerin İlçe Jandarma Komutanlıklarında ise Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Kısım Amirliği teşkil edilmiştir. (Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığı, 2017: 30) Kurulan bu birimlerde, göçmenlerin adli ve idari işlemleri adli makamların bilgisi dahilinde yapılmaktadır (Küçükbaşol ve Pekdoğan, 2019: 898).

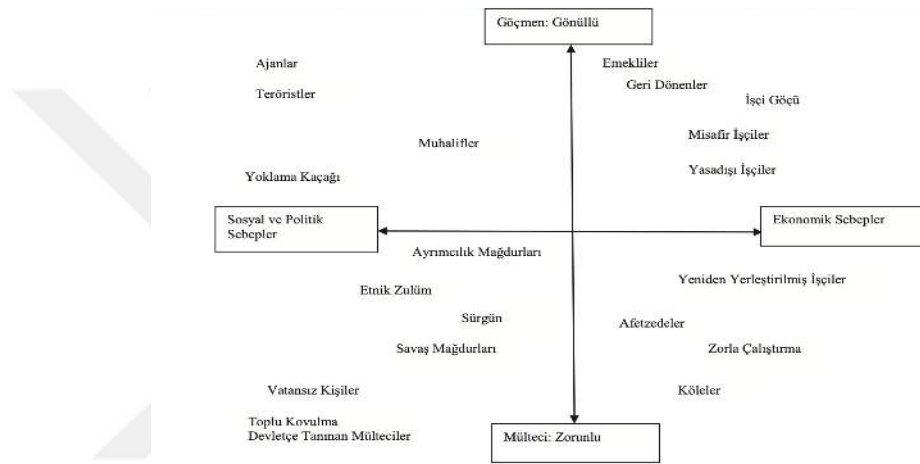
1.4. Sınıflandırmalara Göre Göç Türleri

Özellikle Avrupa Birliği üye ülkeleri ile Kuzey Amerika kıtasında bulunan devletlere yönelik gerçekleşen ve çok boyutlu etkileri olan göç olgusu, amacı ve niteliğine göre değişmekle beraber farklı şekillerde sınıflandırabilmektedir. Özkalp (1995: 209), göç süreçlerini grupların unsurlarına göre grup ve bireysel ya da aile göçü olarak iki şekilde incelemiştir. İlk olarak grup göçü, insanlık tarihinden bu yana görülen en temel göç türüdür. Temel olarak iklim veya yaşamsal kaynakların yok olmaya başlamasıyla coğrafi bir bölgeden farklı bir yaşam alanına göç edilmesidir. Bireysel veya aile üyeleriyle beraber yapılan göç çeşidinde ise hiç gelişmemiş veya az gelişmiş bölgelerden gelişmiş bölgelere doğru süreç sürdürülmektedir. Bununla beraber, neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde iç/dış göç veya sınırlı/sürekli göç olarak sınıflandırılmıştır (Özkalp, 1995: 211). Petersen ise daha ziyade ilkel, zorunlu, yönlendirilen, serbest ve kitlesel göç türleri üzerinde durmuştur (1958: 259). İlkel göç, grup göçüne benzer temellerle hareket edilen hayati kaynak arayışları doğrultusunda yapılmaktadır. Zorunlu göç türünde, bireyler yaşadıkları topraklardan siyasi, ekonomik, hukuki nedenler ve doğal afetler sonucu uzaklaşmak zorunda kalmaktadırlar. Kontrollü göç sürecinde, daha çok iki ülkenin kendi aralarında anlaşması sonucunda bir ülke dahilinde yaşayan popülasyonun farklı bir ülkeye kotalar ölçüsünde göç etmesidir (Özkalp: 1995: 211). Serbest göçte, bireysel göç türüne

⁵ Ülkemizdeki geçici barınma merkezlerinin dış güvenliği jandarma ve polis; iç güvenliği ise özel güvenlik personeli ile sağlanmaktadır. 29 Aralık 2017 tarihinden itibaren tüm geri gönderme merkezlerinin sorumluluğu JGNK'ya bırakılmıştır (Küçükbaşol ve Pekdoğan, 2019: 897).

⁶ “Göç İdaresi Başkanlığınca işletilen (24) adet geri gönderme merkezi ve (2) adet geçici geri gönderme merkezi bulunmaktadır. Toplam kapasitesi 15.676 kişidir.” (GİB, 2023).

benzer olarak bireyler kendi arzuları doğrultusunda göç hareketliliği yaşamaktadırlar. Kitlemel göçte, büyük insan grupları savaş, iç kargaşalar veya siyasi nedenlerle yaşadıkları topraklardan farklı bir ÷lkeye refah ve huzur ortamı bulmak amacıyla göç etmektedirler. Richmond göç çeşitlerini sınıflandırırken gönüllölük kriterini esas almıştır. Sınıflandırmada bireylerin daha refah ve güvenli bir yaşam bulma arzuları ön plandadır. Uluslararası, yasa dışı ve iç göç olarak sınıflandırılmaktadır. Arzuları dışında gerçekleşen göç, zorunlu göç statüsünde kabul edilmektedir. Bu statüye göre; iç savaşlar, kargaşa ve kaos ortamları, bireylerin ayrımcılığa tabi tutulması, doğal afetler ve siyasi yasaklar zorunlu göç kategorisinde sayılmaktadır (Buz, 2004: 24).

Şekil 1.3. Zorunlu Göç Tipolojisi (Boyle, Halfacree ve Robinson, 1998: 201).

Şekil 1.3.'de belirtildiği üzere bireylerin nedenlerine göre zorunlu göç süreçleri ortaya konmuştur. Çalışma hayatını sonlandırmış olan emekli bireyler ile kendi ülkesine geri döner gönüllü göçmenler olarak vasıflandırılmıştır. Zorunlu göç kategorisinde ise ekonomik, siyasi ve sosyal nedenlerine göre kategorilendirilmiştir. Bununla beraber, yerinden edilen bireyler ve doğal afetler sonucu göç eden bireyler zorunlu göç vasfında gruplandırılmıştır. Aslında zorunlu göç kategorisinde en temel neden, bireyin içinde yaşadığı sosyal yapıdır. Sosyal yapı veya toplumsal dinamikler, bireyi içinde yaşadığı ortamı yaşanılmaz hale getirmekte ve birey göç kararı alabilmektedir (Yalçın, 2004: 15).

Süre kriteri esas alındığında, göçler geçici ve daimî göç olarak ifade edilmektedir. Geri dönmek üzere yapılan göç sürekli göç olarak tanımlanırken, bireylerin bulundukları yerden belirli bir süre için ayrıldıkları göç ise geçici göç kapsamında değerlendirilmektedir (Mutluer, 2003: 10). Süre kriterine göre gerçekleşen göç çeşitleri

de iç ve dış göç olarak sınıflandırılmaktadır. İç göç, ülke sınırları dahilinde ekonomik ve güvenlik temelinde gerçekleşmektedir (Üner, 1972: 77). Bu göç türünde yön kesinlikle net değildir. Köyden köye, kentten kente, köyden kasabaya veya köyden kente göç edilebilmektedir (Sezal, 2003: 150). İç göç hareketliliğinde, ülke sınırları içerisindeki nüfus yoğunluğu değişmemekle beraber göç güzergahındaki varış bölgesinin yoğunluğu değişebilmektedir (Taşcı ve Erçakar, 2016: 246). Singer-Prebisch Tezi olarak da bilinen yaklaşım çerçevesinde ticari ve endüstriyel yoğunluğun hızla gelişmesi, tarım dışı sektörde ihtiyaç duyulan işgücünün azalmasına yol açmıştır. (Taşcı ve Erçakar, 2016: 233). Lewis da benzer bir şekilde, ülkede mevcut olan ikili ekonomi sayesinde ticari ve tarım sektörleri arasındaki gelir ve iş imkanları farklılıklarından dolayı göç akınlarının meydana geldiğini vurgulamaktadır (Kandemir, 2011: 6). Özellikle iç göç sürecinde, Türkiye'nin kalkınmaya başladığı 1960'lı yıllarda sıklıkla bu durum yaşanmıştır. Bu tür göç hareketlerine hazır olmayan şehirlerdeki alt yapı yetersizliği, çarpık kentleşme ve gettolaşma türü yapılanmaya yol açmıştır.

Herhangi bir devletin bireylerinin farklı bir ülkeye kalıcı amaçlı göç etmesi ve yerleşmesi dış göç olarak vasıflandırılmaktadır. En temel neden hem kendilerinin hem aile üyelerinin daha refah ve güvenli topraklarda yaşam arzusudur (Koçak ve Terzi, 2012: 173). Özellikle iş gücü ve aile birleşimi şeklinde dış göç olgusu gerçekleşmektedir. Bireylerin ilk etapta göç etmesinin ardından diğer aile üyelerini getirmesi, aile birleşimi göçü olarak nitelendirilmektedir. Aile birleşimi, AB'ye göç sürecinin en önemli aşamalarındandır. Eurostat verilerine göre AB üye devletlerinin üçüncü ülke vatandaşlarına verdiği ilk oturma izinlerinin üçte birini aile birleşimi oluşturmaktadır (King ve Lille, 2016: 33). Bireylerin sahip olduğu yeterlilikler ile niteliklerine göre gerçekleşen göç türü ise işgücü göçüdür. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra ön planda olan ve her zaman gündemde olmaya devam edecek gibi görünen işgücü göçünde, talepte bulunan devletlerin kendi yerel işgücünden yeterli verimi alamadığı durumlarda önemli bir arzı oluşturmaktadır. Devletler de kendi sınırları dahilinde nitelikli işgücü yetersizliği durumunda uluslararası alanda nitelikli işgücü çekmenin gayreti içerisinde (Zimmermann, 2005: 1). Bununla beraber, niteliği düşük iş kollarında da talepler olmakta ve bireyler bu fırsatlardan faydalanmak amacıyla az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere doğru göç etmeye çalışmaktadır (Koser, 2007: 16). Niteliksiz işgücü türünde aile birleşimi yoluyla eş, çocuklar ve yakın akrabalar, niteliksiz işgücünün kapasitesinden fazla göç ederek ekonomik dengesizliğe yol açmaktadır (Koser, 2007: 17). İşgücü göçü

olarak değerlendirilebilecek döngüsel göç 2000'li yıllardan bu yana uygulanmaktadır. Hedef ülkelerin, birtakım göçmen türleri için göçmenlerin belirli ihtiyaçlarını karşılayan ve kaynak ülkelerin gelişimine katkı sunan bir yaklaşımı vardır. Göçmenler elde ettikleri gelir ve kazanımlarıyla kendi kaynak ülkelerinin gelişimine katkı sunmaktadır. Bunun yanında, hedef ülkelerin belirli işgücü ihtiyacını anında karşıladığından karşılıklı bir kazanç söz konusudur (King ve Lille, 2016: 31).

Bununla birlikte, göçmenlerin sahip oldukları yasal giriş-çıkış izinleri veya vizeleri durumuna göre değerlendirme yapılmaktadır. Özellikle hedeflenen ülkenin yasal mevzuatına göre giriş yapan bireyler düzenli göçmen olarak ifade edilmektedir. Her bağımsız ülkenin kendi belirlediği sınırlar içerisinde ve uluslararası mevzuata uygun olarak yürüttüğü göç politikaları ve göç mevzuatı bulunmaktadır. Kabul ettiği ve uyguladığı göç politikası çerçevesinde hangi bireylerin kendi ülke sınırlarına girebileceğini veya sınır dışı edebileceğini tayin etme hakkına sahiptir (Harris, 1995: 213). Bu çerçevede her ülke kendine özgü vize rejimleri uygulamaktadır. Her ülke kendi vize rejimlerine uygun olarak gelen her bireyi geçici veya kalıcı olarak düzenli göç kapsamında kabul etme hakkına sahiptir. Diğer taraftan, 1990'lı yıllarda dünya genelinde meydana gelen önemli siyasi ve ekonomik kırılımlar doğrultusunda ülkelerin katı vize rejimlerine takılmamak amacıyla bireyler yasal olmayan yollardan ülkelere göç etmeye başlamıştır. Bu kapsamda, devletler de artan göç hareketlerinin hızını azaltmak ve düzensiz girişleri önlemek amacıyla göç politikalarını gözden geçirmişlerdir (Hollifield, 2002: 420). Bireylerin mevcut göç düzenlemelerine aykırı olarak ülkelere giriş yapması, bulunması veya çıkış yapmaması düzensiz göç olarak vasıflandırılmıştır (Erder, 2004: 120). Bu kapsamda düzensiz göçmenlik vasfı; bireyin ülkenin yasal düzenlemelerine aykırı olarak giriş-çıkış yapması, yasal sınırlar dahilinde girmesi ancak yasal izni bitmesine rağmen çıkış yapmaması ve yasal giriş yapmasına rağmen yasalara aykırı olarak çalışma izni olmadan çalışması kriterlerine göre belirlenmektedir (Jahn ve Straubhaar, 1999: 20). Mevcut üç kritere göre, herhangi bir ülkede bulunan düzensiz göçmen sayısını tam anlamıyla belirlemek uygulamada çok güç bir durumdur. Statülerin değişken olması ve çalışma iznin bitmesini müteakip yasal olmayacak şekilde çalışılmaya devam edilmesi nedenlerinden dolayı düzensiz göçmen tespiti zorlaşmaktadır. Bu çalışmada incelenecek iki temel gruptan biri olan düzensiz göçmenlere ilişkin detaylı açıklamalar ilerleyen bölümlerde yapılacaktır.

1.5. Göçmen Kaçakçılığı ve Türkiye Özelinde Değerlendirilmesi

Türkiye; bulunduğu stratejik konumu, Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlaması ve AB üyesi ülkelere geçiş imkânı vermesi nedeniyle her daim göçmen kaçakçılığı açısından vazgeçilemez bir güzergâh üzerinde yerini almıştır. Bununla birlikte, Türkiye, bulunduğu coğrafi konumu doğrultusunda göç etmeyi düşünen bireyler temelinde hem transit hem de hedef ülke kapsamında tercih edilmektedir. Özellikle AB üyesi devletlerinin sıkı sınır politikası çerçevesinde bazı düzensiz göçmenler, hedeflerindeki ülkeden vazgeçerek Türkiye'yi nihai durak olarak seçip yaşamaya başlamaktadır. Bazıları ise Türkiye'nin 1951 yılında kabul ettiği Cenevre Sözleşmesi'nde koyduğu "Coğrafi Çekince Şartı" nedeniyle zorlu göç süreçlerinin sonundaki hedef ülkeye ulaşım siyasi veya güvenlik bağlamında mülteci başvurusunda bulunmayı amaçlamaktadır. Coğrafi çekince şartının istisnasız bir şekilde uygulanması göçmenleri üçüncü ülkelere doğru yönlendirmektedir. Aslında Türkiye'ye üç tür göçmen gelmektedir. İlk olarak, Doğu Avrupa ülkelerinden (Romanya, Belarus, Moldovya vb.) göç eden bireyler doğrudan ekonomik amaçlı olarak iş bulma umuduyla istihdam arayışına girmektedir. İkinci olarak; Orta Doğu ülkeleri (İran, Irak, Suriye vb.), Asya ülkeleri (Afganistan, Pakistan, Bangladeş vb.) ve Afrika ülkelerinden (Somali, Kongo, Gana vb.) gelen bireyler Türkiye'yi geçiş ülkesi olarak kullanıp hedeflerinde Avrupa ülkelerine ulaşmak vardır (İçduygu, 2004: 21). Son olarak ise sığınma talebinde bulunan, sonucunu bekleyen veya sığınma başvurusu reddedilip kendi ülkelerine dönmeyip Türkiye içinde yasal olmayacak şekilde kalan, çalışan veya yaşayan düzensiz göçmenler bulunmaktadır (İçduygu, 2004: 25).

Türkiye bulunduğu coğrafi konum nedeniyle hem kara hem de deniz yoluyla göç geçişlerine imkân vermektedir. Çevresindeki denizlerde (Karadeniz 2.735 km, Ege Denizi 4.506 km ve Akdeniz 2.541 km) toplam 9.783 km boyunca kıyı sınırları bulunmaktadır. Kara sınırları itibarıyla komşu devletlerle (Suriye 911 km, İran 560 km, Irak 384 km, Ermenistan 328 km, Gürcistan 276 km, Bulgaristan 269 km, Yunanistan 203 km ve Nahçıvan 18 km) toplam 2.949 km kara sınırı mevcuttur. Tüm sınır noktalarında; 52 hava, 84 deniz, 20 kara ve 3 demiryolu olmak üzere 159 gümrük noktası mevcut olup yasal belgeler ile giriş-çıkış yapılmaktadır (Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), 2019). Belirtilen bu özelliklerin yanında, sınırların sahip olduğu fiziksel özellikler ve coğrafik unsurlar da göç sürecinde önem arz etmektedir. En fazla göçmen girişinin olduğu varsayılan doğu sınırı, kuzeyde bulunan Sarp Sınır Kapısı'ndan

başlayarak güneydeki Şemdinli'ye kadar 1.070 km'lik bir uzanımına sahiptir. Uzanım boyunca yeryüzü şekillerin ortalama rakımı 2.500-3.000 metreyi bulmakta ve derin vadiler uzanmaktadır (Deniz, 2009: 137). Bununla birlikte, sert bir karasal iklimin yaşanması da sınır kontrollerini zorlaştıran bir etmendir. Hem fiziksel özellikler hem de iklim şartları Türkiye'nin doğu sınırında sıkı gümrük rejimine müsaade etmemekte ve göçmen kaçakçılarının sıklıkla kullandığı rota haline gelmesine uygun ortam sağlamaktadır. Diğer taraftan, Türkiye'ye kara yoluyla ulaşan göçmenler deniz yoluyla özellikle Ege Denizi'nde bulunan adaların birbirine yakın konumu nedeniyle ilkel deniz araçlarıyla Yunanistan'a ulaşma gayreti içerisinde. Güvensiz ve emniyetsiz deniz araçlarıyla Yunanistan ve Yunan adalarına ulaşmaya çalışan bireyler maalesef sıklıkla ölümle sonuçlanan kazalara maruz kalmaktadır. Bu güzergahın en çok tercih edilmesinin temel nedeni ise iki devlet arasında bulunan deniz mesafesinin İtalya ile Kuzey Afrika ülkeleri arasındaki uzaklıktan daha kısa olması ve daha az risk taşımasıdır (IOM, 2015).

IOM'un hazırladığı Göç Terimleri Sözlüğü'nde (2009: 22) yer alan tanımlamaya göre; “doğrudan veya dolaylı olarak maddi ya da diğer tür çıkar elde etmek amacıyla bir kişinin vatandaşı olmadığı ya da daimî olarak ikamet etmediği bir devlete yasa dışı girişinin sağlanması” “göçmen kaçakçılığı” olarak ifade edilmektedir. Bu tanımlamaya benzer olarak “Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol” göçmen kaçakçılığı kavramını, “doğrudan doğruya veya dolaylı olarak mali ve diğer bir maddi çıkar elde etmek için bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimî ikametgâh sahibi olmadığı bir taraf devlete yasa dışı girişinin temini” şeklinde tanımlamaktadır. Yapılan bu tanımlama çerçevesinde; maddi kazanç elde etmek amacıyla yasa dışı şekilde göçmenleri ülke sınırlarından girişini sağlamak, yasal mevzuata aykırı olarak ülkede kalmalarına imkân sağlamak ve yasal olmayan belgelerle ülke sınırlarından çıkarmak fiillerini işleyenler göçmen kaçakçısı veya organizatörü olarak adlandırılmaktadır (Yiğittepe ve Çaykara, 2019: 86). Birleşmiş Milletler'in yaptığı tanımlama doğrultusunda Türk Ceza Kanunu'nun 79'uncu maddesinde göçmen kaçakçılığı:

“Doğrudan veya dolaylı bir şekilde maddi kazanç sağlamak amacıyla, yasa dışı yollardan; a) Bir yabancıyı ülkeye yasa dışı girişini sağlayan veya yaşamasına yardım eden, b) Türkiye vatandaşının ya da yabancı uyruklu birinin yurt dışına çıkarılmasına yardım eden, kişi, üç yıldan başlamak üzere

sekiz yıla kadar hapis cezasına ve on bin güne kadar adli para cezası şeklinde cezalandırılır.” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Ceza Kanunu, 2005: Madde 79).

Göçmen kaçakçılığında dikkat edilmesi gereken en önemli özellik, göçmen kendi iradesiyle göç kararını verdiğinden suçun mağduru olarak görülmemekte ve cezalandırılan husus göçmenlerin yasal mevzuata aykırı olarak belirli bir kazanç karşılığında ülke sınırlarından girmesine ve çıkmasına yardım etmek veya bulunmasına imkân sağlayan fiilleridir (Türk Ceza Kanunu, 2005: Madde 79). Uluslararası mevzuata uygun olarak Türkiye’de de yapılan bu düzenleme, kamu düzenin idamesi ve güvenliğinin tesisi hedeflenmiştir. Zira kayıt dışı ve yasal olmayan yollar ile ülke sınırlarına giren göçmenler hem ülke ekonomisine hem de güvenliğine olumsuz tesir yapmaktadır. Yapılan bu tanımlamalar ve yasal mevzuat unsurları doğrultusunda göçmen kaçakçılığına ilişkin olarak organize suç örgütlerinin varlığından bahsetmek faydalı olacaktır.

Europol (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation) verilerine göre, AB üye devletlerine yasa dışı girişlerin önemli bir bölümü organize suç yapılanmaları sayesinde gerçekleşmektedir (Kaizen ve Nonneman, 2007: 127). Göç hareketinin başladığı kaynak ülkeden hedef ülkesine varıncaya kadar olan tüm süreç, organize göç örgütleri tarafından yönetilmektedir (İçduygu ve Toktaş, 2002: 30). Göç sürecine karar veren bireyler, genellikle organize suç örgütleri ile iletişime geçerek göç faaliyetini gerçekleştirmeyi düşünmektedir. Talepleri alan suç örgütleri, yasal olmayan seyahat belgeleri düzenleyerek maddi kazanç ilişkisi kurdukları kamu görevlileri vasıtasıyla göç sürecini yönetmektedir (Güneş, 2004: 49). 1990’lı yılların başından itibaren dünya genelinde yaşanan siyasi gelişmeler çerçevesinde artan düzensiz göç hareketleri, AB üye devletlerinin göç politikalarını daha da sertleştirmelerine ve sınır güvenliğini artırmalarına neden olmuştur. Bu nedenle göç etmek isteyen bireylerin uluslararası sınırları geçebilmek için organize suç örgütlerine bağımlılığı artmıştır. 2015 yılında AB’ye düzensiz göç rotalarıyla ulaşan bir milyondan fazla düzensiz göçmenin %90’ından fazlasının, göç süreçlerinde suç gruplarından yardım aldığı tespit edilmiştir (Europol, 2016).

Göç etmeyi düşünen birey ile organize suç örgütleri arasındaki temel anlaşma, bireyin yaşadığı ülkeden çıkıştan başlayarak göç etmeyi hedeflediği ülkeye giriş yaptığı anda sonlanmaktadır. Ancak çoğu zaman organize suç örgütleri, bireyleri farklı ülke

sınırlarında veya uygun olmayan ortamlarda yarı yolda bırakabilmektedir. Bu durum, bireylerin insan ticareti mağduru olmasında hassasiyet oluşturmaktadır (EGM, 2001: 32). Ücret, hedeflenen ülke ile göç sürecinde kullanılan yönteme göre değişebilmektedir. Türkiye’den AB üyesi devletlere varış ortalama birey başı 6.000 Euro, Orta Doğu veya Güney Doğu Asya ülkelerinden AB üyesi devletlere varış ortalama 40.000 Euro civarında ücret alınmaktadır (Jandl, 2004: 144). Ancak bu ücretin ekonomik koşullara göre değişebileceğini göz önünde bulundurmak gerekir. Bununla beraber, organize suç örgütlerinin yardımıyla hedeflediği ülkeye varan birey belirli bir süre sonra kolay para kazanma arzusuyla suç örgütlerinin üyesi olabilmektedir (EGM, 2001: 30). Diğer taraftan, hedeflediği ülke sınırlarında uygun ortamı bulamayan veya belirli bir işte çalışmayan ya da çalışma fırsatı bulamayan bireyler insan ticareti mağduru olabilmektedir. Özellikle kadınlar ve genç yaştaki kız çocuklar da fuhuş amaçlı insan ticaretine konu olmaktadır.

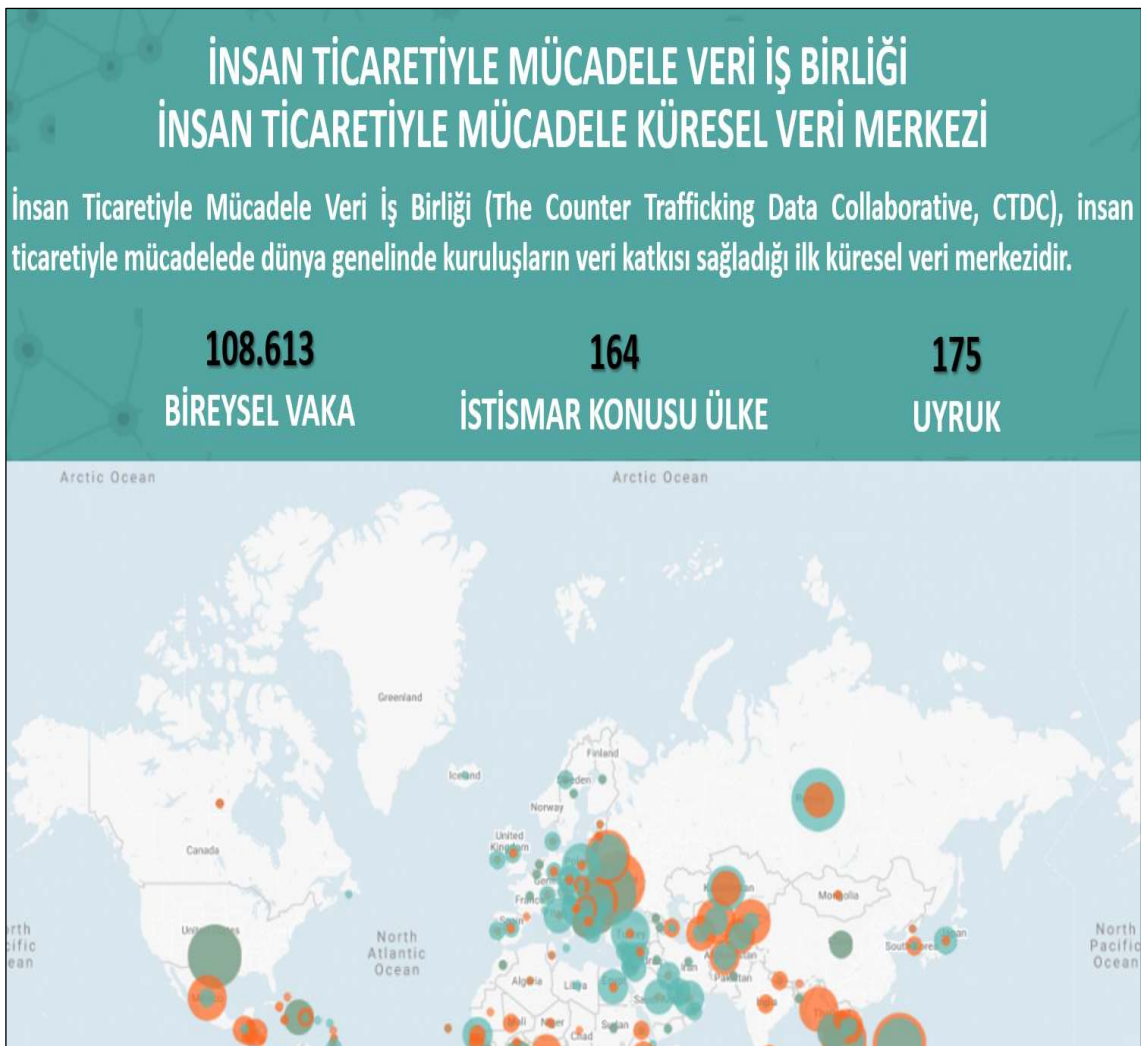
1.6. İnsan Ticareti ve Mağduriyeti

İnsan ticareti kavramı (human trafficking, trafficking in persons or trafficking in human beings), küreselleşmenin etkisiyle son yıllarda etkisini ve yaygınlığını artıran düzensiz göç olgusunun meydana getirdiği en önemli sonuçlarından biri olarak görülmesi gerekir. Son yıllarda kamuoyunun dikkatini çeken insan ticareti kavramı modern kölelik, temel insan hakların ihlali, ulusal ve uluslararası güvenliğe tehdit kavramlarıyla anılmaktadır. Temel olarak insan ticareti; “herhangi bir bireyin hür iradesinin kandırılarak veya çeşitli usuller yardımıyla zor kullanılarak çalıştırılması, hizmet ettirilmeye zorlanması, fuhuş ya da diğer cinsel arzulara istismar edilmesi, organ veya dokularından yararlanması veya onur kırıcı davranışlara maruz bırakılması” eylemlerini içermektedir. Bununla beraber; zor kullanarak dilendirilmesi, yasal olmayan usullerle evlat edinilmesi, erken yaşta yapılan evlilikler, çocukların savaş ve şiddet suçlarında silahlı veya silahsız olarak kullanılmaları da insan ticareti kapsamında değerlendirilmektedir (UNODC, 2018). Bununla beraber, insan ticareti sadece cinsel sömürü amaçlı olarak değil aynı zamanda emeğin karşılığını vermeyen veya yasal olmayan yollarla zorla çalıştırılması hususlarını da içermektedir.

İnsan ticareti temel unsurları çerçevesinde incelendiğinde, uluslararası bir hareketliliğin zorunlu olmadığı söylenebilir. Ulusal sınırlar dahilinde temel hukuki unsurlar oluştuğunda insan ticareti kavramından söz edilebilir. Herhangi bir devletin sınırları dahilinde bireylerin fiziksel ya da psikolojik olarak istismar edilmesi, rızası dışında kandırılması, baskı ve şiddete maruz kalarak çalıştırılması esastır (Salt, 2000: 35). İnsan ticareti mağduru, bireyin eylemin başlangıcında rızası olsa bile kullanılan zorlama araçları hukuki anlamda rızasının yitirilmesine ve iradenin sakatlanmasına yol açmaktadır (Memişoğlu, 2019: 264). İnsan ticaretini göçmen kaçakçılığından ayıran en önemli unsur, suç fiilinde cebir ve şiddetin bulunmasıdır. Göçmen kaçakçılığında birey ile organize suç grupları arasındaki ilişki göç sürecinin sona ermesiyle son bulurken, insan ticaretinde bireyin özgürlüğü kısıtlandığı ve iradesi baskı altında olduğu için ilişki süreklilik halini almaktadır (Yiğittepe ve Çaykara, 2019: 88). Görüldüğü üzere insan ticareti, bireyin içinde bulunduğu durumdan yararlanılarak rızasının doğrudan ya da dolaylı olarak ele geçirilmesi ve ticaretin konusu olarak mağdur edilmesini içermektedir. Bu şekilde kırılmaz bir döngü içerisine girilmektedir.

Küreselleşmenin etkisiyle beraber, düzensiz göç olgusunda öne çıkan eğilimlerden biri de göç sürecine karar verme aşamasındaki kadınların ağırlığı veya etkisidir. Bu kararın temelinde ise hedef ülkelerde bulunan kayıt dışı ekonominin kadın emeğine olan talebi gelmektedir. Kayıt dışı ekonominin temelinde ise cinsiyete dayalı talep ve ucuz işgücü ihtiyacı bulunmaktadır. Özellikle kadınlara ihtiyaç duyulan alanların başında ise; ev içi temizlik faaliyetleri, çocuk, hasta ve yaşlı vb. bakım hizmetleri, seks/eğlence sektörü gelmektedir (Bakar, 2010: 30). Türkiye'ye yönelik göçün kadınlaşma sürecinin geçmiş, 1990'lı yıllarda meydana gelen siyasi gelişmelere bağlı olarak bavul ticareti ile başlamış olup seks/eğlence sektörü ile ev içi hizmet işlerindeki artışla kendini öne çıkarmıştır (Kaşka, 2009: 730). Bu talebin meydana getirdiği en önemli sonuç ise insan ticaretine konu olmalarından kaynaklanan mağduriyetlerdir. Uygulamada insan tacirleri olarak da adlandırılan suçlular, kadın mağdurları normal iş ilanları kapsamında rızaları ile sürece dahil etmektedir. İnsan tacirleri tarafından sürecin içerisine giren kadınlara belirli bir süre sonra rızaları dışında baskı veya şiddet uygulanarak aşırı miktarda borç senetleri imzalatılmakta, polis-jandarma veya kamu görevlilerini tanıdıkları ve kendilerini kurtaramayacakları yönünde güçlü bir algı oluşturulmaktadır. Bununla beraber, pasaport veya seyahat belgelerine el konularak özgürlükleri kısıtlanmaktadır. Kadın mağdurlar, borçlarını ödemek amacıyla rızaları dışında fuhuş ve eğlence

sektöründe köle gibi çalıştırılmaya zorlanmaktadır. Belser (2005: 12), bu duruma maruz kalan kadınların başta cinsel yollarla bulaşan hastalıklar olmak üzere fizyolojik ve psikolojik sorunlarla karşılaşabildiklerini vurgulamaktadır. Uzun yıllar boyunca kadınların insan ticaretine maruz kalmalarının en temel nedeni; az gelişmiş ülkelerdeki cinsiyete dayalı eşitsizliklerin yaygın olması, erkek istihdamının önceliği, ataerkil toplum içerisindeki ikincil konumları ve cinsel özgürlüğünün bulunmamasıdır (Sever, Demir ve Kahya, 2012: 19). Düzensiz göç hareketlerinin önemli bir bölümü, az gelişmiş ülkelere doğru olduğundan göçmenler alışkın olmadıkları sosyal hayata entegre olamamakta ve özellikle kadınlar insan tacirlerinin kurbanı olabilmektedir.

Şekil 1.4. Dünya Geneline Meydana Gelen İnsan Ticareti Vakalarını Gösteren Harita (Counter Trafficking Data Collaborative, 2020)

Dünya geneline gösteren harita incelendiğinde, vakaların çoğunun Avrupa ve Güney Doğu Asya bölgesinde toplandığı tespit edilmiştir. Düzensiz göçün sonuçlarından

biri olan insan ticareti, fuhuş sektöründen gelen ve giderek artan talebin bir sonucudur. Bununla birlikte, Türkiye’de insan ticareti mağdurlarının tespiti 2000’li yılların başında başlamış ve ilk istatistikler 2005 yılında paylaşılmıştır. 2005 yılından bu yana İçişleri Bakanlığı 3.231 insan ticareti mağduru tespit etmiştir. Bu tarihten itibaren 2007 yılına kadar ağırlıklı olarak Rusya, Moldova, Ukrayna ve Orta Asya ülkelerinden gelen kadınlar insan ticareti mağduru olarak saptanmıştır. 2007 yılından sonra ise Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan uyruklu kadınlar, mağduriyetlerin önemli bir bölümünü oluşturmuştur. 2011 yılı sonrasında savaştan kaçıp Türkiye’ye gelen Suriyelilerin sayısı tahmin edilenden fazla olması nedeniyle son yıllarda Suriye uyruklu kadın mağdurlar miktarında artışlar gözlemlenmiştir (GİB, 2023). Türkiye’de bulunan mağdurlar genellikle Suriye, Türkmenistan, Özbekistan ve Fas ülkelerinden olmakla birlikte, diğer az gelişmemiş ülkelere de kadın mağdurlar bulunmaktadır. Turizmin yoğun olduğu Antalya, Muğla ve İstanbul illerinde insan ticareti vakaları sıklıkla gözlemlenmektedir (GİB, 2023). Erder ve Kaşka (2003), IOM İnsan Ticareti Raporu’nda insan ticaretinin temel nedenlerini ortaya koymuştur.

“Türkiye’de kayıtlı sektörde istihdam zorlukları ve iş bulma imkanlarına ulaşmadaki sıkıntılar, insan ticaretini motive eden bir zemin oluşmasına fırsat vermektedir. Kayıt dışı ekonominin yasa dışı işyerlerine fırsat verilmesi, diğer taraftan kayıtlı sektörde iş bulmadaki engellerin bir arada olması bir ikilem meydana getirmektedir. Bu ikilem içerisinde özellikle kadın göçmenler gerçek olmayan iş akitleriyle iradeleri sakatlanarak, kendilerini insan ticaretine konu olan alanlarda bulabilmektedir. Türkiye’de yaşanan insan ticareti mağdurları üzerine yapılan bir araştırmada; Türkiye’de yasal iş imkanlarının getirdiği maddi kazanç hedeflerine aldanarak gelen Türkmen, Özbek ve Moldovya uyruklu kadınların ağırlıkta olduğu saptanmıştır. İş ilanlarının gerçek olmaması, yasal iş imkanlarına ulaşmadaki temel yasal sıkıntılar ve yasal kontroldeki sıkıntılar kadınların insan tacirlerinin eline düşmesine ve mağduriyetlerin yaşanmasına neden olduğu tespit edilmiştir.” (Erder ve Kaşka, 2003).

Bu gelişmelerin yanında, dünya genelinde 2000’li yıllardan itibaren insan ticareti ile kapsamlı bir mücadele başlatılmış ve şüphelilerin ağır bir şekilde cezalandırma çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Bu kapsamda, 2000 yılında BM tarafından kabul edilen

ve 2003 yılında yürürlüğe giren “Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı BM Sözleşmesi’ne Ek Protokol” ile insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı iki ayrı suç kategorisi olarak kabul edilmiştir (Wong, 2005: 69). 2005 yılında imzalanan ve 2008’de yürürlüğe giren “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi”, insan ticaretine karşı etkin mücadelenin insan hakları ve cinsiyet eşitliği ilkesine dayanması gerektiğini ve ülkelerin mağdurları tespit etme ve koruma sorumluluğu olduğunu daha da önemli hale getirmiştir (Council of Europe, 2005). Türkiye de insan ticareti ile mücadeleye ilişkin hususları 2003 yılında 4804 Sayılı Kanun ile onaylanmasını uygun bulmuş ve iç hukuk sistemine dahil etmiştir (Resmî Gazete, 2003: 25014). İnsan ticareti suçu Türk Ceza Kanunu’nun 80’inci maddesinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 80’inci maddesine göre insan ticareti;

“a) Zorla çalıştırmak, hizmet ettirmek, fuhuş yaptırmak veya esarete tabi kılmak ya da vücut organlarının verilmesini sağlamak maksadıyla, tehdit, baskı, cebir veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya çaresizliklerinden yararlanarak rızalarını elde etmek suretiyle kişileri ülkeye sokan, ülke dışına çıkaran, tedarik eden, kaçırarak, bir yerden başka bir yere götüren veya sevk eden ya da barındıran kimseye sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası verilir.

b) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası geçersizdir.

c) On sekiz yaşını doldurmamış olanların birinci fıkrada belirtilen maksatlarla tedarik edilmeleri, kaçırılmaları, bir yerden bir yere götürülmeleri veya sevk edilmeleri veya barındırılmaları hallerinde suça ait araç fiillerden hiçbirine başvurulmuş olmasa da faile birinci fıkrada belirtilen cezalar verilir.

d) Bu suçlardan dolayı tüzel kişiler hakkında da güvenlik tedbirlerine hükmolunur.”

80’inci madde ayrıntılı incelendiğinde, uluslararası sözleşmelere uygun olarak yapılan her eylemin cezalandırılma yoluna gidildiği görülmektedir. Özellikle her insan

ticareti mağduru için şüphelilerin en az sekiz yıl cezalandırılmasının hedeflenmesi insan ticareti ile mücadelede önemli bir aşama olarak değerlendirilmelidir.

1.7. Suç Olgusunun Tanımlanması

Suç olgusu tarih boyunca var olmuş ve her daim tartışılmıştır. Suçu tartışan ve dile getiren bir düşünür olarak Hipokrat, bireyin içinde yaşadığı toplumların ürettiği sosyal şartlarla beraber kişilik özellikleri ile suç davranışları arasında bir ilişki olduğunu ileri sürmüştür. Aristo ise suç işleyen bireyleri toplum düşmanları olarak düşünmüş ve herhangi merhamet duygusu göstermeden cezalandırılmaları gerektiğini vurgulamıştır. Aynı zamanda Aristo suç olgusunun nedenlerinin temelinde, sosyal şartlar ile çevre değişikliklerin olduğunu ileri sürerek suç olgusunu sosyolojik açıdan düşünen ilk düşünürlerden birisidir (Evrin, 1970: 14). Bu yaklaşımdan yola çıkılırsa, bireylerin birbirleriyle olan ilişkisi toplumsal grupları, grupların ilişkisi de toplumları oluşturmaktadır. Bireylerin ve toplumsal grupların toplum içinde yaşayabilmesinin tek koşulu ise toplumsal düzenin sağlanmasıdır. Düzen ise değer ile normların varlığı ve koşulsuz uyumuyla sağlanabilmektedir. Ancak tarihin hiçbir kesitinde kurallar ve değerler ile tamamen uyumlu bir toplum yapısının da görülmediği ileri sürülebilir. Bunun yanında, toplum sürekli değişkenlik gösteren bir yapı içinde varlığını sürdürmektedir. Bireyler de toplum ile uyumlu olacak şekilde değişimi yaşayabilmektedirler. Ancak bazı bireylerin gerek kişisel özellikleri gerekse sosyal çevre özelliklerinden dolayı toplum ile değişimi uyumlu olamamaktadır. Uyumsuzluğun meydana getirdiği baskı veya gerilimler birey üzerinde sapmış davranışlara veya kurallar ile saptanmış ve yasal yaptırımı olan suç davranışlarına neden olabilmektedir. Diğer bir ifadeyle Giddens (2000: 200) sapkın davranış, “toplum tarafından kabul edilen norm ve değerlere aykırı hareket eden eylemleri” olarak tanımlamaktadır. Sapkın davranış hem zaman hem de kültürel özelliğinden dolayı değişkenlik gösterebilir. Suç olgusu da toplumları düzen içinde yaşamasını sağlayan ve yasalar tarafından sınırları ve yaptırımları belirlenen normları ifade etmektedir. Sapkın davranış gösterilmesi her daim toplumlar tarafından sosyal bir sorun olarak kabul edilmiştir ancak her sosyal sorunun sapma ile ilgili olmadığı ifade edilmelidir. Bununla beraber, her sapmış davranış suç ile ilişkilendirilemez ama her suç davranışı sapmış bir davranış olarak değerlendirilmelidir. Bu anlamda sapkın

davranışlarının sınırlarının belirsiz olduğu, suç davranışlarının sınırlarının yasalarla belirlendiği söylenebilir.

Suç olgusu üzerine yapılan ilk çalışmalarda, suç işleyen bireylerin genel olarak fizyolojik veya biyolojik anormalliklere sahip olduğu düşünülmüştür. Özellikle İtalyan düşünür Lombroso, 1876 yılında yayımlanan “Criminal Man” isimli eserinde Atavizm⁷ ilkesi doğrultusunda suç işleyen bireyleri sınıflandırmıştır. Toplum içinde fiziksel olarak farklılıklar gösteren ve anormalliklere sahip bireylerin doğuştan suç işleme eğilimine sahip olduklarını ileri sürmüştür (İçli, 1994: 51). Suç olgusuna ilişkin önemli bir yaklaşım da Comte tarafından geliştirilmiştir. Comte, “The Course in Positive Philosophy” isimli çalışmasında “Üç Hal Yasası” olarak adlandırılan yaklaşımında suç olgusunu teolojik aşamada suçu şeytani bir davranış olarak değerlendirmiştir. Orta Çağ dönemi boyunca bu düşüncenin varlığını devam ettirdiğini ileri sürmüştür. Metafizik aşamasında suç, akıl sahibi bireylerin elde edeceği mükafat ve cezalar doğrultusunda yapacakları değerlendirme sonucundaki seçimin belirlediği davranış olarak öne çıkmıştır. Pozitif aşamada ise suç olgusu, gözlemlerden yola çıkılarak şartların meydana getirdiği doğal bir sonuç olduğu ileri sürülmüştür (Soyaslan, 2003: 35). Suça ilişkin kümülatif çalışmalarda, sosyolojik yaklaşımlar ancak biyolojik ve genetik araştırmalardan sonra ortaya çıkma imkânı bulabilmiştir. Sosyoloji disiplinde suç olgusuna ilişkin temel nedeninin, sosyal unsurlar olduğu ileri sürülmektedir. Sosyal unsurların her toplumda göreceli ve değişken bir kavram olması nedeniyle herkesin üzerinde uzlaştığı tek bir suç olgusunun tanımı yoktur. Zira toplumların suç olgusuna bakış açıları aynı olmadığı gibi değişik zaman dilimlerindeki değerlendirmeleri de farklıdır. Suç olgusu zaman faktörüne göre değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle, toplumların yaşadıkları zaman diliminde mevcut sosyal, siyasal ve kültürel yapılarına göre suça yaklaşımları ve değerlendirmeleri farklı olabilmektedir (Düzgün, 2007: 5). Sosyoloji sözlüğünde suç, “ihlal edildiğinde devletin müdahale ederek cezalandırdığı eylemler” olarak ifade edilmektedir (Marshall, 1999: 702). TDK’nın Türkçe Sözlüğü’nde suç, “törelere ve ahlak kurallarına aykırı eylem” ve “yasalara aykırı eylem ve cürüm” şeklinde iki ayrı anlamda yer almaktadır (www.tdk.gov.tr, 2023). Garofalo, suçun kökeninde sosyal unsurların etkisini kabul

⁷ “Organizmalarda evrimsel gelişim süresince ortadan kalkan bazı özelliklerin tekrar görülmesi; insana benzer maymun fosillerinde ve bir dereceye kadar günümüz yabanlarında görülen, maymunları ve daha alt primatları hatırlatan, morfolojik özelliklerle fiziksel olarak karakterize edilen ilkel veya alt-insan tipine özgü özelliklerin günümüz insanlarında ortaya çıkışıdır.” (Lombroso, 1895: 88).

etmekle beraber genetik faktörlerin ağırlığını savunmaktadır (Alacakaptan, 1970: 2). Beccaria suç olgusunu, “işlenen suçların büyük bir çoğunluğu, sosyal hayatı temsil eden unsurların ihlal edilmesiyle oluşmaktadır.” şeklinde ifade etmiştir (Katırcıgil, 2017: 164). Suç sosyolojisinin önemli düşünürlerinden İçli, suç olgusunu bireylere özgü davranışların sapmış bir boyutu olarak tarif etmektedir (2013: 22). Reckless’e göre suç, “modern devletlerin mevcut yasalarına veya sosyal toplulukların değerlerine yaptırım uygulanan davranışların ihlalidir.” (Henry and Lanier, 2001: 6). Foucault ise suç olgusuna daha farklı yaklaşmaktadır. Suçun; toplum nezdinde yapılan bir haksızlık olduğunu, topluma zarar verdiğini ve toplum genelinde sorunlar oluşturduğunu ileri sürmektedir (2005: 219).

Hukukçu olanlar ise suç olgusunu yasaları temel alarak yaklaşım gösterirler. Bu alanda en önemli görüşlerden biri Dönmezer’e aittir. Dönmezer suç olgusunu, “toplum halinde yaşam şartlarına yönelmiş her türlü saldırı” olarak tanımlamaktadır (1984: 57). Alacakaptan, suçun unsurlarını ve faktörlerini göz önünde bulundurarak suç olgusunu, “suç, isnat yeteneğine sahip bir bireyin kusurlu iradesinin yarattığı icrai veya ihtimali bir hareketin ortaya çıkardığı yasal mevzuatta yer alan tanımlara uygun, hukuka aykırı ve yaptırım olarak bir cezanın uygulanmasını gerektiren bir eylem” şeklinde ifade etmektedir (Alacakaptan, 1970: 10). Soyaslan ise suç olgusunu ceza normuna göre değerlendirmektedir. Normların bulunmadığı yerde suç da oluşmaz. Bu çerçevede suçu, “cezai yaptırımları bulunan ve yasaların yapılmasını yasakladığı olumlu veya olumsuz davranışlar” kapsamında beyan etmektedir (Soyaslan, 2003: 32). Diğer bir ifadeyle, hukuk alanında suç olgusunun oluşabilmesi için mutlaka yasada ayrıntılarıyla tanımlanmış ve yaptırımların yer almış olması gerekmektedir.

Suç sosyolojisi ise suç olgusunu bireysel özelliklere dayandırarak insani bir eylem olarak belirtmektedir (Bal, 2013: 15). Durkheim’in suç olgusu üzerindeki görüşleri alanyazında çok önemli yer kaplamaktadır. Durkheim suç olgusunu; toplum içerisinde yaşanması gereken, bireylere özgü doğal bir davranış özelliği gösteren, toplumların beraberlik duygularının pekişmesini sağlayan ve gösterilen reaksiyonların sınırlarının belirlenmesine imkân veren anlamında kullanmaktadır. Durkheim, bir toplumda suç olgusunun olumsuz olarak algılanmaması gerektiğini, tam tersine toplumsal bağları güçlendirici özelliği nedeniyle var olmasının zorunlu olduğunu vurgulamıştır. Bireylerin genetik unsurları, sosyal çevreleri, aile yapıları ve toplumla entegrasyon süreçleri birbirinden çok farklıdır. Bu nedenle, toplumların kollektif yapılarının farklılaşması ve

sapmalar meydana getirmesi çok doğaldır. Bu sapmalar ve sapmış hareketlerin varlığı, suç olgusunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Diğer bir ifadeyle suç davranışlarının ortaya çıkması, bireyin içinde yaşadığı çevre veya topluluk tarafından davranışların sapkın ya da suçlu olarak algılanması veya etiketlenmesinden kaynaklanmaktadır. Durkheim bu durumu, “ceza tepkisiyle karşılaşan her eylem bir suçtur, suç evrensel bir olgudur, toplum kültürünün bir parçasıdır ve her toplumda her zaman suç vardır.” şeklinde vurgulamıştır (İçli, 2013: 99).

Suç davranışı yaşamın her evresinde ve her sosyo-ekonomik seviyede yaşanabilir. Durkheim’e göre suç olgusu, her türlü toplumda varlığını sürdürmektedir. Suç olgusunun olmadığı bir toplum varlığından söz edilemez. Ancak suç olgusu toplumların sosyal, kültürel ve siyasal özelliklerinden dolayı biçimsel ve sınırsal olarak şekil değiştirebilir. Her suç davranışı farklı toplumlarda farklı özellikler sergileyebilir (Özkan, 1998: 15). Bunun yanında, toplumların değişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Diğer taraftan Durkheim (2004: 129), değişim ihtiyaçlarını karşılama kapasitesinin göstergesi olan değer ve normların işlevlerini yerine getirememesi durumunda sosyal düzenin bozulabileceğini ileri sürmektedir. Anomi olarak adlandırılan sosyal düzenin bozulması veya değer ve normların işlevinin yok olması, bireylerin suç olgusuna doğru yönelmesini sağlamaktadır. Aslında suç olgusu, toplumun oluşturduğu sosyal bilince veya kolektif bilincin ortaya koyduğu davranış biçimlerine aykırı olan davranışlar olarak tanımlanabilir. Yavuzer suç olgusunu, topluluk halinde yaşayan bireylerin birbirleriyle çatışma hali şeklinde ifade etmektedir. Lowrey’e göre ise suç, birey ile kendi çevresi arasındaki karşılıklı ve bağımlı etkileşimlerin sonucunda ortaya çıkan sosyal bir olgudur. English suçu, hukuki veya ahlaki değerlerin bozulması kapsamında belirtmektedir. Seligman ve Johnson ise suç olgusunu daha ayrıntılı ifade ederek sosyal grupların büyüklüğü önemli olmadan grupların herhangi bireyi tarafından gruplara ait değer, gelenek, norm ve kurallara aykırı davranılması olarak tasvir etmektedir (Yavuzer, 1982: 13). Jhering de suçu, “toplum halinde yaşama yönelmiş her türlü saldırılar” şeklinde ifade ederek geniş kapsamlı bir tanımlama yapmıştır. Özellikle toplumların düzenin idamesi için oluşturulan kurallar; dönemsel, toplumsal ve kültürel açıdan farklılıklar göstermesine rağmen kurallara aykırı davranışlar suç olgusu olarak nitelendirilmektedir (İçli, 2013: 30). Ortaya konulan tüm ifadeler çerçevesinde suç olgusunun; evrensel özellikler taşıdığı, mekânsal ve zamansal değişiklikler gösterebildiği, toplumlara göre göreceli bir özelliğe sahip olduğu, fiziksel ve biyolojik

unsurlardan ziyade sosyal unsurların etkisiyle işlenebildiği ve sonuçları itibariyle birden fazla bireyi etkileyebildiği sonucuna varılabilir.

Birçok unsur tarafından etkilenen suç olgusunu sadece tek bir faktör veya sosyolojik açıdan açıklamanın, suçun kuramsal çerçevesini eksik bırakma imkânı bulunmaktadır. Suç; toplumun her kesiminde yaşanabilen, ilişkisel özelliği bulunan ve karmaşık bilinmeyenleri içeren bir olgudur. Sosyal olgular ile ilişkili olması ve toplumun her tabakasında yaşanabilmesi nedeniyle sadece tek bir disipline sınırlandırılması doğru bir hareket tarzı değildir (Alpman ve Yarcı, 2018: 144). Bu nedenle suç olgusu, bütüncül kapsamda ve disiplinlerarası anlayışla incelenmesi gerekir. Bu yaklaşım tarzı, disiplinlerin birbirleriyle olan etkileşimini ve olgunun bütüncül açıdan anlaşılmasını sağlamaktadır (Düzgün, 2007: 4). Suç olgusunun karmaşık bir yapıya sahip olması nedeniyle tek bir kritere bağlı olarak ortaya çıkması mümkün görünmemektedir. Daha farklı ifade etmek gerekirse; suç işleyen bireyin suç davranışının temelinde tek bir faktörün etkisi olduğuna dair toplum genelinde algı oluşmaktadır. Aslında bardaktaki suyu taşıran son damla gibidir. Hiç kimse diğer su damlalarını görmek istememektedir. Bu nedenle suç davranışı, birçok faktörün etkisiyle meydana gelen karmaşık bir süreç olarak ifade edilebilir. Akdeniz ve Üzümcü'ye göre suçla ilişkili birçok değişken; “yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, formel ve enformel denetim unsurlarının zayıflığı, damgalanma, vb.” ile suç işleyen bireylerin maddi ve manevi özellikleri; “yaş durumu, medeni durumu, meslek yapıları, sosyalleşme biçimleri, cinsiyet durumu, vb.” bir arada bulunmaktadır (2013: 118). Bu değişkenlerin farklı olması, suç olgusunun birçok etken yardımıyla incelenmesini ve araştırılmasını zorunlu hale getirmektedir.

Aslında suç ve suçluluk olgularına etki eden çok değişik ve farklı kriterler söz konusudur. Karşılıklı olarak birbirine bağımlı olan göç ve toplumsal değişimler ile diğer unsurların (sosyal, ekonomik, kültürel ve güvenlik) etkisiyle düzensiz göçmenlerin sapmış ve suç davranışları göstermesine yol açabilmektedir. Bu nedenle göç olgusu, göç hareketlerinin yaşandığı toplumlarda hızlı ve etkili sosyal değişimlere sebep olabilmektedir. Durkheim ve Merton, hızlı sosyal değişimlerin toplumların anomik özellikler göstermesine neden olduğunu ve gelenek ile değerlerde bozulmaya yol açtığını ileri sürmektedir. Bozulan değerler; düzensiz göçmenlerin değer, norm, kural ve

toplumsal kurumlara olan bağılıklarını zayıflatarak suç davranışlarına yönelmelerine yardımcı olmaktadır (Siegel ve Welsh, 2009: 126).

Kavramsal çerçeve olarak sunulan bu bölümde, göç olgusuna ilişkin kavramlar, tanımlar ve esaslar ortaya konmaya çalışılmıştır. İnsanlık tarihi ile eşdeğer olan göç olgusunun ortaya çıkış süreci, nedenleri ve tarihsel değişiminin incelenmesinin, çalışmanın bütünlüğünü anlamak açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. Diğer tüm sosyal olgularda olduğu gibi göç olgusu da ilk çıktığı andan itibaren sosyal, siyasal ve kültürel faktörler sayesinde değişime uğramış ve uğramaya da devam edecek gibi görünmektedir. Bununla beraber hem uluslararası hem de ulusal alanda yasal mevzuatların gelişimi, uygulanması ve karşılaşılan güçlüklerin incelenmesi amacıyla yasal mevzuat ortaya konarak genel bir çerçeve çizilmiştir. Diğer taraftan göç hareketlerinin Türkiye özelindeki gelişimi, değişimi ve yaygınlaşmasını sağlayan göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti kavramları da incelenmiş ve göç olgusunun sadece kitle hareketlerinden ibaret olmadığı ifade edilmiştir. En son olarak çalışmanın temelini oluşturan olgulardan biri olan suç olgusunun tarihsel gelişimi, çerçevesi ve etki eden faktörler irdelenmiştir. Kuramsal çerçevede; düzensiz göç-suç ilişkileri, geçmişten günümüze kadar geliştirilen sosyolojik kuramlar ve yapılan araştırmalar incelenerek kuramsal temel ortaya konacaktır.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

İnsanlık tarihi boyunca suç, bireylere korku ve ceza tehdidi ile yaklaşıl原因 evrensel bir olgu olmuştur. Suçun; toplumu oluşturan bireyler, gruplar ve kurumlar arasındaki düzeni bozan, aralarındaki sosyal bağları zayıflatan veya derinden sarsan bir özelliğı bulunmaktadır. Suç, toplumu bir arada tutan norm ve kanunlara aykırı davranış biçimleriyle başlamakta ve amaç gerçekleştiğinde ise sona ermektedir. Dönmezer'e göre (1984: 58) "suç evrensel ve genel bir olaydır." İnsanın var olmasından beri her zaman olagelmıştır. Diğer bir ifadeyle, bireylerin arzu ve istekleri ile toplumun değer ve normları arasında çelişkiler ve uyumsuzluklar olduğu sürece var olmaya devam edecektir.

Aslında suç, toplumun üyesi olan bireyin eyleminin yanlışlığını veya doğru olmayan eylemlerini ifade etmektedir. Basit olarak ifade etmek gerekirse, sosyal sapma biçimi olarak suç bireyin toplumun belirlediğı ceza yasalarından sapmasıyla meydana gelmektedir. Bireylerin meydana getirdiğı toplumlar, mevcut düzeni korumak ve aralarındaki dengeyi maksimize etmek amacıyla değerler ve normlar oluşturmuştur. Oluşturulan bu değer ve normlar, bireyler arasındaki ilişki unsurlarını düzenlemekte ve toplum esaslarını oluşturan temel değerlerini korumaktadır (Sümer, 2006: 85). Değer ve normların varlığının ve ısrarla korunmasının en önemli esası, toplumsal düzenin korunma zorunluluğudur. Bireyler içinde bulundukları toplumda yaşamak veya barınmak istiyorsa toplumsal düzenin koyduğu kurallara ve değerlere uymak durumundadır. Diğer bir ifadeyle suç, çeşitli nedenlerle toplum düzenini bozan bireylere karşılığında yaptırım uygulanması ve toplum iradesinin tezahür etmesi hâlidir (Akdeniz ve Üzümcü, 2013: 118). Bununla birlikte Uluğtekin (1991: 5) suç olgusunu, "suç niteliğı bakımından toplumsal yapıdaki düzensizliğı, bireyler ve tabakalar arasındaki çatışmayı en açık ve kesin bir şekilde yansıtan, bireylerin ve toplulukların toplumsal kurumlar ve değerlere olan hoşnutsuzluğunu gösteren toplumsal hastalık belirtisidir." şeklinde ifade etmektedir. Farklı bir ifadeyle, bireyler arasındaki sosyal ilişkilerin yüzeysel olması ve toplumsal bağlarının zayıflamasının sonucunda suç olgusu meydana gelmektedir.

Sosyoloji, suç olgusunu sosyal ve doğal bir davranış olarak kabul etmektedir. Doğallık kavramı, sosyal ilişkilerin olduğu topluluklarda bireylerin norm ve değerlere

aykırı olan eylemlerinin toplumsal hayatın ayrılmaz bir unsuru olduğunu ifade etmektedir (Sokullu-Akıncı, 2011: 32). Sosyal ilişkilerin düzenlendiği topluluklarda, topluluğun düzenlerine aykırı olan tehdit ve eylemler suç olgusu kapsamında değerlendirilmektedir (Alpman ve Yarcı, 2018: 147). Özellikle toplulukların yapılarına ilişkin karmaşıklık seviyesi ve sosyal düzenlerin istikrarsızlaşması ile suç oranlarının artması arasında pozitif bir ilişki olduğu Durkheim tarafından da dile getirilmiştir. Bu kapsamda Durkheim suç olgusunu, “kolektif bilincin güçlü ve belirlenen tutumlarını ihlal eden eylemler” şeklinde tanımlamaktadır (Dönmezer, 1994: 59). Diğer bir deyişle, toplumun ortak bilinci çerçevesinde oluşturulan kuralların ihlal edilmesi sonucunda ortaya çıkan durum suç olgusu olarak değerlendirilmektedir. Bu tespitlerden yola çıkılarak suç olgusu ile göç hareketleri arasındaki ilişkileri temel alan yaklaşımlar ve araştırmalar incelenmiştir.

2.1. Düzensiz Göç ve Suç Olguları Arasındaki İlişkiyi Esas Alan Araştırmalar

İnsanlık tarihi ile eşdeğer durumundaki göç olgusu hem transit hem hedef ülkelerde toplumsal değişimlere yol açabilmektedir. Aslında toplumların yaşaması gereken değişimlerin hızını etkileyebildiği söylenebilir. Ancak küreselleşmenin yaygınlaşması, dünya genelinde çoğalan kargaşa ortamları ve ekonomik yetersizliklerin göç hareketlerinin hızını ve değişim etkisini daha da artırdığı ifade edilebilir. Günümüzde, geçmişe kıyasla göç olgusunun çok bilinmeyenli değişkenlere sahip karmaşık bir sorun olarak algılanmasından dolayı meydana getirdiği değişimler daha fazla hissedilmektedir. Bu yaklaşım çerçevesinde toplumlar daha fazla göç hareketliliğine, farklı kültürlerle ve değerlere maruz kalmaktadır. Farklılıklar, toplumlar ile ülkeler tarafından her zaman tedirgin bir tavırla karşılanmıştır. Yeni toplumlara göç eden bireyler iki çıkmazlı zorluklar yaşayabilmektedir. Bir taraftan değerleri, normları ve kültür davranışları farklı olarak algılanan, kendi yaşamlarına giren bireyleri ötekileştirme ve yalnızlaştırma tavırları uygulayan mevcut toplum üyelerinin yaklaşımları, diğer taraftan istihdam piyasasında yaşanan erişim sıkıntıları ve ekonomik dezavantajlar düzensiz göçmenlerin belirli davranışlar göstermesine neden olmaktadır (Erdentuğ, 1977: 80). Vurucu da (2020: 485), göç hareketliliklerinin getirdiği kültürlerarası yapı veya çok kültürlü yapılara sahip

toplumlarda, kültür çatışmalarının bireylerin uyum⁸ sürecinde çok etkili başat sorunlara yol açtığını ifade etmektedir. Bu şekilde oluşan algılar; düzensiz göçmenlere ait değer, gelenek veya yaşam biçimlerinin kendi toplumlarında mevcut suç oranlarını artırdığına ilişkin tutum veya politikalara sahip olmasını sağlayabilmektedir.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya genelinde teknolojinin süratle ilerlemesi, haberleşme ve iletişim imkanlarının artması ve kentlerde ihtiyaç duyulan ucuz işgücü talebi, göç hareketlerine geçmişe oranla daha fazla ihtiyaç duyulmasına yol açmıştır (Yamanlar, 2020: 556). Mevcut kentlerin alt yapısının yetersizliği, kapitalist toplumların sınırsız tüketim alışkanlıkları, her daim üretim ilişkisinin ön planda olması, işgücünün sürekli çalışma isteği ve kentlerde giderek etkisini artıran yabancılaşıma ile anomi duygusu mevcut suç oranlarının daha fazla artmasına neden olmuştur (Polat ve Yarcı, 2018: 147). Göç hareketlerinin sürekli artmasının sonucunda; kentlerde işsizliğin artmasına ve ekonomik yetersizliklerin ortaya çıkmasına, mevcut sosyal düzenlerin bozulmasına, kültürel çatışmaların yaşanmasına ve sosyal bağların zayıflamasına sebep olduğu ileri sürülmektedir (Vurucu, 2020: 486).

Kabul edilebilir orandan daha fazla göç hareketlerine maruz kalınması, alt yapıları ile barınma imkanları yetersiz olan kentlerin doğal yapısının bozulmasına neden olmaktadır. Dengesi bozulan kentlere göç eden bireyler, yaşadıkları topraklardan çok farklı değerler, normlar ve kültürler ile karşılaştığında Durkheim'in belirttiği ve tanımladığı anomi olgusunu yaşarlar (Durkheim, 1966: 353; İzkan, 1992: 55). Anomi olgusunu yaşayan göçmenler; göç ettiği toplumun değerlerini, normlarını ve kültürlerine ait davranış kalıplarını içselleştiremediğinde veya uyumsuzluk derecesi yükseldiğinde toplum içinde yalnızlaşmakta ve sosyal yapıdan soyutlanmaktadır. Bunun yanında yeni bir topluma göç ederek toplumun yeni değer ile normlarına uyum sağlamaya çalışan bireyler, göç sürecinde yaşadıkları travmalar nedeniyle toplum ile entegre süreci olması gerekenden daha uzun sürmekte ve sürecin uzaması halinde üzerlerindeki gerilimi azaltmak amacıyla sapkın ve suç teşkil eden davranışlara daha kolaylıkla yönelebilmektedirler (Bell, 2014: 9). Tüm belirtilen bu hususların, düzensiz göçmenlerin toplum genelindeki suç oranlarını artırdığı şeklinde bir algının veya düşüncenin yerleşmesine yol açtığı ifade edilebilir. Aslında oluşan ön yargıların temelinde, toplumun

⁸ Farklı kültürel geçmişe sahip iki veya daha fazla topluluğun beraber yaşama deneyimlerini ifade etmek için kullanılmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1352).

asli bireylerini etkileyen ve etkisini artıran sosyal ile ekonomik sorunların kaynağındaki hoşnutsuzluk ve göçmenlere ait kültürel unsurlarının kendi kültürlerini etkilemesine ilişkin duyulan tedirginlik ve korku bulunmaktadır (Melossi, 2016: 371). Ön yargı, düzensiz göçmen statüsündeki birey veya grupların topluluk içinde yalnızlaşmasına yol açmakta ve korku duyulan bir topluluğa dönüşmesine neden olmaktadır. Özellikle 11 Eylül olaylarından sonra gerek ABD gerekse AB üyesi devletlerde Müslüman göçmenlere yönelik ayrımcılık uygulamalarında çok ciddi artışlar meydana gelmiştir (Canatan ve Cansun, 2015: 421). Zira bunun temelinde, kültürel faktörlerin yanında gelişmiş ülkelerin düzensiz göçmenleri kendi devletlerinin egemenliğine, ulusların birlik ve bütünlüğüne yönelik bir tehlike veya meydan okuma olarak algılanması yer almaktadır (Bigo, 2002: 68). AB’de daha yaygın olan bu temel düşünce çerçevesinde, Hollanda’dan Wilders Hareketi, İsveç’te Demokrat Partisi ve Almanya’daki Pegida Hareketi örnekleri verilebilir (Mandacı ve Özerim, 2013: 120). Tüm bu hareketlerin temelinde, farklı kültürlerle ait olan düzensiz göçmenlerin göç edilen toplumların kültürleri içinde bir tehlike unsuru olarak kabul edilmesi ve yerleşik bireylere göre daha fazla suç işleme oranlarına sahip olma düşüncesi yer almaktadır.

Diğer taraftan göç olgusunun suç olgusu üzerinde etkisi irdelendiğinde, toplumsal ve kültürel değişkenlerin önemi yadsınamayacak düzeydedir. Hintjens; bireylerin farklı ülkelere yasal mevzuata aykırı giriş yapmaları, ikamet etmeleri veya çıkış yapmamalarının, kamu düzenine karşı bir meydan okuma şeklinde algılandığından yerleşik bireylerden daha az suç işlemelerine rağmen kendi kültürleri ile güvenliklerine karşı önemli bir tehdit olarak değerlendirmelerine yol açtığını vurgulamaktadır (1992: 10). Yeni bir toplumda yeni yaşam için başlangıç yapan düzensiz göçmenlerin hem kültürel hem de çevre ile yaşam koşullarının değişmesi nedeniyle uyum sürecinin tamamlanmasına kadar olan süreçte oluşan anominin etkisiyle de suç davranışlarına daha yatkın oldukları ileri sürülmüştür (Delice ve Yaşar, 2014: 121). Bununla birlikte, gün geçtikçe etkisini daha da artıran göç hareketleri kontrolsüz biçimde olduğunda veya ülkelerin kabul kapasitesinden daha fazla göç akınlarına maruz kalması halinde toplumun genelinde hissedilecek sosyal düzensizliğe ve sosyal kontrol mekanizmalarının etkisinin yitirilmesine yol açabilmektedir (Shaw ve McKay, 1942: 169). Sosyal kontrol mekanizmalarının olmaması veya etkisinin az hissedilmesi de suç davranışlarının varlığı anlamına gelebilmektedir (Sampson ve Groves, 1989: 778). Diğer bir ifadeyle, yeni bir topluma göç eden bireyler farklı bir kültür ve hiç tecrübe etmedikleri yaşam değerleri ile

karşılaşmaktadırlar. Hirschi (1969: 9), farklılıkların çok olduğu toplumlarda bireyleri birbirine bağlayan sosyal bağların ve kuralların etkisinin azalmaya başladığını ve toplum ile bağları zayıflayan bireylerde yabancılaşmaya yol açtığını ileri sürmektedir. Belirtilen bu hususların, çoğunlukla bireyleri suç ortamına kolaylıkla yönlendiren nedenler olduğu ifade edilebilir.

Dünya ve Türkiye genelinde göç-suç ilişkisini esas alan araştırmalar veya düzensiz göçmenlerin yaşayan yerleşiklere kıyasla daha fazla suç işleme eğilimlerine sahip olduğuna ilişkin çok sayıda çalışma yapılmıştır. Son yıllarda artan göç hareketleri nedeniyle yürütülen araştırmaların sayısında artış meydana gelmiştir. Stowell ve Martinez (2007: 565) göç-suç ilişkisini pozitif olarak değerlendiren araştırmaların varlığının, göçmenleri ötekileştirme ve göçmenlere karşı tutum ve politikaların oluşturulmasında basat bir rol oynadığını ileri sürmektedir. Suç sosyolojisi alanyazında, göç ve suç ilişkisini esas alan çalışmalar üç ana kategoride incelenmektedir. İlk olarak düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylere göre daha fazla suç oranlarına sahip oldukları ve göç hareketlerinin mevcut suç miktarlarını artırdığını ileri süren araştırmalar yapılmaktadır. Diğer taraftan, düzensiz göç ve suç arasında anlamlı bir ilişki olmadığı veya çok az etkiye sahip olduğunu esas alan araştırmalar ile göç hareketlerinin mevcut suç oranlarını azaltıcı bir etki yaptığını ileri süren çalışmalar yürütülmektedir.

2.1.1.Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkinin güçlü ve pozitif olduğunu esas alan araştırmalar

Düzensiz göç hareketlerinin suç olgusu üzerindeki etkisini esas alan araştırmalarda, ilk etapta düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylere oranla biyolojik açıdan yetersiz oldukları ve ülke sınırlarına girdiklerinde suç verilerini artırdığına ilişkin argüman ele alınmıştır. 1900-1920 yılları arasında ise bu düşünce terk edilerek göç sürecinin toplumsal etkileri ağırlık kazanmıştır (Martinez ve Matthew, 2000: 485). 1920’li yıllardan sonra ABD genelindeki göç hareketlerinin toplum genelinde neden olduğu düzensizlik ve toplumsal değişim unsurları öne çıkmaya başlamıştır. ABD genelinde yapılan araştırma ve saha çalışması, bir göçmen ülkesi olması nedeniyle AB’ye kıyasla daha fazladır. Özellikle 1920 ve 1950 yılları arasında (Park ve Burgess, 1924; Park, Burgess ve McKenzie, 1925; Shaw, Zorbaugh, McKay ve Cottrell, 1929; Shaw ve McKay, 1942) göç

ve suç ilişkisi temelinde birçok araştırma yapılmıştır. Günümüzde de son 20 yıl esas alındığında yapılan araştırmalar, geçmişe kıyasla daha az olmasına rağmen (Tonry, 1997; Mears, 2001; Martinez ve Valenzuela, 2006; Thomas, 2011) göç hareketlerinin etkisinin daha fazla tartışıldığı bir dönemde tekrar gündem olmaya başlamıştır. 2000’li yıllarda yapılan mikro ve makro seviyeli araştırmalarda, herhangi bir ülkeye yasal mevzuata aykırı olarak giren düzensiz göçmenlerin sahip oldukları sosyal, ekonomik ve kültürel seviyeleri ile kişisel özellikleri nedeniyle daha yüksek oranda suç işledikleri saptanmıştır (Dolu, 2015: 65). Lauritsen tarafından yapılan araştırmada, banliyö veya gettolaşmış bölgelerde düzensiz göçmen ve suç ilişkisinin anlamlı olacak şekilde pozitif olduğu ancak şehir merkezlerinde ilişkinin negatif yön izlediği tespit edilmiştir (Agnew, 1991: 70). Daha önceden belirtildiği üzere tespit edilen suç oranları, yerleşik bireylerde düzensiz göçmenlere yönelik olumsuz algı oluşturulmasına ve gerginlikler meydana getirmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte, düzensiz göçmenlerin işlediği suç miktarının, toplum içinde algılanmasına bağlı olarak göçmenlere yönelik endişenin ve sosyal dışlanmanın temelini oluşturduğu ileri sürülmektedir (Piopiunik ve Ruhose, 2017: 258). Bu duruma en iyi örnek, 2019 yılında Yeni Zelanda Christchurch kentinde iki camiye yapılan saldırıda 40 kişinin hayatını kaybetmesi olayı verilebilir (Güçlüten ve Cereci, 2021: 23). Örnek olarak verilen saldırıları çoğaltmak ve çeşitlendirmek mümkündür. Ancak düzensiz göçmenlerin işledikleri suç verileri kamuoyunda tartışıldığında, yerleşik bireylerde göçmenlere yönelik tutum ve politikaların oluşmasına zemin hazırladığı ifade edilebilir.

Göç akınları ile kurulan bir ülke konumundaki ABD’de, bireylerin birbirine olan güven eksikliği nedeniyle farklı ırk, din veya etnisiteye sahip bireylerin daha fazla suç işlediğine dair güçlü bir inanç varlığından söz etmek mümkündür. ABD toplumunda, geçmiş duygu ve inançların etkisiyle de özellikle siyah kökenli bireylerin çok fazla suç işlediği ve kendilerinden uzak durulması yönünde yaygın bir ön yargı bulunmaktadır (Kusmer, 1997: 60). Ancak Solivetti, 1931 yılından bu yana ABD nezdinde yapılan araştırmaların genelinde aksi sonuçlar çıkmasına rağmen güçlü ön yargı ve tutumlar nedeniyle günümüzde dahi siyahilere yönelik ayrımcı davranışların devam ettiğini ileri sürmektedir (2010b: 18). Son yıllarda Orta ve Güney Amerika ülkelerinden ABD’ye gelen Hispanik veya Latin kökenli düzensiz göçmenlere yönelik benzer tutumlar oluşmuş durumdadır. 2016 yılında Houston’da yapılan bir araştırmada, en çok suç korkusu yaşanan etnisitenin Hispanik kökenliler olduğu sonucu saptanmıştır (Liu ve Polson, 2016:

320). ABD ve AB genelindeki göçmen grupların yapısal özellikleri ve dinamik yapısı birbirinden farklı olduğundan toplum genelindeki göçmenlere yönelik tutumların nedenleri de farklılaşabilmektedir. ABD genelinde geçmişin etkisi öne çıkarken AB nezdinde kültürel faktörlerin ön planda yer aldığı ifade edilebilir.

AB üyesi devletlerde ise göçmenlere yönelik olumsuz tutum ve davranışların göçmenlerin suç davranışlarına eğilimini artırdığı ortaya çıkmıştır (Vasiljevic, Svensson ve Shannon, 2019: 8). Aynı araştırmada, düzensiz göçmenlerin kişilere karşı suçlardan ziyade ekonomik temelli suçları işledikleri saptanmıştır. Almanya’da 2016 yılında yapılan diğer bir araştırmada, 2015 yılında düzensiz göçmenlerin toplam 555.820 suç olayına karıştığı, 2016 yılında bu oranın 616.230’a yükseldiği tespit edilmiştir (Kern, 2017: 2). Solivetti (2010b: 20)’nin yaptığı araştırmada ise düzensiz göçmenler tarafından işlenen suç miktarının Fransa ile Birleşik Krallık ülkelerinde daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, yaşanan siyasi gelişmelerin etkisiyle 1980 ve 1990’lı yıllarda Avrupa genelinde düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylerden daha fazla oranda suç işlediğini gösteren bulgular elde edilmiştir. Bu veriler, düzensiz göç oranlarının artışı ile mevcut suç verilerinin yükselişi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan AB genelinde yapılan çalışmalarda, düzensiz göçmenlerin işledikleri suç miktarları ile yerleşik bireylerin tutum ve algıları karşılaştırıldığında suç oranlarının algılardan daha az bir orana sahip olduğu ortaya çıkmıştır (Hooghe ve Vroome, 2015: 40). Özellikle mevcut algıların temelinde, daha önceden belirtildiği üzere kültürel ve ulusal değerler yer almaktadır (Bonifazi ve Sabatino, 2003: 968; Sides ve Citrin, 2007: 478). Nunziata (2015: 698) tarafından yapılan geniş çaplı araştırmada, 2002-2008 yılları arasında iki yılda bir tekrarlanan Avrupa Sosyal Araştırması’nın (European Social Survey) suç verileri ve göçmenlere yönelik algılara dair bulguları kullanılarak karşılaştırılmıştır. Araştırma sonunda, yerleşik bireylerin göçmenlerin işlediği suç verilerine ilişkin doğru olmayan algılara sahip olduğu saptanmıştır. Dünya genelinde yapılan araştırmaların sonuçları birbirinden farklılıklar göstermektedir. Değişkenlerin aynı olmaması, göçmenlerin etnik kökenleri, demografik özellikleri, nitelikleri, göç ve suç olgusunun zamansal ve mekânsal değişiklikleri gibi birçok unsur, saha çalışmalarında farklı sonuçlar elde edilmesine neden olabilmektedir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak araştırmalarda kullanılan değişkenler temelinde yapılan çalışmaları incelemekte fayda vardır.

Göç hareketlerinin suç verilerinde artışa neden olabileceği unsurların temelinde, göçmenlerin ve göç edilen toplumun demografik özellikleri yer almaktadır. Bu özelliklerden öne çıkan unsur ise göçmenler arasındaki genç yetişkin erkek popülasyonun yoğunluğudur. Göçmenler nezdindeki çalışmaya müsait erkek popülasyonun, istihdam engelleri ile karşılaştıklarında yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla suç davranışlarına eğilimli olabilecekleri ileri sürülmektedir (Sampson ve Groves, 1989: 776). Özellikle yerleşik bireylere kıyasla kendilerine eşit istihdam imkânı verilmediğinde ekonomik temelli suçlar işleyebilecekleri ifade edilebilir. Bununla birlikte, çalışabilecek göçmenlerin eğitim seviyesi ile suç olgusu arasında anlamlı bir ilişkiden söz edilebilir. Göçmen nüfus içindeki genç bireylerin eğitim seviyeleri ile istihdam olanakları arasında bir etkileşimin olduğu vurgulanmaktadır (Buonanno, Drago, Galbiati ve Zanella, 2011: 348). Bu kapsamda, bireylerin eğitim seviyesinin düşüklüğü ile suç işleme olasılıkları arasında anlamlı bir ilişkiden söz etmek mümkündür.

Göç edilen bölgenin veya toplumun genel istihdam durumu ile suç olgusu arasında yakın ve anlamlı bir ilişkinin varlığı, her zaman araştırılan bir değişken olmuştur. Piopiunik ve Ruhose tarafından yapılan bir çalışmada, özellikle genç yetişkin olarak kabul edilen 15-25 yaş grubundaki bireylerin eğitim seviyesi, mesleki nitelikleri, dil yeterlilikleri gibi unsurların herhangi bir işe kabul edilme olasılıklarını etkilediği ve suç davranışlarına yönelmelerinde etkin olduğu savunulmaktadır (2017: 259). Aslında toplum genelinde düzensiz göçmenlere yönelik oluşan ön yargının temelinde, göçmenlerin kendilerine ait istihdam imkanlarını kısıtlayarak ekonomik yeterliliklerini etkilemesine dair oluşan güçlü tutum yer almaktadır. Waldinger (1997: 366), Butcher ve Piehl (1998: 460) ve Reid, Weiss, Adelman ve Jaret (2005: 758) tarafından yapılan araştırmalarda, düzensiz göçmenlerin ucuz işgücü olarak görülmeleri nedeniyle işveren tarafından öncelik verildiği ve yerleşik bireylerin istihdam olanaklarını kısıtladıkları ileri sürülmektedir. Bu durum, yerleşik bireylerde düzensiz göçmenlere yönelik güçlü olumsuz bir yargının oluşmasına yol açmaktadır. Özellikle ekonomik durgunluk yaşayan ve yüksek işsizlik oranlarının mevcut olduğu ülkelerde, göçmenlere yönelik gerginliğin artmasının yüksek bir olasılık olduğu da saptanmıştır. Başka bir deyişle, düzensiz göçmenler tercih edildiğinde yerleşiklerin suç oranlarının arttığı, diğer yandan düzensiz göçmenler istihdam engelleriyle karşılaştıklarında düzensiz göçmenlerin suç verilerinin yükseldiği söylenebilir. ABD’de yapılan araştırmalarda, (Massey ve Zenteno, 1999: 5328; Hall, Greenman ve Farkas, 2010: 492) ekonomik yoksunluk yaşayan düzensiz

göçmen oranının yerleşik bireylerin iki katı olduğu saptanmıştır. Özellikle az gelişmiş veya gelişmekte olan kaynak ülkelerden ekonomik bağımsızlıklarını kazanmak amacıyla gelen düzensiz göçmenler, yeni toplumlarında iş piyasasında ayırım güden politikalarla karşılaştıklarında kendileri üzerinde Merton'un ifade ettiği gerilim oluşmaktadır (DeJong ve Madamba, 2001: 125). Bu gerilimin de bireyleri sapkın veya suç teşkil eden davranışlara yönelttiği söylenebilir. Düzensiz göçmenler yasal vasıtalar yoluyla meşru hedeflerini gerçekleştirecek yasal fırsatlara sahip olamadıklarında yasal olmayan yollara başvurabilmektedirler. Sınırlı imkanlar veya engeller, düzensiz göçmenleri malvarlığına karşı işlenen suçlara yönelttiği gibi yaşanan hayal kırıklıkları zaman zaman kişilere karşı işlenen suçlara da sevk edebilmektedir (Agnew, 1991: 49; Messner ve Rosenfeld, 1997: 1394; Reid ve diğer., 2005: 758).

Düzensiz göç ve suç olguları arasında irdelenmesi gereken ve önem arz eden unsur, göçmenlerin etnik kökenleridir. Farklı düzensiz göç topluluklarının suç davranış eğilimlerini inceleyen Martinez ve Lee (2000: 485), ABD-Miami bölgesinde bulunan Haiti, Jamaika ve Küba uyruklu düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylere oranla anlamlı suç verilerine sahip olduğunu saptamıştır. Jones (2007: 54), Miami bölgesinde yaşayan Jamaika uyruklu mülk sahiplerinin önemli bir bölümünün silah, uyuşturucu kaçakçılığı ve kara para aklama suçları ile ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Kanada Kolluk Kuvvetleri, Asya ve Hint-Kanada uyruklu düzensiz göçmenlerin ve oluşturdukları organize suç gruplarının Kanada'nın Vancouver bölgesinde meydana gelen kişilere karşı işlenen suçların önemli bir bölümünü temsil ettiğini belirtmektedir (Wortley, 2009: 351). Aslında farklı etnik kimliklere sahip düzensiz göçmenler arasında bile farklılıklar tespit edilmiştir. Özellikle göçmenlerin yaşadıkları ikamet bölgelerinin, suç işleme davranışlarında önemli bir belirleyici unsur olduğu ifade edilebilir. ABD genelinde Porto Riko uyruklu düzensiz göçmenler nezdinde yapılan araştırmada, New York'ta yaşayan veya ikamet eden Porto Riko uyruklu göçmenlerin cinayet işleme oranları yerleşik bireyler ile kıyaslandığında diğer bölgelerde yaşayan Porto Riko'lu göçmenlerden daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte aynı araştırmada, şehir merkezlerinde yaşayan Meksika kökenli düzensiz göçmenlerin suç işleme oranlarının nispeten yüksek olduğu saptanmıştır (Bui, 2009: 177).

Organize suç grubu kurmak, yönetmek ya da üyesi olmak gibi suçların belirli etnik kimliklere özgü olduğu yapılan bir araştırmada ortaya çıkmıştır. Desroches, böyle bir

aidiyetin oluşmasının temelinde güven ve dostluk temalarının yer aldığını ifade etmektedir (2007: 827). Kolluk kuvvetleri tarafından yakalanmaları önlemek amacıyla organize suç örgütü üyeleri arasındaki en temel kriter, birbirlerini anlayan ve benzer kültür davranışları gösteren etnisite unsurlarının varlığıdır. Bunların yokluğu halinde organize suç gruplarının başarılı olma olasılıkları düşmektedir (Kızmaz, 2018: 590). Bununla beraber, İsrail’de yaşayan Rusya uyruklu düzensiz göçmenlerin yerleşik İsrail’li bireylere göre daha fazla suç davranışları gösterdiği (Rattner, 2007: 165) ve Hollanda’da bulunan Rus göçmenlerin genellikle organize suçları işledikleri tespit edilmiştir (Siegel ve Bovenkerk, 2007: 251).

Birleşik Krallık nezdinde benzer veriler elde edilmiştir. 2010 yılından itibaren AB’ye yeni üye olan Doğu Avrupa ülkelerinde yaşayan ve Birleşik Krallığa göç eden bireylerin anlamlı bir şekilde suç işlemeye başladıklarına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Londra Büyükşehir Polis kayıtları esas alındığında, özellikle Polonya ve Litvanya kökenli düzensiz göçmenlerin 2010-2011 yılları arasında Londra’da işlenen suçların %25’inden sorumlu olduğu saptanmıştır (Stansfield, 2016: 1427). Aynı araştırmada tutuklama ve cezaevi verileri de kullanılmıştır. 2010-2011 yılları arasında Londra genelinde 195.714 şüpheli tutuklanmış ve 46.588 şüphelinin yabancı kökenli olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, tutuklanan şüphelilerin yaklaşık %24’ünü yabancı uyruklu düzensiz göçmenler oluşturmuştur. Tutuklanan göçmenlerin çoğu Polonya, Litvanya ve Romanya uyrukludur. Aynı dönemde, düzensiz göçmenlerin ekonomik temelli ve cinsel suçları da işledikleri ortaya çıkmıştır (Stansfield, 2016: 1427). Doğu Avrupa kökenli düzensiz göçmenler ile suç ilişkisini esas alan başka bir araştırmada, İngiltere ve Galler’deki kolluk birimlerinin verileri kullanılmıştır. Veriler incelendiğinde, düzensiz göçmenlerin şiddet suçlarından ziyade malvarlığına karşı suçları daha fazla işledikleri saptanmıştır (Piopiunik ve Ruhose, 2017: 258). Farklı bir araştırmada ise İngiltere Leicester Highfields bölgesinde işlenen hırsızlık ve fuhuş suçlarındaki yüksek oranlarının, Somali kökenli düzensiz göçmenlerin bölgede yaşamaya başlamasıyla düşüş gösterdiği belirlenmiştir (Samuel ve Faustino-Santos, 1991: 51). Tüm bu verilerden yola çıkıldığında, herhangi bir ülkeye veya bölgeye göç eden bireylerin sahip oldukları etnik kimliklerinin ve yaşadıkları bölgenin demografik ve kültürel özelliklerinin suç davranışlarını belirlemede çok önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle ortaya çıkan ilişkileri anlayabilmek amacıyla sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür kuramlarının ileri sürdüğü görüşler kuramsal çerçeveden çok önemlidir.

Düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylere göre işledikleri suç türlerinde farklılıklar gözlemlenmektedir. ABD nezdinde birçok etnik kökenli göçmen yaşadığından işledikleri suçlarda farklılıklar ortaya çıkabilmektedir. Hispanik kökenlilerin, kamu güvenliğine karşı suçlarda (halkın huzurunu bozmak, sarhoşluk, uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma vb.) yerleşiklere göre daha fazla tutuklanma oranlarına sahip oldukları saptanmıştır (Bui, 2009: 178). ABD’de ikamet eden Güney Doğu Asya kökenli düzensiz göçmenlerin, yerleşiklere kıyasla daha fazla oranda otomobil hırsızlığı ile düşük değerli eşya hırsızlığı suçlarını işledikleri belirlenmiştir. Ancak kişilere karşı işlenen suç çeşitlerinde de yerleşik bireylere yakın bir orana sahip oldukları araştırmada ortaya çıkmıştır (Bui, 2009: 177). Bununla beraber, düzensiz göçmenlere yönelik uygulanan sınırlı fırsatlardan dolayı ekonomik kazançlarını sağlayabilmek adına göçmenlerin ekonomik temelli suçlara yönelmelerine neden olmaktadır. Ayrıca kendi kültür ve değerlerine yakın veya aynı özellikleri taşıyan diğer göçmenler ile organize bir şekilde hareket ederek organize suç gruplarının oluşumuna katılabilmektedirler. Özellikle bu tür oluşumlarda kendi aralarında oluşturduğu alt kültürel hareketliliğin önemi çok büyüktür (Bankston, 1998: 35; Reid ve diğer., 2005: 758). Organize suç gruplarına ait değerler ile yazılı olmayan normların da şiddet suçlarına zemin hazırladığından söz edilebilir.

Yapılan diğer araştırmalarda da düzensiz göçmenlerin öncelikle malvarlığına karşı suçları işledikleri belirlenmiştir (Bell, Fasani ve Machin, 2013: 1272). Bununla birlikte, Birleşik Krallık genelinde Doğu Avrupa kökenli düzensiz göçmenlerin küçük soygun veya hırsızlık suçları işledikleri, Hindistan ve Pakistan kökenlilerin ise benzer şekilde malvarlığına karşı suçları gerçekleştirdikleri ortaya çıkmıştır (Dodd, 2008). Londra Metropolitan kolluk kuvvetlerinin suç kayıtları kullanılarak yapılan bir araştırmada, son beş yılda İngiltere genelinde yaşayan 68.000 Romen kökenli düzensiz göçmendenden 27.725’nin tutuklandığı ortaya çıkmıştır. Aynı araştırmada, Londra genelinde işlenen her beş suçtan birinin ve 2011-2012 yılındaki her dört suçtan birinin düzensiz göçmenler tarafından işlendiği bulgularına ulaşılmıştır (Doyle ve Wright, 2012). Diğer taraftan Birleşik Krallık bünyesinde ikamet eden düzensiz göçmenlerin işledikleri suç türleri nezdinde yapılan araştırmada, diğer suç türlerini işleme ve tutuklanma oranlarının değişiklik gösterebildiği ancak malvarlığına karşı işlenen suçların oranlarında anlamlı bir değişiklik yaşanmadığı ve her daim yerleşiklere kıyasla yüksek bir seyir izlediği bulguları tespit edilmiştir (Bell ve diğer., 2013: 1273). 1994-2014 yılları arasındaki dönemde düzensiz göç ve şiddet suçları arasındaki ilişkiyi esas alan farklı bir araştırmada, 33

OECD ülkesi dahil 150'den fazla ülkede bulunan düzensiz göçmenlerin şiddet suçlarına daha fazla eğilimli olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Ancak OECD ülkelerinde anlamlı olacak şekilde tespitler yapılamamıştır. Sosyal ve ekonomik seviyeleri farklı ve değişkenleri çeşitli olan ülkelerde bulunan düzensiz göçmenlerin sayısı arttıkça şiddet suçlarında artış meydana geldiği ifade edilebilir. Ancak elde edilen verinin küresel çerçevede geçerli olamayacağı özellikle belirtilmiştir (Solbak, 2017: 3). Diğer bir ifadeyle, düzensiz göçmenlerin istihdam engellerinden dolayı yaşamlarını sürdürebilmek veya temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla şiddet suçlarından ziyade malvarlığına karşı suçları işledikleri ancak herhangi işte çalışarak düzenli gelir kazanmaya başladıklarında ise normal yaşamlarına devam ettiklerinden söz edilebilir. Düzensiz göç ile şiddet suçları arasında çok anlamlı bir ilişki olmadığı sadece çatışma tecrübesi yaşayan bireylerin kısmi etkisinin olduğu ifade edilebilir.

Diğer taraftan yeni toplumlarına göç eden ilk neslin, kaynak toplumlarından getirdikleri değer ve normları sayesinde kendilerini yabancılaşma veya soyutlanma tehlikelerine karşı koruyabildikleri ileri sürülmektedir (Sellin, 1931: 340; Gökulu, 2010: 222). Ancak göçmen çocuklarının çoğunun; göç edilen toplumda kendilerine yeterince verilmeyen ekonomik imkanlar, eğitim seviyelerinin yetersizliği, iki kültür arasında sıkışıp yabancılaşma duygusunu yoğun olarak hissetmeleri ve keskin uçlarda gezinen alt kültür gruplarının değerlerini benimseyerek yaşamalarından dolayı suç davranışlarına daha yatkın oldukları vurgulanmaktadır (Kızmaz, 2018: 580). İkinci nesle mensup bireylerin, ebeveynlere kıyasla daha yüksek ve anlamlı suç verilerine sahip olduğu ancak suç işleme sıklığının; yaşadıkları bölgenin ekonomik ve kültürel seviyesi, etnik kökenlerin çeşitliliği ve bölgedeki sıcak noktaların yoğunluğuna göre değiştiği yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Bui, 2009: 179).

Hollanda'da yapılan bir araştırmada, göç eden birinci neslin kendi kültürlerine ait değerleri sayesinde çok fazla suç işlemedikleri ancak ikinci neslin eğitim seviyesinin düşüklüğü, aile içi sorunlar, sosyal ve kültürel uyumsuzluklar ve ekonomik yetersizlikler ile uzmanlık gerektirmeyen meslek sahibi olma gibi unsurlar nedeniyle daha fazla suç işledikleri saptanmıştır (Engbersen, Arjen, Izabela, Erik ve Burgers, 2013: 23). AB genelinde yapılan diğer bir çalışmada, devletler tarafından entegrasyon adı altında yapılan uygulamaların ikinci kuşak göçmenlerin suç işleme eğilimlerinin daha yüksek olmasına neden olduğu tespit edilmiştir (Mariani, 2010: 19). Kardell ve Carlsson (2009: 237)

tarafından İsveç'te yapılan kapsamlı bir araştırmada, birinci kuşakta daha fazla kişinin suç işlediği ancak bu suçların tek seferlik ve az sayıda olduğu, ikinci kuşakta ise daha az kişinin suç işlediği ama suç miktarının yüksek olduğu sonuçları elde edilmiştir. Araştırma bulgularının, AB genelinde yapılan çalışmalarda elde edilen sonuçlarla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Ancak İsveç tarafından 1980 ve 1990 yılları arasında düzensiz göçmenlere yönelik uygulanan kendi anadillerinde eğitim seferberliği veya çift anadil eğitimi, ikinci neslin çocuklarının daha az suç davranışları eğilimine sahip olmasını sağlamıştır (Nistad, 2014: 61).

Göçmen ülkesi olan ABD'de, göçmen kuşakları arasındaki suçluluk oranları daha anlaşılır durumdadır. ABD'de doğup büyüyen ikinci nesle mensup düzensiz göçmenlerin, ailesi farklı ülkelerde doğup ABD'ye göç eden ebeveynlere kıyasla daha fazla suç eğilimine sahip oldukları sıklıkla araştırılmış ve elde edilen bulgular “göçmen paradoksu” olarak tanımlanmıştır (Ousey, Kubrin ve Charis, 2017: 2). İkinci nesil ile birinci neslin işlediği suç türleri ve sıklığı arasında da farklılıklar bulunmaktadır. Diğer araştırmalarda, ilk neslin daha düşük yoğunlukta hafif suçları işlediği, ikinci neslin ise yüksek yoğunluklu ciddi ekonomik temelli suçlar ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Özellikle ikinci nesil tarafından işlenen malvarlığına karşı suçlarda tutuklanma oranlarının, ilk neslin oranlarından yaklaşık dört kat daha yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Bu sonuçlarla beraber, şiddet suçlarında da artışların olduğu ortaya çıkmıştır (Bui, 2009: 180). Ayrıca, siyahi ırk ile Hispanik kökenli düzensiz göçmenler, Asya kökenli göçmenlere kıyasla daha fazla yoksulluk içerisindedirler. Diğer taraftan, geleneksel aile yapılarının koruyucu değerleri ile normların etkisi ikinci ve üçüncü nesilde azaldığından dolayı Hispanik ile siyahi ırklara mensup bireyler alt kültür gruplarının değerlerini daha fazla benimsemekte ve malvarlığına karşı işlenen suçlara katılımları daha yoğun olmaktadır (Bui, 2009: 180). Bu esasla yapılan araştırmaları çoğaltmak mümkündür (Rumbaut, 2005: 154; Morenoff ve Astor, 2006: 36; Zhou ve Bankston, 2006: 124). Ortaya çıkan durum, “asimilasyon paradoksu” olarak tanımlanmaktadır (Rumbaut ve Ewing, 2007: 2). ABD genelinde yapılan araştırmalarda, ilk neslin kendi ülkelerinden taşıdıkları değer ile normların sayesinde göç ettikleri toplumda belirli bir süre ve az miktarda suç işledikleri ancak ikinci neslin yaşadığı entegrasyon ve kültür çatışması nedeniyle suç davranışlarına daha fazla eğilimli oldukları saptanmıştır.

Türkiye’de düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların miktarları, son yıllarda toplum genelinde yaşanan gerginlikler üzerine artmaya başlamıştır. Araştırmalarda elde edilen bulguların dünya genelindeki sonuçlar ile uyumlu olduğu belirlenmiştir. Hacettepe Üniversitesi tarafından 2006 yılında yapılan “Göç, Çarpık Kentleşme ve Toplumsal Etkileri” adlı çalışmada, düzensiz göçmenlerin genellikle ikamet ettiği getto tarzı yapılaşmanın çocuk ve gençlik suçları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ankara’da yaşayan 18-20 yaş grubundaki bireylerin suç verilerine göre, 1.181 bireyin 701’i getto tarzı yerlerde ikamet ettiği saptanmıştır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2006: 105). Gettolaşma türü yapılanmalarda, bireylerin kendi kültür davranış kalıpları ile kentlerin kültürel normları arasında çatışma yaşamaları nedeniyle suç davranışlarına eğilimlerinin arttığı söylenebilir. Güçlüten ve Cereci (2021: 28) tarafından yapılan araştırmada, düzensiz göçmenlerin göç süreçlerinden dolayı değil, yeni göç ettikleri mekanlarda toplumsal uyumu gerçekleştiremediğinden suç davranışları gösterebildikleri tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, toplum ile uyum sürecinde yaşanan sorunların ve sürecin uzamasının göçmenlerin suça eğilimini artırdığından söz etmek yerinde olur. Diğer taraftan, düzensiz göçmenlere yönelik kısıtlı istihdam olanaklarının veya ayrımcılık türü uygulamaların göçmenlerin yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla suç davranışlarına olan eğilimlerini artırdığı vurgulanmaktadır (Taş ve Özcan, 2018: 47). Kızmaz (2018: 582), göçmenlerin istihdam ve işgücü piyasalarına girişte yaşadıkları zorlukların suç işlemeleri için önemli bir neden teşkil ettiğini iddia etmektedir. Diğer bir ifade ile dünya genelinde yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular doğrultusunda, düzensiz göçmenlerin malvarlığına karşı suçları işlemesindeki temel etmenin, yeni göç ettikleri toplumda yaşadıkları ekonomik sorunların olduğu ifade edilebilir. Herhangi bir pozisyonda iş bulan düzensiz göçmenlerin çalışma izinlerinin olmaması veya yasal mevzuata aykırı davranarak diğer çalışanlara kıyasla daha düşük ücretlerle çalıştırılmalarının da göçmenleri suça iten nedenlerden biri olduğu belirtilmektedir (Güçlüten ve Cereci, 2021: 28).

Türkiye’de geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin yaşadıkları veya ikamet ettikleri mekanlar ile suç ilişkisi kurulmaktadır. Toplum ile yeterli uyumu sağlayamayan veya mevcut değer, norm ile yasal mevzuata uyum konusunda sorun yaşayan Suriyeliler, kendi kültürlerine ait değerleri sürdürebilmek amacıyla kentlerin kenar mahallerinde oluşturdukları gettolarda yaşamaktadır. Bu tür yapılanmalar daha önce de belirtildiği üzere uyumsuzluk sonucunda ekonomik sorunların ortaya çıkmasına ve yaşamlarını

devam ettirmek için suç davranışlarına eğilimin artmasına neden olmaktadır (Çapar Parslıoğlu, Günay ve Yılmaz, 2022: 1707). Suriyelilerin Türk toplumu ile uyum sürecinde hem kendi kültürel normlarının özellikleri hem de Türk toplumu tarafından kendilerine yönelik oluşan olumsuz tutum ve algılar nedeniyle suça eğilimlerini daha da fazlalaştırdığı ileri sürülmektedir (Bolgün ve Uçan, 2020: 266).

Genel olarak ifade edilirse, düzensiz göç ile suç olguları arasında yakın ve anlamlı bir ilişki olduğu belirtilebilir. Gerek dünya genelinde gerekse Türkiye özelinde son yıllarda yaşanan göç hareketlerinin fazlalaşması ve etkisinin yaygınlaşması nedeniyle göç ve suç ilişkisini esas alan araştırmaların sayısı artmıştır. Bu araştırmalarda, göç hareketlerinin göç edilen toplumun mevcut suç verilerini artırdığı ve yerleşik bireylerin oranlarından daha fazla suç oranlarına sahip oldukları ortaya konmuştur. Özellikle bu araştırmalarda; sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür kuramlarının ileri sürdüğü temel düşünceler doğrultusunda düzensiz göçmenlerin sosyal ve ekonomik dezavantajları sayesinde suç davranışları gösterebildiği bulgularına ulaşılmıştır. Bununla beraber; genç erkek yetişkin popülasyonun fazlalığı, eğitim seviyelerinin yetersizliği, niteliklerinin düşüklüğü, ikamet edilen bölgelerin suça eğilimli olması ile uyum sürecinde yaşanan sorunların düzensiz göçmenlerin suç davranışlarına yönelmelerinde temel unsurlar olduğu değerlendirilmektedir.

2.1.2. Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu esas alan araştırmalar

Düzensiz göç ve suç olguları üzerinde yapılan bazı araştırmalarda, iki değişken arasındaki ilişkinin nötr veya zayıf olduğuna dair bulgular elde edilmiştir. 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Eski Yugoslavya'nın parçalanması, Avrupa genelinde beklenilenin üstünde göç hareketlerine yol açmıştır. Belirtilen göç hareketlerinin, İtalya'da göçmen popülasyonunun artmasına neden olduğu ancak suç verileri üzerinde anlamlı etkisinin olmadığı ileri sürülmüştür (Bianchi, Buonanno ve Pinotti, 2012: 1320). Birleşik Krallık genelinde yapılan akademik çalışmalarda, göç hareketlerinin suç oranları üzerinde çok fazla etkiye sahip olmadığına ilişkin veriler ortaya konmuştur (Bell ve diğer., 2013: 1271; Jaitman ve Machin, 2013: 1). Bell ve ark. tarafından yapılan bir araştırmada, 2004 yılında AB'ye katılan yeni ülkelerden Birleşik Krallığa gelen düzensiz

göçmenlerin sadece malvarlığına karşı suçlarda anlamlı bir artışa yol açtığı ancak genel suç verileri kapsamında belirgin bir artışa neden olmadığı saptanmıştır (2013: 1271). Aynı araştırmada da Doğu Avrupa ülkelerinden gelen düzensiz göçmenlerin sadece ekonomik temelli suçlarda anlamlı bir etkiye neden olduğu ve şiddet suçlarında kayda değer bir artışa sebep olmadığı sonucu elde edilmiştir. 2007 yılında Birleşik Krallık'ta yapılan farklı bir araştırmada, Romanya ve Bulgaristan'dan çalışmak amacıyla gelen düzensiz göçmenlerin yoğunlukla bulunduğu alanlarda şiddet, cinsel ve malvarlığına karşı suçlarda çok anlamlı etkilerinin olmadığına ilişkin bulgular tespit edilmiştir. Ancak uyuşturucu suçlarında anlamlı etkilerinin olduğu saptanmıştır. Araştırmada, düzensiz göçmenlerin herhangi bir pozisyonda çalışmaları ve düzenli gelir elde etmeleri ile suç olgusu arasında yakın bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Stansfield, 2016: 1442).

Butcher ve Piehl (1998: 457) tarafından 1980-1990 yılları arasındaki verilerden faydalanılarak yapılan geniş kapsamlı araştırmada, büyükşehirlerde yaşayan düzensiz göçmenlerin oranı ile suç verileri arasında yakın bir ilişki olduğu tespit edilememiştir. Aynı araştırmada, farklı etnik kimliğe sahip göçmenlerdeki düşük eğitim seviyesine rağmen yerleşik bireyler ile kıyaslandığında tutuklanma oranlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Yaş ve cinsiyet değişkenleri çerçevesinde, Hispanik kökenli düzensiz göçmenlerin suç işleme olasılığının yerleşik bireylerden daha düşük olduğu vurgulanmaktadır (Hagan ve Palloni, 1998: 617). Martinez tarafından 2000 yılında yapılan bir çalışmada, göç oranlarının yoğun olarak bulunduğu kentlerde, Latin kökenlilerin cinayet suçları üzerinde bir etkisinin olmadığı bulgusu elde edilmiştir (Reid ve diğer., 2005: 8). Butcher ve Piehl (2007: 3) tarafından ABD genelinde yapılan saha araştırmalarında, Meksika kökenli bireylerin suç verileri üzerinde anlamlı olacak şekilde pozitif bir etkisi saptanamamıştır. Farklı bir araştırmada, ABD doğumlu olmayan göçmenlerin yerleşik bireylere kıyasla hem suç verileri hem de mahkeme kayıtları esas alındığında suç olgusu üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı saptanmıştır (Bui, 2009: 176). Benzer değişkenlerin esas alınarak yapılan çalışmalarda; El Paso, Teksas, San Diego ve California gibi Meksika sınırındaki kentlerde yaşayan düzensiz göçmenlerin düşük suç oranlarına sahip olduğu iddia edilmektedir. Bununla beraber, Latin kökenli düzensiz göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı Miami ve Florida kentlerinde beyaz yerleşiklere oranla daha az şiddet ve cinayet suç oranlarına sahip olduğu ortaya konmuştur (Bui, 2009: 177). Chicago şehrinde yapılan bir saha çalışmasında, Latin kökenli düzensiz göçmenlerin suç verilerinin artışı veya azalışı üzerinde hiçbir etkilerinin

olmadığı belirlenmiştir (MacDonald ve Sampson, 2012: 6). Amuedo-Dorantes, Bansak ve Pozo tarafından yapılan araştırmada, ABD genelindeki düzensiz göçmenlerin suça katılım oranları incelenmiş ve terör suçları dahil olmak üzere tüm suç türlerinde anlamlı bir değişikliğe neden olmadığı sonucu elde edilmiştir (2020: 26). Genel olarak ifade edilmek istenirse, düzensiz göç ve suç olguları arasında diğer araştırmaların aksine çok güçlü ve anlamlı bir ilişki olmadığına dair sonuçlar saptanmıştır. Yapılan araştırmalar doğrultusunda, iki değişken arasında sadece malvarlığına karşı işlenen suçlarda anlam ifade eden bulguların ortaya çıktığı, kişilere karşı işlenen suçlarda ise herhangi bir etkileşimin olmadığı tespit edilmiştir.

2.1.3. Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkinin negatif olduğunu esas alan araştırmalar

Düzensiz göç hareketlerinin herhangi bir ülkenin suç oranlarını pozitif etkilediğine ilişkin yapılan araştırmaların aksine, bazı saha çalışmaları düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylere kıyasla yasal mevzuata aykırı olarak bulunmaları ve yaşadıkları mekanlarda ekonomik yapıyı canlandırmaları nedenleri çerçevesinde genel suç oranlarında düşüşe yol açtığını ileri sürmektedir. Özellikle şiddet ve malvarlığına karşı işlenen suçlarda göç ile suç olguları arasında negatif bir ilişkinin varlığı vurgulanmaktadır (Ewing, Martinez ve Rumbaut, 2015: 3). Bu temel düşüncenin yanı sıra; düzensiz göçmenlerin yeni bir yaşama başlamak için tüm riskleri göz önünde bulundurması, maddi ve manevi maliyetlerin fazlalığı, sınır dışı edilme riskinin bulunması ve yüksek başarıma motivasyonlarına sahip olması nedenlerinden söz edilebilir. Bu nedenler beraber değerlendirildiğinde, düzensiz göçmenlere ait kişisel özelliklerinin genel suç verilerini düşüren bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir (Butcher ve Piehl, 2007: 2).

Sampson (2006: 31), 1990'lı yıllarda ABD genelinde özellikle Chicago kentinde kısmen düşen suç oranlarının artan göç hareketliliği ile açıklanabileceğini ileri sürmektedir. Ayrıca düzensiz göçmenlerin yaşadığı bölgelerde de suç yoğunluğunun düşük düzeyde olduğu vurgulanmaktadır. ABD genelinde yapılan saha çalışmasında, 1990 yılında ülke içerisindeki nüfusta bulunan düzensiz göçmenlerin oranı % 7,9'dan (3,5 milyon), 2013 yılında % 13,1'e (11,2 milyon) ulaşmıştır. Ancak aynı zaman diliminde ülke genelinde işlenen şiddet ve cinsel suçlarda %48, malvarlığına karşı işlenen suçlarda

ise %41 oranında bir düşüş gerçekleştiği saptanmıştır (Martinez ve Stowell, 2012: 175). Reid ve ark. ise, düzensiz göçmenlerin yerleştiği ülkelerde demografik ve ekonomik değişkenler kontrol edildiğinde göç hareketlerinin suç verileri üzerinde negatif bir etkiye sahip olduğunu iddia etmektedir (2005: 1). Martinez ve Lee (2000: 492) tarafından Ulusal Adalet Enstitüsü için yapılan çalışmada, düzensiz göç ile suç olguları arasında negatif bir ilişkinin varlığı ve düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylerden daha az suç oranlarına sahip olduğu ortaya konmuştur. Aynı çalışmada, göçmen grupları arasında en düşük tutuklama oranlarının Latin kökenli düzensiz göçmenlerde olduğu tespit edilmiştir. Adelman, Reid, Markle, Weiss ve Jaret tarafından yapılan geniş ölçekli saha çalışmasında, 1970-2010 yılları arasındaki dönemde özellikle şiddet ve hırsızlık suçlarında yaşanan düşük suç verileri ile göç hareketleri arasında yakın bir ilişki olduğu ve genel suç oranlarının düşük seviyede seyrettiği bulguları elde edilmiştir (2017: 52). German, Gonzales ve Dumka tarafından yapılan çalışmada, Latin kökenli düzensiz göçmenlerin aile yapıları ile değerlerinin, çocuklarının özellikle yakın akranlarına ve okuldaki sapkın suç davranışlarına karşı koruyucu etkiler içerdiği tespit edilmiştir. Bu etkiler, düzensiz göçmenlerin yaşadıkları bölgelerde yerleşik bireylere oranla suç davranışlarının daha az olmasına yol açabilmektedir (2009: 18).

Diğer taraftan, düzensiz göçmenlerin kendi yaşamlarını sürdürebilecek ve refahlarını yükseltecek herhangi bir mesleki alanda istihdam edilmelerinin, göç yoğunluğunun yaşadığı alanlarda ekonomik canlanmaya ve suç davranışlarında azalmaya yol açacağı yapılan saha araştırmalarında ortaya konmuştur (Adelman ve Tolnay, 2003: 179). Düzensiz göçmenlerin eğitim seviyesinin derecesi de suç işleme olasılıklarını belirleyen bir unsurdur. Yüksek eğitim seviyesine sahip düzensiz göçmenlerin daha nitelikli bir işte çalışmaları ve daha yaşanabilir bölgelerde yaşamaları toplum ile uyum süreçlerinin daha hızlı ve sonuç alıcı olmasına yol açmaktadır. Bu unsurların bir arada olması da göçmenlerin suç davranışlarına daha az eğilimli olmasını sağlamaktadır (Reid ve diğer., 2005: 5). Diğer taraftan, ABD Başkanı Trump döneminde uygulanan düzensiz göçmen karşıtı politikalar doğrultusunda yasalara aykırı olarak bulunan göçmenlerin suç davranışlarına katılımı irdelendiğinde, göçmen seçim etkisi (immigrant selection effect) olarak adlandırılan unsurun etkisiyle suç verilerinin negatif seviyede olduğu vurgulanmıştır (Light ve Miller, 2018. 376).

İngiltere ve Galler genelinde yapılan saha çalışmasında, 1983-2002 yıllarını kapsayan bir dönemde hırsızlık ve soygun suçlarının azalma göstermesine rağmen düzensiz göçmen sayısında artış yaşandığı tespit edilmiştir. Düzensiz göç ve suç olguları arasında negatif bir korelasyondan söz edilebilir (Bell ve diğer., 2013: 1271). Gehrsitz ve Ungerer (2017: 23) tarafından yapılan çalışmalarda, 2014 ve 2015 yılları boyunca düzensiz göçmenlerin işlediği suçlarda sadece uyuşturucu madde suçlarında anlamlı bir etkinin olduğu, diğer suçlarda ise anlamlı bir ilişkinin olmadığı bulguları elde edilmiştir. Yapılan bir araştırma kapsamında, düzensiz göçmenlerin işlediği suçların Almanya'nın ulusal güvenliğine tehlike teşkil etmediği ileri sürülmektedir (Huang ve Kvasnicka, 2019: 34). Kayaoğlu, Türkiye'de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye'deki suç verilerine anlamlı bir etkisinin olmadığını vurgulamaktadır (2021: 33). Suç verileri düşük olmasına rağmen son yıllarda Suriyelilere yönelik toplum ve sosyal medya tarafından ayrımcı bir tutum sergilenmesinin temelinde, genelde oluşan olumsuz algı yer almaktadır (Bolgün ve Uçan, 2020: 268).

Sonuç olarak düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişki incelendiğinde, tek bir unsurun etkili olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Çok değişkenli ve çok bilinmeyenli karmaşık bir sorun olarak görülmelidir. Alanyazında yapılan saha araştırmalarında, göç hareketlerinin göç alınan ülkedeki suç verileri üzerinde etkili olduğu ancak incelenen değişkenler doğrultusunda derecesinin farklılaşabildiği bulguları elde edilmiştir. Genellikle pozitif bir ilişkinin varlığını ileri süren araştırmaların ağırlığı daha fazladır. Ancak bu araştırmalarda incelenen değişkenler ve zaman dilimleri farklı olmasına rağmen benzer bulgulara ulaşılmıştır. Ortaya çıkan sonuçlar, genellikle malvarlığına karşı işlenen suçların ön planda olduğunu ancak kısmen şiddet suçlarının da işlendiğini göstermektedir. Bununla beraber düzensiz göçmenlerin suç işleme olasılıklarını artıran unsurların temelinde; yerleşilen bölgeler, bölgenin sosyal ve ekonomik yapıları, çalışma durumları, etnik kimlikleri ve yerleşilen ülkenin düzensiz göçmenlere yönelik politikası yer almaktadır. Bu unsurlar tek başına bile yeterli gelebiliyorken birden fazla unsurun bir arada bulunması düzensiz göçmenlerin suç işleme eğilimlerini artırabilmektedir. Yapılan araştırmalarda ele alınan değişkenlerin etkisini ve önemini anlayabilmek için düzensiz göçmenlerin suç işleme nedenlerinin tartışıldığı kuramları ayrıntılı bir şekilde incelemek gerekir.

2.2. Düzensiz Göç ve Suç Olguları Arasındaki İlişki Kapsamında Sosyolojik Kuramların Değerlendirilmesi

Göç olgusunun getirdiği değişimlerden kaynaklanan suç davranışlarının açıklanmasında sosyolojik kuramların önemi çok büyüktür. Bu kuramlar suç işleme nedenlerini; değerler, normlar, etnik kimlikler, sosyal-ekonomik özellikler, yaşanan alanların unsurları, bireylerin statüleri, cinsiyet, kentleşme ve göç hareketleri çerçevesinde açıklamaya çalışmaktadır. Özellikle göç olgusunun sebep olduğu toplumsal değişim, kültürel farklılıklar ve değişimin getirdiği çatışmalar suç davranışlarının başat nedenleri olarak ekolojik, gerilim ve alt-kültür kuramlarında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Ekolojik yaklaşımlar, suç olgusunu çevresel şartların etkisiyle meydana gelen toplumsal değişimin bir unsuru olarak kabul etmektedir. Asıl ilgilendikleri alan; yoksulların miktarı, popülasyon değişimleri, yaşanan alan ve çevrenin özellikleri, toplumsal eşitsizlik gibi makro değişkenlerdir (İçli, 1994: 36). Diğer bir ifade ile ekolojik kuram, sosyal çevre değişkenlerinin birey üzerindeki etkilerini incelemekte ve suç işleme nedenlerinin bu etkiler olduğunu ileri sürmektedir. Yaklaşımlarında harita metodunu kullanarak suç davranışlarının dağılımını belirlemekte ve yoğunlaşan bölgelerde ortaya çıkan suç olgusunu sosyal ve çevresel faktörlerin yardımıyla açıklamaktadır (Dönmezer, 1994: 78). Aslında yaklaşım; ekonomik yetersizlik, sosyal eşitsizlik ve adaletsizliğin yoğun olarak yaşandığı bölgelerde yüksek suç oranlarının gerçekleştiğini ileri sürmektedir. Bu unsurların mevcut olması da sosyal düzensizliğe yol açarak bireylerin suç davranışlarına yönelmesine zemin hazırlamaktadır. Ekolojik yaklaşımlar kapsamında sosyal düzensizlik kuramı öne çıkmaktadır. Sosyal düzensizlik yaklaşımı da suç ile düzensiz göç olguları arasındaki ilişkiyi incelemektedir. Sosyal düzensizlik yaklaşımının temelinde, bireylerin kendi özelliklerinden farklı olarak yaşadıkları yerleşim alanlarının yol açtığı sosyal yapı unsurlarından dolayı suç davranışlarına yöneldikleri düşüncesi yer almaktadır.

2.2.1. Sosyal düzensizlik yaklaşımı

20'nci yüzyıla girerken gelişmiş ülkelerde başlayan ve etkisini genişleten sanayileşme ile kentlerde artan nüfus yoğunluğu, suç verilerinin beklenilenin ötesinde artmasına yol açmıştır. ABD genelinde artmaya başlayan suç oranları, sosyolojik bağlamda dikkat çekmeye başlamış ve suç araştırmalarının miktarlarında artışlar yaşanmasını sağlamıştır. 18'inci yüzyıldan başlayarak II. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan süreçte, şehir merkezleri yoğun göç akınlarına maruz kalmıştır. Bu durum, şehirlerin demografik ve sosyal yapılarında da değişikliklere neden olmuştur. ABD kentlerine gelen göçmen nüfusun alt gelir sınıfına mensup bireylerden oluştuğu, şehirlerin yakınlarında sosyal ve alt yapıları yetersiz kenar mahallere yerleştikleri ve kendi kültürlerine uygun davranış, norm ve değerler sistemi geliştirdikleri ileri sürülmüştür (Lilly, Cullen ve Ball, 1995: 41). Chicago kentinde meydana gelen demografik ve sosyal yapıdaki değişimler öne çıkmış ve Park ile Burgess tarafından yapılan araştırmalarda tespit edilen değişimler sosyal düzensizlik olarak değerlendirilmiştir (Moyer, 2001: 109).

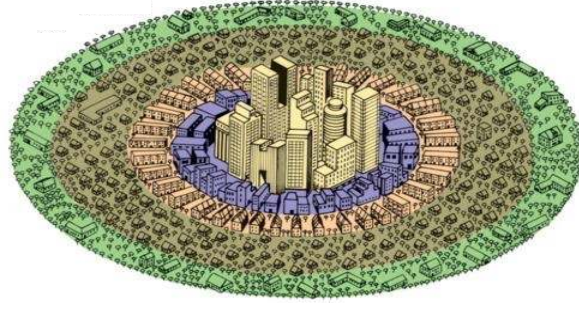
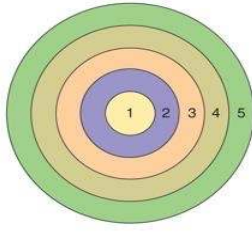
Park ve Burgess tarafından ortaya konan sonuçlar kapsamında, suç olgusunun sadece bireysel unsurlar ile değil, aynı zamanda sosyal unsurlar ile açıklanabileceği ileri sürülmüştür. Bu sonuçlardan yola çıkarak Shaw ve Mckay araştırmayı daha da genişletmiş ve sosyal düzensizlik kuramını ortaya koymuştur (Cullen ve Agnew, 2006: 95). Bu yaklaşım, özellikle suç ve sosyal çevre alanında ortaya konan en önemli kuramlardan biri olarak kabul edilmiştir. Shaw ve Mckay, Durkheim'in "sosyal konsensüs" fikri ile Park ve Burgess'in "iç içe bölgeler" yaklaşımını destekleyen veriler elde etmiştir. Araştırma esnasında, Chicago kentinin 20 yıllık suç istatistikleri, mahkeme kayıtları ve demografik verileri kullanılmıştır. Bununla birlikte, suç araştırmaları tarihinde ilk boylamsal çalışma örneği durumundadır (Snell, 2001: 24).

Yapılan araştırma sonucunda; suç oranlarının kent genelinde farklı olarak dağıldığı, yüksek suç verilerinin mevcut olduğu bölgelerde sosyal düzensizliğin yoğun olduğu, suçların genellikle sanayi ve iş bölgelerinde yoğunlaştığı ve merkezden uzaklaştıkça düşmeye başladığı tespit edilmiştir (Shaw ve Mckay, 1942: 232). Aynı araştırmada; etnisiteden bağımsız olarak suçların meydana geldiği, etnik kimlikler değiştiğinde bile suç verilerinin yüksek olmaya devam ettiği, suç davranışlarının yoğun olduğu bölgelerde göç hareketleriyle gelen düşük gelirli bireylerin oturduğu ve bireyler arasında geleneksel

olmayan veya toplumda kabul görmeyen normların geçerli olduğu bulguları elde edilmiştir (Shaw ve Mckay, 1942: 233).

Sosyal düzensizlik yaklaşımının temelinde; siyasi, ekonomik ve kültürel faktörlerden kaynaklanan çatışma nedeniyle bir toplumda bireyleri birbirine bağlayan değer, kural ve normların yokluğu ya da etkisizliği bulunmaktadır. Böyle bir ortamda yaşayan bireylerin suç işleme olasılıkları artmaktadır. Aslında suç olgusunun kültür alanındaki etkileşimler sonucu ortaya çıktığını ve kültürler arasındaki çatışmadan kaynaklandığını vurgulamaktadır. Durkheim de mekanik dayanışmanın temel olduğu toplumlarda suç davranışlarına daha az rastlanıldığını ancak organik dayanışmanın öne çıktığı toplumlarda ise toplumsal ilişkilerin karmaşıklaşmaya başladığını, sosyal düzenin istikrarsızlaşmaya eğilimli olduğunu ve suç davranışlarının miktarında artışlar meydana getirdiğini vurgulamıştır. Sosyal düzensizliğin oluşmasında, göç hareketlerinin çok önemli bir katkısı bulunmaktadır (İçli, 2013: 99). Düzensizliğin başlamasıyla geleneksel sosyal kontrol ile denetim mekanizmaları gücünü yitirmekte ve yaptırım etkisi kalmamaktadır. Böyle bir ortamda bireylerin suç davranışlarına yönelmesi daha kolay olmaktadır (Sampson ve Groves, 1989: 774). Özellikle suç işleme riski en yüksek olan gençler üzerinde sosyal denetimin gücü azaldığında veya yitirildiğinde suç işleme olasılıkları yükselmektedir (Dolu, Uludağ ve Doğutaş, 2010: 68).

Sosyal düzensizlik kuramının savunduğu temel düşünceler, Burgess tarafından 1921 yılında Chicago kenti için oluşturduğu çember kuramı ile açıklanabilir. Şehirlerin ilerlemesi temel olarak merkezden dış sınırlara doğru gerçekleşmektedir. Çember kuramı çerçevesinde kentin sınırları beş bölgeye ayrılmıştır. Burgess suç bölgesi terimini Chicago kentinin yoksulluk, aşırı kalabalık ve hastalık üretmesinin yanında suçlu ve kabahatli üreten bölgeleri vurgulamak için kullanmıştır (Bortner, 1969: 87).

- 1)Merkezi İş Alanı (MİA)
- 2)Geçiş kuşağı (Kötüleşmiş konutlar, fabrikalar, terk edilmiş binalar)
- 3)Çalışan sınıf kuşağı (Tek aileli kiralık apartman daireleri)
- 4)Nitelikli ikametgah kuşağı (Tek aileli, bahçeli-garajlı evler)
- 5)Yöre kent kuşağı

Şekil 2.1. Burgess'in Ortak Merkezli Kuşaklar Modeli (Burgess, 1925: 50).

1'inci bölge, ağır sanayi ile ticari faaliyetlerinin yer aldığı iş merkezi durumundadır. Geçiş bölgesi olarak görülen 2'nci bölge, endüstri ve ticari amaçlar kapsamında kullanılmaktadır. Şehrin en yoksul kesimi de bu bölgede yaşamaktadır. Aynı zamanda Burgess, aynı zamanda bu bölgeyi geçiş bölgesi olarak tanımlamaktadır. 2'nci bölge, her daim göçmenlerin ilk yerleştiği ve yaşamını sürdürdüğü bölge özelliğini taşımaktadır. Bunun en önemli nedeni, bireylerin iş yerlerine yakın ve uygun fiyatlı ikamet alanlarını bulabilmeleridir. Bireyler, finansal anlamda kendilerini geliştirdikten sonra bu bölgenin dışına taşınmaktadır. Bu tercih, gelecek göçmenlere yeni ikamet alanlarının açılmasını sağlamaktadır (1925: 50). Burgess, özellikle geçiş bölgesindeki çok kötü yaşam koşullarının, yetersiz konut sayısının ve bölgedeki aile ile sosyal bağların zayıflamasına elverişli koşulların sosyal düzensizlik için elverişli bir ortam yarattığını savunmuştur. Bu durumun da sosyalizasyon sürecinin aksamasına ve bireylerin suç davranışlarına yönelmesine yol açtığını ifade etmiştir (Burkay, 2008: 10). Shaw ve Mckay tarafından (1972: 319) yürütülen “Çocuk Suçluluğu ve Kent Merkezleri (Juvenile delinquency and urban areas, 1972)” isimli çalışmada tespit edilen en önemli netice, suçluluğun en yoğun yaşandığı alanlarda etnik kimlikleri farklı göçmen nüfusun barınmasıdır. Diğer taraftan, etnik kimlikler zaman içinde değişmesine rağmen suçluluk oranlarında önemli değişim yaşanmamış ve her daim yüksek suçluluk eğilimi devam etmiştir. Bununla beraber, kentin diğer bölgelerinde yaşayan etnik kimlikleri farklı bireylerin sahip olduğu suç oranlarının düşük düzeyde gerçekleştiği bulgusu elde edilmiştir. Shaw ve McKay, Chicago’da farklı bölgelerdeki suç oranlarının haritasını çıkarmak üzere bu modeli kullanmıştır. Bu

prensiplere göre şehrin belirli bölgeleri yüksek oranlı sapmaya karşı, öteki bölgeleri de düşük oranlı sapmaya karşı doğal olarak duyarlıdır. Shaw ve McKay, suç davranışlarının şehrin merkez sanayi ve ticaret bölgesi yakınında, geçiş bölgesinde ve sosyal çözülmenin çok miktarda görüldüğü alanlarda toplandığını ve kent merkezinden uzaklaştıkça nispeten azalmaya başladığını ileri sürmüştür (1970: 116). Bu tespitler, göç edenlerin aradıkları huzuru ve refah düzeyi yüksek yaşamı büyükşehirlerde bulamadığını, aksine kent ile kırsal yaşam arasında sıkışıp kaldıklarını göstermektedir. Bunun yanında, ikinci neslin sosyalizasyon sürecinin sağlıklı gerçekleşmesi de genç bireylerin suç davranışlarına eğilimli olmasını sağladığı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu eğilimin bireyleri kontrol edilemeyen gruplaşmalara yönlendirdiği değerlendirilmektedir.

Göç hareketlerinin suç davranışlarını etkileyen diğer bir özelliği ise göç ile gelen popülasyonun şehirleri daha heterojen bir yapıya dönüştürmesidir. Şehre; kültür davranışları, değerleri, inanışları, konuştukları dilleri ve yaşantıları birbirinden farklı birçok birey gelmektedir (Hirschi, 1969: 27). Bu tür topluluklarda, bireyleri bir arada tutan sosyal bağların ve kuralların etkisi yok denecek kadar azdır (Shaw ve McKay, 1942: 112). Diğer bir ifadeyle, sosyal bağ yaklaşımının suç davranışını açıklamada etkili olduğu vurgulanmıştır. Diğer taraftan, kendisini toplum ile ortak bir yön veya bağ bulamayan birey toplum içinde yalnızlaşmakta ve yabancılaşmaktadır. Yabancılaşmanın en önemli neticesi ise bireyi suç işlemeye yöneltmesidir. Bu tür özellikleri taşıyan bireylerin yaşadığı kesimlerde suç verilerinin yüksek olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır (Cordella ve Siegel, 1996: 194). Diğer bir ifadeyle Hirschi, bireylerin toplumsal değer ve normlara olan bağlılık derecelerine göre suçu tanımlamıştır. Aslında bireylerin aile, okul, din ve arkadaşlık gibi geleneksel kurumlara bağlılık düzeylerinin güçlü olması ile suç davranışının ortaya çıkması arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilebilir. Geleneksel normlara veya değerlere bağlılık seviyesi düştükçe suç işleme olasılığı artmaktadır. Sampson'un yaptığı araştırmada; hızlı nüfus değişimi, aile üye sayılarının çok olması, bölünmüş aile sayılarındaki artış ile etnik kimlik çeşitliliğinin toplum ile entegrasyon süreçlerinde engeller oluşturduğu tespit edilmiştir (1986: 25). Bu nedenle temel olarak uyum kavramı, kuramın en önemli öncülüdür. Aslında suç olgusunun bu kapsamda irdelenmesi ve bireylerin toplumsal ile kurumsal uyum kavramı üzerinden analiz edilmesi, kuramın fonksiyonalist yaklaşımı bağlamında önemli ölçüde etkilendiğinin göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Kuram hem dünya hem de Türkiye genelinde farklı yıllarda yapılan saha araştırmaları ile sınanmaya çalışılmıştır. Sampson ve Groves tarafından 1982-1984 yılları arasında İngiltere genelinde toplam 538 mahalleden elde edilen veriler kullanılarak yapılan araştırmanın neticesinde; ekonomik yetersizlik, ailelerin dağılması, farklı etnik kimlikler ve göç hareketleri gibi değışkenlerin sosyal düzensizlik durumunu ve suç olgusunu pozitif şekilde etkilediğı tespit edilmiştir. Bu alışma, sadece kuramın doğırluk ve geçerliliğini teyit etmemiş aynı zamanda sosyal düzensizliğin suç davranışlarını doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur (1989: 774). Lowenkamp, Cullen ve Pratt (2003: 351) tarafından yapılan saha çalışmasında; büyük göç hareketlerinden sonra akran ve arkadaş ağılarının oluşturulamaması, sosyal denetim gücünün yitirilmesi ile sosyal faaliyetlere katılım azlığının bireyleri suç davranışlarına yönelttiğı belirlenmiştir. Bununla birlikte, California’da yaşayan Latin kökenli düzensiz göçmenlerin bulunduğı bölgelerde faaliyet gösteren alkollü içki satış işletmelerinin varlığı ve ahlak bozukluğı kapsamında değıerlendirilen davranışların miktarı ile yüksek suç verileri arasında pozitif bir ilişki olduğı saptanmıştır (Bui, 2009: 180). Bu araştırmada da bölgelerde bulunan sosyal ve fiziksel düzensizlik alanları ile suç olguları arasında yakın bir korelasyonun mevcut olduğı tespit edilmiştir. Diğier taraftan Türkiye’de icra edilen araştırmalar kapsamında;

“1964-1968 yılları arasında Ereğli’nin sanayileşmesinin suç oranlarına etkisini inceleyen araştırmada, 1965 ve 1966 yılları arasında Ereğli’de suç verilerinin %30 oranında arttığı bulgusuna erişilmiştir. Bunun en önemli nedeni ise bölgeye gelen işçilerin nitelikleri olarak gösterilmiştir. Zira Ereğli böyle bir kentleşmeye hazır olmadığından kent genelinde barınma sorunu ve alt yapı sorunları baş göstermiştir. Dönmezer, artan suç oranlarının temelinde sanayileşme ile ortaya çıkan düzensizliğin olduğunu ifade etmektedir. Bu durumu kontrol etmek için bütünleşmenin sağlanması ve düzensizliğı ortadan kaldıracak alt yapı sorunlarının özölmesi gerektiğini vurgulamaktadır.” (Dönmezer, 1994: 135).

Yirmibeşoğlu ve Ergun (2007: 24) tarafından İstanbul genelinde yapılan araştırmada, suç verilerindeki artış ile sosyal düzensizlik arasındaki ilişki incelenmiştir.

“Yapılan saha çalışmasında; ticaret ve konut merkezi olarak kullanılan Eminönü, Beyoğlu, Şişli, Beşiktaş, Fatih, Üsküdar, Bakırköy, Kadıköy

ilçeleri ile konut merkezi ve sanayi merkezlerine yakın olan Sarıyer, Büyükçekmece ve Şile'deki suç oranlarının diğer ilçelere göre çok yüksek olduğu ortaya konmuştur. Dış ilçelere doğru gidildikçe suç verilerinin de düştüğü gözlemlenmiştir. Suç oranları merkezden dışa doğru azalan bir eğilim göstermektedir. Bununla beraber, Tarlabası mahallesinde yaşayan genç bireylerin genellikle ekonomik yetersizlikler yaşadıkları ve eğitim seviyelerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Sosyal denetimin yeterince güçlü olmadığı Tarlabası mahallesinde yaşayan genç bireyler ile düzensiz göçmenlerin özellikle ekonomik temelli ve uyuşturucu madde suçlarında yüksek suç oranlarına sahip olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir.”

Araştırma kapsamında elde edilen verilerde, sosyal düzensizlik yaklaşımının öne sürdüğü ilkeler doğrultusunda benzer sonuçlar gösterdiği ve geçiş bölgesi özelliği gösteren alanlarda farklı etnik kimliklere sahip bireyler ile düzensiz göçmenlerin suç işleme eğilimlerinin yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Kornhauser (1978), Bursik (1988), Sampson ve Groves (1989) tarafından yapılan araştırmalarda kurama önemli katkılar sağlanmıştır. Nitekim bahsedilen çalışmalar sonucunda sosyal düzensizlik, toplumda ortak değerler üretilmemesi ve güçlü bir sosyal kontrol oluşturulamaması olarak tanımlanmıştır.

Suriye kökenli bireyler, ilk göç etmeye başladığı zamanda sınır bölgelerindeki kamp alanlarına yerleştirilmiştir. Zaman içinde göç hareketlerinin devam etmesi ve kamp sayısının yetersiz kalması nedeniyle kamplardan ayrılmasına izin verilen bireyler, daha sonra sınıra yakın illerde yaşamaya başlamış ve süreç içinde tüm illere dağılmışlardır. Şehirlerde yaşamını sürdürmeye karar veren Suriyeliler, yerleşiklerin yoğunlukla yaşadığı mekanlarda değil, kendi değerlerini sürdürebilecekleri ve yaşam tarzlarını devam ettirebilecekleri kenar mahalle olarak adlandırılabilir gettolarda ikamet etmeye başlamışlardır. Diğer taraftan düzensiz göçmenler ve Suriye kökenli bireyler, ekonomik dezavantajlar nedeniyle de çember kuramında belirtildiği üzere genellikle kötü yaşam koşullarının bulunduğu geçiş bölgelerinde yaşamayı tercih etmişlerdir. Bu tercih, göçmenlerin toplum ile entegrasyonunu zorlaştırmış ve uyum sorunlarının çıkmasına zemin hazırlamıştır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 9). Düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyeliler, Türkiye’ye yeni bir yaşam için geldiklerinde kültürel normlardaki farklılıklar nedeniyle çatışmalar yaşamışlardır. Çatışmalar, Türk

toplumunun kimliğini oluşturan değer, norm ve kuralları ile uyum sorunlarını ortaya çıkarmıştır. Uyum sürecinin yavaş ilerlemesi veya gecikmesi hem kendilerinin hem aile üyeleri üzerindeki sosyal kontrol ve denetim gücünün yitirilmesine yol açmıştır (Yirmibeşoğlu ve Ergun, 2005: 295). Uyumsuzluğun zaman içinde şiddetini artırmasının, toplum genelinde güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Uyum sürecinin gecikmesiyle beraber toplumla entegrasyonunda temel sorunlar ortaya çıkmaya başlamış ve toplum genelinde “Suriyeliler” ve “düzensiz göçmenler” hakkında olumsuz düşünceler ve algılar meydana gelmiştir. Bu algıların temelinde, özellikle sosyal ve ekonomik düzenin bozulmaya başlamasıyla ortaya çıkan çatışmalar ve göçmen grupların suç oranlarını artırdığına dair ön yargı yer almaktadır (Demirbaş, 2020: 247).

Genel olarak değerlendirmek gerekirse; son yıllarda yaygınlığını ve etkisini artıran düzensiz göç hareketlerinin, şehirlerin sosyal ve kültürel yapılarını bozarak negatif bir değişime yol açtığı ifade edilebilir. Kültürleri, değerleri ve normları Türk toplum yapısından çok farklı olan düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyeliler, kendi yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla büyükşehirlerin kenar mahallerine yerleşmekte ve kendi kültürlerini devam ettirme gayreti içindedirler. Ancak yaşadıkları alanlar ile Türk toplumunun kültürel davranışları arasında sıkışıp kaldıklarından kendi içlerinde sosyal kontrolleri ve sistemini oluşturmakta zorlanmaktadırlar. Bu zorlanma, uyum ve entegrasyon süreçlerini yavaşlatmakta ve geciktirmektedir. Sürecin uzaması da bireyleri ekonomik ve şiddet temelli suçlar başta olmak üzere belirli suç davranışlarına yöneltebilmektedir.

2.2.2. Anomi ve gerilim yaklaşımı

Göç olgusu, meydana getirdiği etkiler bağlamında toplumların yapılarında önemli değişikliklere yol açabilmektedir. Durkheim ve Merton da toplumlardaki değişimin olması gerekenden daha hızlı yaşanması halinde anomik koşulların ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Siegel ve Welsch, bu süreçte toplumları bir arada tutan değerler, gelenekler ve normların da etkilenecek negatif değişimler yaşayabildiğini ifade etmektedir. Bununla birlikte, bireylerin kurallara uyma kapasitesi zayıflamakta ve

sosyalizasyon sürecindeki genç bireyler üzerlerindeki gerilimi azaltmak amacıyla suç davranışlarına yönelebilmektedir (2009: 126).

Anomi ve gerilim kuramları, bireyin doğumundan itibaren toplum tarafından belirlenen değer ve normlara uyma eğiliminde olduğunu varsaymaktadır. Diğer bir ifade ile bireyin suç işleme eğiliminin genetik ve fizyolojik nedenlerden ziyade çevre koşullarının etkisiyle şekillendiğini ileri sürmektedir. Anomi, suç olgusunu makro seviyede incelemekte ve toplumlardaki suç eğilimlerinin farklarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Diğer taraftan gerilim kuramı ise suç olgusuna mikro açıdan yaklaşmakta ve aynı toplum içinde yaşayan bireylerin suç işleme farklılıklarını araştırmaktadır (Culley ve Agnew, 2006: 171). Aslında gerilim kuramları, bireylerin suç işleme nedenlerini sosyal düzensizlik yaklaşımında olduğu gibi sosyal yapı unsurlarında aramaktadır (Akers, Sellers ve Jennings, 2017: 181). Her iki yaklaşımın temel öncülü, maddi zenginlik ve refaha erişim eksikliğinden kaynaklanan gerilimlerin bireyleri daha fazla suç davranışlarına yönelttiğidir. Meydana gelen gerilim, bireyin arzuladığı hedefler ile ulaşılabilen gerçekçi hedefler arasındaki fark ile gözlemlenmektedir. Fark ile gerilim arasında pozitif bir ilişki söz konusudur (Kargın, 2016: 69). Söz konusu gerilim, kapitalist yaklaşımın karakteristik özelliği olan rekabetin bir sonucu olarak aynı toplumda yaşayan farklı topluluklar arasındaki çatışmalardan oluşmaktadır (Heidt ve Wheeldon, 2015: 296). Gerilim kuramlarında; finansal yetersizlikler, beklentiler ile fırsatlar arasındaki uyumsuzluklar, düşük sosyal imkanlar ve gelir eşitsizlikleri gibi değişkenler gözlemlenerek göçmenlerin işlediği suç davranışlarının nedenleri ortaya konmaktadır.

Durkheim'in ortaya koyduğu anomie yaklaşımında, toplum nezdindeki değer ve normların yaptırım gücünün azalması sonucu sosyal düzenin bozulduğu ileri sürülmektedir. Toplamların kimliğini oluşturan değerler, gelenekler, normlar ve kurallar veya ortaya konan sınırlamalar toplamları anomiden koruyan özelliklere sahiptir (Hagan, 1985: 601). Toplumun belirli kesimlerinde, sosyal uyumsuzluk ve sosyal kontrol yetersizliği veya düzensizliği var ise ortaya çıkan durum anomie olarak adlandırılmaktadır (Akers ve diğer., 2017: 182). Diğer bir ifadeyle, sosyal normların azlığı veya yokluğu toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında yetersizliklere neden olmakta ve yetersizlikler de değer sistemleri ile bireyler arasındaki ilişkileri anlamsızlaştırarak dayanışmayı ortadan kaldırmaktadır (Tolan, 1996: 25). Anominin ortaya çıkmasıyla da bireysel arzular ile bencillikler gündeme gelerek intihar ve suç gibi olumsuz davranışların oluşmasına zemin

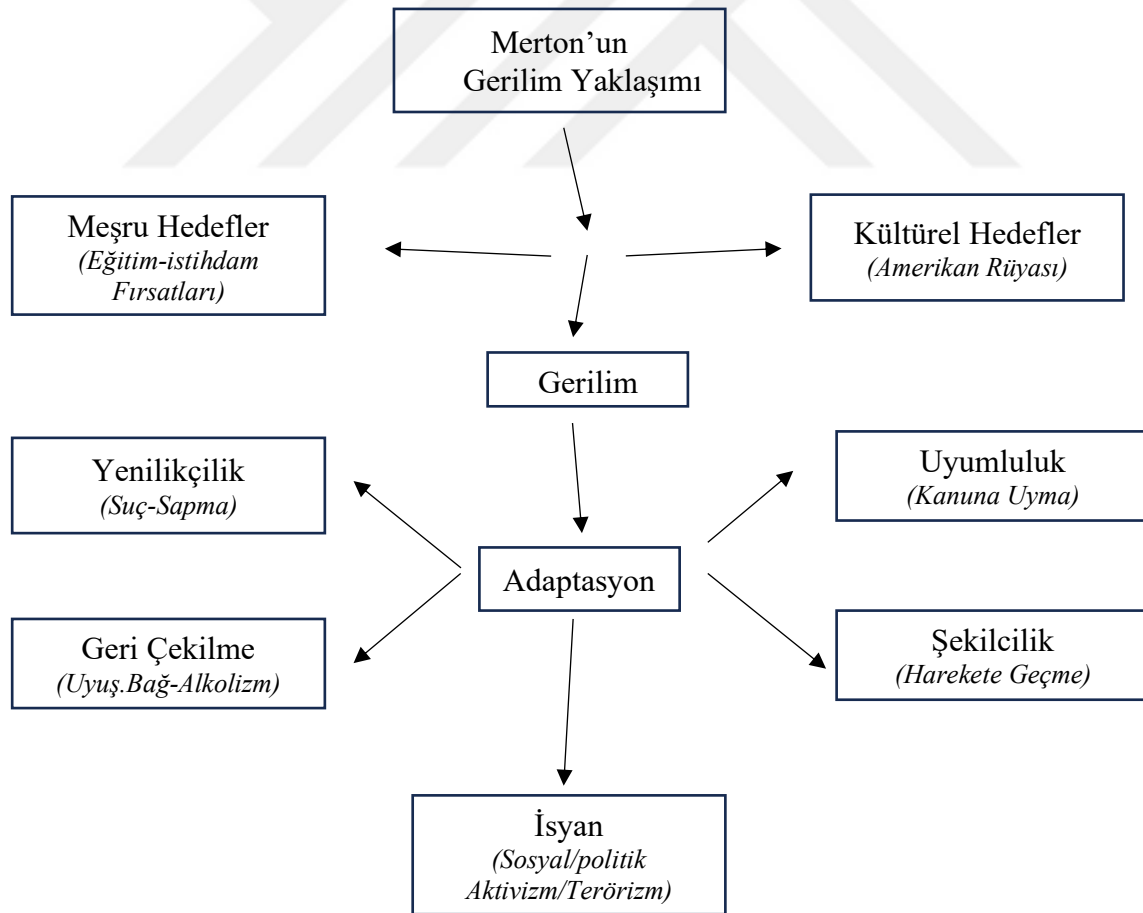
hazırlamaktadır (Durkheim, 1966: 353). Hegel, anomi kavramını yabancılaşma ile açıklamıştır. Hegel'e göre yabancılaşma, bireyin sosyal kurumlardan kültürel olarak dışlanmasıdır. Diğer bir ifade ile bireyin içinde yaşadığı topluma, kültürel unsurlara ve davranışlara karşı ilgisinin azalması, değerler ile kuralların gereksiz olduğuna kendini inandırması ve toplum tarafından dışlanmasıdır (Tolan, 1996: 285). Parsons anomi durumunu; toplum içerisindeki hedeflerin saptanmamış olması, davranış kriterlerinin netleşmemesi, çalışma beklentilerinin açık bir ifade ile belirlenmemesi, bireylerin hangi normlara uyacağına ilişkin muğlakların bulunması ve toplum içindeki sorumlulukların yerine getirilmesine ilişkin oluşan motivasyon eksikliği sonucunda ortaya çıkan belirsizlik olarak tanımlamaktadır (Tolan, 1996: 21). Merton ise anomi kavramını daha da genişleterek kapsamına kültür olgusunu katmaktadır. Merton'a göre, kültürel sosyalizasyon sonucunda bireyler kendilerine hedefler belirlemektedir. Hedeflere ulaşmak için araçlar vasıtasıyla ulaşılabilecek yasal yollar ortaya konmuştur. Kültür olgusunun belirlediği hedef ve araçlar arasındaki uyumsuzluk anomi kavramını ortaya çıkarmaktadır (Tolan, 1996: 66).

Durkheim'e (1966: 355) göre, bireylerin ve toplumların mekanik toplum yaşamından organik toplum yaşam biçimine geçişleri sanıldığı kadar basit ve kolay değildir. Bu süreçte iş bölümü ve bireysel farklılaşma ortaya çıktıkça sosyal kontroller gücünü kaybetmeye başlamaktadır. Geçiş sürecindeki bireylerin, kendi yaşamlarında öncelik verdikleri değerleri, gelenekleri ve normları değiştiğinden bireysel krizler ile ekonomik temelli sorunlar yaşamaktadırlar. Geçiş sürecindeki toplumlarda ortaya çıkan anomi durumunda, bireylerde temeli olmayan bir hırs duygusu oluşmaktadır. Belirlenen hedeflere ilerlerken bireyler, hırs duygusunun tesiriyle gerçeklik ortamından koparak norm ve değerlerin gücünü yitirdiği farklı ortamlara doğru sürüklenirler (Durkheim, 1966: 256). Bununla beraber, geçiş sürecinin süresi ile bireylerin anomi deneyiminin süresi arasında anlamlı bir etkileşim olduğu ifade edilebilir. Anomi deneyiminin uzaması, bireylerin sapkın veya suç davranışlarına yönelme olasılığını da artırabilmektedir. Anominin derecesinin de toplum düzenini veya sosyal yapı unsurlarını bozacak seviyede yaşanmasına bağlı olduğu ifade edilmektedir (Slattery, 2008: 34). Diğer taraftan sosyal yapıyı oluşturan unsurların güç kaybetmesinin en önemli nedeninin, artan iş bölümü ve ahlaki yapının bozulması olduğu kabul edilmektedir (Lilly ve diğer., 1995: 53).

Genel olarak ifade edildiğinde anomi durumu, toplum içinde belirli bir statü sahibi veya imkanları olan bireyler toplumun belirlediği hedeflere kolaylıkla ulaşabilirken, toplum içinde kendini sınırlandırılmış hisseden veya hedefleri gerçekleştirmek için imkanları bulunmayan bireylerin yaşadığı zorluklar olarak tanımlanabilir. Suç veya toplumun kabul etmediği sapmış davranışlar sosyal yapının bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Bu kapsamda, farklı bir ülke veya toplumdan yeni yaşam umuduyla gelen düzensiz göçmenlerin toplum içinde engellerle karşılaştıklarında suç davranışlarına yönelmelerinin daha kolay olduğu ifade edilebilir. Aslında süreç birbirini etkileyen mekanizmalar şeklinde kendini göstermektedir. Toplumdan dışlanan düzensiz göçmenler, yaşamlarını sürdürecek ekonomik yeterliliğe sahip olamamaktadır. Bunun sonucunda düzensiz göçmenler, diğer bireylere kıyasla daha kolay bir şekilde özellikle malvarlığına karşı suçları işleyebilmektedir.

Merton'un suç anlayışında, psikolojik ve biyolojik yaklaşımlardan ziyade sosyal yapının bireyler üzerinde baskı uyguladığı öncülü yer almaktadır (İçli, 1994: 16). Ortaya koyduğu yaklaşımında hem ergen hem de yetişkin suçluluğunu açıklamaya gayret göstermiştir (Bal, 2013: 43). Gerilim kuramların öncüsü olarak kabul edilen Merton, kuramını ortaya koyduğu zamanlarda ABD genelinde özellikle alt sınıf olarak kabul edilen farklı etnik kimliklere sahip bireylerin eğitim seviyesinin düşük olduğunu ve iyi bir işte çalışma oranlarının fazla olmadığını gözlemlemiştir. Bu kapsamda yaptığı araştırmalarda, belirtilen niteliklere sahip bireylerin yasal hedeflere meşru araç ve vasıtalarla ulaşma durumunun kısıtlanmış olduğunu tespit etmiştir (Kızmaz, 2018: 568). Aslında yasal hedefler ile meşru araçlar arasında toplum tarafından belirlenen bir denge mevcuttur. Aradaki denge bozulunca bireylerde gerilim yaratmaya başlamaktadır (Bal, 2013: 43). Merton, Durkheim'in geliştirdiği anomi kavramını bir değişken olarak değerlendirmiş ve anomi durumunu kültürel hedefler ile hedeflere ulaşmayı sağlayacak kurumsal araçlar arasındaki gerilim olarak ifade etmektedir. Aslında arzulanan hedefleri gerçekleştirmek için sahip olunan yasal araçların kullanılması da toplum ile uyumluluk durumunu göstermektedir. Yasal araçların yokluğu ise anominin oluşmasına ve suç davranışlarına zemin hazırlamaktadır (Poloma, 1993: 38). Diğer taraftan Merton, ABD genelinde gerçekleşen yüksek orandaki suç verilerinin temelinde norm ve değer çatışması olduğunu vurgulamaktadır. Bununla beraber, özellikle alt sınıfa mensup bireylerde bulunan sınır tanımayan Amerikan rüyası hedefi ile bunu gerçekleştirecek araçlar arasında tam bir uyumsuzluk söz konusudur (Slattery, 2008: 37).

Merton, suç olgusunun bireysel unsurlardan ziyade içinde yaşanılan toplumun ürettiği koşullardan meydana geldiğini iddia etmektedir (İçli, 2013: 97). Bu öncüllerden yola çıkıldığında, yeni bir yaşam kurmak için farklı toplum veya kültürlerden gelen düzensiz göçmenlerin, yasal hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla kendisine toplum veya yasal otoriteler tarafından yeterli ve yasal vasıtalar temin edilmediğinde, hedeflerini elde etmek için yaşadığı toplum tarafından sapmış olarak kabul edilen davranışlara yönelebildikleri ve müteakiben suç işleyebildikleri ifade edilebilir. Aslında bireylerin işledikleri suçlar veya gösterdikleri sapkın davranışlar, yaşadıkları gerilime verdikleri bir cevap olarak değerlendirilmelidir (Dolu, 2015: 357). Bireylerin yaşadıkları gerilimin derecesi ile işleyebilecekleri suçların miktarı doğru orantılıdır. Bu kapsamda Merton, bireylerin toplum içindeki statüsü ile yaşanan gerilim arasındaki ilişkinin boyutunu gözlemek amacıyla bir davranış modeli geliştirmiştir. Bu uyum modelindeki davranışların, bireylerin yaşanan gerilimlere verdikleri bir cevap niteliğinde olduğunu göz önünde bulundurmak gerekir (Bal, 2013: 45).

Şekil 2.2. Merton'un Gerilim Teorisi (Heidt ve Wheeldon, 2015: 298)

→ Uyumluluk (Confirmity): Bu uyum modeli en ideal davranış kalıbıdır. Bireyler hem kültürün tanımladığı hedefleri hem de gerçekleştirecek araçları kabul etmektedir.

→ Yenilikçilik (Innovation): Bu davranış kalıbında bireyler genel kabul gören hedefleri kabul etmekle beraber gerçekleştirecek araçları sınırlı olduğundan yeni vasıtalar bulma arayışına girmektedirler. Özellikle ekonomik temelli suçları işleme gayreti içindedirler.

→ Şekilcilik (Ritualism): Bu uyum kalıbında bireyler belirlenen hedefleri gerçekleştirmekten vazgeçmişlerdir. Ancak toplum içindeki yaşayışları da normlara uygundur ancak zaman zaman sapmış davranışlara yönelmektedirler.

→ Geri Çekilme (Retreatism): Bu kalıp, toplum tarafından belirlenen amaçlar ile araçlar kapsamında kendisini toplum içinde yabancı hisseden bireyler tarafından kullanılmaktadır. Genellikle toplum tarafından hoş görülmeyen ve sapkınlık ile suç davranışı şeklinde kendini gösteren uyuşturucu bağımlılığı, alkolizm ve yabancılaşıma söz konusudur. Bu davranış kalıbında bireyler hedeflerini gerçekleştirmek için yoğun gayret göstermişlerdir ama başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

→ İsyan (Rebellion): Son davranış kalıbında, bireyler toplum nezdindeki kültürel hedefler ile araçları tamamıyla reddetmekte ve kendine uygun yeni yollar bulma arayışındadırlar. Bireyler devrimci bir özelliğe bürünerek kurumsal yapının değişimini hedeflemektedir.

Bununla beraber, yeni bir yaşam kurmak amacıyla farklı toplum ve kültür ortamlarından gelen düzensiz göçmenler, yeni toplumun belirlediği hedeflere ulaşmak için yeterli araçlara sahip değildirler veya çok kısıtlanmış durumdadırlar. Tolan, düzensiz göçmenlerin hedeflerini gerçekleştiremeyince, üzerlerinde gerilim hissettiklerini ve uyumsuzluk seviyelerinin arttığını vurgulamaktadır (1981: 100). Toplum içinde kendisini yalnız olarak düşünmekte ve toplumdan soyutlanacak şekilde yabancılaşımaya başlamaktadır. Düzensiz göçmenler, Merton'un geliştirdiği davranış modeli kapsamında yenilikçilik davranış kalıbına göre hareket etmektedir. Bu şekilde hareket eden düzensiz göçmenlerin hedeflerini gerçekleştirenceye kadar ekonomik temelli suçlar işlemeye başlayacağından söz edilebilir. Bununla birlikte Merton, yeni yaşamlarına uyum

sağlayamayan bireylerin çocuklarında ya da genç yetişkinlerinde uyumsuzluğun zirve yaptığını vurgulamaktadır (Bal, 2013: 46). Uyumsuzluğun yol açtığı gerilimi hafifletmek isteyen ergen durumundaki bireylerin; uyuşturucu madde bağımlılığı, malvarlığına karşı suçlar kapsamındaki hafif suçları işleme veya alt kültür yaklaşımları kapsamında değerlendirilebilecek suç oluşumlarına katılım şeklinde davranış kalıpları geliştirebildiği söylenebilir. Özellikle Türkiye'ye düzensiz göç yoluyla gelen göçmenler ve geçici koruma statüsündeki Suriyeliler kapsamında değerlendirildiğinde, ekonomik temelli suçları işlemelerinin veya kendi kültür öğelerini yansıtan suç oluşumlarına katılımlarının en temel nedeninin uyumsuzluk olduğu ifade edilebilir. Özellikle göçmenlerin çocukları veya ergen bireyleri, en önemli risk grubunu oluşturmaktadır. Risk grubunda yer alan bireyler, Türkiye'ye gelip diğer yaşlıların yaşamını gözlemlediklerinde onların refah seviyesine ulaşmak için yeni hedefler belirlemektedirler. Ancak söz konusu bireyler hedeflerini gerçekleştirmek için çok sınırlı imkanlara sahip olduklarından üzerlerindeki gerilimi azaltmak amacıyla kendilerine yeni davranış kalıpları geliştirerek sapkın veya suç teşkil eden davranışlara yönelebilmektedirler.

Merton'un geliştirdiği gerilim yaklaşımından farklı olarak alanyazında önemli kabul edilen çeşitli gerilim kuramları da söz konusudur. Cohen, ortaya koyduğu gerilim kuramıyla alt ve orta sınıfa mensup bireylerin yaşadıkları gerilimlerin sadece kültürel hedeflerden ibaret olmadığını aynı zamanda bireylerin yaşadıkları toplum içinde saygın bir statü sahibi olma gayretlerinden de kaynaklandığını ileri sürmüştür (1979: 590). Diğer bir ifadeyle, bireyler toplum içinde sadece hedeflenen refah düzeyi yüksek bir yaşam arzulamazlar aynı zamanda herkes tarafından kabul edilen ve yüksek bir statüye sahip olan bireyler olarak algılanmak istemektedirler. Fakat alt sınıfa mensup bireylerin sahip oldukları sınırlı imkanlar nedeniyle arzuladıkları saygın statüye sahip olmaları da pratikte çok mümkün değildir (Dolu, 2015: 318). Aslında bireylerin kültür hedefleri ile yüksek statü arzuları birbirleriyle çok yakın ilişki içindedir. Her iki hedefi gerçekleştiremeyen bireyler, üzerlerinde oluşan gerilimin etkisiyle suç ve sapma davranışlarına yönelebilmektedirler.

Agnew'in geliştirdiği genel gerilim kuramı kapsamında ise bireyler arzularına ve amaçlarına ulaşma yolunda engellendiklerinde üzerlerinde gerilim meydana gelir ve gerilimi hafifletmek amacıyla suç davranışlarına yönelmektedirler (Agnew, 1985: 151). Engellenmenin yanında, bireylerin çok değer verdiği bir öge ellerinden alındığında da

gerilim oluşmaktadır. Ancak Agnew, gerilimin her daim harici bir nedeni olduğunu iddia etmektedir. Harici nedenler olarak; bireylerin içinde yaşadığı toplumda bulunan yoksulluk, eşitsizlik, adaletli olmayan durumların çokluğu, popülasyonun yoğunluğu, kültür farklılıkları ile göç hareketlerinin fazlalığı sıralanabilir. Diğer taraftan, her bireyin sahip olduğu değerler, kişilik özellikleri, eğitim düzeyi, aile yapısının unsurları ve sosyal kontrol mekanizmaları nedeniyle gerilime verdiği tepkiler de farklıdır (Agnew, 1985: 161). Farklı bir ifade ile her gerilim yaşayan bireyin sapkın ve suç teşkil eden suç davranışlarına yönelmesi beklenmemelidir.

Martinez ve Lee, Merton'un gerilim yaklaşımından yararlanarak fırsat yapısı teorisini geliştirmişlerdir. Bu yaklaşımda, ABD nezdinde yaşayan düzensiz göçmenlerin sahip olduğu yoksulluk seviyesi, eğitim seviyelerinin düşüklüğü ve istihdama erişimdeki kısıtlamaların düzensiz göçmenleri suç davranışlarına yönelttiği vurgulanmaktadır (Martinez ve Lee, 2000: 489). Ortaya konan bu yaklaşımda, kendi ülkelerinde bulamadıkları refah düzeyini ve kalitesi yüksek yaşam şeklini gelişmiş ülkelerde arayan bireylerin farklı toplumlara göç ettikleri ileri sürülmektedir. Büyük umutlarla göç eden bireyler, kendilerine toplum ve yetkililer tarafından yeterince fırsatlar tanınmadığını kısa zamanda kabul etmek zorunda kalmaktadırlar. Hedeflenen fırsatlar ile sahip oldukları araçlar arasındaki önemli farklılıklar, bireyleri suç davranışına yöneltecek kadar büyük bir gerilim yaratmaktadır. Martinez ve Lee, düzensiz göçmenlerin fırsatlar arasındaki farklara rağmen kendi ülkelerine geri dönmediğini ve yeni yaşamlarına sarıldığını vurgulamaktadır (2000: 515). Ancak düzensiz göçmenlerin çocukları ve ergen yetişkinleri açısından durum farklılaşmaktadır. Ebeveynlerine göre daha fazla suç ve sapma davranışları sergileyebilmektedirler. Zira kendileri, sosyal yapının öne sürdüğü kurumsal hale gelen engeller ve kültürün ortaya koyduğu kısıtlamalar nedeniyle toplum içinde yabancılaşılmaya başlamaktadırlar (Chen ve Zhong, 2013: 210). Bununla beraber, ebeveynlerin kendilerinden beklediği yüksek başarı ile eğitim beklentilerinin de gerilime ve suç davranışlarına yöneltme olasılığı bulunmaktadır (Wolf, 1997: 457).

Günümüzde ise gerilim yaklaşımlarını esas alan bazı araştırmalardan elde edilen sonuçlar ile öne sürülen öncüller arasında anlamlı ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Wortley'in yaptığı araştırmada, genel ayrımcılık uygulamaları ile işsizliğin ortaya çıkardığı hayal kırıklıkları ve gerilimlerin zaman zaman düzensiz göçmenleri şiddet suçlarına da yönlendirdiği saptanmıştır (2009: 353). Solivetti'nin (2010b: 25) yaptığı

geniş kapsamlı araştırmada, 18 farklı Avrupa ülkesinde yaşayan düzensiz göçmenlerin suç verileri ve nedenleri incelenmiştir. 1950-2005 yıllarını kapsayan zaman diliminde, göçmenlerin işlediği suç oranlarının demografik unsurlar kontrol edilmesine rağmen yerleşiklere göre yüksek olduğu belirlenmiştir. Aynı araştırmada; ailelerin parçalanması, yaşam koşullarının kötü olması, ekonomik yetersizliklerin şiddeti ile bölgesel göç hareketliliği arasında anlamlı bir etkileşim olduğu saptanmıştır. Leerkes, Martinez ve Groeneveld (2019: 166) tarafından yapılan başka bir saha çalışmasında ise Hollanda'nın resmi verileri kullanılarak Türk ve Fas uyruklu düzensiz göçmenlerin suç işleme verileri ve sebepleri araştırılmıştır. Yapılan araştırmada, düzensiz göçmenlerin sahip olduğu sosyal ve ekonomik statüleri ile etnik kimliklerinin suç işlemede önemli bir neden teşkil ettiği ortaya çıkmıştır. Yasal otorite tarafından düzensiz göçmenlere yönelik uygulanan ayrımcılık politikası ile engelleyici fırsatların göçmenleri yerleşiklere göre daha kolay suç davranışlarına yönelttiği tespit edilmiştir. Diğer bir ifade ile gerilim yaklaşımlarının öne sürdüğü öncüllerin göçmen suçluluğunu açıklamada önemli bir kuramsal çerçeve çizdiği söylenebilir. Türkiye'de bulunan geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik yapılan bir çalışmada; eğitim seviyelerinin düşüklüğü, istihdam erişimindeki yapısal engeller ve kişisel niteliklerinin çok yüksek olmaması nedeniyle kendi üzerlerinde bir gerilim hissettikleri saptanmıştır. Ancak oluşan gerilimin neden olduğu suç oranları toplum genelinde algılandığı şeklinde çok yüksek olmamasına rağmen artış eğiliminde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Erdoğan ve Ünver, 2015: 74). Diğer taraftan, kendi yaşamlarını sürdürmek için düşük ücretli iş pozisyonlarında çalışmaları da yerel halk tarafından rekabet unsuru olarak kabul edilmekte ve sosyal dışlanmalarına neden olmaktadır. Aslında saha çalışmalarından elde edilen sonuçların çoğunun gerilim yaklaşımlarının öne sürdüğü temel ilkeler ile birebir uyduğu ifade edilmelidir.

Göçmen grupların, 2011 yılından itibaren ivmeli bir şekilde tecrübe ettikleri eski kimliklerini oluşturan değerlerin kaybı, mevcut statü ve rollerini yitirmeye başlamaları ile ortaya çıkan anomi, bireylerin kendilerini yeniden tanımlama konusunda başarısız olmasına neden olmaktadır. Göçmenlerin yeni kimliklerinin şekillenmesi sürecinde, sapmış veya suç davranışlarının yoğunlukla izlendiği yeni bir kimliğe doğru sürüklendikleri vurgulanmaktadır (Erdoğan, Kavukçuer ve Çetinkaya, 2017: 23). Suç verileri bağlamında, göçmenlere ilişkin toplumun genelinde oluşan sapmışlık veya suçlu birey algısının belirli bir süre sonra kendileri tarafından da içselleştirilmeye başlandığından söz edilebilir. Türkiye bulunduğu konum itibarıyla, bölge ülkelerinden

uzun zamandır göç akınlarına maruz kalmıştır. Ancak hiçbir düzensiz göçmen, geçici koruma statüsü altında bulunan Suriyeliler kadar gündemde olmamıştır. Zira sayılarının fazlalığı, toplum ile entegrasyonun yeterince başarılı olamaması, ekonomik kaynaklı sorunların başat olması ve güvenlik sorunlarının ortaya çıkması nedenlerinden dolayı Suriyelilerin işlediği suçlar diğer düzensiz göçmenlere göre daha fazla öne çıkabilmektedir. Bunun yanında, Suriye kökenli geçici koruma altında bulunanlar ile düzensiz göçmenlerin oluşturduğu niteliksiz işgücü miktarı, istihdam olanaklarında kayıtsız, sigortasız ve ucuz işgücü olarak tercih edilmeleri, sosyal yardımlarda ciddi finansal sıkıntılar ortaya çıkarması ekonomik temelli sorunların nedenlerini teşkil etmektedir. Özellikle sosyal, siyasi, kültürel ve güvenlik sorunlarına ek olarak ekonomik sıkıntıların dahil olmasının uyumsuzluğun şiddetini artırdığı söylenebilir.

2.2.3.Alt kültür yaklaşımları

Bir toplumsal sistem bağlamında organik dayanışmanın en önemli özelliği, bireyler arasındaki iş bölümünün yoğunlaştığı toplum türlerinde kültürel kalıpların birbirinden farklılaşabilmesidir. Toplumların kendi içlerinde farklı özellikler gösteren ve kültürel davranışları da çeşitli olan alt toplumlardan oluştuğu ileri sürülmektedir (Fine ve Kleinman, 1979: 1). Tek bir toplum kültürü içinde yer alan farklı kültürler alt kültürler olarak tanımlanmaktadır (Radelet, 1977: 111). Alt kültür olgusu, herhangi bir toplum içindeki belirgin bir gruba ilişkin anlamlar, değerler, normlar ve bunlara bağlı şekillenen davranış biçimleri olarak ifade edilebilir (Fine ve Kleinman, 1979: 7). Bunun yanında, toplumdaki hâkim kültür ile alt kültürler arasındaki farklılıklar bireylerin birbirinden uzaklaşmasına neden olmaktadır (Erdoğan, 1975: 16). Aslında suç davranışları, kültürel farklılıklardan doğan bir netice olarak görülmelidir. Bunun yanında, göç olgusu da kültürel farklılıklara katkı sunmakta ve suç davranışlarında artışlar yaşanmasına yol açmaktadır. Düzensiz göçmenlerin göç ettikleri toplumda işledikleri suçlar, suça eğilimli olduklarından değil toplum genelinde karşılaşılan ve tecrübe edilen sosyal anlamdaki davranışların sonucunda ortaya çıkmaktadır (Güçlüten ve Cereci, 2021: 35).

Alt kültürel yaklaşımlar, toplum içindeki belirli grupların veya alt sınıf toplulukların suç davranışlarını onayladığını veya kabul ettiğini ve suça yol açan değerlere sahip olduğunu savunmaktadır (İçli, 2013: 106). İçli, alt kültür değerlerine sahip

çıkılan topluluklar ile etkileşim içinde olan bireylerin zaman içinde grubun ortak değerlerine uyum göstererek suç davranışları göstermeye başladıklarını vurgulamaktadır. Bununla birlikte alt kültürel değerleri benimseme eğiliminde olan ergen bireyler; sokak çeteleri, suç işleyen akranlar ile onları çevreleyen yaşamlardan kuvvetli bir ölçüde etkilenmektedir (Shoemaker, 1990: 114). Alt kültürel yaklaşımlar, ABD genelinde kentleşmenin yoğun olarak yaşandığı ve yaşam şartlarının kötüleşmeye başladığı 1950’li yıllarda çocuk ve gençlik suçluluk davranışlarını açıklamak için geliştirilmiştir (Ayan, 2011: 24). Temel öncülünde, suç davranışlarının toplumun kültürel hedefleri ile fırsatları arasındaki dengesizlik sonucunda meydana geldiği fikri yer almaktadır (Bal, 2013: 100).

Alt kültürel yaklaşımların öncül teorisyenleri, sapmış veya suç niteliğindeki davranışların, alt sınıflara mensup genç yetişkinlerin toplum içindeki hakim kültür ile değerlerini içselleştirme ve davranış biçimlerine dönüştürme konusundaki yetersizlikleri ile çatışmalarından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Cohen, alt kültür yaklaşımını geliştirirken Merton'un gerilim kuramını ve sosyal düzensizlik teorisini temel girdi olarak kabul etmiştir (Burke, 2009: 125). Bununla birlikte Cohen, alt sınıflardan gelen genç bireylerin toplum içindeki statülerinden rahatsızlık duyduklarını ve kendi değerlerine yakın gördükleri suçlu oluşumlara katılarak kendi kişiliklerini bulduklarını iddia etmektedir (Oktik, 2013: 5). Cloward ve Ohlin, orta sınıf amaçlarını benimseyen işçi sınıfına mensup çocuk veya genç bireylerin, bu hedefleri gerçekleştirecek yasal fırsatlara sahip olmadıklarına olan inançlarından dolayı suç davranışlarını yakın çevrelerinden öğrendiklerini ve farklı bir alt kültürün ögesi haline geldiklerini vurgulamaktadır (İçli, 1994: 83). Bununla beraber Matza ve Sykes, alt kültür değerlerini benimseyen genç bireylerin işledikleri suçları rasyonelleştirmek için alt kültür temelli suç oluşumlarına katılımının bir araç olduğunu ileri sürmektedir (İçli, 1994: 84).

Alt kültürel yaklaşımlarda, bireylerin yakın arkadaş ve akranlar ile çevresindeki yaşamlardan kuvvetli bir şekilde etkilenecek suç davranışlarına yöneldiği kabul edilmektedir (Alpman ve Yarcı, 2017: 55). Cohen, 1955 yılında yayımladığı “Suçlu Çocuklar: Çetenin Kültürü (Delinquent Boys: The Culture of the Gang)” isimli çalışmasıyla Merton’un ortaya koyduğu alt sınıflara özgü alt kültür olgusunu genişleterek “Alt Kültür Gerilim Kuramını” modellemiştir. Kuramında, Merton’un öncülleri temel olmakla beraber Freud ve Sutherland’in ileri sürdüğü hususlar da bulunmaktadır (Heidt ve Wheeldon, 2015: 188). Cohen, bireylerin çevreleri veya akranları arasında statü

kazanmak amacıyla sapkın normlara sahip üyelerden meydana gelen suç oluşumlarına katıldıklarını ifade etmektedir (Vito ve Holmes, 2017: 142). Cohen, suç davranışlarının sadece hedef-amaç uyumsuzluğu ile ortaya çıkmayacağını vurgulamaktadır. Önemli olan akranları ve yakın çevresi arasında saygın bir statü elde etmektir. Saygın statü sahibi olma durumu, para ve zenginlikten çok daha önemli bir yer tutmaktadır. Diğer bir ifadeyle, statü sahibi olmak bireyin kimliğinin şekillenmesi ile ilgilidir (Fert, 2006: 309). Cohen geliştirdiği yaklaşımında, bireylerin hedefleri ile sahip olduğu araçları arasındaki gerilimlerin suç davranışlarına yönelttiği öncülün yanında, genç yetişkinlerde farklı hususların da gerilim yaratabileceğini vurgulamaktadır. Okul yaşamında meydana gelen gerilimler ile mücadele edebilen bireylerin orta sınıflara yükselebileceği, başarısız olanların ise kimliklerini bulmak için sokak yaşamına döneceği ön görülmektedir. Kimliğini bulma arayışındaki bireyler, sapkın norm ve değerlerin geçerli olduğu suç oluşumlarına katılım sağlayarak kişiliklerinin gerçek değerini bulduğu ve kendilerine saygı gösterildiği düşüncesine sarılmaktadırlar. Bu süreç kapsamında, bireyler tüm sapkın ve suç teşkil eden davranışlarını meşrulaştırmaktadır (Skyze ve Matza, 1957: 664). Diğer taraftan suç oluşumlarında faaliyet gösteren genç bireyler, davranışlarını sapkın veya suçlu davranış olarak değil, ait oldukları grupların değerlerini yansıtan davranışlar olarak değerlendirmektedir.

Alt kültürel temelli suç oluşumlarında, yakın çevreleri ile uyum sorunları yaşayan bireyler yoğunlukla bulunmaktadır (İçli, 2013: 108). Alt kültürlere ait değerleri yaşayan genç bireyler aslında orta sınıfa yükselme kapasitesine sahip, iletişim becerileri gelişmiş, grup disiplinine uyabilen bireylerdir. Ancak içinde yaşadıkları çevrenin ortaya çıkardığı koşullardan dolayı hedefleri gerçekleştirecek araçlardan yoksundur. Bireyler, yoksunluk durumu nedeniyle ortaya çıkan gerilimleri hafifletmek amacıyla sapkın veya suç teşkil eden davranışlara yönelmektedirler. Cohen tarafından “reaksiyon formasyon” kavramı ile açıklanan bu durum sonucunda bireyler, yeni bir statü sahibi olmakta ve benzer statü sahipleri bir araya gelerek suçlu alt kültür oluşumunu meydana getirmektedirler (Sokullu-Akıncı, 2011: 187). Cohen, genç yetişkin bireylerin işlediği suç davranışlarının kendi oluşturdukları alt kültürlere uygun bir davranış olduğunu vurgulamaktadır (Dolu, 2015: 359). Ancak her sapmış veya suç davranışının hâkim kültür kalıplarına göre yanlış olduğu kabul edilmelidir. Alt sınıf değerlerine mensup bireylerin hâkim kültürün normları ile okul kurallarına uyum sağlayamaması, toplum içinde saygın görülmeyen düşük bir statüye sahip olmalarına neden olmaktadır. Özellikle bireylerin yaşadığı ekonomik

yetersizliğin seviyesi, düşük eğitim düzeyi, yaşanan çevrenin özellikleri, etnik kimlikleri, düzensiz göçmen olma gibi unsurlar toplum içindeki statülerini belirlemektedir. Tüm bu unsurlar bir araya geldiğinde, bireylerin düşük statü sahibi olmalarına yol açmaktadır. Kültürel farklılığının seviyesi de toplum ile entegre olma olasılığını etkilemektedir (Vurucu, 2020: 505).

Diğer taraftan; sınıf farklılıkları, eşit dağıtılmayan fırsatlar, adaletli olmayan uygulamalar gibi etkenler bireylerin suç işleme olasılıklarını artırmaktadır. Aslında Cohen, yaşanan gerilimin bireylerin orta sınıf değerlerine ulaşamadığında veya orta sınıf hedeflerini elde edemeyince ortaya çıktığını ifade etmektedir (Dolu, 2015: 358). Farklı bir ifadeyle, alt sınıfa mensup bireyler ulaşamadıkları orta sınıf değerlerine düşman olmasıyla beraber kendi kimlikleri için tamamen zıt bir değer ve kültür yapısı ortaya çıkarma gayreti içindedirler. Yeni kültür kalıplarında yer alan tüm değerler, orta sınıf değerleri ile zıt ve farklı bir durumdadır. Bireyler, yaşamlarını sürdürmek için herhangi bir işte çalışmazlar ve malvarlığına karşı suçlar başta olmak üzere hemen para getiren suçları işlemeye çaba gösterirler (Bal, 2013: 100). Bu tür suç oluşumlarında yer alan genç bireyler, grubun sahip olduğu değerler ile doğru orantılı olacak şekilde kundaklama, hırsızlık, okulda sürekli kavga çıkarma gibi davranışlarda bulunarak orta sınıfın temsil ettiği her türlü değere karşı çıkmanın gayreti içindedirler (İpek, 2010: 40).

Wolfgang ve Ferracuti tarafından ortaya konan yaklaşımda, bireylerin mevcut sorunlarını çözmek amacıyla şiddet eylemini etkili bir araç olarak kullandıkları vurgulanmaktadır (1967: 95). Bu yaklaşıma göre, şiddet temelli alt kültür toplumlarında bireylerin çoğunluğu anlaşmazlıklarını şiddet kullanarak çözmeye çalışmaktadır. Şiddet kullanmak istemeyenler ise kendi akranları tarafından dışlanma riski ile karşı karşıyadır. Alt kültür grupları içerisinde şiddet kullanmak üstün bir değer olarak kabul edilmektedir (İçli, 1994: 43). Bu nedenle bu değerlere uymak, birey için zorunlu hale gelmekte ve suç işlemeye grup tarafından hazırlanmaktadır. Diğer taraftan yapılan bir araştırmada, suç işleyen bireylerin yakın çevre ve akranlarından gelen yoğun baskılara dayanamayarak suç davranışlarına yöneldikleri tespit edilmiştir (Fert, 2006: 307).

Cohen'in geliştirdiği kuramı daha da genişleterek ortaya koyan Miller, çok keskin bir tanım kapsamında kültür olgusunu ifade etmektedir. Miller, suç davranışlarının sadece statü ve başarı hedeflerinin başarısızlığı ile sonuçlanan hayal kırıklıklarından kaynaklanmadığını, aynı zamanda çok düşük kültürel norm ve değerlere sahip

olunmasından dolayı meydana geldiğini ileri sürmektedir (1958: 3). Kendisine göre, düşük veya alt kültür normlarına sahip bireyler kaçınılmaz olarak suç işleyebilmektedirler. Alt kültürlerin özellikleri doğrultusunda (açgözlülük, insanları kandırarak para kazanmak, başına buyruk olmak, sınırlamalara tabi olmamak, kadercilik vb.) bireyler çevresi tarafından kabul edilmek ve saygı görmek amacıyla suç davranışlarına yönelmek durumunda kalmaktadırlar (Nietzel, 1979: 65). Miller, Cohen'den farklı olarak suçluluk olgusunun alt ve orta sınıf arasındaki farklılıklarından kaynaklanmadığını, alt sınıfa özgü kültürel unsurların suç davranışlarını kaçınılmaz olarak meydana getirdiğini vurgulamaktadır (Kızmaz, 2005: 160). Diğer taraftan, alt sınıflarda yaşayan ebeveynlerin çocuklarına ilgisiz davranması ve sosyal denetimlerini yeterince yapmaması, çocukları ve genç bireyleri kimliklerini bulmak için sokak yaşamlarına sürüklemektedir. Bunun etkisiyle bireyler, saygın bir statü elde etmek amacıyla kültürün etkisiyle de rahatlıkla suç davranışlarına yönelmektedirler. Zamanla, suçluluğu kimliğin bir parçasıymış gibi kabullenmek durumunda kalmaktadırlar (Kızmaz, 2005: 161).

Matza (2010: 13), suç davranışlarında alt kültür ve öğelerinin varlığını kabul etmekle beraber homojen sapkın alt kültürün varlığını reddetmektedir. Matza, genç bireylerin suç ve geleneksel davranışlar arasında sürüklenme durumu yaşadıklarını vurgulamaktadır. Alt kültür normlarına göre yaşayan bireyler, zaman içerisinde bilinçsiz bir şekilde toplum değerlerini bozmaya başlamaktadırlar. Bununla beraber Siegel alt kültür olgusunu, toplumdaki belirli bir sosyal sınıfa özgü değerler, normlar ve gelenekler olarak adlandırmakta ve bunun geleneksel norm ve değerlerle çatıştığını ileri sürmektedir (2011: 142). Toplumdaki alt kültürlerin kendine özgü özellikleri ve unsurları bulunmaktadır. Siegel, suç davranışlarının topluma karşı bir başkaldırı olmadığını ve alt sınıfta yaşayan bireylerin alt kültürlerine uyumun sonucu olarak meydana geldiğini düşünmektedir. Matza ve Miller, alt kültür kuramlarına aynı doğrultuda yaklaşmakta olup suç davranışlarının alt kültür normlarının bir neticesi olduğunu vurgulamaktadır. “Ayrııcı Fırsatlar” kuramını geliştiren Cloward ve Ohlin, toplum tarafından dışlanmanın bireylerin benliklerinde engelleme hissine neden olduğunu ve suç davranışlarına yöneltebildiğini belirtmektedir (Kızmaz, 2005: 159). Bu yaklaşımda, toplum içinde yasal ve yasal olmayan araçların aynı anda mevcut olduğu ve yasal yolların tıkanması halinde kaçınılmaz bir şekilde bireylerin yasal olmayan fırsatlardan faydalanma yoluna gideceği vurgulanmaktadır. Bununla birlikte toplum içinde saygın bir konum elde etmek isteyen

bireylerin, yasal fırsatlar ile yolların kısıtlı olması halinde suç davranışlarının normal görüldüğü ve statü göstergesi olarak kabul edilen suçlu oluşumlarına katılacağı ileri sürülmektedir (Öter, 2005: 26).

Alt kültür yaklaşımları; genç yetişkinler başta olmak üzere bireylerin mensup olduğu sınıfın özellikleri, yaşadığı yakın çevre, akranlar ve kültürel davranışların etkisiyle sapkın veya suç teşkil eden davranışlara yöneldiğini ileri sürmektedir. Bunun yanında Sellin tarafından geliştirilen “Kültürel Çatışma Kuramı”, suçun temelinde kültürel normlar arasındaki çelişkiler bulunduğunu iddia etmektedir. Özellikle farklı topluluklara ve bölgelere göç eden bireyler kapsamında değerlendirilen bu yaklaşımın özünde, göç edilen topluluğun davranış kalıpları ve kültürel yapıları yer almaktadır (Sellin, 1938: 98). Sellin’e göre, kültür çatışması sadece iç göç hareketlerinde değil, uluslararası göç hareketlerinde de meydana gelmektedir. Göç sürecinin sonunda yeni yaşamlarına başlayan bireyler, hiç karşılaşmadıkları farklı kültür yapıları ile yaşamak durumunda kalmaktadır (Thomas, 2011: 389). Kültür normları arasındaki farklılıklar (dil, din, ahlak, yemek, giyim vb.) düzensiz göçmenlerin yeni kültür normlarına olan uyum sürecini aksatmakta ve yeni toplum ile entegrasyonunu zorlaştırmaktadır. Yaşanan çatışmalar, bireylerin psikolojik ve sosyolojik anlamda sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Özellikle yeni toplum ile kültür normlarını tanımada referans noktalarının yokluğu ve entegre sürecindeki belirsizlikler yaşanan en büyük zorluklardır (Giddens, 2005: 25). Ortaya çıkan durum, düzensiz göçmenlerin kültürel normlar arasında çatışmalar yaşayarak yeni toplum ile entegre olmasına engel olmakta ve kendilerini suç davranışlarına doğru yöneltebilmektedir. Özellikle ABD’nin çok kültürlü sosyal yapısının, düzensiz göçmenler nezdinde çatışmalar meydana getirecek bir yapıda olduğu vurgulanmaktadır. Çok kültürlülük, bireylerin davranış normlarında karışıklığa yol açarak belirsizleştirmektedir (Thomas, 2011: 390). Sellin, düzensiz göçmenlerin uyum sürecinde kendi kültür normlarından uzaklaşarak yeni davranışlar edinmesi kapsamında sapmış ve suç davranışları dahil olmak üzere birçok yeni davranış kalıpları öğrenip içselleştirdiğini ileri sürmektedir (1938: 99).

Diğer taraftan, düzensiz göçmenlerin yeni yaşamlarına başladıkları toplumlarda var olan değer ve normlar hâkim topluluğun kurallarına göre düzenlenmektedir. Kendi kültür normları ile yerleşiklerin normlarıyla çatışan düzensiz göçmenlerin yeni davranışları da sapkın ve suç davranışları olacak şekilde etkilenebilmektedir. Diğer bir ifadeyle, kültür

çatışması kapsamındaki davranışlar suç olgusunun nedenleri olarak algılanabilmektedir (Bui, 2009: 174). Herhangi bir ülkede veya toplumda düzensiz göçmenler ile yerleşik olanlar arasında çok farklı suç davranışlarının görülmesi, kültür çatışmasının yaşandığına ilişkin bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Kızmaz, göç edilen toplumun dilinin bilinmemesi, kültür davranışlarının öğrenilmemesi, yasal mevzuata ilişkin bilgilerinin yetersizliği gibi faktörlerin düzensiz göçmenlerin çatışma yaşamalarına neden olduğunu ileri sürmektedir. Bunun yanında, göçmenlerin kendi kültür normlarını ısrarla sürdürmeleri ile egemen kültüre ve yasal mevzuata aykırı olan eylemleri de (namus cinayetleri, kadın ve aileye yönelik şiddet eylemleri, çok eşlilik vb.) kültür çatışmasına yol açabilmektedir (2018: 570). Benzer şekilde Bui (2009: 178), düzensiz göçmenlerin gelenekleri içerisinde değerlendirilen silaha yönelik ilgi duymak, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik, kadına değer vermemek, uyuşturucu madde kullanmak, fuhuş yapmak, bacha bazi gibi uygulamaların hâkim kültüre ters düştüğünü ve ısrarcı olmaları halinde suçlu durumuna düşebildiklerini ileri sürmektedir. Decker, çok göç alan ülkelerde suç örgütü oluşumlarının ortaya çıkmasında kültür çatışmasının önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır (Wortley, 2009: 355). Herhangi bir ülkede veya toplumda görülen suç davranışlarındaki çeşitlilik ve suç verilerindeki yoğunluk ile düzensiz göçmenlerin yaşadıkları kültür çatışması arasında anlamlı bir ilişki olduğundan söz edilebilir.

Refah düzeyi yüksek ve temel insani değerlerin teminat altına alındığı bir yaşam hayaliyle gelen düzensiz göçmenler, yeni toplumlarında belirsizlik ve bilinmezliklerle karşılaşmaktadır. Belirsizlikler veya farklılıklar bireylerin yaşamlarında her daim risk oluşturmuştur. Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişki değerlendirilirken Elliot tarafından geliştirilen “Tümleşik Suçluluk Kuramı” göz önünde bulundurulmalıdır.

“Bu kuram; anomi, gerilim ve sosyal düzensizlik yaklaşımları üzerine tesis edilmiştir. Tümleşik suçluluk kuramı doğrultusunda; düzensiz göçmenler veya yeni bir bölgeye yerleşen bireylerin geleneksel vasıtalar ile yasal hedeflerini gerçekleştirme sürecinde karşılaştıkları hayal kırıklıkları, sosyalizasyon sürecinin yetersizliği veya sosyalleşmenin yeterince gerçekleşmemesi ve sosyal düzensizliklerin yoğunlukla yaşandığı bölgelerde meydana gelen olumsuzluklar toplumsal değerlere olan bağlılıklarını zayıflatmaktadır. Müteakiben, düzensiz göçmenlerin keskin sapkın değerleri

yaşayan alt kültür grupları ile temaslarını kolaylaştırarak suç davranışlarına daha fazla eğilimli hale gelmelerine yol açmaktadır.” (Kızmaz, 2005: 353).

Siegel (1989: 208) ise geliştirilen bu kuram kapsamında; geçiş bölgelerinde yaşanan sosyal düzensizliklerin bireylerin toplumsal değerleri sorgulamasını, kendilerine ait alt kültürel değerlerin öne çıkmasını ve kimliklerin anlam bulduğu suç oluşumlarına yönlendirilmesini sağladığını vurgulamaktadır. Diğer bir ifadeyle kendilerini yakın çevresinden soyutlayan düzensiz göçmenler; kendilerine değer verildiği, sapkın ile suç davranışların normal karşılandığı ve alt kültür değerlerinin yoğunlukla yaşandığı suç oluşumlarına katılmaktadır.

Aslında kuramsal çerçevede ortaya konulmaya ve tartışılmaya çalışılan hususların temelinde; düzensiz göçmenlerin herhangi bir bölgeye suç işlemek için göç etmediği ancak göç edilen toplumlarda meydana gelen veya yeni toplum tarafından ortaya konan anomi, gerilim ve sosyal düzensizliğin neden olduğu hususların toplumsal değerlere ve kurumlara olan bağlılıklarını zayıflattığı yer almaktadır. Bağlılık seviyesinin azalması veya toplumsal denetimi sağlayamayacak şekilde gücünü yitirmesi, düzensiz göçmenleri sapmış ve suç davranışlarının yoğunlukla yaşandığı ve hâkim kültüre ters olan değerlerin içselleştirildiği alt kültür gruplarına yönlendirmesine ve suç davranışlarına daha fazla eğilimli hale gelmesine yol açtığı söylenebilir. Bu kapsamda düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkiyi irdelerken, içerisinde çok fazla belirsizliklerin yer aldığını göz önünde bulundurmak gerekir.

2.3. Düzensiz Göç ve Suç Olguları Arasındaki İlişkiyi Etkileyen Faktörler

Türkiye bulunduğu coğrafik konumu itibarıyla; Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlaması, sürekli kaos ve kargaşa ortamının eksik olmadığı Orta Doğu bölgesine komşu olması, refah düzeyi yüksek Avrupa ülkelerine ulaşım imkânının nispeten zor olmaması ve uzun yıllar boyunca istikrarlı yapısını sürdürmesi nedeniyle son yıllarda maruz kaldığı göç akınlarının şiddetini artırmasını sağlamıştır. Bununla birlikte, komşu ülkelere nazaran elde ettiği ekonomisinin dünyanın ilk 20 ülkesi arasında olması ve ekonomisinin sürekli büyümesi de göç akınlarının miktarını artırmıştır. Akçadağ; Afganistan, Pakistan, Bangladeş, Sudan, Somali, Eritre, Irak, İran, Filistin ve Suriye gibi çatışma ve kaos

ortamının eksik olmadığı ülkelerden gelen düzensiz göçmenlerin Türkiye'yi hem transit hem de hedef ülke konumunda değerlendirdiklerini vurgulamaktadır (2012: 23). Bu durum tespitinin yanında, söz konusu ülkelerdeki kargaşa ve ekonomik geri kalmışlık durumunun devam edeceği ön görüşüyle göç akınlarının hem nitel hem nicel olarak etkisini artırabileceği ifade edilmelidir (Tepealtı, 2019: 130).

Sanayi Devrimi'yle beraber başta Avrupa ülkeleri olmak üzere şehirlere yönelik başlayan kitlesel göç hareketleri, göç ve suç olguları arasındaki ilişkinin sorgulanmasına yol açmıştır. Şehirlerin göç akınlarına hazırlıklı olmaması nedeniyle kentlere göç eden bireylerin birbirinden farklı kimlikler ile karşılaşmasına, geleneksel toplumsal ilişki unsurlarının çözülmesine, yerleşik yaşam şekillerinin dağılmasına, kültürel normlar arasındaki çatışmaların yaşanmasına ve bireyler arasındaki sosyal bağların zayıflamasına neden olmuştur (Erdentuğ, 1977: 75). Günümüzde de toplumların yapısının değişmesi, ilişkilerin karmaşıklaşması, üretim ve üretici davranış kalıplarının farklılaşması, bireylerde yabancılaşma ve anominin meydana gelmesi, gelişmekte olan ülkelerdeki istikrarsız siyasi ile ekonomik gelişmeler ve kitlesel göç hareketlerinin çoğalması şehirlerdeki suç verilerinin artmasını sağlamıştır (Alpman ve Yarcı, 2018: 147). Geçmişe nazaran günümüzde göç hareketlerinin çoğalması ve etkisinin artması, düzensiz göçmenlerin suç davranışlarını çoğaltabilmekte ve göç edilen toplumun yapısında önemli değişimlere yol açarak suçluluğun genele yayılmasını sağlayabilmektedir (Delice ve Yaşar, 2014: 126). Diğer bir ifade ile göç olgusunun hem düzensiz göçmenleri hem de yerleşik bireyleri içerisine alan karmaşık ve etkin bir süreç olduğu ifade edilebilir.

2.3.1. Demografik ve toplumsal faktörler

Yeni bir topluma göç eden bireylerin sahip olduğu kişisel özellikleri, yaşam tecrübeleri, sosyal-kültürel yapıları ve göç edilen toplumsal yapının unsurları göç ile suç olguları arasındaki ilişkiyi belirleyen hususlardır (Kızmaz, 2018: 1508). Demografik yapı unsurlarının suç davranışlarının oluşumunda çok önemli bir etkiye sahip olduğu ileri sürülmektedir (Ackerman, 1998: 372; Cozens, 2002: 129; Ergün ve Yirmibeşoğlu, 2005: 295). Demografik değişkenler kapsamında; yaş, cinsiyet, aile üyelerinin sayısı, etnik köken, genç erkek nüfusun fazlalığı, eğitim seviyesi ve medeni durum unsurları bireylerin

suç davranışlarının ortaya çıkmasında ve açıklanmasında çok önemli bir etkiye sahiptir (Kayma ve Gökler, 2020: 4762).

Düzensiz göç hareketleri kapsamında, göç sürecinde ve sonrasında kadın ve erkeklerin sahip olduğu özellikler nedeniyle farklılıklar taşıdıkları gözlemlenmiştir (Akpınar, 2001: 91). Kadın düzensiz göçmenlerin göç kararları irdelendiğinde, genellikle finansal yetersizliklerinin öne çıktığı belirlenmiştir. Kadınlar, finansal konularda yeterli kontrol sahibi olamadıklarından finansal özgürlüklerini elde etmek, toplum içindeki ikincil konumlarından kurtulmak ve refah düzeylerini artırmak amacıyla diğer ülkelere göç edebilmektedirler. Bununla beraber toplum içindeki katı cinsiyet yaklaşımları, eşlerinden fiziksel şiddet görmeleri veya can güvenliklerinin tehlikede olması da göç kararlarında etkili olabilmektedir (Kofman, Phizacklea, Raghuram ve Sales, 2000: 143). Diğer taraftan, kadın düzensiz göçmenler erkeklere kıyasla yeni toplumlarına daha iyi uyum sağlamalarına karşın göç sürecinde tek başına olmaları, sorumlulukların çoğalması, yoğun duygusal yapıları ve istihdamda ikincil konumları nedeniyle göç sürecinden daha olumsuz etkilenmektedirler (Buz, 2008: 122). Bu temel yaklaşım çerçevesinde, kadın düzensiz göçmenlerin tecrübe ettikleri yeni hayatlarının kaynak ülkedeki yaşamlarına benzer olduğu ve yeni yaşamlarında da toplum içindeki ikincil konumlarına devam ettikleri belirtilebilir.

Bununla beraber, Türkiye’de yaşayan düzensiz göçmenlerin cinsiyet yapılanmalarında erkek ile kadın göçmenlerin farklı unsurlar taşıdıkları tespit edilmiştir. İran, Somali, Afgan, Irak ve Moritan uyruklu düzensiz göçmenlerden oluşan bir kitle kapsamında yapılan bir araştırmada;

“Kitlede bulunan erkeklerin çoğunluğu Türkiye’ye tek başına göç etmiştir. Erkeklerin göç kararlarında sosyal ve siyasi nedenlerin öne çıktığı saptanmıştır. İranlı göçmenlerin eğitim seviyesi yüksek olmasına rağmen Somalilerin eğitim düzeyi oldukça düşüktür. Erkek göçmenler genellikle ticari faaliyetler ile niteliksiz işlerde çalışmaktadır. İran kökenli kadınlar genellikle siyasi sebeplerle göç kararı vermiştir. Somalili kadınlar ise kabileler arası çatışmalarda eşlerini yitirmeleri, tecavüze uğramaları ve katı cinsiyet yaklaşımlarından dolayı göç etmişlerdir. Kadınların eğitim düzeyleri ise İran kökenlilerde yüksek, diğerlerinde düşük düzeydedir. Önemli bir

bölümünün çalışma izni olmadığından nitelik gerektirmeyen işlerde çalışmaktadırlar.” bulgularına ulaşmıştır (Buz, 2008: 121-122).

Çubukçu, kadınların yapıları nedeniyle erkeklere kıyasla daha az suç davranışlarına eğilimli olduklarını vurgulamaktadır (2000: 2). Yapılan analizlerde; erkeklerin çoğunluğunun şiddet temelli suçları, kadınların malvarlığına karşı suçları ve genç erkek bireylerin ise vandalizm türü suçları işledikleri tespit edilmiştir (Waldrop, 1985: 42; Nana, 2003: 105; Erkan, 2005: 309). Ersen ve ark. (2011: 218) tarafından suç işleyen kadınlar kapsamında yapılan bir çalışmada, eğitim ve gelir seviyelerinin düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Suç davranışlarına yönelten alkol ve madde bağımlılığının da yüksek bir risk olduğu kabul edilmiştir. Diğer taraftan Türkiye’de yaşayan düzensiz kadın göçmenler, genellikle niteliksiz işlerde (yaşlı bakımı, bebek bakıcılığı, temizlik işleri vb.) istihdam edilmektedir. Bununla birlikte, kadın göçmenler insan tacirleri tarafından eğlence ve turizm sektöründe seks işçiliğinde kullanılarak sosyal ve psikolojik olarak mağdur edilmektedir (İçduygu, 2006: 74). Yaşanan psikolojik sorunlar kapsamında başta Suriyeliler olmak üzere düzensiz göçmenler, genellikle herhangi bir kurumdan veya uzmanlardan psikolojik destek almamayı tercih ederek sorunların derinleşmesine yol açabilmektedir (AFAD, 2014: 38).

Göç hareketleri sonucunda toplumlar, etnik ve kültürel açıdan çeşitlenmeye ve zenginleşmeye başlamaktadır. Fakat artan çeşitlilik veya çok fazla etnik kimliğin barınması, toplum içerisinde ortak değerler çatısı altında yaşanmasını da zorlaştırmaktadır. Yaşanan zorlukların artması, yerleşik bireylerin farklılıklara karşı duyduğu tedirginliği ve suç korkusunu artırmaktadır. Nas, farklılıkların çoğalması sonucunda toplum nezdinde yabancılara yönelik düşmanlığın ve ırkçılık temelindeki tutumların artmasını sağlayacağını ve düzensiz göçmenler ile yerleşik bireyler arasındaki mesafenin daha da açılmasına yol açacağını ileri sürmektedir (2021: 82). Yapılan araştırmalar, düzensiz göçmenlerin suç işlemede etnik köken değişkeninin etkili olduğunu ortaya koymuştur (Ackerman, 1998: 372; Çubukçu, 2000: 5; Cahill ve Mulligan, 2003: 582; Sezal, 2003: 155; Ergün ve Yirmibeşoğlu, 2005: 295; Gruenewald, Freisthler, Remer, LaScala ve Treno, 2006: 666). Çubukçu (2000: 5), siyah kökenli birey miktarındaki artışın toplum genelindeki suç oranlarını artıracığını iddia etmektedir. McClain tarafından yapılan araştırmada, 15-24 yaş grubunda bulunan Afrika kökenli erkek göçmenlerin ABD genelinde en yüksek adam öldürme suç oranına sahip olduğu saptanmıştır (2001: 220). Ceccato, Haining ve Signoretta tarafından yapılan saha

alışmasında ise genel nüfusta yabancı uyruklu düzensiz göçmen miktarının çoğalması ile hırsızlık suç verilerinin artması arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (2002: 91).

Son yıllarda, Türkiye'yi hedef veya transit ülke olarak tercih eden düzensiz göçmenlerin sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir (Erder ve diğer., 2014: 7). Özellikle Suriye'deki iç savaş nedeniyle kitlesel olarak gelen Suriyeliler ile 1980 yılından bu yana savaş ve kaostan kaçamayan Afgan kökenli düzensiz göçmenlerin hem transit hem de hedef ülke olarak Türkiye'yi tercih etmesi, geçmişe kıyasla daha yüksek göç verilerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (UNCHR-Türkiye, 2018: 2). Bu bağlamda, Türkiye'ye gelen düzensiz göçmenler arasında en fazla payı oluşturan Afgan kökenli göçmenlerin göç süreçlerinin ve suç davranışlarına yönelme nedenlerinin ortaya konulması gerekmektedir.

1980'li yıllardan itibaren Afganistan genelinde meydana gelen savaşlar, terör olayları, siyasi ve finansal yetersizlikler ile katı cinsiyet anlayışının hakim olması gibi başat faktörler, Afgan bireylerin kendilerini daha güvende hissettikleri ve refah seviyelerinin yüksek olduğu gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere göç etmelerine neden olmuştur (Mixed Migration Centre, 2020: 2). 2019 yılı itibarıyla dünya genelinde 2,7 milyon Afgan, ülkelerinden uzak bir şekilde farklı devletlerde mülteci veya sığınmacı olarak yaşamaktadır. BMMYK, Afgan göçmenlerin dünya genelinde en uzun süredir yerlerinden edilmiş evsiz bireyler olduğunu ileri sürmektedir (Mixed Migration Centre, 2020: 3). Afganların göç nedenlerini analiz etmek amacıyla IOM tarafından bir saha araştırması yürütülmüştür. Afganların göç nedenleri incelendiğinde; %65'inin maddi yetersizlikler, %9'unun ülkedeki güvenlik sorunları, %7'sinin refah eksikliği, %6'sının borçlar ve %6'sının hayati tehditler nedeniyle göç ettiği tespit edilmiştir (IOM, 2019: 4). Yapılan araştırma irdelendiğinde; ekonomik yetersizlikler, yaşanan güvenlik sorunları ile yaşamı tehdit eden nedenlerin öne çıktığı belirlenmiştir. The Asia Foundation tarafından yapılan başka bir çalışmada; yaşanan güvensizlikler, İŞİD ve Taliban güçlerinin saldırıları nedeniyle Afganların göç ettikleri saptanmıştır (Tunç, 2018).

Diğer taraftan; Afganistan'da devam eden kargaşa ve kaos ortamının varlığı, ekonomik yetersizliklerin halen devam etmesi, göç güzergahı üzerinde bulunan ve göç edilen İran'da karşılaşılan siyasi ve finansal sorunların mevcudiyeti göz önünde bulundurulduğunda, önümüzdeki yıllarda da Afgan kökenli göçmenlerin hem transit hem

de hedef ülke olarak Türkiye'ye göç etmeye devam edecekleri ön görülmektedir (Eryurt ve Koç, 2017: 20). Ayrıca, Türkiye'ye gelen Afgan kökenli düzensiz göçmenlerin önemli bir çoğunluğu İran'dan gelmektedir (Eryurt ve Koç, 2017: 99). Ancak son yıllarda İran, ABD'nin uyguladığı ekonomik ambargo nedeniyle Afganları ekonomik yük oldukları gerekçesiyle sınır dışı etmeye başlamıştır. Bu girişim, mevcut olan düzensiz göçmen yükünün daha da ağırlaşmasına ve son yıllarda Türkiye'ye gelen Afgan kökenli düzensiz göçmen sayısının artmasına yol açmıştır (Yıldırım, 2018: 151). Gelen düzensiz göçmenlerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde, %66'sının erkek olduğu ve %65'nin de 18-30 yaş grubunda olduğu saptanmıştır (Mixed Migration Centre, 2020: 3). Yaşamlarını geçindirebilecek düzenli bir gelire sahip olmamaları ve sürekli bir işte çalışmamaları genç göçmenleri suç davranışlarına yöneltebilmektedir. Afgan kökenli düzensiz göçmenlerin hem düzenli gelire sahip olmamaları hem de kültürel normlar arasındaki çatışma nedeniyle diğer düzensiz göçmenlere nazaran ekonomik ve cinsel suçlara daha fazla eğilimli oldukları değerlendirilmektedir. Bu tespiti ilişkin veriler bulgular bölümünde ayrıntılı olarak incelenecektir.

Afrika'dan gelen düzensiz göçmenler kapsamında ise Avrupa'ya göre çok yaygın olmasa da Türkiye genelinde Afrika kökenli göçmenlerin çoğu etnik ve ırk temelli ayrımcılıklara maruz kalabilmektedir. Şartlı mülteci olarak kabul edilmeyen düzensiz göçmenlerin hukuki hakları ile çalışma izinlerinin olmaması, yaşamlarını sürdürmek amacıyla ekonomik temelli suçları işlemelerine yol açmaktadır. Özellikle büyükşehirlerde bulunan Afrika kökenli düzensiz göçmenler, işverenler tarafından yasa dışı olarak çok ucuz bir şekilde çalıştırılmakta veya emeklerinin karşılığı ücretler de zaman zaman verilmeyerek toplum genelinde önemli güvenlik sorunlarına neden olabilmektedir (Suter, 2012: 204). Hem kültürel hem de hukuki faktörler nedeniyle kendilerine güvenli bir yaşam seçeneği sunulmayan düzensiz göçmenler de yaşamlarını geçindirecek geçici suç davranışlarına yönelmektedir. Bu durum, toplum genelinde olumsuz algı ile tutumların çoğalmasına yol açmaktadır. Bununla birlikte, Afganlarla beraber gelen diğer düzensiz göçmenlerin önemli bir bölümünün erkek ile genç bireylerden oluşması ve kendilerine herhangi bir yasal göçmenlik statüsü verilinceye kadar çalışma ile oturma izni verilmemesinin, göçmenleri mülki suçlar başta olmak üzere gelir getiren her türlü suç davranışına yönelttiği değerlendirilmektedir.

Sosyal değişimin bir aracı olarak kabul edilen göç olgusu, başta ailedeki kadınlar olmak üzere tüm aile üyelerini etkileyerek değişime yol açabilmektedir. Süreç kapsamında aile bireylerinin sayısının artması veya azalmasıyla (geniş aileden çekirdek aileye dönüş, ataerkil yapıdan eşitlik esaslı aileye dönüş vb.) aile yapılarında önemli dönüşümlere neden olmaktadır. Zira göç sürecinde ve sonrasında kaynak ülkenin kültürel normları değişmekte ve yeni toplumla bütünleşme sırasında sosyal ve ekonomik hayatın da etkisiyle yeni toplumun kültürel normları egemen hale gelmektedir. (Dumon, 1989: 256). Bu değişimler aile dinamiklerinde dönüşüme sebep olmakta ve aile üyeleri de iki kültürün arasında kalarak çatışmalar yaşayabilmektedir. Değişim ve çatışma yaşayan düzensiz göçmenler de üzerlerindeki baskıyı hafifletmek adına suç davranışlarına yönelebilmektedirler. ABD genelinde bu kapsamdaki göçmen suçluluğunu açıklamak amacıyla “Aile Yapısı Tezi” kullanılmaktadır (Kubrin ve Mioduszewski, 2018: 66). Yaklaşım, tek ebeveyne sahip bireylerin çekirdek aile yapılarında yaşayan bireylere nazaran suç davranışlarına daha fazla eğilimli olduğunu savunmaktadır (Ousey ve Kubrin, 2009: 453). ABD genelinde yaşayan düzensiz göçmenlerin aile kurma ve evli olma durumları yerleşik bireylere nazaran daha yüksek olmasına rağmen aile üye sayısının fazla olması ve entegrasyon sürecinde olumsuzlukların yaşanması aile içindeki sosyal denetimi azaltarak genç bireylerin suç davranışlarına eğilimli olmasını sağlamaktadır (Qian, 2014: 237). Sadece annesi olan çocukların suç olgusuna daha fazla eğilimli olduğu yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir (Ackerman, 1998: 373; Gruenewald ve ark., 2006: 667). Erkan (2005: 310) ise vandalizme neden olan değişkenlerden birinin de aile içindeki çocuk sayısı olduğunu belirlemiştir. Tozar (2001: 48), aile yapısı türünün (çekirdek-geniş aile vb.) aile üyelerinin suç davranışlarına yöneliminde etkili olduğunu ileri sürmüştür. Ceccato ve ark. tarafından yapılan saha araştırmasında, aile üyelerinin sayısının artışı ile evden yapılan hırsızlık suçu arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (2002: 30). Diğer bir ifadeyle, aile içindeki üyelerin sayısı arttıkça bireylerin hırsızlık suçu başta olmak üzere mülki suçlara eğiliminin arttığı ifade edilebilir. Sezal ise aile içinde yaşanan ilişkilerin niteliğinin suç olgusunda etkili bir değişken olduğunu ileri sürmektedir (2003: 134). Diğer taraftan, aile içinde yaşanan sorunlar ile sosyal düzensizlik arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve suçluluğu açıklayan bir etmen olarak kabul edildiği ileri sürülmektedir (Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2005: 296).

Fırat; düzensiz göçmenlerin doğum oranlarının yerleşik bireylere göre yüksek olması, bekar ve erkek üyelerdeki düşük eğitim seviyesi ve niteliksiz işlerde çalışarak

yaşamlarını geçindirecek düzenli bir gelire sahip olmamaları ile genç erkek bireylerin işledikleri mülki suçlar arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir (2008: 215). Türkiye’de yaşayan geçici koruma statüsüne sahip Suriyeliler ile düzensiz göçmenler kapsamında, aile üyelerinin sayısı ile aile içindeki genç ve bekar erkek miktarının fazla olması suç davranışlarını açıklamada önemli bir etmen olarak değerlendirilmektedir.

Suç verilerini etkileyen önemli bir değişkenin yaş faktörü olduğu kabul edilmektedir. Yapılan araştırmalarda, genç popülasyonun yoğunlaştığı topluluklarda yaş değişkeninin düzensiz göçmenlerin suç oranını doğrudan etkilediği tespit edilmiştir. Bu oran, düzensiz göçmenlerin ikinci ve üçüncü kuşaklarında daha da yükseldiği ileri sürülmektedir (Kızmaz, 2018: 586). Hirschi ve Gottfredson (1983: 552), yaş ve suç ilişkisini ortaya koymak amacıyla “yaş-suç eğrisi” değişkenin suçluluğu etkileyen önemli bir etmen olduğunu vurgulamıştır. Bu çerçevede, 10-20 yaş aralığı arasında suç davranışlarında yoğunluk gözlemlenmekte ve 20’li yaşlardan itibaren yavaş yavaş azalmaktadır. Ancak malvarlığına karşı işlenen suç türlerinde şiddet suçlarına nazaran daha fazla yoğunluk gözlemlenmektedir (Britt, 2019: 15). Bu kapsamda değerlendirildiğinde, göçmen grupları içerisindeki genç nüfus yoğunluğunun suç oranları ile yakından ilişkili olduğu belirtilebilir.

Özellikle yaş değişkenin suç davranışları üzerinde etkili olduğunu ortaya koyan araştırmalardan bahsetmek gerekir. Almanya genelindeki ıslahevlerinde yaşayan 16.000 çocuk ve ergen bireyi kapsayan çalışmada, suç davranışlarına katılım oranının düzensiz göçmenlerde çok yüksek olduğu saptanmıştır (Uçar İlbuğa, 2009: 164). Waldrop, adam öldürme suçunu işleyen bireylerin genellikle 20-25 yaş grubunda olduğunu iddia etmektedir (1985: 45). Stollard, hırsızlık suçu gibi mülki suçlarda şüphelilerin önemli bir bölümünün 21 yaşından küçük genç bireylerden oluştuğunu ve erkeklerde 18, kadınlarda ise 15 yaşının zirve yaptığını ileri sürmektedir (1991: 7). Düzensiz göçmen topluluklarında bulunan 15-29 yaş grubunun, suç davranışlarına daha fazla eğilimli olduğu belirtilmektedir (Çubukçu, 2000: 10; Rondeau, Brantingham ve Brantingham, 2005: 85; Gruenewald ve ark., 2006: 666). Bu tespitlerin önemli bir nedeninin, daha önce de belirtildiği üzere genç düzensiz göçmenlerin yaşadığı kültürel çatışmadan kaynaklanan gerilim durumu olduğu ifade edilebilir.

Bireylerin suç davranışlarına yönelmesinde, suç olgusu ile eğitim değişkeni arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Özellikle lise eğitimleri esnasında yaşanabilen

yetersiz eğitim veya niteliği düşük eğitim müfredatının ergen bireylerin suça yönelmesinde etken unsurlar olduğu değerlendirilmektedir (Olçay, Kıyak ve Toper Korkmaz, 2022: 431). Diğer taraftan, ebeveynlerin eğitim düzeyi ile çocukların suça yönelmesi arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmektedir (Yılmaz, 2009: 131). Başka bir ifadeyle, çocuk ve ergenlerin suç davranışlarına yönelmesinde sadece eğitim düzeyinin değil aynı zamanda ebeveynlerin eğitim düzeyinin de etkili olduğunu belirtmek gerekir. Bununla birlikte, eğitim düzeyi ile suç olgusu arasında güçlü bir negatif ilişki olduğu yapılan araştırmalarla ortaya çıkmıştır. Ring ve Svenson (2007: 210) tarafından iki ayrı örneklem üzerinde geri bildirimler ile resmi suç verilerinin kullanıldığı geniş kapsamlı bir araştırma yürütülmüştür. Araştırma kapsamında, ergen bireylerin okul başarısı ile ebeveynlerin sosyal statüsü arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı ortaya konmuştur. Ebeveynleri işçi sınıfına mensup olan bireylerin okul başarılarının düşük gerçekleştiği ve eğitim değişkenin suça yönelmelerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, işçi sınıfına mensup bireylerin göçmenlerden oluşması halinde ilişkinin varlığı daha da güçlü bulunmuştur.

Düzensiz göçmenlerin yeni bir yaşam kurma ve toplumla entegrasyon sürecinde, çocuk ve ergen bireylerin karşılaştığı en önemli sorunlardan biri eğitim ve öğretim alanında yaşanmaktadır. Eğitim müfredatları arasındaki uyumsuzluklar veya farklılıklar, eğitim dilinin farklı olması ve diğer öğrencilerin göçmen çocuklara mesafeli davranması alınan eğitimin niteliğini etkilemektedir (Eren, 2019: 213). Diğer taraftan; ebeveynlerin yaşam koşulları, çalıştıkları işlerin niteliği, toplam gelir seviyesi ve bölgedeki suç yoğunluğu bireylerin eğitim seviyesini etkileyen hususlardır. Belirtilen hususların varlığı ile bireylerin suç davranışlarına eğilimi veya suç oluşumlarına katılımı arasında yakın bir ilişki söz konusudur (Tunç, 2015: 29). Bu etmenlerle beraber öğrencilerin eğitim diline tam hâkim olamamaları, mezun olunan okulun denkliğinin kabul edilmemesi, göç sürecinde eğitimin yarıda kalması, eğitim konu içeriklerinin çok farklı olması gibi birçok husus göçmen öğrencilerin eğitim seviyesi üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye’de eğitim hayatına devam eden Suriye kökenli öğrencilerin %25’i eğitim hayatını yarıda bırakmak zorunda kalmıştır (UNCHR, 2014).

IOM’un yaptığı araştırmaya göre, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında eğitim görmesi gereken Suriyeli çocuk sayısı 976.200 iken okula kayıt yaptıranların sayısı 615.989 olarak gerçekleşmiştir (2019). E-okul sisteminde 757.259 yabancı öğrenci ve

yabancı öğrenci bilgi sisteminde ise 11.580 yabancı üniversite öğrenci kaydı bulunmaktadır (GİB, 2020). Her yıl eğitim görmesi gereken çocuk sayısı yükselmeye devam etmektedir. 2023 GİB verilerine göre, Türkiye’deki geçici koruma altındaki Suriyelilerin %48,99’nu 18 yaş altında bulunan çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. Bu veri de eğitim ve öğretim sorunun önemini ortaya koymaktadır (GİB, 2023). Emin, Türkiye’de okuyan Suriye kökenli öğrencilerin akranları ve öğretmenleriyle dil sorunları yaşadıklarını, anlatılan konuları tam olarak içselleştiremediklerini ve koordinasyon sorunları olduğunu vurgulamaktadır (2016: 20).

Akalin tarafından yapılan saha çalışmasında, Geçici Eğitim Merkezlerinde görev yapan 100 öğretmen ile yüz yüze anket çalışması yürütülmüştür. Yapılan araştırmada; geçici koruma altında bulunan Suriye kökenli öğrencilerin akranları ile çeşitli sorunlar yaşadıkları, finansal sıkıntıları olduğu, derslere kayıtsız ve ilgisiz davrandıkları saptanmıştır (2016: 49). Sarıtaş, Şahin ve Çatalbaş tarafından yapılan araştırmada da göçmen öğrencilerin derslere katılımda isteksizlik ve ödev yapmama gibi sorunlar yaşadıkları belirlenmiştir (2016: 208). Taştan, Haklı ve Osmanoğlu tarafından yapılan “Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler” isimli çalışmada ise eğitim gören göçmen öğrenci oranının Türk öğrenciler arasındaki oranı yaklaşık %1 civarında olmasına rağmen yerleşik velilerin düzensiz göçmen çocuklarının sürekli sorun yarattığını düşündükleri tespit edilmiştir (2017: 7). Yardımcıoğlu, Beşel ve Savaşan tarafından yürütülen saha araştırmasında, geçici koruma statüsündeki 250 öğrenciyi kapsayan anket çalışması yapılmıştır. Çalışmada, öğrencilerin en fazla dil ve iletişim konusunda sıkıntılar yaşadıkları ve kendi ülkelerindeki aile üyelerine özlem duydukları saptanmıştır (2017: 203). Çelik ise düzensiz göçmen çocuklarının Türkçeye tam hâkim olmadan diğer öğrencilerle beraber eğitim gördüklerini ve mevcut durumun da göçmen öğrencilerinin eğitim başarısını çok düşürdüğünü ileri sürmektedir (2018: 89). Şimşir ve Dilmaç ise düzensiz göçmen çocuklarının okul genelinde şiddet eğilimli olduklarını ve kavga çıkardıklarını vurgulamaktadır (2018: 1116). Son olarak Ağcadağ Çelik tarafından sınıf öğretmenlerini kapsayan bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmada; düzensiz göçmen çocuklarının şiddet davranışlarına eğilimli oldukları, şiddete dayanan oyunlar oynadıkları ve birbirlerine fiziksel zarar verdikleri yönünde sonuçlar elde edilmiştir (2019: 662). Gerek geçici koruma altında bulunan Suriyeli gerekse düzensiz göçmen çocuklarının, eğitim-öğretim hayatlarında çeşitli sorunlar yaşadıkları ve bu sorunların kümülatif olarak arttığından söz edilebilir. Yaşanan sorunlar, öğrencilerin eğitim

düzeylerinin düşmesine ve davranışlarının şiddet içerikli olmasına neden olabilmektedir. Şiddet eğilimli davranışlar da belirli bir süreç sonunda suç davranışlarına dönüşebilmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, göçmen çocuklarının eğitim seviyesi ile niteliğinin suç davranışlarıyla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Düzensiz göç ile suç olguları arasındaki ilişki irdelendiğinde, düzensiz göçmenlerin suç davranışlarını etkileyen en önemli etkenlerden biri de hem göçmen gruplarının hem de göç edilen topluluğun niteliğini ortaya koyan toplumsal özelliklerdir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde göç hareketleri sonucunda toplumsal yapıda meydana gelen sağlıklı ve düzensiz değişimlerin suç verilerinde artışa neden olduğu vurgulanmaktadır (Ergün ve Yirmibeşoğlu, 2005: 297). Düzensiz göçmenler, yeni bir topluma ilk geldiklerinde gelir seviyelerine uygun olarak kendi yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla çok sağlıklı olmayan yaşam bölgelerinde yaşamayı tercih etmektedirler. Sosyal düzensizlik yaklaşımında daha önce de belirtildiği üzere düzensiz göçmenlerin, etnik kimlik çeşitliliğinin yoğun olarak bulunduğu ve finansal ile alt yapının yetersiz olduğu yaşam bölgelerinde ikamet etmeleri nedeniyle yerleşik bireylerle güçlü bağlar geliştirmesinin çok zor olduğu değerlendirilmektedir. Kuram, düzensiz göçmenlerin bu tür bölgelerde yaşamayı sürdürmeleri halinde her daim suç davranışları ile yakın temas halinde olacaklarını ileri sürmektedir. Bununla beraber, geçiş bölgesinden diğer bölgelere geçebilen göçmen bireylerin suç işleme olasılıklarının düştüğü vurgulanmaktadır.

Diğer taraftan, yaşam bölgesindeki nüfus yoğunluğu da toplumsal yapıyı etkileyen unsurlardan biridir (Sezal, 2003: 135). Göç hareketlerinin, nüfus yoğunluğunu artırarak suç oranlarına pozitif olarak yansıdığı yapılan araştırmalarda tespit edilmiştir (Ackerman, 1998: 373; Cahill ve Mulligan, 2003: 583; Rondeau ve ark., 2005: 86). Andersan (2005: 258), şehirlerde bulunan ev veya işyeri miktarı ile şiddet suçları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu vurgulamaktadır. Gruenewald ve ark. (2006: 668), nüfus yoğunluğu yüksek olan bölgelerde suç oranlarının da yüksek bir eğilim içerisinde olduğunu ifade etmektedir. Büyükşehirlerdeki nüfus yoğunluğunun hem fiziksel hem de sosyal düzensizliğe katkı sunduğu yapılan araştırmada belirlenmiştir (Ergün ve Yirmibeşoğlu, 2005: 299). Aynı araştırmada, İstanbul'un eski yerleşim alanlarındaki suç verilerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bununla beraber, Sarıyer'de tespit edilen yüksek suç oranlarının sanayileşmeye bağlı olarak gerek iç göç gerekse dış göç sonucu yapılaşan gecekondulaşma veya getto yerleşim yerlerinden kaynaklandığı sonucu elde edilmiştir.

Göç hareketleri sonucunda özellikle büyükşehirlerde meydana gelen gettolaşma tarzı yapılanmaları, suç davranışları kapsamında önemli bir risk faktörü olarak değerlendirmek gerekir. Sosyal düzensizlik yaklaşımının önemli bir tespiti çerçevesinde, getto yapılanmalarında toplumsal çözülme yoğunlukla gözlenmekte ve suç davranışlarının ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir (Kızmaz, 2018: 566). Düzensiz göçmenlerin büyükşehirlerin belirli bölgelerinde ikamet etmelerinin, Türk toplumu ve kültürü ile entegrasyon sürecini sekteye uğrattığı veya yavaşlattığı söylenebilir. Böyle bir sürecin yaşanması, düzensiz göçmenler ve geçici koruma altındaki Suriyeliler ile Türk toplumu arasındaki sosyal mesafenin daha da artmasına ve göçmenlere yönelik olumsuz tutum ile algıların tamamen yerleşmesine yol açmaktadır (International Crisis Group (ICG), 2018: 5).

BMMYK'nın verilerine göre, dünya genelindeki 5.570.382 Suriye kökenli düzensiz göçmendən 3.626.734'ü Türkiye'de yaşamaktadır. Diğer bir ifade ile dünya genelindeki Suriyeli göçmenlerin %65'i Türkiye'de bulunmaktadır (Salmaşur ve Şahin, 2020: 95). Günümüzde, kamuoyunu en çok meşgul eden konulardan biri geçici koruma statüsünde bulunan Suriye kökenli bireylerin yaşam tarzı ve sosyal özellikleridir. Zira Suriyelilerin toplumsal özellikleri Türk toplumunda sosyal, kültürel ve güvenlik alanlarında endişelere ve suç korkusuna neden olmaktadır. Güvenlik anlamında yerleşik bireylerde görülen suç korkusunun temelinde de yaşanan toplumsal sorunların olduğu söylenebilir. Toplumsal sorunların çözümünün derinleşmesi veya uzaması, düzensiz göçmenlerin ve Suriyelilerin Türk toplumu ile entegrasyon sürecinin yavaşlamasına yol açmaktadır (Karasu, 2018: 51).

2.3.2. Kültürel faktörler

Kültür olgusu, aslında toplumları oluşturan bireylerin veya grupların yaşam usullerini içermektedir. Diğer bir ifadeyle bireylerin giyim tarzlarını, aile yaşamlarını, çalışma örüntülerini, dini törenlerini, değerlerini ve geleneklerini kapsamaktadır (Giddens, 2005: 22). Kültür; bireylere toplum içinde nasıl davranmalarını gerektiğini gösteren, sosyalleşmenin sınırlarını belirleyen, bireyler arasındaki iletişim ve etkileşimi düzenleyen bir özelliğe sahiptir. Aslında toplum içindeki uyumsuzluğu önleyen bir görevi bulunmaktadır (Lévi-Strauss, 2012: 60). Bireyler sosyal bir varlık olduğundan toplumla

beraber yaşamlarını sürdürmeleri esastır. Toplu bir yaşamın gereği olarak bireyler maddi ve manevi ürünler üretirler. Bu kapsamda değerler, gelenekler, normlar ve yaşam tarzları üretilir ve kolektif yaşamın gerekliliğini sağlar. Kültür olgusunun bu doğrultuda algılanması çok önemlidir. Durkheim, toplumun sosyolojik algısını "kolektif temsiller" kavramıyla öne çıkarmıştır. Weber ise sosyolojik anlamda toplumun değerlerini ve anlamlarını kültür bilimleri olarak kabul etmiştir (Billington, Strawbridge, Greensides ve Fitzsimons, 2010: 33). Bu bağlamda kültür olgusu, toplumların kimliğini oluşturan değerler, anlamlar, gelenekler, normlar ve yaşam biçimleri olarak öne çıkmaktadır.

Toplumların esasını oluşturan kültürün, maddi ve manevi unsurlarıyla uyum içerisinde olması gerekmektedir (Bayhan, 1997: 183). Merton'un kültürel yapı ile toplumsal yapının uyumsuzluğu prensibiyle benzerlik gösteren (Kongar, 2004: 172) kültürel gecikme, göç eden birey ve topluluklarda görülmektedir. Göçmenlerin şehir hayatı ile bütünleşmesi maddi kültür vasıtasıyla gerçekleşmekte ve sosyal bütünleşme süreci daha yavaş olmaktadır (Bayhan, 1997: 183). Ogburn'a göre kültürel gecikmenin gerçekleşmesi; toplumlarda çatışmalara, anomik davranışlara ve toplumsal gerginliklere yol açmaktadır (Kızılcelik, 1994: 135). Diğer bir ifadeyle, kültürel çatışmaların yaşanması bireylerin toplumdan uzaklaşmasına ve uyumsuzluk seviyesini artırarak suç davranışlarına yönelmesini sağlamaktadır. Özellikle düzensiz göçmenlerde kültürel normların çatışma sıklığı daha fazla görülebilmekte ve daha kolay suç işlenebilmektedir (Gürsoy, 2019: 131). Vurucu da farklı norm ve değer çatışmasının, suç eyleminin ana çıkış nedeni olduğunu vurgulamaktadır (2020: 428).

Toplumların sağlıklı değişimine yol açan göç olgusunun getirdiği en önemli sonuçlarından biri de toplum genelinde etnik ve kültürel çeşitliği meydana getirmesidir. Herhangi bir toplumun göç akınlarına çok fazla maruz kalması, kültürel normlarının çeşitlenmesini sağlamaktadır (Nas, 2021: 82). Göçmenler yeni bir topluma göç ettiklerinde daha önce hiç tecrübe etmedikleri kültür normlarıyla yaşamak durumunda kalırlar ve ilk etapta kendi kültürel normlarıyla çatışma yaşarlar. Bu durum, uyum sürecini zorlaştıran ve sosyolojik sorunların ortaya çıkmasını sağlayan ana etkenlerden biridir. Giddens de yaşanan bu süreci; "insanlar çoklukla yeni bir kültür içerisine yerleştiklerinde, yönlerini şaşırılmış hissederek. Bunun nedeni, çevrelerindeki dünyayı anlamalarına yardımcı olan tanıdık referans noktalarını yitirmeleri ve yeni kültür içinde nasıl yol alacaklarını henüz öğrenmemiş olmalarıdır." olarak ifade etmektedir (2005: 25).

Diğer taraftan göç hareketleri, sadece göç edenler açısından değil, aynı zamanda göç edilen toplumda yaşayan yerleşik bireyler kapsamında karşılıklı bir sosyo-kültürel değişim meydana getirmektedir. Her iki grup arasında bir kültürel değişim söz konusudur. Ancak yaşanan bu değişimin gerçekleşmesi ve uyum sürecinin tamamlanması için belirli bir sürenin geçmesi gerekmektedir. Ancak yaşanan bu dönem, sıkıntılı bir süreci ortaya çıkarmaktadır. Bu süreçte her iki kültür arasında toplumsal gerginlikler, nüfusta hızlı değişimler ve yüksek işsizlik oranları gibi sorunlar yaşanabilmektedir. Tüm bu yaşananlar, göçmenlerin yeni toplumla olan uyum sürecini zorlaştıran etkenlerdir (Kaypak ve Binay, 2016: 93).

Herhangi bir ülke veya toplum kapasitesini aşan göç akınlarına maruz kaldığında ülkelerin siyasi, toplumsal ve kültürel yapısı hızla değişime uğramaya başlamaktadır. Bu durum ise toplumun genelinde göçmenlere yönelik yabancı korkusunun başlamasına, göçmenlerin kendilerinden uzaklaştırılmasına ve etnik kimliklere yönelik şiddet eylemlerin yaşanmasına yol açabilmektedir (Deniz, 2014: 177). Aslında göçmenlere yönelik gerçekleşen tehditlerin esasında; düzensiz göçmenlerin yerleşik nüfusun işsizlik oranlarını artırmaları, doğurgan olmaları sebebiyle sosyal sistemi olumsuz şekilde etkilemeleri ve milli kimlik kapsamında tehdit olarak kabul edilmeleri bulunmaktadır (Özekmekçi, 2010: 44). Göç akınlarına maruz kalan toplumlar farklı kültürel normlar veya davranışlar ile karşılaştıklarında göçmenleri kabul etmeme veya dışlama şeklinde reaksiyonlar gösterebilmektedir. Bu tepkinin temelinde, kültürel çatışmanın meydana getirdiği tedirginlikler yer almaktadır. Bourse'a (2009: 25) göre göçmenlere uygulanan dışlanmanın kökeninde, kendi kültürlerine yabancı gelen veya tehdit olarak görülen giyim tarzları, yemek alışkanlıkları, inanç usulleri, konuşulan diller gibi algılanan farklılıklar bulunmaktadır. Yaşanan dışlanma mekanizmaları irdelendiğinde, Bourdieu'nun habitus kavramı çerçevesinde düzensiz göçmenlerin kaynak ülkelerinde veya toplumlarında sürdürdükleri yaşam tarzlarını farklı yaşam alanına geçirdiğinde çeşitli sorunlar ile karşılaştığı söylenebilir (Diker ve Karan, 2021: 284). Düzensiz göçmenlerin kendi habituslarını hedef ülkelerde de sürdürmesi veya devam ettirme gayretleri yerleşik bireyler tarafından tehdit olarak kabul edilmeye başlanmaktadır. Diker ve Karan tarafından Ankara'da yapılan saha çalışmasında, düzensiz göçmenler ile yerleşik bireyler arasında yaşanan yerel gerginliklerin iki toplum arasındaki dil farklılığından kaynaklandığı tespit edilmiştir (2021: 316). Çağlar Deniz, Ekinci ve Banu Hülür tarafından yapılan araştırmada da özellikle geçici koruma altında bulunan Suriyeliler ile

Türk vatandaşları arasındaki sosyal dışlanmanın, aynı dini inançlar mevcut olmasına rağmen farklı dil ve kültür normlarından kaynaklandığı saptanmıştır (2016: 27).

Etnik kimliklerin çok çeşitli olduğu toplumlardaki kültürel normların birbirinden çok farklı olması nedeniyle toplum genelinde sosyo-kültürel entegrasyon seviyesi daha düşük olarak gerçekleşmektedir. Etnik heterojenliğin hâkim olduğu topluluklarda, toplumun hâkim bireylerinde suç korkusunun artmasına da yol açabilmektedir. Aslında göç akınları nedeniyle oluşan etnik kimlik çeşitliliğinin suç davranışları kapsamında tek başına bir etken olmamakla beraber ciddi bir risk faktörü olduğu vurgulanmaktadır (Vurucu, 2020: 505). Diğer taraftan, göçmenlerin kendi ülkelerinde uygulanan yasal mevzuat ile yaşamaya başladıkları yeni ülkelerin mevzuatı arasındaki farklılıklar da suç oranları açısından önemli bir etken olarak kabul edilebilir. Düzensiz göçmenlerin kendi kültürel davranışlarını sürdürme ısrarları, davranışlarının yeni toplumlarında suç davranışı olarak algılanmasına yol açabilmektedir. Bu durum, yerleşik bireylerin suç korkusunu artırabilmektedir. Örneğin, düzensiz göçmenlerin kendi ülkelerindeki aile içi şiddet eylemleri yasal anlamda suç olarak değerlendirilmediği halde göç edilen ülkelere bu tür davranışların varlığı ev sahibi ülke tarafından cezai yaptırımların uygulanmasını gerektirebilmektedir. Yeager, kültür davranışlarıyla beraber değerlendirilmesi gereken kadının toplum içindeki konumu, uyuşturucu madde kullanımı, fuhuş, şiddet ve ekonomik temelli suçlara olan bakış açıları vb. konuların göç edilen toplumlarda farklı algılanması sonucunda düzensiz göçmenlere yönelik algı ve tutumların oluşmasında etken olduğunu vurgulamaktadır (1996: 58). Orhan ve Gündoğar, Suriye kökenli bireyler arasında resmi nikah miktarının çok düşük olmasına rağmen dini nikah oranının çok yüksek olduğunu ifade etmektedir (2015: 16). Bu tespit, göçmenler ile yerleşik bireyler arasındaki kültürel farklılıkların önemli bir göstergesi olarak değerlendirilmelidir. Kızmaz da Türkiye’de yaşayan göçmen grupların boşanma, evlilik, fuhuş ve uyuşturucu madde kullanım konularındaki yaşam tarzlarının, suça eğilimli olduğuna ilişkin bir algının oluşmasına yardımcı olduğunu vurgulamaktadır (2018: 574). Bununla beraber, suç olgusu ile kültürel davranışlar arasında yakın bir ilişki olduğu yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir (Tozar, 2001: 48; Cozens, 2002: 129; Sezal, 2003: 155). Kültürel farklılıkların genele yansıyan bir güvensiz ortamın oluşmasına yardımcı olduğu ve homojen bir sosyo-kültürel yapının suç verilerini azalttığı ileri sürülmektedir (Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2005: 295).

Bu kapsamda, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin ve düzensiz göçmenlerin kültürel davranışları ile suç verileri arasında yakın bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Erdoğan ve Ünver tarafından yürütülen araştırmada, kültür davranışları arasındaki farklılığa vurgu yapan, ötekileştiren ve Suriyelilerin varlığını “sorun” olarak ifade eden yerleşik birey miktarının son derece yüksek olduğu ve “Suriyeli kardeşlerimiz” yaklaşımının da toplumda çok yaygın olmadığı bulgularına ulaşılmıştır (2015: 20). Aynı araştırmada; katılımcıların %62,3’nün “Suriyeli sığınmacılar bulundukları yerlerde şiddet, hırsızlık, kaçakçılık ve fuhuş gibi suçlara bulaşarak toplumsal ahlak ve huzuru bozmaktadır.” ifadesini desteklediği tespit edilmiştir. Bununla beraber, katılımcılar tarafından aile ve evlilik yaşı konularının da uyumsuzluğun önemli bir nedeni olarak görüldüğü saptanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi’nin (HÜGO) 2014 yılında yaptığı “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum araştırması” adlı çalışmada, Türk toplumunun Suriye uyruklu göçmenlere yönelik tutumları hakkında önemli veriler sağlamaktadır. Saha çalışması Gaziantep, Kilis, Hatay gibi sınır illerinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmada; Suriyeliler ile Türk vatandaşları arasında kültürel davranışlarda ciddi farklılıkların olduğu, Suriyelilerin Türk ekonomisine ciddi yük getirdiği ve işsizliğin önemli bir nedeni olarak kabul edildiği, Suriye kökenli bireylerin; hırsızlık, fuhuş, gasp, kamu malına zarar verme vb. suçlarını işleme oranının yerleşik bireylerin suç oranlarından daha düşük gerçekleştiği tespit edilmesine rağmen suçluluğun ve ekonomik krizlerin başat nedeni kapsamında Suriyelilerin görüldüğü bulgularına ulaşılmıştır (HÜGO, 2014: 3-8). Bu geniş kapsamlı araştırmada elde edilen sonuçlar, yerleşik bireyler ile Suriyeliler arasındaki kültürel farklılıkların göçmenlere yönelik olumsuz tutum ve algıların oluşmasında önemli bir katkı sağladığını göstermektedir. Bununla beraber, düzensiz göçmenler arasında çoğunluğu oluşturan Afgan kökenli bireylere yönelik olumsuz tutum ve algıların temelinde de kültürel davranışlar arasındaki farklılıklar bulunmaktadır. Türkiye’ye yoğunlukla göç eden ve düzensiz göçmenlerin önemli bir bölümünü oluşturan Afgan kökenli bireylerin sahip olduğu kültürel davranışları ile Türk yerleşiklerin kültürel normları arasında önemli çatışmaların olduğu değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, Afgan kökenli düzensiz göçmenlerin geldiği Afganistan’da yaygın olan ve Türk kültürü ile evrensel değerlere aykırılık teşkil ettiği düşünülen kültürel davranışların incelenmesinin düzensiz göç ile suç

olguları arasındaki ilişkinin anlaşılması bağlamında daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Şiddet kültürünün egemen olduğu Afganistan’da toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik yaygın olarak bulunmaktadır. Afganistan’da tarih boyunca coğrafi şartların etkisiyle gelişen ve evrensel değerlere aykırılık teşkil eden bacha bazi geleneği bulunmaktadır (Jones, 2015: 63). Bacha bazi kültürü, birçok Afgan bireyin günlük yaşamında yüzleşmek zorunda kaldığı kültürel bir norm özelliği taşımaktadır. Afgan toplumunun bazı önde gelen ve güçlü kesimleri, modern tabirle pedofili olarak ifade edilebilecek yetişkin erkek-erkek çocuk cinsel sömürsünü kişisel eğlence olarak uzun süredir devam ettirmektedir. Yerel Dari dilinde “bacheh-baazi” çocuklarla oynamak (cinsel oyuncak olarak) anlamına gelirken, Peştun dilinde bacha bazi basit anlamda bir erkek çocukla cinsel olarak eğlenmektir. Bu uygulamada, ergenlik öncesi erkek bedeni genellikle güçlü bir toplumsal konuma sahip olan başka bir erkek yetişkinin cinsel tatmini için bir araç kapsamında kullanılmaktadır (Jones, 2015: 66). Bacha bazi geleneği, 10-18 yaş aralığında bulunan çocuk ve ergenlerin sistematik bir şekilde cinsel anlamda tacizini, tecavüzünü ve köleleştirilmesini içerecek şekilde uygulanmaktadır. Bu genç çocuklar genel itibarıyla iyi görünümündedir. Bacha bazi’nin uygulandığı alanlar “düğün eğlencesi” olarak ifade edilmektedir. Ancak düğünde gelin ve damat yoktur ve herhangi bir kadının varlığı da bulunmamaktadır. Bacha bazi olan çocuklara kadınsı kıyafetler giydirilmekte, ayak bileklerine ziller bağlanmakta ve göğüs bölgelerine yapay göğüs takılmaktadır. Bu şekilde giyindirilen çocuklar erkeklerin önünde dans ettirilmektedir. Ancak düğün bittikten sonra genellikle en yüksek teklifi verene satılmaktadır. Satın alan erkek tarafından da cinsel olarak sömürülmektedir (Nallu, 2018: 7). Aslında bu tür eğlencelerin tecavüz veya cinsel saldırıya uğrayan genç erkeklerin cinsel sömürüsü için bir araç kapsamında düzenlendiğini değerlendirmek gerekir.

18’inci yüzyıldan bu yana Afganistan’da hüküm süren hanlıklar döneminden beri sıklıkla bacha bazi geleneği bir kültürel norm olarak yer almıştır. 20’nci yüzyılın belirli bir döneminde kesin kurallar konmasına rağmen halk arasında gelenek uygulanmaya devam etmiştir. 1980’li yıllardan beri günümüze kadar varlığını sürdüren gelenek, kaos ve karmaşa nedeniyle özellikle polis, asker ve belirli bir gücü elinde bulunduran güçlü bireyler arasında daha da gelişme ortamı bulmuştur. Sadece Taliban döneminde yer altına girmiş ve gizlice sürdürülmüştür. Diğer taraftan hiçbir kesimden tepki gösterilmemesi,

Afganistan'daki dengesiz güç oluşumları ile Afgan Silahlı Kuvvetleri üyelerinin istediklerini yapmalarını mümkün hale getirmiştir (Everett, 2015a: 11). 2001-2021 yılları arasında bacha bazi uygulaması daha yaygın hale gelmiş ve ülke genelinde daha geniş bir kitleye ulaşmıştır. İslamiyet'in yoğun ve katı bir şekilde yaşandığı Afganistan'da, Taliban dönemi hariç 2021 yılına kadar olan dönemde bir veya daha fazla "chai oğlanını", hizmetçilik ve cinsel zevk için elde bulundurulması, sosyal statü, güç ve erkekliğin bir göstergesi olarak kabul edilmiştir (Gohir, 2010: 9; Mondloch, 2013: 13; Chopra, 2016). Bu kapsamda, 2001 yılından bu yana çok fazla miktarda erkek çocuk kaçırılmış, tecavüze uğramış ve cinsel ticarete maruz kalmıştır (Jones, 2015: 67). Bu anlayışın varlığı da geleneğin günümüze kadar yaygın bir şekilde devam etmesindeki en temel etkindir (Mondloch, 2013: b3).

Bourdieu'nun (2001) vurguladığı üzere beden bir fiziksel sermaye biçimi olarak kabul edildiğinde, bacha bazi en güzel örneği olarak verilebilir. Bacha bazi kültürel normu daha çok sosyal açıdan elit kesime ait olup kırsal kesimden yaşayanların kendilerine sunduğu bir gelenek olarak algılamak gerekir. Qobil (2019), kadınların ev dışında çalışmasına izin verilmediğini, erkeklerin evin geçimini sağlayan tek birey olduğunu ve yoksulluğun genele yayıldığını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, erkek çocukların da küçük yaşlardan itibaren ailelerinin geçimini sağlamak zorunda olduğunu ileri sürmektedir. Bu durum, ailelerin küçük erkek çocuklarını bacha bazi çerçevesinde sosyal elit kesime para karşılığında satılmasını sağlamaktadır. Mondloch da "Afganistan'ın kırsal kesimindeki çok sayıda çocuğu olan aileler, ailevi prestij ve parasal kazanç elde etmek için cinsel sonuçların tamamen farkında olarak genellikle bir savaş ağasına veya hükümet yetkilisine (chai boy veya çırak uygulaması altında) bir erkek çocuk verirler." şeklinde tespit yapmaktadır (2013: b8). Mülkiyetçi bir anlayışla değerlendirilmesi gereken konu, tedarik zincirindeki bir üründür. Bacha bazi durumundaki erkek çocuk cinsel kölelik ve hizmetkârlık yaşamına dahil edildiğinde, sahibi onun üzerinde tam bir mülkiyet ve egemenliğini sürdürmektedir. Bu mülkiyet hakkı nedeniyle erkek çocuk, sahibinin kaprislerine ve fantezilerine bağlı olarak alınır, satılır ve takas edilir (Gouhari, 2018; Nallu, 2018: 7). Çocuğun benliğini tamamen ortadan kaldıran bu gelenek, toplumun geneli tarafından kültürel davranış olarak kabul edilir ve onaylanır (Najibullah, 2021). Yoksul ve güçlü aileler arasındaki karşılıklı ilişki toplum tarafından her daim motive edilir. Bu şekilde, kültürel açıdan erkek çocuğun eğlence amaçlı alışverişi meşrulaştırılmış olmaktadır (Qobil, 2019). Bu kültürel davranış

şekli, şiddet ve cinsel eylemler içermesine rağmen toplumun geneli tarafından kabul görmekte ve normalleştirilmektedir (Gouhari, 2018). Bu şekilde kabul gören kültürel norm nesilden nesile aktarılmaktadır.

Bacha bazi geleneği, Afganistan'ın güney ve doğusunda bulunan kırsal Peştun bölgesinde ve kuzey kırsalındaki etnik Tacikler arasında yaygın olarak uygulanmaktadır. Ancak bu bölgede yaşayanlar tarafından bacha bazi geleneğinin İslam dışı olmadığı veya eşcinsel bir eğilim taşımadığı ifade edilmektedir. Bacha bazi durumundaki erkek çocuğa âşık olunmadığı takdirde cinsel eylemin kınanacak bir durum olmadığı ve bir kadını kirletmekten çok daha etik olduğu ileri sürülmektedir (Mondloch, 2013: b3). Bu gelenekteki esas, güç ve otorite sahibi yaşlı bir erkek ile erkek çocuk arasındaki cinsel ilişkidir. Başka bir deyişle, baskın erkek her zaman penetrasyon yapan taraftır, otoriteden yoksun erkek ise penetrasyona maruz kalan taraftır (Prey ve Spears, 2021: 8). Ancak Mondloch'un ifade ettiği üzere bu ilişki eşcinsel anlamda kabul edilmemektedir. Bu inancın oluşmasında, Afganistan genelinde eşcinsel kimliğinin tam olarak belirlenmemesi ve tanımlanmamasının katkıları bulunmaktadır. Bu nedenle bir erkeğin hem evli olması hem de bacha bazi kapsamında erkek çocukla beraber olması normal bir norm olarak kabul edilmektedir. Afganistan'da kullanımı çok yaygın olan “Eş çocuk yapmak içindir, bacha ise zevk için” ifadesi mevcut durumu çok iyi yansıtmaktadır (Everett, 2015: 10; Jones 2015: 65).

Afganistan'daki evli kadınların da fazla bir seçeneği olmadığından bu durumu kabul etmek zorunda kalmışlardır. Bacha bazi durumundaki erkek çocuklar ailenin bir üyesi olarak görülmektedir (Dunne, 1998: 9; Everett, 2015: 10). Aslında toplum genelinde oluşan mevcut durum, toplumu çatışmalardan korumakta ve aile yapılarının devamını sağlamaktadır. Erkeklerin kadınlara ulaşamaması nedeniyle erkek çocukları kendi cinsel ihtiyaçları kapsamında kullanması, kültürel norm vasıtasıyla toplum genelinde geçerli bir davranış olarak kabul edilmesini sağlamaktadır (Fisher ve Shay, 2009: 432). Bedi, Afganistan'ın güneyinde bulunan Peştun bölgesinde yaşayan aşiretler arasında çok yaygın olan bacha bazi geleneği kapsamında, toplam yetişkin erkek nüfusunun neredeyse yarısının erkek çocuk peşinde koştuğunu vurgulamaktadır (2021: 3). Yapılan bir araştırmada da Afganistan'ın güneyindeki Peştun aşiret bölgelerine mensup erkeklerin %50'sinin bacha bazi veya chai boy şeklinde erkek çocuk sevgilisi olduğu saptanmıştır (Mondloch, 2013: b-6).

Diğer taraftan, toplum genelinde geleneğin şekillenmesinde ve yerleşmesinde ticaret sektörünün önemi çok büyük olduğu söylenebilir. Bacha bazi'ye ulaşamayan kesimler ise elektronik ortamda bulunan CD-DVD kasetleri satın alarak kendi cinsel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Taliban yönetimi Afganistan'ı ele geçirinceye kadar Kabil'de ve diğer büyük Afgan kentlerinde, bacha baziyi içeren CD ve DVD kasetleri tezgahlarda ve el arabalarında yaygın olarak satılmıştır (Bedi, 2021: 3).

Bununla birlikte, bacha bazi durumundaki erkek çocuklar yetişkinliğe eriştiklerinde (18-19 yaşları arasında) serbest bırakılmaktadır. Serbest bırakılanlar teorik olarak normal bir yaşam döngüsüne devam edebilir, bir kadınla evlenebilir ve erkek statülerini tekrar kazanabilir. Ancak, birçok bacha bazi durumunda olan erkek birey normal yaşam döngüsüne dönmekte zorlanmaktadır. Kendileri toplum içinde soyutlanmış bir biçimde yaşamaya devam etmektedirler (Ibrahimi, 2007).

Diğer taraftan, ülke genelinde yaygın bir kültürel norm olan bacha bazi uygulaması 2017 yılında insan ticareti ve kaçakçılıkla mücadele mevzuatı kapsamına alınıp hüküm altına alınmıştır. İlgili hüküm, “failler... yedi yıla kadar hapis cezasına çarptırılabilirken, 12 yaşın altında birden fazla erkek çocuğu tutanlar ömür boyu hapis cezasına çarptırılabilir.” şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca fail veya faillerin Afgan ulusal güvenlik güçlerinden biri olması halinde on beş yıla kadar hapis cezası verilebileceği şeklinde hüküm de bulunmaktadır. Ancak yasal mevzuat düzenlenmesine rağmen yasanın nasıl uygulanacağı ve hangi mahkeme tarafından yargılamanın yapılacağı konuları belirlenmemiştir. Bu durum, geleneğin halen devam etmesine imkân tanımaktadır (Badinelli, 2019: 3). Basit olarak ifade edilen bu geleneğin hâkim olduğu bölgelerden gelen düzensiz göçmenler, çok farklı kültürel normlar ve yasalar ile karşılaştıklarında kültürel çatışma yaşamakta ve kendi normlarını yaşamakta ısrarcı olmaları halinde hakim kültür ve yasal mevzuata aykırı sapkın ve suç teşkil eden davranışlarda bulunabilmektedirler. Kültürel normlar ile suç davranışları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, Türkiye'ye gelen Afgan kökenli düzensiz göçmenlerin suç işleme davranışlarının temelinde bacha bazi türü geleneklerin ve geleneğe bağlı oluşan davranış şekillerinin etkisinin çok önemli olduğu düşünülmektedir. Bulgular ve tartışma bölümünde ayrıntılı olarak açıklanacak olan suç verilerini ve suç davranışlarının nedenlerini bu kapsamda değerlendirmek faydalı olacaktır.

2.3.3. Ekonomik faktörler

Farklı ülkelere veya toplumlara göç eden düzensiz göçmenlerin istihdam piyasasına erişiminde yaşadıkları sorunlar, sosyal ve finansal problemlerin içeriği, boyutu ve şiddeti suç davranışları üzerinde etkin olabilmekte ve suç verileri üzerindeki olumsuz etkisini artırabilmektedir (Güçlüten ve Cereci, 2021: 26). Aslında ekonomik nedenler ile suç arasındaki ilişki, göçmenlerin yerinden edilmesinin temel nedenlerine göre de ifade edilebilir. Öncelikle 20'nci yüzyılın son dönemlerinde meydana gelen siyasal istikrarsızlıklar, yaşanan kaos ve kargaşa ortamlarının etkisini hissettirmesi ve çatışmaların yoğun geçmesi göç hareketlerinin artmasını sağlamıştır. Diğer taraftan, kendi ülkelerinde meydana gelen finansal yetersizlikler nedeniyle göç eden birçok birey veya gruplar bulunmaktadır (Nurdoğan, Dur ve Öztürk, 2017: 221). Diğer bir ifadeyle, kaynak ülkelerdeki ekonomik istikrarsızlıklar ile yetersizliklerin devam etmesi göç hareketlerinin devamını geleceğini göstermektedir. Düzensiz göçmenlerin yeni göç ettikleri ülkelerde, entegrasyon safhası tamamlanıncaya kadar olan süreçte ekonomik yetersizlikler yaşadığı ve suç davranışlarına eğilim gösterdikleri ifade edilmektedir (Çapar Parsıloğlu ve diğer., 2022: 1723). Kızmaz, düzensiz göçmenlerin istihdam piyasasına girişte yaşayacağı sorunların suç davranışlarına yöneliminde önemli bir etken olduğunu vurgulamaktadır (2018: 564). Düzensiz göçmenlerin yerleşik bireylere göre daha düşük ücret ile çalıştırılmasının suç eğiliminde önemli bir faktör olduğu ifade edilmektedir (Güçlüten ve Cereci, 2021: 27). Kazanılan ücretin aile bireylerini geçindirmeye yetmemesi, ailedeki yetişkin erkeklerin ekonomik temelli suçlar işlemesine yol açabilmektedir. Bununla birlikte ekonomik katılımın yeterli olmaması ve işsizlik oranlarının yüksek olması, genç düzensiz göçmenlerin belirli bir bölümünün farklı suç yapılanmalarına katılımını sağlayabilmektedir (Borjas, Grogger ve Hanson, 2011: 3). Özellikle topluma karşı düşmanlığı ve şiddeti temel alan din temelli örgütlere katılım öne çıkmaktadır (Touraine, 2000: 261).

Suç davranışlarını etkileyen temel etkenlerden biri ekonomik değişkenlerdir (Çubukçu, 2000: 6; Sezal, 2003: 160). Cozens (2002: 135), sosyo-ekonomik koşulların suçluluk eğilimini etkileyen nedenlerden biri olduğunu vurgulamaktadır. Ekonomik yapıdaki sorunlar veya istikrarsızlıklar suç verilerini artıran önemli bir etkidir (Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2005: 297). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde meydana gelen ekonomik yapıdaki değişiklikler suçluluk eğilimini artırmaktadır (Ergun ve

Yirmibeşoğlu, 2005: 295). Bununla birlikte, işsizlik oranları da suç verilerini anlamlı bir şekilde etkilemektedir (Ackerman, 1998: 372; Çubukçu, 2000: 2; Wang ve Minori, 2002: 435; Gruenewald ve ark., 2006: 666). Sezal (2003: 160), işsizlik oranının yüksek olduğu ülkelerde hırsız ve yankesicilik suçları başta olmak üzere malvarlığına karşı işlenen suç miktarlarının arttığını belirtmektedir. Rondeau ve ark. tarafından yapılan araştırmada, işsiz erkeklerin daha çok suç işlediği tespit edilmiştir (2005: 86). Bu kapsamda yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde, yeni bir ülkeye göç eden düzensiz göçmenlerin ilk etapta karşılaştıkları ekonomik dezavantajlar, yapılan işin karşılığının tam ödenmemesi, kayıt dışı istihdam ve cinsiyet ayrımcılıkların öne çıkması gibi sorunların suç eğilimini artıran faktörler olduğu düşünülmektedir.

Özellikle Türkiye’ye kitlesel göç hareketleri kapsamında gelen ve geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin yaşamlarını devam ettirmek zorunda olmalarından dolayı yasal mevzuat çerçevesinde çalışmalarının gerekliliği ve uyum sürecinin başarılı bir şekilde devamı amacıyla 15 Ocak 2016 tarihinde “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” yayımlanmıştır. Yönetmelik ile istihdamın yönelik yasal mevzuatın çerçevesi oluşturulmuştur. Yönetmeliğe göre, 6 ay ikamet etme şartıyla çalışmak isteyen göçmenlere Çalışma Genel Müdürlüğü’ne iş başvurusunda bulunabilme imkânı verilmiştir. Yapılan başvurular ilgili bakanlık tarafından değerlendirilerek belirli bir kota kapsamında çalışma izni verilmektedir. Yönetmeliğin ilgili maddesi:

“Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı üzerinden sektör ve illere göre açık iş ve işe yerleştirmeler dikkate alınarak Bakanlıkça, geçici koruma sağlanan yabancı istihdamı kotası değişen oranlarda uygulanabilir. Üçüncü fıkra hükmü saklı kalmak üzere, çalışma iznine başvuru alan işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçemez. Toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancıya çalışmasına izin verilebilir.” şeklinde düzenlenmiştir (Resmî Gazete, 15.01.2016).

Suriye kökenli bireylerin yoğun şekilde Türkiye’ye yönelik göç süreci istihdam yapısında önemli değişimlere yol açmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 2017 yılındaki verilerine göre Suriyeli göçmenlerin %87’si istihdam piyasasında kendilerine iş

bulmuştur (Uluslararası Çalışma Örgütü, 2017). 2019 yılında yayımlanan resmi çalışma verilerine göre, çalışma izni verilen Suriyeli sayısı 63.789⁹ olarak gerçekleşmiştir. Erdoğan'ın 2019 yılındaki çalışmasına göre Türkiye'de bir milyona yakın çalışan Suriyeli göçmen bulunmaktadır (2019: 90). Her iki veri karşılaştırıldığında, Suriyelilerin önemli bir bölümünün kayıt dışı çalıştığı ve herhangi bir yasal güvencesi olmadan kendilerine iş bulduğu tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni, Türk işverenlerin yevmiye yöntemiyle çalışan Suriyelileri ucuz işgücü olarak görmesidir (Salmaşur ve Şahin, 2020: 97). Yaşamlarını sürdürmek için her türlü işte çalışmak zorunda kalan göçmenler, düşük ücretler bağlamında işverenler açısından cazip bir özelliğe sahiptir (Cığerci, 2012: 124). Aynı zamanda kayıt dışı çalıştırılmaları işverenlerin giderlerini düşürmektedir. Yerleşik bireyler de Türkiye'deki işsizliğin nedeninin Suriyelilerin ucuz işgücü olarak tercih edilmesi olduğunu düşünmektedir. Diğer taraftan Suriyelilerin yoğun bulunduğu sınır illerinde, kendi işini kaybeden yerleşik bireylerin işini kaybetme nedeni olarak Suriyelileri kabul etmesi yönünde güçlü bir ön yargı oluşmuş durumdadır. Ön yargı, Suriyeliler ile yerleşik bireyler arasında gerginlikler oluşmasına ve toplumsal çatışma riskinin artmasına yol açmaktadır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016: 9; Salmaşur ve Şahin, 2020: 98). Özellikle Suriyelilerin kayıt dışı olarak çalıştırılması, emeklerine karşılık düşük ücret verilmesi, Suriyeliler ile yerleşik bireylerin sahip olduğu işletmeler arasındaki adil olmayan uygulamalar vb. unsurların toplumsal çatışma riskini artırdığı ve suç oranlarını olumlu yönde etkilediği ileri sürülmektedir (Sayın ve diğer., 2016: 8).

Suriyelilerin nitelikli çoğunluğu büyükşehirlerde yaşamaktadır. Özellikle ekonomik yapıda meydana gelen olumsuzluklar kent yaşamının sosyal yapısında birçok sorunlara yol açmıştır. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin kalış sürelerinin uzamasıyla Türk toplumu ile uyum sorunları meydana gelmiş ve sosyal çatışmaların riskini artırmaya başlamıştır (Koç ve Ekmekçi Türk, 2020). Suriye kökenli göçmenler kapsamında birbirinden farklı değişkenler kullanılarak yapılan saha çalışmalarında ekonomik etkenler öne çıkmıştır. Özellikle geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin devletten hak etmediği şekilde yardım alması, istihdamda kendilerine pozitif ayrımcılık yapılması ve kendilerinin ucuz iş gücü olarak görülmesi nedeniyle yerleşik bireylerin işsizlik oranlarını artırdığına ilişkin toplum genelinde meydana gelen algı ve ön yargı

⁹ İlgili yönetmeliğin yayınlanmasını müteakip gerekli şartları taşıyan göçmenlere çalışma izni verilmiştir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 2021 yılında açıklanan resmi rakamlara göre ise 91.500 Suriye kökenli göçmenin çalışma izni bulunmaktadır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2021: 16).

sosyal çatışma risklerinin belirleyicileri durumundadır (Memiş, 2015: 110; Erdoğan ve Ünver, 2015: 26; Orhan ve Gündoğar, 2015: 19; Taştan ve diğer., 2017: 10). Bunun yanında Suriyelilerin sosyal ve ekonomik hayattaki dezavantajları, hızlı nüfus çoğalması, ailelerin parçalanmaya başlaması ve şehirlerdeki çarpık toplumsal düzen sosyal kontrol ve denetim mekanizmalarının gücünü kaybetmesine neden olmaktadır. Bu durum, sosyal düzensizliğin bir sonucu olarak geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ile düzensiz göçmenlerin suç davranışlarına daha fazla eğilimli olmasına yol açmaktadır (Vurucu, 2020: 505).

Düzensiz göç hareketlerinin toplum genelinde meydana getirdiği etkiler irdelendiğinde, ekonomi değişkenin çok önemli bir payı olduğu ifade edilebilir. Özellikle Suriye kökenlilerinin sayıca çok fazla olmaları nedeniyle sosyal ve ekonomik dezavantajları daha ön plana çıkmıştır. Bu kapsamda, yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla çalışma izinlerinin düzenlenmesine ilişkin yasal mevzuat çıkarılmıştır. Ancak ucuz işgücü olarak görülmeleri nedeniyle işverenler tarafından öncelikle tercih edilmektedir. Yapılan bu tercihin, sosyal ve ekonomik yapı üzerinde olumsuz sonuçlar meydana getirdiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda yapılan saha çalışmaları ile araştırmalardan bahsetmenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

Suriyelilerin şehirlere göre dağılımı ve nüfusa oranları incelendiğinde, sınır illerinde yoğunlaşma olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda, istihdam piyasasının en çok olumsuz etkilendiği şehirler de sınır illeri olmuştur. Nüfusuna oranla en fazla Suriyeli Kilis'te yaşamaktadır. Kilis, nüfusunun yaklaşık %46'sı kadar Suriyeli barındırmaktadır. Müteakiben Hatay yer almaktadır. Hatay'da Suriyelilerin mevcut nüfusa oranı %25,19'dur. Nüfusunun %10'undan fazla Suriyeli barındıran diğer şehirler ise, Şanlıurfa (%22,10), Gaziantep (%16,89) ve Mardin'dir (%12) (Duruel, 2017: 213). Bu oranlar göz önünde bulundurulduğunda, bölge halkının çok fazla etkilendiği ve Suriyelilere yönelik olumsuz bir tavır takındığı yapılan araştırmalarda ortaya çıkmıştır. Erdoğan (2015: 25) tarafından yapılan araştırmada, Türk halkının %56,1'inin "Suriyeliler işlerimizi elimizden almaktadırlar." önermesine olumlu yaklaştığı tespit edilmiştir. Bölge illerinde ise bu oran daha yüksek çıkarak %68,9 şeklinde gerçekleşmiştir. German Marshall Fund tarafından yürütülen bir araştırmada, Türkiye'deki katılımcıların %70'inin "Göçmenler, yerel halkın iş imkanlarını engellemektedir." önermesine olumlu görüş bildirdiği tespit edilmiştir (Kirişçi, 2014: 29).

Geçici koruma altında bulunan Suriyeliler, ilk etapta sınır illerinde bulunan geçici barınma merkezlerine yerleştirilmiş ve müteakiben sayıların çok olması nedeniyle belirli kriterler dahilinde Türkiye'nin çeşitli illerine ikamet amaçlı gönderilmiştir. Ancak önemli bir bölümü, kültürlerine yakın hissettiği sınır illerinde ikamet etmeye devam etmiştir. Bu çerçevede sınır illerinde yapılan araştırmalardan bahsetmek gerekir. Kilis'te yapılan bir araştırmada, örneklemin %86'sının (yerleşik bireyler dahil 400 kişi) "Suriyeliler işsizliği artırıyor" önermesine olumlu görüş bildirdiği tespit edilmiştir (Memiş, 2015: 108). Cengiz (2015: 115) tarafından Kilis'e göç eden Suriyeli bireyler ile ilgili olarak yerleşik bireylerin algı ve tutumlarına ilişkin yapılan araştırmada, vatandaşların %56,3'ü Suriyelilerin Kilis ekonomisini olumsuz etkilediğini beyan etmiştir. Aynı araştırmada, yerleşik bireylerin %62'si Suriyeli bir komşusu olmasını istemediğini, %67,2'si de Suriyelilere güven duymadığını ifade etmiştir. Gaziantep'te yapılan bir saha çalışmasında; Suriyelilerin aşırı gürültü yaptıkları, sokak ve ev yaşamında giyimlerinin Türk kültürüne uygun olmadığı yönünde bölge halkının şikayetleri olduğu saptanmıştır (Yücebaş, 2015: 46). Geniş ölçekli yapılan bir araştırmada; Şanlıurfa'da vatandaşların %86'sının, Gaziantep'te %84'ünün, Hatay'da %78'inin, Kilis'te %54'ünün istihdama yönelik ücretlerin düşmesinden Suriyelileri sorumlu olduğunu düşündüğü belirlenmiştir. Aynı şehirlerdeki gıda fiyatlarında yaşanan artıştan Suriyelileri sorumlu olduğunu düşünenlerin miktarı Şanlıurfa'da %63, Gaziantep'te %70, Hatay'da %66, Kilis'te %74 olarak gerçekleşmiştir. Bunun yanında, kira fiyatlarının piyasa şartlarına göre çok yüksek olmasının sebebi olarak Suriyelileri gören yerleşiklerin oranı Şanlıurfa'da %99, Gaziantep'te %97, Hatay'da %100, Kilis'te %89 şeklinde tespit edilmiştir (Demir, 2015: 17). Yapılan diğer bir araştırmada ise Suriye kökenli çalışanların iş yerinde verimliliği ve üretkenliği düşürdüğü, dil ve kültürel davranış farklılıkları nedeniyle sosyal uyum problemlerin meydana geldiği ve bunun da çalışma ortamını olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır (Siverekli ve Ertuğrul, 2016: 507). Aynı çalışma dahilinde, yerleşik çalışanların büyük bir çoğunluğu Suriyeli çalışanların Türkiye genelindeki istihdam piyasasını olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Aslında yapılan tüm bu araştırmaların ortak noktası, Türkiye genelinde meydana gelen ekonomik olumsuzlukların sorumlusu olarak kontrolsüz biçimde gelen ve yönetimi konusunda sorunlar yaşanan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin görülmesidir. Bu durumun da yerleşik bireyler ile Suriyeliler arasında meydana gelen veya gelebilecek sosyal çatışmaların riskini artırdığı düşünülmektedir.

Diğer taraftan sınır illerinden farklı olarak Mersin şehrinde de yaşayan Suriyelilerin neden olduğu sorunlara ilişkin yapılan bir saha çalışmasında, Mersin’de gerçekleşen işsizlik miktarının, Türkiye geneline oranla biraz daha fazla olduğu saptanmıştır (Karaca ve Doğan, 2014: 35). Bununla birlikte, Mersin’de gerçekleşen işsizlik oranlarının tek sorumlusu olarak Suriye kökenlilerin gösterilemeyeceği ancak sosyal huzur ortamını bozma riski ile karşı karşıya olduğu vurgulanmaktadır (Orhan ve Gündoğar, 2015: 33). Adana’da yapılan bir araştırmada, yerleşik vatandaşların Suriyelilere yönelik ön yargı ve tepkilerinin temelinde; işverenler tarafından düşük ücretle çalıştırıldıkları, kendi işlerini ellerinden aldıkları ve gelirlerini azalttıkları yönündeki güçlü inancın yattığı tespit edilmiştir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 28). Çağlar Deniz ve ark. tarafından yapılan araştırmada ise Suriyeliler başta olmak üzere düzensiz göçmenlerin ekonominin geneline olumsuz bir yük getirdiği fikrinin yüksek oranda desteklendiği saptanmıştır (2016: 24).

Sonuç olarak değerlendirildiğinde, Suriye kökenli bireylerin çoğunlukla bulunduğu illerde işsizlik oranlarını yükselttiği, kayıt dışı istihdamı artırdığı ve iş ücretlerinin düşmesine neden olduğu yönünde yerleşik bireylerin yargıları olduğu belirtilebilir. Araştırma sonuçları çerçevesinde, ekonomik temelli sorunların toplumun huzurunu ve güvenliğini olumsuz olarak etkilediği ve asayiş suç verileri üzerinde olumsuz bir etki yarattığı söylenebilir.

2.3.4. Uyum sürecine ilişkin faktörler

Göç sürecinin başlamasıyla beraber göçmenin yaşamı tamamen değişmeye başlamaktadır. Kendi ülkesindeki gelenekler, değerler, kültürel normlar, kurallar gibi birçok temel unsur, göç edilen ülkeye varınca tamamen değişime uğramaktadır. Bu kapsamda, göçmenlerin uyum sürecinin göç sürecinin başından itibaren başladığı ifade edilebilir. Göç olgusunu, göçmenler nezdinde uyum sürecinin ortaya çıkmasını sağlayan bir toplumsal olgu olarak değerlendirmek gerekir. Özellikle bu süreçte, daha önce hiç tecrübe edilmeyen sorunlarla karşılaşmaktadır. Göçmenler ile yerleşik bireylerin arasında temel kültürel farklılıklar ortaya çıktığında uyum süreci daha da zorlaşmaya başlamaktadır (Deniz ve Etlan, 2009: 482). Göçmenlerin uzun yıllar kendi yaşamlarına temel teşkil eden gelenek ve değerlerden aniden kopmaları veya uzaklaşmaları kolay değildir. Kendi sosyal çevresinden kopan göçmenler; sosyal ilişkilerin çok sınırlı olduğu,

komşuluk ilişkilerinin olmadığı ve kendilerine çok sıcak davranılmadığı bir topluluğa göç ettiklerinde kendilerini kültürel ve psikolojik bir çıkmazın içinde hissetmektedirler (Deniz ve Etlan, 2009: 483). Bu nedenle göç sürecinin başında, yeni bir toplumda kendilerine sosyal ve ekonomik açıdan bir statü elde etmeye çalışan göçmenler kendi kimliklerini oluşturan değerlerini, geleneklerini ve kültürel normlarını yaşatma gayreti içerisinde (Cengiz, 2010: 188).

Bu çerçeveden yola çıkarak öncelikle uyum kavramını ve unsurlarını açıklamak gerekir. Uyum kavramı dil bilimi açısından irdelendiğinde, Fransızca “*intégration*” kelimesinin Türkçeye uyarlanmış hali olan “entegrasyon” anlamında kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, İngilizce “*harmonize*” kelimesinin Türkçedeki karşılığı ise “uyum sağlamak” anlamına gelmektedir (Adıgüzel, 2016: 163). Aslında uyum, herhangi bir topluluktaki yapı unsurlarının birbirini tamamlama süreci olarak ifade edilebilir. Uyum, “göçmenlerin kültürel, sosyal, ekonomik açıdan topluma dâhil edilmesi, aidiyet hissinin geliştirilmesi, farklılıklar ile yaşama inancının oluşturulması” şeklinde tanımlanabilir (Göç ve Uyum Raporu, 2018: 253). Uyum, göç edilen bölgenin beklentileri çerçevesinde yeni bir hayat oluşturma gayreti olarak belirtilebilir (Berry, 1997: 5; Saygın ve Hasta, 2018: 302). Aslında herhangi bir yere göç etmek, yaşamı yeniden oluşturmak ve yeni bir denge sağlamaya çabalamaktır. Eğer birey bu dengeye karşı direndiğinde yaşadığı toplulukta öteki olarak adlandırılmasına yol açmaktadır (Roestenburg, 2013: 1). Karataş ise uyum kavramını, bir bütünleşme ve aynı olmanın ötesinde ilişki kurmak ve sosyal ilişkileri sürdürmek olarak tanımlamaktadır (2003: 25). Ayrıca uyumun, göçmenin toplum tarafından kabul edilmesi ya da toplum tarafından dışlanmasıyla sonuçlanan bir süreç olduğunu ileri sürmektedir. Tekeli (2015: 169) de uyum kavramının, “yeni gelen grubun ekonomik ayrıma uğramadan kendi kültürünü yeniden üretebilmesi” şeklinde tanımlandığını vurgulamaktadır. GİB uyum kavramını, asimilasyon ve entegrasyon ile ilişkilendirilemeyeceğini ifade etmektedir. Uyumun, “göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan süreç” ve “kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmek zorunda kalmadan ev sahibi topluma adapte olmak” olduğu belirtilmektedir (GİB, 2015). GİB bu kapsamda uyum kavramını, “karşılıklılık ve gönüllülük temeline dayanan ve toplumların birbirlerini anlaması temelinde ele alınan bir ahengi” olarak tanımlamaktadır.

Bu anlayıştan yola çıkarak Göç İdaresi Başkanlığı, YUKK 96'ncı maddesi çerçevesinde¹⁰ Uyum ve İletişim Başkanlığını teşkil etmiştir (GİB, 2023). Türkiye’de herhangi bir statüde bulunan tüm göçmenlerin uyum süreçleri ve uyuma ilişkin tüm hususlar bu başkanlık tarafından yürütülmektedir. Geniş anlamda uyum kavramı; bir göçmenin göç ettiği toplulukta karşılaştığı toplumsal, kültürel, finansal ve psikolojik problemleri, yaşanan değişimi, sorunlarla mücadele etme çözümleri ve göç alan devletin göçmenlerin sorunlarına verdiği tepki sonucu oluşturulan politikaları içeren bir süreç olarak ifade edilebilir (Karasu, 2018: 51).

Sosyal uyum kavramı ise daha karmaşıktır ve tanımlanması zordur (Friedkin, 2004: 409; European Commission, 2005: 6; Guay, 2015: 7). Aslında sosyal uyum kavramı daha geniş bir kapsamda ele alınmaktadır. Sosyal uyum; toplumun her türlü sınıf, statü, etnisite, din ve kültürel normlarının farklılıklarından meydana gelen her türlü sorun veya risklerine karşı bireylerin bir arada yaşamasını sağlamaktadır (European Commission, 2005: 70). Göç olgusu kapsamında ise göçmenler ile yerleşik bireyler arasındaki dinamik iletişimin sonucunda sosyal uyumun meydana geldiği ifade edilebilir (Saggar, Somerville, Ford ve Sobolewska, 2012: 18). Sosyal uyum kavramını daha geniş bir çerçevede inceleyen Fielden, devlet tarafından kendi vatandaşlarına sağlanan temel ekonomik hakların göçmenlere tanınması ve sosyal dışlanma ile etnik ayrımcılığa uğramadan kültürler arasında ahengin sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır (2008: 1). Bhugra ve Becker'e göre sosyal uyum kavramı; göçmenlerin kendi kültürel normları, inançları ve ahlak anlayışlarının yerleşik toplumun beklentileriyle uyumu veya uyumsuzluğudur. (2005: 18). Guay, sosyal uyum kapsamına belirli bir çevrede yaşayan bireyler ile gruplar ve bunları yöneten kurumlar arasındaki ilişkileri dahil etmektedir (2015: 7). Aslında toplum içindeki bireyler ve gruplar arasındaki güçlü ve pozitif ilişkiler yüksek bir sosyal uyumun belirtileri olarak kabul edilirken, diğer taraftan parçalanmış ilişkiler ve dışlayıcı tutumlar da düşük bir sosyal uyumun göstergeleri şeklinde

¹⁰ “Genel Müdürlüğün yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan uyumlarını kolaylaştırmak, bağımsız hareket edebilmeleri için bilgi ve beceriler kazandırmak amacı ile kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabileceği” ifadesi yer almaktadır. Yine aynı maddede; “yabancıların, ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerini öğrenebilmeleri için düzenlenen temel kurslara katılabileceği” yer almaktadır. Ayrıca “Yabancılar için bilgilendirici etkinlikler, uzaktan eğitim gibi sistemler Genel Müdürlük tarafından kamu kurum ve kuruluşları ile STK’larla da iş birliği yapılarak yaygınlaştırılır.” şeklinde ifade edilmiştir (YUKK, Md.96).

algılanmaktadır (Lyytinen ve Kullenberg, 2013: 41). Sosyal uyum, göçmenlerin göç edilen toplumdaki temel kültürün belirli özelliklerini özümseyip yeni yaşamlarına dahil etmeleri kapsamında ifade edilmektedir (Berry, 2001: 615). Sosyal uyumu oluşturan unsurlar, toplum içindeki bireyler veya gruplar tarafından hemen özümşenip içselleştirilmemektedir. Sosyal uyumun süreç gerektiren bir özelliği bulunmaktadır. Özellikle göçmenlerin göç ettikleri toplum ile yaşama süresi uzadıkça sosyal uyum seviyesinin de artacağı değerlendirilmektedir (Saygın ve Hasta, 2018: 302).

Yıldırım (2004: 76), bireyin kişisel beklentileri ile yaşadığı toplum arasındaki dengenin sosyal uyum açısından çok önemli olduğunu vurgulamaktadır. Birey farklı bir topluma göç etmeye başladığında ise değişime karşı bir tepki veya uyum göstermeye yönelik sahip olduğu bireysel özellikler ve beklentilerine göre reaksiyon gösterebilir. Uyuma karşı bir direnç şeklinde reaksiyon gösterildiğinde, suç davranışlarına doğru bir eğilim başlayabilmektedir. Düzensiz göçmenlerin işlediği suçlar, yaşadıkları alanlardaki sosyal uyumsuzluk nedeniyle ortaya çıkan sorunlardan kaynaklanmaktadır (Güçlüten ve Cereci, 2021: 26). Suriye kökenli göçmenlere yönelik toplum genelinde oluşan bakış açısının temelinde, sosyal uyumu zorlaştıran unsurlar bulunmaktadır. Sosyal uyumsuzluğun oluşmasında hem yerleşik bireylerin hem de düzensiz göçmenlerin karşılıklı katkıları olduğu vurgulanmaktadır (Bolgün ve Uçan, 2020: 252). Düzensiz göç ve suç ilişkisi çerçevesinde, diğer açıklanan unsurlarla beraber sosyal uyum faktörünün çok önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Sosyal uyum kavramını ve unsurlarını açıkladıktan sonra göç sürecinde önemli bir kavram olan entegrasyon ya da bütünleşme kavramını incelemek, konunun bütünlüğünü anlamak açısından oldukça önemlidir. Türkçeye bütünleşme veya birleşme olarak çevrilen ve İngilizcede “integration” olarak tanımlanan kavramın; her topluma özgü farklı kurum ve kuruluşlar, meslek odaları, etnik temelli dernekler, etnik gruplar ve topluluklar arasındaki tamamlayıcılık, kaynaşma, bütünleşme ve uyum durumunu ifade eden bir kapsamı bulunmaktadır (Yavuz, 2013: 611). Bütünleşme kavramı; toplumsal, kültürel, finansal ve yasal mevzuat bakımından içinde yaşanılan topluma kendi değerlerinden ayırışmadan dahil olabilme şeklinde tanımlanabilir (Berry, 1997: 10). IOM, bütünleşmenin sadece tek bir grubun sorumluluğunda olmadığını belirtmektedir. Göçmenlerle beraber, göç edilen devlet ile toplumun ortak bir sorumluluğu olduğunu ileri sürmektedir (2009: 30). Martikainen entegrasyon kavramını, göçmen bireyler veya

grupların göç ettikleri toplumların sosyal alanlarına dahil olma süreci olarak ifade etmektedir. Aynı zamanda bu süreçte hem göçmenlerin hem de yerleşik bireylerin birbirleriyle etkileşim içinde olduğunu vurgulamaktadır (2010: 381). Diğer taraftan bütünleşme, sadece tek taraflı değil aynı zamanda hem göçmenin hem de yerleşik toplumların, kurumların ve devletlerin sorumlulukları ile yükümlülüklerinin olduğu bir etkileşim süreci olarak değerlendirilmelidir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015: 67). Bu sürecin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi halinde, bireyler kendilerine olan saygılarını ve güvenlerini kaybetmeden topluma entegre olabilecek ve toplum tarafından daha kolay sosyal kabul göreceklere (Yavuz, 2013: 615). Bununla beraber, bütünleşme kavramını birey veya grupların karşılıklı anlayış ve saygı çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Göçmenler, yerleşik toplumun temel kültürel normlarını içselleştirirken kendi kültürünü oluşturan değer ve geleneklerden kopmamanın gayreti içerisinde (Berry, 1997: 9; Karataş, 2003: 29).

Sosyolojide entegrasyon, bir bütünü yeniden oluşturulması ya da çeşitliliğin bir bütüne dönüştürülme süreci olarak adlandırılmaktadır (Treibel, 1999: 137). Canatan sosyolojik bağlamda entegrasyon kavramını, “göçmenlerle yerleşik toplumun birbirlerinin kültürel normlarına saygı göstererek ve kültürel alışveriş, karşılıklı etkileşim ile iletişim yoluyla birbirlerinin sosyo-kültürel varlığını tümden yok etmeden bir bütüne ulaşma süreci” şeklinde tanımlamaktadır (1990: 53). Diğer taraftan yeniden toplumsallaşma süreci olarak da tanımlanabilen entegrasyon kavramı, yerleşik toplum ile göçmenlerin karşılıklı gayretleriyle gerçekleşmektedir. Ancak kültürel normların yeniden düzenlenmesi uzun bir süreç içerisinde mümkün olabilmektedir. Bu süreç kapsamında, göçmenler yerleşik toplumun dil ve unsurlarını ne kadar kısa sürede içselleştirirlerse ev sahibi toplum tarafından sosyal kabulü o kadar kolay olabilmektedir (Adıgüzel, 2016: 26). Duman, kültürel entegrasyon kapsamında Suriye kökenli göçmenlerin Türk vatandaşları ile aynı dine mensup olmasının olumlu bir unsur olarak görülmesi gerektiğini ifade etmektedir. Ancak, Suriyelilerin dilleri, kültürel davranışları, gelenekleri ve değerlerinin farklı olması da entegrasyon sürecini yavaşlatmaktadır (2019: 60).

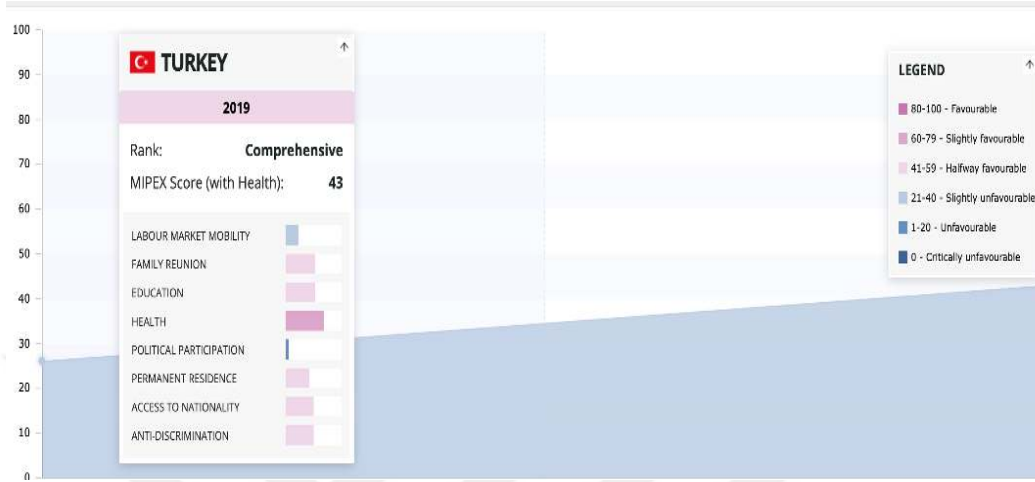
Bununla birlikte göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin olarak, ikinci nesil ilk nesle göre yerleşik toplumun kültürüne daha kolay entegre olabilmektedir (Adıgüzel, 2016: 184). Bu kapsamda yapılan araştırmalar, ikinci neslin değişime daha kolay uyum sağladığını göstermektedir. İlk nesil göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin olarak; ABD'de

katılımcıların %61'i, Avrupa Birliği ülkelerinde ise %52'si olumlu görüş bildirmiştir. Diğer taraftan Türkiye'de %74, İsveç'te %61, Fransa'da %53, Almanya'da %48 oranındaki çoğunluk göçmenlerin yerleşik toplumların kültürlerine entegre olamadıklarını ifade etmiştir. İkinci nesil göçmenlerin entegrasyonuna ilişkin olarak; ABD'deki katılımcıların %68'i ve Avrupa Birliği ülkelerindeki katılımcıların %59'u olumlu görüş bildirmiştir (Transatlantic Trends, 2013: 7). Yapılan araştırmalar doğrultusunda, ilk nesil göçmenlerin kendi kaynak toplumlarının kültürel normlarına bağlılıklarının daha fazla öne çıktığı, ikinci nesle mensup göçmenlerin ise yerleşik toplum ile yaşama süresi uzadıkça entegrasyon sürecinin daha kolay ve etkin olduğu belirtilebilir. Bu kapsamda, göçmenlerin yerleşik toplumla beraber yaşama süresi ile yaşadıkları toplumun değerleri ve kültürel normlarını içselleştirmeleri arasında yakın bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir.

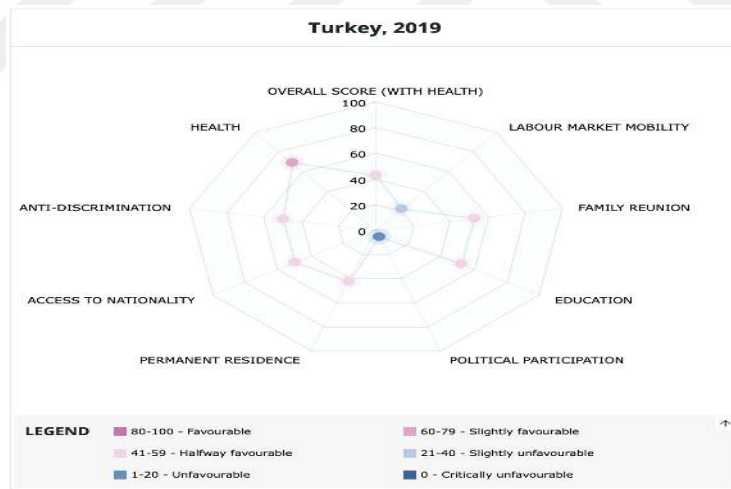
Göçmenlerin entegrasyon çabalarına ilişkin olarak ülkelerin göçmenlere ilişkin bütünleşme çalışmalarını değerlendiren ve araştırmalar yapan uluslararası sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşlardan en önemlisi olarak MIPEX (Göçmen Uyum Politikası İndeksi) öne çıkmaktadır. MIPEX, ev sahibi ülkelerin aldığı tedbirler ve sağladığı haklar doğrultusunda göçmenlerin uyum sürecine ne kadar katkıda bulunduğunu araştırmaktadır. MIPEX, özellikle sekiz farklı alanda (istihdam hareketliliği, aile bütünleşmesi, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşım kolaylığı, politik katılım, daimî yerleşim, vatandaş olma ve ayrımcılığın önlenmesi) ülkelerin yaptığı çalışmaları araştırıp yıllık olarak yayınlamaktadır. Bu araştırma raporlarında, göçmenlerin yaşadıkları toplum ile entegre süreçleri ve ülkelerin siyasal katkıları sekiz farklı alanda değerlendirilmektedir (<https://www.mipex.eu/turkey>).

2010 yılında yayımlanan raporda, Türkiye entegrasyon çalışmaları kapsamında tüm MIPEX ülkeleri arasında son sırada yer bulmuş ve 100 puanlık MIPEX ölçeğinde sadece 22 puan alabilmiştir. 2013 yılında 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun yayımlanmasıyla göçmenlere ilişkin tüm hususlar tek bir mevzuatta toplanmış ve göçmenler ile yabancılara ait işlemlerin tek bir kurum tarafından yürütülmesi amacıyla Göç İdaresi Başkanlığı kurulmuştur. Yapılan çalışmalar, Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadelesinde aldığı tedbirlerin etkinliğini artırmıştır. 2014 yılında yayımlanan raporda, indeks puanı 24 puan olarak tespit edilmiştir. 2014 yılındaki raporda, olumlu çalışmalara rağmen Türkiye'nin göç ile mücadelesi "entegrasyonsuz

göç” şeklinde tanımlanmıştır. 2014-2019 yılları arasında yayımlanan değerlendirmelerde sadece +2 puanlık değişim yaşanmıştır. Ancak 2019 yılında yayımlanan raporda ise Türkiye, +17 puanlık değişim göstererek en alt sıralardan kurtulup orta sıralara gelmeyi başarmıştır.

Şekil 2.3. Türkiye'nin 2019 Yılına Ait Göçmen Uyum Politikası İndeksi
(<https://www.mipex.eu/turkey>)

Şekil 2.4. Türkiye'nin 2019 Yılına Ait Göçmen Uyum Politikası İndeksinin Sekiz Farklı Alanda Gösterimi
(<https://www.mipex.eu/turkey>)

Türkiye'nin 2014-2019 yılları arasında; yasal mevzuat, idari yapılanmalar ve göçmenlerin temel insani hakları kapsamında yaptığı çalışmalar neticesinde indeks puanı 43'e yükselmiştir. Özellikle bu zaman dilimi içerisinde Türkiye; göçmenlere yönelik eğitim ve sağlık hizmetlerine tam erişim sağlamayı taahhüt etmiş, 2016 yılında Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nu yayımlamış, Suriye kökenli göçmenler başta olmak üzere göçmenlere Türkçe dil kurslarının verilmesini sağlamış ve istihdam

piyasasına erişim amacıyla yönetmelik nezdinde yasal düzenlemeler yapmıştır. Türkiye'nin göçmen entegrasyonuna katkı sunacak çalışmaları yapması sonucunda indeks puanı biraz olumsuz seviyeden yarı yarıya olumlu aşamasına ulaşmıştır (<https://www.mipex.eu/turkey>). Başta düzensiz göçmenler olmak üzere diğer tüm göçmen statülerinde bulunan göçmenlerin toplum içindeki konumlarının güçlenmesi ve yerleşik toplum tarafından kabul edilmesi tamamen entegrasyon süreci vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Entegrasyonu; göçmenler, yerleşik toplum ve göç edilen devletin içinde olduğu ve karşılıklı etkileşimini gerektiren dinamik bir süreç olarak kabul etmek gerekir. Türkiye, 2011 yılından itibaren başlayan ve yıllar içinde yoğunluğu artan kitlesel göç hareketlerine maruz kalmış bir ülkedir. Göç akınlarının yoğunlukla yaşandığı ilk yıllarda, alınan tedbirler ve sağlanan imkanlar anlamında çeşitli sıkıntıların yaşandığı değerlendirilmektedir. Ancak Türkiye, zaman içinde göç konusunda kendisini geliştirmiştir. İdari yapılanmalarını da reorganize ederek göç ile mücadelesini daha etkin bir anlayışla sürdürmüştür. Bu kapsamda, yayımlanan MIPEX değerlendirme raporlarındaki göç indeks puanının yükselme eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Türkiye'nin düzensiz göç ile mücadelesinde aldığı tedbirleri sürdürmesi ve geliştirmesi halinde indeks puanının daha da yükseleceği düşünülmektedir. Entegrasyon sürecinin başarılı olması veya istenilen seviyede gerçekleşmesi ile göçmenlerin suç davranışlarına yönelmesi arasında yakın bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir.

Diğer taraftan, göçmenlerin entegrasyon sürecini etkileyen en önemli hususlardan biri de göçmenlerin toplum tarafından kabulüdür. Özellikle kültür ve dil farklılıkları sosyal kabulü olumsuz olarak etkilemektedir. Bu kapsamda, göçmenler toplum tarafından sosyal dışlanmaya maruz kalabilmektedir. Dedeoğlu, sosyal dışlanmanın ve bazı sosyal haklara erişimin göçmenlerin yaşadığı devletin göç politikalarına da bağlı olduğunu vurgulamaktadır (2011: 29). Göç politikalarının sonucu, göçmenlerin toplum tarafından sosyal bağlamda dışlanması veya bu süreçte doğru gitmesi MIPEX puanını etkileyen önemli etkenlerden biridir. Sosyal dışlanma problemi, dünya genelindeki etkisini artıran küreselleşmenin katkısıyla toplumsal, finansal ve kültürel alanlarda meydana gelen eşitsizlikler sonucunda kendisini göstermiştir (Sapançalı, 2005: 101).

Aslında sosyal dışlanma olgusu; toplumsal, finansal ve kültürel bağlamlarda ortaya çıkmaktadır (Jehoel Gijsbers ve Vrooman, 2007: 11). Gijsbers ve Vrooman tarafından sosyal dışlanma olgusu; toplum içinde bulunan farklı bir grubun toplumun geneline

entegre olabilmesi amacıyla sahip olması gereken hakların bir kısmına ya da tamamına belirli sorunlar nedeniyle erişememesi, erişimin engellenmesi ve belirtilen grubun toplumun dışında bırakılması olarak tanımlanmaktadır. Yüksek dışlanmayı, belirli vatandaşların diğer vatandaşları faydaladığı toplumsal, politik ve kültürel haklardan faydalanamaması şeklinde ifade etmektedir (2008: 148). Giddens ise “dışlanma, bireylerin toplumun geneliyle tam bir bütünleşmesinin engellenme biçimlerini anlatmaktadır.” olarak vurgulamaktadır (2005: 320). Bununla birlikte Giddens, sosyal dışlanma olgusunun soyutlanmışlık ve diğerleriyle niteliği çok düşük ilişkiye neden olan sınırlı veya zayıf bir sosyal ağ anlamına geldiğini ileri sürmektedir (2005: 321). Toplum genelinde sosyal haklara erişememe ve toplumla bütünleşmenin gerekliliklerini yerine getirememe gibi anlamlara gelen sosyal dışlanma olgusu en fazla göç süreçlerinde ilişkilendirilmektedir (Sapancalı, 2005: 102). Sosyal dışlanma olgusunun, göç eden bireylerin veya toplulukların toplum ile entegrasyonunu engelleyen bir özelliği bulunmaktadır (Dedeoğlu, 2011: 30).

Göçmenlerin suç davranışları ile ilişkilendirilmesi ve sosyal dışlamaya maruz kalmaları, buna zemin sağlayan kültürel normlar vasıtasıyla gerçekleşmektedir (Alpman ve Yarcı, 2018: 154). Bu kapsamda Bourse, göç süreçleriyle beraber değişik ve tecrübe edilmeyen kültürel normlar ile karşılaşılmasının ardından yaşanan sosyal dışlanma olgusunun temelini kültürel motivasyonların (gelenekler, inanç usulleri, ibadetler, sahip olunan mutfaklar, alışkanlıklar vb.) oluşturduğunu vurgulamaktadır (2009: 25). Bu çerçeveden hareketle, sosyal dışlanmayı harekete geçiren unsurların kültürel normlar, günlük yaşam tarzları ve iki farklı kültürün karşılaşması olduğu değerlendirilmektedir.

Sosyal dışlanma olgusuna ilişkin yapılan en iyi araştırmalar kapsamında, Elias ve Scotson tarafından (1994: 24) İngiltere-Winston Parva isimli kasabada yürütülen çalışma öne çıkmaktadır. Bu araştırmada göçmenlerin yabancı vafında kabul edilmesinin en önemli nedeni, yerleşik çalışanlar için bir rakip olması ve yerleşiklere ait kültürün üstün kültür olarak kabul edilmesidir.

Elias ve Scotson tarafından geliştirilen yerleşikler-hariciler kuramında; yerleşik bireyler (oldness) toplum içinde saygı gören, nazik ve düzenli olarak tanımlanırken, yerleşik olmayanlar ise (newness) medeni olmayan, temizliğe özen göstermeyen ve toplum içindeki saygınlıkları düşük bireyler şeklinde nitelendirilmiştir. Kente daha sonra gelen göçmenler (newness), yerleşik

bireylere ait (oldness) kültürel normların yapısını bozmakta ve homojen kültürün saflığını olumsuz olarak etkilemektedir. Araştırma kapsamında yerleşik bireylerin; göçmenler nezdinde “onlar çocuklarını kontrol edemiyorlar.”, “sürekli kavga ediyorlar.”, “ahlakları bozuktur.”, “onlar yabancı ve suça yatkındırlar.” tarzında beyanlarda bulundukları tespit edilmiştir (Elias ve Scotson, 1994: 89).

Bourse, bu yaklaşımın yerleşik bireylerde kültürel yapılarının göçmenler tarafından bozulacağı kaygısını oluşturduğunu ve yabancıların bir istilacı olarak etiketlenmelerine neden olduğunu vurgulamaktadır (2009: 37). Bauman da bu kapsamda, dışarıdan gelen popülasyonun yerleşik bireyler tarafından istilacı olarak görülme olasılığına sahip olduğunu ifade etmektedir (2013: 60).

Suriye kökenli bireylerin yerleşik toplum tarafından sosyal anlamda dışlanması temelinde, aynı dini inanışlara sahip olunmasına rağmen kültürel normlar arasındaki farklılıklar yer almaktadır (Ciğerci, 2012: 113). Oldness ve newness kuramın öne sürdüğü temel yaklaşımlar doğrultusunda, kültürel normlar arasındaki farklılıkların sosyal uyum ve entegrasyon sürecini nasıl etkilediğine dair birçok araştırma ve saha çalışması yapılmıştır. Yücebaş’ın Gaziantep’te yaptığı saha çalışmasında; Suriyelilerin yaşadıkları çevrede olması gerekenden daha fazla gürültü yaptıkları, geç saatlere kadar oturdukları ve aşırı ses çıkardıkları, dışarıda giyimlerine özen göstermedikleri ve Türk toplumunun hassasiyetlerine uygun davranmadıklarına ilişkin bulgular elde etmiştir (2015: 44-46). Konya’da yapılan bir araştırmada; Suriyelilerin yüksek sesle müzik dinledikleri, aşırı taşkınlıklar yaptıkları, kadınlara yönelik tacize varan davranışlarda bulundukları ve kendi aralarında sürekli kavga ettiklerine dair sonuçlar elde edilmiştir (Koyuncu, 2014: 131). Ankara-Altındağ ilçesinde yapılan saha çalışmasında; Siteler sanayi bölgesinde ve yakınında yaşayan Suriyelilerin günlük yaşam biçimleri ve kültür farklılıklarından dolayı yerleşik bireyler tarafından kabul görmediği ve bölge sakinlerinin kendileri hakkında olumsuz tutum ve algılara sahip oldukları saptanmıştır (Bakioğlu, Artar ve İzmir, 2018: 58). Gaziantep ve Kilis özelinde yapılan başka bir araştırmada Suriyelilerin; yaz aylarında geç saatlere kadar ayakta kaldıkları, çok gürültü yaptıkları ve yüksek sesle konuştukları için kentte yaşayan yerleşik bireyler tarafından kabul edilmedikleri ve dışlandıkları bulguları elde edilmiştir (Çağlar Deniz ve diğer., 2016: 17).

Yıldırım, İslamoğlu ve İyem tarafından yapılan farklı bir araştırmada; Suriyelilerin toplum genelinde oluşan işsizlik, boşanma ve suç oranlarındaki artıştan dolayı sorumlu tutulduklarına dair bir sonuç elde edilmiştir. Özellikle bu sonucun elde edilmesinde, Suriyelilerin Türkiye genelinde geçici olarak yaşama durumundan çıkıp kalıcı olarak yerleşmelerine yönelik oluşan algıdan kaynaklandığı saptanmıştır. Bu algı ve tutum nedeniyle Suriyelilerin sosyal dışlanmaya maruz kaldıkları ve uyum sorunları yaşadıkları vurgulanmıştır (2017: 107). Erdoğan tarafından yapılan saha çalışmasında yerleşik toplumun; %66,9'u Suriyeli göçmenlerin Türkiye'ye uyum sağlayacaklarını düşünmediğini, %62,3'ü güvenlik sorunlarına yol açtığını ve %45,1'i de ülkelerine tekrar geri dönmelerini gerektiğine dair görüşler elde edilmiştir (2014: 27). Suriyeli kadınlar arasında erken yaşta evliliğin ve dini nikah uygulamasının yaygın olması da Türk vatandaşları tarafından kabul görmemektedir. Özellikle sınır illerinde yaşayan yerleşik erkek vatandaşların Suriyeli kadınları dini nikah yoluyla ikinci eş olarak kendi ailesine getirmesi aile yapısını temelden sarsmıştır. Sınır illerinde boşanmaların artması, Suriyeli göçmenlere yönelik olumsuz tutum ve algının yerleşmesine yol açmaktadır (Yılmaz, 2019: 383).

Yapılan araştırmalarda, Suriyeli göçmenlerin Türk toplumu tarafından kabul görmemesi ve sosyal dışlanmaya maruz bırakılmasının temelinde; Suriyelilerin yerleşik bireylerin iş imkanlarını azaltması, sınır illerinde ikinci eş kapsamında aile yapısını sarsması, kültürel normların çok farklı olması ve Türk toplumuna uymayan sosyal davranışları yer almaktadır (Navruz ve Çukurçayır, 2015: 75; Göker ve Keskin, 2015: 229; Bakioğlu ve diğer., 2018: 58; Ekici, 2019: 695). Bununla beraber, Suriyelilerin Türkçeyi tam öğrenememeleri veya günlük hayatta tam kullanmamaları da sosyal uyumun önünde önemli bir engel olarak kabul edilmektedir (Öztürk, 2018: 52; Koçan ve Kırlioğlu, 2020: 1855). Ayrıca Özdemir tarafından yapılan araştırmada; Suriyeli göçmenlerin eğitim seviyesinin düşüklüğü, eğitim alma beklentilerinin yüksek olmaması, okullarda göçmen çocukların gruplaşması ve sürekli sorun çıkarmaları şeklindeki problemlerin suç davranışlarının temelini oluşturduğu vurgulanmaktadır (2016: 110). Yapılan araştırmalardan elde edilen veriler ve bulgulardan yola çıkıldığında, Suriyeli göçmenlere yönelik sosyal ayrışmanın öne çıktığı, yerleşik toplum tarafından sosyal bağlamda kabul görmediği ve kültür farklılıklarından dolayı entegrasyon sürecinin yavaş ilerlediği değerlendirilmektedir.

Bu bölümde çalışmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuş ve düzensiz göç ile suç olguları arasındaki ilişkiler tartışılmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya genelinde teknoloji ve sanayinin gelişmesi, iletişim imkanlarının çeşitlenmesi ve küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla herhangi bir bölgede meydana gelen kargaşa ve kaos ortamı geçmişe oranla daha etkili ve hızlı bir şekilde etkisini göstermektedir. Özellikle Orta Doğu başta olmak üzere Güney Doğu Asya ve Afrika bölgelerinde meydana gelen savaş, istikrarsızlık, finansal yetersizlikler, temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanması ve kaoslar bireylerin daha güvenli ve refah bölgelere göç etmesine neden olmaktadır. Daha önce de belirtildiği üzere, göç olgusu sadece fiziksel bir hareketlilik olmayıp aynı zamanda sosyal ve kültürel bir özelliğe de sahiptir. Bu nedenle bireyler sosyal ve kültürel normlarını da beraberinde getirmektedirler. Göç edilen toplumlar, kültürel ve sosyal farklılıkların kendi toplumların varlığını tehdit ettiği düşüncesiyle göçmenlere olumsuz bir tutumla yaklaşmaktadır. Bu ön yargı da göçmenlerin toplum içindeki uyumunu ve entegrasyon sürecini zorlaştırmaktadır. Bununla beraber, göçmenlerin temel hak ve hürriyetler ile ekonomik imkanlara ulaşımında dezavantajlı bir pozisyonda olmaları, yaşamlarını kentlerin kenar mahallerinde kurmalarına yol açmaktadır. Sosyal düzensizlik yaklaşımında da açıklandığı gibi göçmenlerin kentin az gelişmiş bölgelerinde yaşaması aile ve toplumla bağlarının zayıflamasına neden olabilmektedir. Bu durum bireyleri, şehrin gelişmiş bölgelerinde yaşayan bireylere kıyasla daha kolay suç davranışlarına doğru itebilmektedir. Aslında göçmenler, göç ettiklerinden dolayı değil şehrin gelişmemiş bölgelerinde kurdukları yaşamın etkileri ve toplumdaki dezavantajlı konumları nedeniyle suç işleyebilmektedirler. Göçmenler göç ettikleri toplum ile yaşadığı sosyal ve kültürel çatışma nedeniyle toplum tarafından kabul edilmemekte ve sosyal dışlanmaya maruz kalabilmektedir. Aynı zamanda, göçmenlerin iş piyasasına sınırlı erişimi de göçmenleri ekonomik olarak dezavantajlara sahip olmasına yol açmaktadır. Bu nedenlerden dolayı göçmenler yaşamını sürdürebilmek amacıyla ilk etapta ekonomik temelli suçlar işleyebilmektedir.

3. METODOLOJİ

3.1. Araştırmanın Amacı

Bireyler varoluşlarından bu yana ekonomik, sosyal ve güvenlik etkenleri başta olmak üzere farklı gerekçelerle sürekli göç arayışı içerisinde olmuşlardır. Özellikle Sanayi Devrimi'nin yol açtığı değişimler kapsamında göç hareketleri son yüzyılda artmaya başlamıştır. Göç hareketleri hem göç eden hem de göç edilen toplumlar ile devletlerin ekonomik, sosyal, güvenlik ve kültür yapılarının değişim geçirmesini sağlamıştır. Yaşanan değişimler toplum genelinde birçok sorunların ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Özellikle 2011 yılından itibaren Orta Doğu, Güney Doğu Asya ve Afrika bölgelerinde meydana gelen önemli siyasal, ekonomik ve güvenlik gelişmeleri doğrultusunda göç hareketleri geçmişe kıyasla artmış ve etkilerinin daha fazla hissedilmesine yol açmıştır. Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle bölge ülkelerinden gelen göçmenlerin neden olduğu sorunları diğer ülkelere kıyasla daha etkin bir şekilde yaşamıştır.

Göç İdaresi Başkanlığına (GİB, 2023) göre, Türkiye sınırları dahilinde 3.124.780 geçici koruma statüsündeki Suriyeli ve 254.008 düzensiz göçmen yaşamaktadır. Geçici barınma merkezlerinde ise yaklaşık 65.636 Suriye kökenli göçmen barınmaktadır. Diğer bir ifadeyle, Suriye kökenli bireylerin %97'si dağınık biçimde Türkiye'nin farklı bölgelerinde ikamet etmektedir. Bu veri, geçici barınma merkezlerinin yeterince etkin kullanılmadığını göstermektedir. Barınma merkezlerinin etkin kullanılmaması nedeniyle başta büyükşehirler olmak üzere Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde plansız olarak ikamet etmeye başlayan göçmenlerin sosyal, kültürel, ekonomik ve güvenlik açısından birçok ciddi sorunun kaynağı olduğu değerlendirilmektedir.

Bu yaklaşımlardan yola çıkılarak araştırmanın amacı, 2012-2021 yılları arasında Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk sahasında yaşayan düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsüne sahip bireylerin suç eğilimleri arasındaki farklılıklarını ve suç davranışlarında bulunma nedenlerini sosyal ve kültürel yapı unsurları temelinde incelemek şeklinde oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında, düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki bireyler iki temel göçmen grubu olarak varsayılmıştır. Bu iki

grubun suç eğilimleri arasındaki farklılıklar, 2012-2021 yılları arasında meydana gelen suç verileri çerçevesinde irdelenmiş ve temel nedenler sosyolojik kuramlar kapsamında değerlendirilmiştir.

Araştırmanın temel amacı doğrultusunda, aşağıda belirtilen araştırma soruları alt amaçlar olarak belirlenmiştir.

1. 2012-2021 yılları arasında jandarmanın sorumluluk bölgesinde işlenen asayiş suçları, geçici koruma statüsündeki bireylerin oranı ve düzensiz göç olayları nelerdir?

2. 2012-2021 yılları arasında geçici koruma statüsündeki bireyler tarafından işlenen asayiş suçlarının oranları ve çeşitleri nelerdir?

3. 2012-2021 yılları arasında düzensiz göçmenler tarafından işlenen asayiş suçlarının oranları ve çeşitleri nelerdir?

4. Geçici koruma statüsündeki bireyler tarafından işlenen asayiş suçlarının genel asayiş suçlarına yansıması ne seviyededir?

5. Düzensiz göçmenler tarafından işlenen asayiş suçlarının genel asayiş suçlarına yansıması ne seviyededir?

6. Düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki bireyler tarafından işlenen asayiş suçları arasında bir ilişki mevcut mudur? Aralarında bir ilişki mevcut ise ortak özellikleri veya farklılıkları nelerdir?

7. Geçici koruma statüsündeki bireyler tarafından işlenen asayiş suçlarının temel nedenleri nelerdir?

8. Düzensiz göçmenler tarafından işlenen asayiş suçlarının temel nedenleri nelerdir?

9. Düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki bireyler tarafından işlenen asayiş suçlarında sosyal yapı unsurları ile kültürel özelliklerinin etkileri mevcut mudur? Eğer mevcut ise asayiş suçların işlenmesini ne ölçüde etkilemektedir?

3.2. Araştırmanın Önemi

Araştırmanın konusu, göç olgusunun toplumda yol açtığı sosyal ve kültürel değişimler de dikkate alınarak düzensiz ve kitlesel göç hareketlerinin kolluk birimlerini ilgilendiren “suç oranları” üzerindeki etkileri ile kolluğun görev ve sorumluluklarına yansımalarını içerecek şekilde düzenlenmiştir. Çeşitli boyutlarıyla irdelendiğinde, düzensiz göç hareketlerinin küresel boyutta bir problem sahası oluşturduğu aşikârdır. Türkiye yüzölçümünün %93’ünün jandarma sorumluluk alanında olduğu ve düzensiz göç olgusunun kamu güvenliğine yönelik olarak barındırdığı risk ve tehditler dikkate alındığında, çalışmanın kolluk birimleri perspektifindeki kritik değeri ve gerekliliği daha iyi anlaşılmaktadır.

Jandarma Genel Komutanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığından alınan izne istinaden; 316.613 sayfa (excel ortamında) büyüklüğündeki asayiş suç verileri ile 400 sayfa (excel ortamında) boyutundaki düzensiz göçmen ve geçici koruma altındaki bireylere ait veriler ham şekilde temin edilmiştir. Ham verilerin tablolara aktarılması ve analizi yaklaşık 6 ay zaman dilimi içinde gerçekleştirilmiştir. Göç ve suç sosyolojisine ilişkin araştırmalar incelendiğinde, son yıllarda düzensiz göç akınları veya Suriye kaynaklı kitlesel insan hareketlerinin neden olduğu toplumsal sorunlar ve değişimlere ilişkin birçok araştırmanın yürütüldüğü tespit edilmiştir. Çalışmalar analiz edildiğinde, araştırmacıların verilere kolaylıkla ulaşabildiği ve verilerin “açık kaynak” kapsamında olduğu belirlenmiştir. Bu temel tespit çerçevesinde, jandarmanın sorumluluk ve görev sahasına ilişkin temin edilen ayrıntılı suç verileri ile düzensiz göçmen ve geçici koruma altındaki Suriyelilere ait demografik bilgilerinin beraber analiz edildiği ilk çalışmalardan biri olmasının araştırmanın özgünlüğünü ve önemini ortaya koyduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda yapılan ayrıntılı analizin ve elde edilen sonuçların göç ve suç sosyolojisi literatürüne önemli katkılar yapacağı değerlendirilmektedir.

Bununla birlikte, 2011 yılında Suriye’de başlayan kaos ve kargaşa ortamının yol açtığı kitlesel insan hareketleri ile daha etkin ve sistemli mücadele edebilmek amacıyla kurulan Göç İdaresi Başkanlığının en önemli paydaşı kolluk kuvvetleridir. Bu kapsamda incelendiğinde, araştırmadan elde edilen sonuçların Göç İdaresi Başkanlığının izleyeceği stratejilerde yardımcı olacağı değerlendirilmektedir. Bunun yanında, kara sınırlarının sorumluluğu Kara Kuvvetleri Komutanlığında ve deniz sınırlarının sorumluluğu ise Sahil Güvenlik Komutanlığındadır. Bu açıdan irdelendiğinde, sınır hizmetlerini yürüten

birimlerin alacağı tedbirlerde araştırma sonuçlarının belirleyici olacağı düşünülmektedir. Ayrıca kolluk kuvvetleri ile kamu kurumlarının yanı sıra düzensiz göç olayları ve sonuçları ile ilgilenen sivil toplum kuruluşlarının yapacağı çalışmalarda katkılar sunacağı değerlendirilmektedir.

3.3. Araştırmanın Problemi

Orta Doğu bölgesinde yaşanan iç çatışmalar ve belirsizlikler, birçok bireyin yaşadığı toprakları terk etmesine yol açmıştır. Özellikle Suriye’de 2011 yılından itibaren süren iç çatışmalar, isyanlar, belirsizlikler ve terörizmin tırmanmasıyla birçok Suriyeli ilk olarak Türkiye’ye göç etmiş, müteakiben Avrupa ve batı ülkelerine göç hareketlerini sürdürmüştür. Ayrıca hem transit hem de hedef ülkelerde politik sebeplerden dolayı kaynaklanan göç hareketleri önemli sosyal, ekonomik ve güvenlik sorunlarına neden olmuştur (Yağcıoğlu, 2017: 46).

Kimi durumlarda, göçmenlere daha farklı haklar sağlayan çeşitli hukuki statüler verilebilmektedir. Bunlardan birisi de geçici koruma olarak tanımlanabilecek ara statüdür. Özellikle savaş, iç çatışmalar ve büyük boyutlu siyasi kargaşa ortamlarında hukuki sığınma sistemi ihtiyaca tam cevap verememektedir. Bu tür durumlarda, göçmenlere yönelik olarak acil ve geçici koruma sağlamak maksadıyla oluşturulan geçici koruma, istisnai özellikteki bir süreç olarak ifade edilebilir (IOM, 2013: 45). Suriye’deki savaşın ilk zamanlarında çok az sayıda Suriyelinin Türkiye’ye gelmesi ile göç hareketlerinin çok kısa süreceği varsayılmış ve Türkiye gelen Suriyelileri “misafir” olarak nitelendirmiştir. Fakat Suriye’deki savaşın kısa süreli olmayacağını anlaşılmaması ve misafir kavramının evrensel hukukta bir geçerliliğinin bulunmaması sebebiyle Türkiye Suriye’den gelen bireyleri sadece geçici olduğu anlamına gelen ve sığınmacılarda bulunan hakların kısmen verildiği ara bir hukuki statü olan “geçici koruma” statüsünde tanımlamayı uygun görmüştür (Tunç, 2015: 36).

Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yanı sıra Afganistan, Pakistan, İran, Irak, Bangladeş, Filistin, Fas gibi ülkelerde yaşayan bireyler de daha refah bir yaşam elde etmek ve ekonomik özgürlüklerini kazanmak amacıyla hedef veya transit ülke olarak Türkiye’ye göç etmektedir. Bu bağlamda, herhangi bir yasal izne sahip olmadan gelen

bireyler düzensiz göçmen olarak kabul edilmektedir. Düzensiz göç temel olarak; kaynak, transit ve hedef devletlerin yasal mevzuatlarına aykırı olarak gerçekleşen yer değiştirme hareketleridir (IOM, 2013: 44). Belirtilen amaçlarla göç eden grup veya bireyler düzensiz göçmen olarak tanımlanmaktadır. Gönderen ülke kapsamında, bireyin geçerli ve yasal bir pasaportu olmadan ikamet ettiği ülkenin sınırlarını geçmesi ya da terk etmek için gerekli koşulları karşılayamaması durumlarını ifade etmektedir. Transit ülke doğrultusunda; kaynak ülkelerden hedef ülkelere ulaşmak maksadıyla geçiş ülkelerine yasal veya yasal olmayan yollarla giren ve belirli bir süre sonra ülke sınırlarını terk eden bireyler düzensiz göçmen kapsamında değerlendirilmektedir. Hedeflenen devlet kapsamında ise; herhangi bir ülkenin sınırlarına yasa dışı yollardan girmek, yasal sınırlar dışında ikamet etmek, çalışma izni olmadan çalışmak ve yasal bir şekilde girip yasal süre içinde ülkeyi terk etmemek anlamında kullanılmaktadır.

Düzensiz göç olayları ve sonuçları kontrol edilemediği takdirde, toplum genelinde düşük oranlardan başlayarak zamanla yüksek suç oranlarına ulaşmak ihtimal dâhilindedir. Göçmenler yaşadıkları sosyal çevrelerini terk ederek kendilerine farklı ve alışık olmadıkları yeni bir sosyal ortamda yaşamaya başlamaktadırlar. Oluşan bu yeni sosyal ortamda bireyler yeni davranışlar kazanmaktadır. Bireyler, yeni sosyal ortamına entegre oluncaya kadar suç davranışlarında bulunabilmektedirler. Göç olgusu temel olarak iki farklı şekilde suçu etkileyebilmektedir. İlk olarak, göçmenler yeni bir sosyal ortamda yaşamaya başladıklarından ötürü suç davranışlarını sergilemeye daha fazla eğilimli olabilmektedirler. Diğer, göç edilen bölgedeki bireylerin de sosyal çevrelerindeki değişim nedeniyle yaşadıkları gerginlikler sonucunda ortaya çıkan suçları işleyebilme ihtimalleri yükselebilmektedir. Diğer bir deyişle, göç ve suç olguları arasındaki ilişki kapsamında meydana gelen değişimler hem göçmenleri hem de yerleşik bireyleri etkileyebilmektedir (Delice ve Yaşar, 2014: 121). Bu nedenle, 2011 yılının bahar aylarından itibaren başlayan ve yoğunluğu yıllar içinde artan göç hareketleri kapsamında geçici koruma statüsündeki bireyler ve düzensiz göçmenler yeni göç ettikleri toplum ile uyum ve entegrasyon çerçevesinde önemli sorunlar yaşayabilmektedir. Özellikle yaşamlarını sürdürebilmek veya yaşam standartlarını yakalayabilmek adına yasa dışı yollara başvurabilmektedirler. Bunun yanında, toplumun genel normları ve değerlerine aykırı hareketlerde bulunarak sapmış davranışlarda da bulunabilmektedirler. Toplum ile entegrasyon tam olarak sağlanamadığında, genele yansımayan yerel çapta gerginlikler meydana gelebilmektedir.

Arap Baharı siyasi gelişmelerinden kaynaklanan faktörler nedeniyle kitlesel göç akınları çerçevesinde Türkiye'ye göç eden geçici koruma statüsündeki Suriyeliler ile siyasi ve ekonomik sebeplerle Orta Doğu, Afrika ve Güney Doğu Asya bölge ülkelerinden göç etmek durumunda kalan bireylerin oluşturduğu düzensiz göçmenler olmak üzere statüsü ve kendilerine sağlanan haklar açısından farklı iki temel göç grubu mevcuttur. Bu çerçevede değerlendirildiğinde araştırmanın problemi; “Jandarmanın sorumluluk bölgesinde farklı statüde bulunan göçmen gruplarının suç eğilimleri arasında kültürel özellikler ve sosyal yapı unsurları doğrultusunda farklılıklar neden kaynaklanmaktadır?” şeklinde tespit edilmiştir.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın kapsamı, Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk sahası ve 2012-2021 yılları arasındaki dönem ile sınırlı tutulmuştur. Araştırmanın sadece jandarma sorumluluk sahası ile sınırlandırılmasının en önemli nedeni, Emniyet Genel Müdürlüğünün asayiş suç verilerini diğer kurum ve araştırmacılarla paylaşmak istememesidir. Bu kapsamda, elde edilen araştırma sonuçlarının sadece jandarma sorumluluk sahası ile sınırlı olduğu dikkate alınmalıdır. Suriye’de başlayan kaos ve kargaşa ortamının etkisiyle Türkiye’ye yönelik göç hareketleri, 2012 yılından itibaren hızlı bir ivme ile artmaya başlamıştır. Göç ve suç verilerinin 2021 yılından sonra benzerlikler göstermesi ve tekrarlama özelliklerini ortaya koyması nedeniyle araştırmanın zaman dilimi 2012-2021 yılları arasındaki dönem ile sınırlandırılmıştır. Suriye’de yaşanan iç savaş ve kaos ortamı nedeniyle Türkiye’ye doğru gerçekleşen göç hareketlerinin etkilerini iç savaş esnasında ve akabindeki dönemde değerlendirebilmek amacıyla zaman aralığı 10 yıl olarak sınırlı tutulmuştur.

JGNK’dan elde edilen veriler doğrultusunda; sorumluluk sahasında bulunan veya yaşayan yabancı uyruklu popülasyonun sürekli yer değiştirmesi, kolluk kuvvetleri sorumluluk alanlarının dinamik özellik göstermesi, suç işleyen şüpheliler bağlamında kolluk kuvvetleri sorumluluk alanlarının önemsiz olması ve düzensiz göçmen miktarının sürekli değişmesi nedenlerinden dolayı jandarma bölgesinde yaşayan yabancı uyruklu nüfusun tam miktarının tespit edilememesi bir sınırlılık olarak değerlendirilmiştir. Bu sınırlılıktan dolayı suç verilerinin nüfusa oranlaması yapılamamıştır. Araştırmanın

problemi ve alt amaçları doğrultusunda veriler talep edilmesine rağmen bazı verilere ulaşımda zorluklar yaşanmıştır. Jandarma Genel Komutanlığından temin edilen veriler kapsamında, düzensiz göçmenlerin meslek ile eğitim verileri paylaşılmadığından evren ve örneklem dahilindeki analiz yapılamamıştır. Bunun yanında; uyruk, cinsiyet ve yaş verilerinin iller dağılımı kapsamındaki bilgilerinin paylaşılmaması da sınırlılık olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte, Göç İdaresi Başkanlığının veri tabanında kolluk kuvvetleri ayrımı yapılmamaktadır. Bu nedenle, geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ilişkin yapılan analizde elde edilen sonuçların sadece jandarma sorumluluk bölgesi ile sınırlı olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır. Ulaşılan sonuçların tüm kolluk kuvvetleri için geçerli olduğu dikkate alınmalıdır. Diğer taraftan; temin edilen verilerde belirlenen sınırlılıklar, eksiklikler ve bazı değişkenlere ait verilerin tam olmaması gibi nedenlerden dolayı SPSS programı vasıtasıyla tespit edilen korelasyon analizlerinin yapılamaması sınırlılık olarak kabul edilmiştir. Ayrıca Jandarma Genel Komutanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığından temin edilen verilerin, gerçek veri kapsamında sahadaki durumu ve mutlak doğruları yansıttığı kabul edilmiştir.

3.5. Araştırmanın Yöntemi ve Modeli

Tarihsel olarak kökeni Aristo felsefesi ile ilişkilendirilen pozitivizm, yakın zamanda Comte'e ithaf edilerek kavramlaştırılmıştır (Peca, 2020: 4). Müteakiben pozitivizmin gelişimi, Mill ve Durkheim'in araştırmalarıyla hız kazanmıştır. Neuman pozitivizmi; "insan etkinliğinin genel kalıplarını kestirmek amacıyla kullanılabilecek bir dizi olasılığa dayalı nedensel yasa bulmak ve bu yasaları doğrulamak üzere tümdengelimci mantığı bireysel davranışın kesin ampirik gözlemleriyle birleştiren organize bir yöntemdir." şeklinde tanımlamaktadır (2006: 120).

Pozitivist araştırmanın esas hedefi, nedensel yasaları keşfine yönelik bilimsel açıklama elde etmektir. Bu çerçevede var olan nedensel yasaları ve keşfedilmeyi bekleyen mutlak gerçekleri açıklamaktadır. Pozitivist araştırmanın temel bakış açısı genel yasalar sistemine dayanmaktadır (Neuman, 2006: 120). Nicel esaslarla yapılan çalışmalar, tümdengelim prensibi doğrultusunda kuram ve hipotezleri temel alarak yürütülmektedir. Müteakiben, araştırılacak olgular doğru olarak ölçülebilen değişkenlere dönüştürülmektedir. Devamında ise araştırma kapsamında kullanılacak veri toplama

araçları belirlenmekte ve veriler toplanmaktadır. Elde edilen veriler istatistiki yöntemlerle analiz edilmekte ve tespit edilen değişkenler arasında mevcut olan ilişkiler araştırılarak hipotezler sınanmaktadır. Araştırmada elde edilen tespitler ayrıntılı istatistiksel tablo ve grafiklerle ortaya konmaktadır (Akarsu, 2019: 29). Bu tür çalışmaların asıl amacı, sosyal olgular arasındaki sebep netice münasebetlerini ölçülebilir veriler ve istatistiksel yöntemlerle inceleyerek toplumsal düzenin yasalarını ve ilkelerini ortaya koymaktır (Balcı, 2013: 91). Nicelik yaklaşımına göre, bilim ile bilim dışı kavramları birbirinden kesin sınırlarla ayrılmaktadır. Bilim, nesnel gerçeklik ve bilim dışı öznel gerçeklikle uğraşmaktadır. Nesnel gerçeklik, araştırmacıların kendi değerleri ve düşüncelerinden bağımsız olarak topladıkları verilerden oluşmaktadır. Bu sebepten dolayı nicel araştırmacılar, veri toplama ve analiz aşamalarında kendilerine ait değerleri ve düşüncelerini dahil etmemek amacıyla gayret göstermektedirler (Ekiz, 2020: 130).

Nicel araştırmalarda verilerin analizi amacıyla MS Excel, SPSS, PSPP vb. gibi yazılımlar kullanılmaktadır. Bu yazılımlar vasıtasıyla; ortalama, standart sapma, regresyon, korelasyon, t-testi, güvenilirlik katsayısı gibi değerler analiz edilerek anlamlı hale getirilmektedir. Nicel araştırmalarda durum ve olaylar amaçlanmasına rağmen genellikle yüzeysel ve istatistiksel ilişkiye odaklanılmaktadır. Araştırma sonuçları tümdengelimsel yaklaşımla yapılmakta ve hedef gruba (evren) genellenmektedir. Nicel yöntemlerde veri grubu genellikle büyüktür ve bazen binlerce kişiyi içerebilmektedir. Buna rağmen, veri toplama işlemi daha kısa sürede tamamlanmaktadır (Kaptan, 1998: 73). Nicel araştırma öncesinde, hipotezler oluşturulmaktadır. Böylece tümdengelimsel olarak bilimsel kanunların desteklenmesi ve teorilerin güçlenmesi sağlanmaktadır (Ekiz, 2020: 130).

Kuramsal çerçevede, düzensiz göç ve suç olguları arasındaki ilişkileri esas alan araştırmalara atıf yapılarak dünya genelindeki eğilim ortaya konmuştur. Yapılan araştırmaların çoğunluğunda kolluk kuvvetlerinde bulunan veriler veya kamu kurumlarındaki veri setleri kullanılarak ilişkiler sınanmıştır. Özellikle ABD ve İngiltere’de yapılan araştırmalar öne çıkmış ve örnekler verilmiştir. Bu çalışmalarda sosyal düzensizlik, gerilim, alt kültür yaklaşımları başta olmak üzere suç sosyolojisinde öne çıkan kuramlarda belirtilen suç işleme nedenleri pozitivist bir esasla incelenmiştir. Analiz edilen verilerden yola çıkılarak kuramların öne sürdüğü temel fikirlerin geçerliliği

ve güvenilirliği test edilmiştir. Araştırmalarda elde edilen bulgular da pozitivist bir yaklaşımla yorumlanmıştır.

Bu temel esastan yola çıkarak araştırmada kullanılmak üzere elde edilen veriler, pozitivist düşüncenin öne sürdüğü özellikler doğrultusunda nicel yöntemler kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın problemi ve belirlenen alt amaçlar doğrultusunda Jandarma Genel Komutanlığının tüm asayiş olaylarının raporlandığı ve kaydedildiği veri tabanından faydalanılmıştır. Veri tabanı intranet esasla çalışmakta olup dış müdahalelere kapalı bir sistemdir. Araştırma çerçevesinde, jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen asayiş suçları ile göç olaylarına ilişkin verilere ihtiyaç duyulmuştur. Bu kapsamda, ihtiyaç duyulan verilerin temini amacıyla Jandarma Genel Komutanlığı ve Göç İdaresi Başkanlığına 05 Mart 2022 tarihinde Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün üst yazısıyla talep yazısı gönderilmiş ve 03 Haziran 2022 tarihinde olumlu yanıt alınmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığından temin edilen verilerin kullanımına ilişkin 23 Ekim 2023 tarihinde Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler ve Sanat Kurulundan etik onay alınmıştır.

Gerekli izinlerin alınmasını müteakip, 316.613 sayfa (excel ortamında) büyüklüğündeki asayiş suç verileri ham şekilde temin edilmiştir. Temin edilen verilerin analize uygun olmaması nedeniyle 6 ay süren ayrıntılı bir çalışma dönemi sonunda analiz edilebilecek seviyeye getirilmesi sağlanmıştır. Diğer taraftan, ham asayiş suç verilerinin anlamlı hale getirilmesi sürecinde veriler gruplandırılmış ve tablolara dönüştürülmüştür. Araştırma kapsamında yer alan asayiş suç verilerine ilişkin tüm tablolar araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Müteakiben; 2012-2021 yılları arasında JGNK'nın görev bölgesinde meydana gelen asayiş olayları, bunlara ilişkin demografik bilgileri (yaş, cinsiyet, eğitim, meslek) ve şüphelilerin uyruk bilgileri kategorilendirilmiştir. Şüphelilerin uyruklarına ilişkin veriler, göçmenlik statülerine veya herhangi bir özel statülerine bakılmaksızın veri tabanına sadece uyruk bazında girişi yapılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, sistemde tüm düzensiz göçmenler ve Suriye uyruklu bireyler yabancı uyruklu olarak kaydedilmektedir. Temin edilen uyruk bilgileri kapsamında, sisteme yabancı uyruklu olarak kaydedilen şüphelilerin uyrukları tespit edilmiş ve genel suç oranlarına kıyaslaması yapılmıştır. Araştırmanın problemi ve zaman dilimi doğrultusunda JGNK'nın görev sahasında yaşayan veya bulunan yabancı uyruklu şüphelilerin suç işleme dağılımı ortaya konmuştur. Yabancı uyruklu şüphelilerin demografik bilgilerini (yaş,

cinsiyet, eğitim ve meslek) içeren veriler analiz edilmiştir. Bununla birlikte şüphelilerin kişilere, malvarlığına, topluma, millete ve devlete karşı suçlar kapsamında işledikleri suçlar ayrıntılı olarak incelenmiştir. Ayrıca şüphelilerin uyrukları doğrultusunda suç tasniflerinde öne çıkan veya dikkat çeken belirli suç türlerindeki farklılıklar ve nedenler de ortaya konmuştur. Araştırma evreni kapsamında incelenen verilerin yanı sıra örneklem grubu olarak belirlenen iller özelinde veriler ayrıntılı analiz edilmiş ve şehirlerin çekici ve itici özellikleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.

Diğer taraftan, düzensiz göçmen ve geçici koruma statüsündeki bireylerin 400 sayfa (excel ortamında) boyutundaki demografik bilgilerini içeren ham veriler Göç İdaresi Başkanlığından temin edilmiştir. Asayiş suç verilerinin anlamlı hale getirilmesi çalışmasında olduğu gibi, veriler 6 ay süren ayrıntılı bir çalışma dönemi sonunda analize uygun hale getirilmiştir. Göç verilerinin anlamlı hale getirilmesi sürecinde veriler gruplandırılmış ve tablolara dönüştürülmüştür. Araştırma kapsamında yer alan göç verilerine ilişkin tüm tablolar araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Göç İdaresi Başkanlığından alınan veriler kapsamında; JGNK'nın sorumluluk bölgesinde meydana gelen düzensiz göç olayları, yakalanan düzensiz göçmenlere ilişkin demografik bilgiler, uyrukları, en çok ve en az yakalama yapılan iller ile organizatörlerin uyrukları ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Bununla birlikte, araştırmanın örneklem grubunu oluşturan iller özelinde veriler daha ayrıntılı incelenmiş ve illerin özellikleri doğrultusunda kıymetlendirilmiştir.

Sınırlılıklar bölümünde belirtilen tehditlerden dolayı değişkenler arasındaki ilişki analizi yapılamamış veya yapıldığı takdirde anlamlı bir sonuç vermeyeceği kabulünden hareketle elde edilen sonuçlar betimleyici bir yöntemle yorumlanmıştır. Araştırma probleminde belirtilen iki temel göçmen grubunun jandarma sorumluluk sahasında işlediği suçların, asayiş suç verilerine yansımaları kapsamında mevcut durum değerlendirilmiştir. Sonuçlar doğrultusunda; düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin işledikleri asayiş suç miktarlarının düşürülmesi ve entegrasyon sürecinin etkinliğinin artırılması amacıyla alınması gereken tedbirler öneri olarak sunulmuştur.

3.6. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Jandarma sorumluluk bölgesinde yoğunlukla meydana gelen düzensiz göç olayları ile daha etkin mücadele edebilmek amacıyla 2016 yılından itibaren 23 il genelinde Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Şube Müdürlükleri¹¹ görev yapmaya başlamıştır. İl merkezlerinin yanında, olayların yoğunlukla meydana geldiği (17) ilçe merkezinde GKİT Kısım Amirliği seviyesinde yapılanma sağlanmıştır (GKİT ile Mücadele Daire Başkanlığı, 2017: 30).

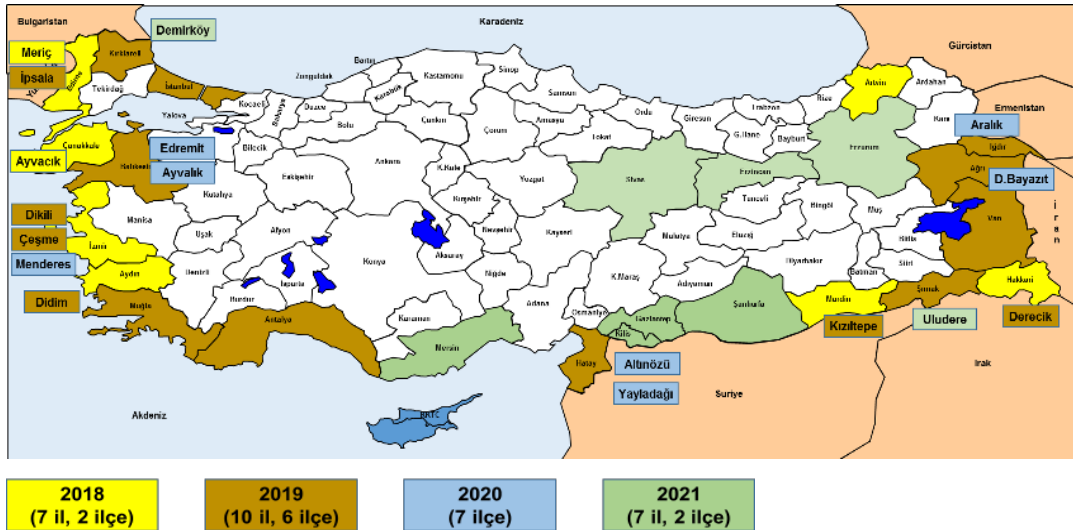
İL JANDARMA KOMUTANLIKLARI

Sıra No	2018	2019	2020	2021	BİRİM			
1	Artvin*	Ağrı		Gaziantep	Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Şube Müdürlüğü			
2	Aydın	Antalya		Kilis				
3	Çanakkale	Balıkesir		Mersin				
4	Edirne	Hatay		Şanlıurfa				
5	Hakkari	Iğdır		Erzurum				
6	İzmir	İstanbul		Sivas				
7	Mardin	Kırklareli						
8		Muğla						
9		Şırnak						
10		Van						
Toplam	7	10	-	7	23 il+Artvin			

İLÇE JANDARMA KOMUTANLIKLARI

Sıra No	2018	2019	2020	2021	BİRİM				
1	Çanakkale	Ayvacak	Aydın	Didim	Ağrı	Doğubayazıt	Kırklareli	Demirköy	Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Kısım Amirliği
2	Edirne	Meriç	Edirne	İpsala	Balıkesir	Edremit	Şırnak	Uludere	
3			Hakkari	Derecik		Ayvalık			
4				Çeşme	Hatay	Altınözü			
5			İzmir	Dikili		Yayladağı			
6			Mardin	Kızıltepe	Iğdır	Aralık			
7					İzmir	Menderes			
Toplam	2		6		7		2		17 İlçe

Şekil 3.1. Taşra Teşkilatlanması (JGNK, 2023).

Şekil 3.2. GKİT Şube Müdürlükleri ve Kısım Amirlikleri (JGNK, 2023).

¹¹ 23 il ve 17 ilçede görev yapmaya başlayan GKİT ile Mücadele Şube Müdürlükleri ile Kısım Amirliklerinin teşkilatlandıkları merkezler şekil 3.1.'de ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Araştırmanın evreni, Türkiye yüzölçümünün %93'üne tekabül eden (81) İl Jandarma Komutanlığının sorumluluk bölgesindeki asayiş ve düzensiz göç olaylarıdır. Araştırmanın amaçları çerçevesinde evrenin özelliklerini yansıttığı düşünülen ve en çok düzensiz göç vakalarının meydana geldiği değerlendirilen; Antalya, Aydın, Çanakkale, Edirne, Hakkâri, Hatay, Mersin, İstanbul, İzmir, Kırklareli, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Van ve Şırnak illerindeki asayiş ve düzensiz göç olayları örneklem grubu olarak tespit edilmiştir.¹² Türkiye genelinde 3.737.369 geçici koruma altında Suriyeli bulunmakta olup Göç İdaresi Başkanlığının kayıtlarında kolluk kuvveti ayırımı yapılmadığından jandarma sorumluluk bölgesinde bulunan Suriyeli kökenli göçmenlerin miktarı tam olarak belirlenememiştir. Örneklem grubu dahilindeki illerde ise toplam 1.083.571 Suriye kökenli göçmen yaşamaktadır. Örneklem grubunun evrendeki temsili %28,99 olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, belirlenen zaman diliminde 81 şehrin jandarma sorumluluk bölgesinde 2.103.804 asayiş suç olayı meydana gelmiş olup örneklem grubundaki illerde ise işlenen suç miktarı 693.132'dir. Örneklem grubunda meydana gelen asayiş suç verileri, tüm illerdeki suç davranışlarının %32,94'lük kesimini oluşturmuştur. Ayrıca, genel asayiş olaylarında toplam 2.628.021 şüpheli tespit edilmiştir. Örneklem grubunda ise 817.656 şüpheli suç davranışında bulunmuştur. Örneklem grubunun evrendeki temsili %31,11 olarak gerçekleşmiştir. Bu illerin seçilmesinin temelinde; JGNK'nın sorumluluk bölgesinde meydana gelen düzensiz göç olaylarının toplam olaylar içerisindeki yoğunluğu, Jandarma GKİT Şube Müdürlüğünün kurulmuş olması, illerdeki ekonomik hacmin yüksekliği ve göçmen gruplarının yoğunlukla bulunması yer almaktadır.

¹² Toplam 95.979 göç vakasının 71.640'ı belirtilen illerde meydana gelmiş olup toplam vakaların %74,64'ünü oluşturmuştur.

4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde, metodolojide belirtilen araştırmanın problemi ve alt amaçları doğrultusunda Jandarma Genel Komutanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığından alınan izinle temin edilen veriler incelenmiş ve dünya ile Türkiye genelinde yapılan araştırmalara yer verilerek yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, ilk etapta JGNK'nın sorumluluk sahasında 2012-2021 yılları arasında meydana gelen asayiş olayları ortaya konmuştur. Asayiş olayları da JGNK ve Adalet Bakanlığının kullandığı suç tasniflerine uygun olarak tasnif edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bununla birlikte Göç İdaresi Başkanlığının veri tabanında yer alan düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ilişkin göç verileri, demografik unsurları ve Türkiye genelindeki dağılımları irdelenmiştir. Müteakiben, asayiş olaylarının şüphelileri incelenmiş ve şüphelisi yabancı uyruklu olan suçlar ayrıntılı analiz edilmiştir.

Yapılan analizleri ve işlenen suç türlerini daha anlaşılır hale getirmek amacıyla JGNK tarafından uygulanan suç tasniflerinden bahsetmek yararlı olacaktır. JGNK asayiş suçlarını; kişilere, malvarlığına, topluma, millete ve devlete karşı işlenen suçlar olmak üzere dört ana başlıkta sınıflandırmaktadır (JGNK, 2023). Kişilere karşı suçlar bölümünde; hayat ve vücut dokunulmazlığı, cinsel dokunulmazlık, hürriyet ve şeref aleyhinde işlenen suçlar yer almaktadır. Malvarlığına karşı suçlar; hırsızlık, yağma, mala zarar verme ve diğer suçlardan oluşmaktadır. Topluma karşı suçlar; genel tehlike, genel ahlak, aile düzeni, çevre ve kamu güvenliğine karşı işlenen suçları kapsamaktadır. Millete ve devlete karşı suçlarda ise kamu idaresinin güvenilirliği, işleyişi ve adliye aleyhine işlenen suçlar bulunmaktadır.

KİŞİLERE KARŞI SUÇLAR
HAYATA VE VÜCUT DOKUNULMAZLIĞINA KARŞI SUÇLAR
KASTEN ÖLDÜRME
TAKSİRLE ÖLDÜRME
KASTEN YARALAMA
TAKSİRLE YARALAMA
İNTİHARA YÖNLENDİRME
TRAFİK KAZASI SONUCU TAKSİRLE ÖLDÜRME
TRAFİK KAZASI SONUCU TAKSİRLE YARALAMA
CİNSEL DOKUNULMAZLIĞA KARŞI SUÇLAR
CİNSEL SALDIRI
ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMARI
REŞİT OLMAYANLA CİNSEL İLİŞKİ
CİNSEL TACİZ
HÜRRİYETE VE ŞEREFE KARŞI SUÇLAR
TEHDİT
ŞANTAJ
CEBİR
KİŞİYİ HÜRRİYETİNDEN YOKSUN KILMA
KONUT DOKUNULMAZLIĞINI İHLAL
KAMU GÖREVLİSİNE HAKARET
EGİTİM VE ÖĞRETİM HAKKININ ENGELLENMESİ
KAMU HİZMETLERİNDEN YARARLANMA HAKKININ ENGELLENMESİ
İNANÇ, DÜŞÜNCE VE KANAAT HÜRRİYETİNİN KULLANILMASINI ENGELLEME
İŞ VE ÇALIŞMA HÜRRİYETİNİN İHLALI
SENDİKAL HAKLARIN KULLANILMASININ ENGELLENMESİ
HAKSİZ ARAMA
DİLEKÇE HAKKININ KULLANILMASININ ENGELLENMESİ
NEFRET VE AYRIMCILIK
KİŞİLERİN HUZUR VE SÜKUNUNU BOZMA
HABERLEŞMENİN ENGELLENMESİ
KİŞİLERE HAKARET
KİŞİNİN HATIRASINA HAKARET
ISRARLI TAKİP
KİŞİLERE KARŞI DİĞER SUÇLAR
HABERLEŞMENİN GİZLİLİĞİNİ İHLAL
KİŞİLER ARASINDAKİ KONUŞMALARIN DİNLENMESİ VE KAYDA ALINMASI
ÖZEL HAYATIN GİZLİLİĞİNİ İHLAL
KİŞİSEL VERİLERİN KAYDEDİLMESİ
VERİLERİ YOK ETMEME
TERK ETME
YARDIM VEYA BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN YERİNE GETİRİLMEMESİ
ÇOCUK DÜŞÜRTME
ÇOCUK DÜŞÜRME
İŞKENCE
EZİYET
5809 SAYILI ELEKTRONİK HABERLEŞME KANUNUNA MUHALEFET
KİŞİLERE KARŞI TASNİF DIŞI SUÇLAR
ORGAN VE DOKU TİCARETİ

Şekil 4.1. Kişilere Karşı İşlenen Suçların Sınıflandırılması (JGNK, 2023).

Kişilere karşı işlenen suçlar incelendiğinde, bireyin temel can güvenliğini tehdit eden yaralama, öldürme, saldırı vb. suçlar ile temel hak ve hürriyetlerini tehlikeye atan suç türlerinin olduğu görülmektedir.

MALVARLIĞINA KARŞI SUÇLAR
HIRSIZLIK
EV DEN HIRSIZLIK
İŞ YERİNDEN HIRSIZLIK
KAMU KURUM VE KURULUŞLARINDAN HIRSIZLIK
BANKADAN HIRSIZLIK
OTODAN HIRSIZLIK
OTO HIRSIZLIĞI
YANKESİCİLİK
KAPKAÇ
BÜYÜKBAŞ VE KÜÇÜKBAŞ HAYVAN HIRSIZLIĞI
DİĞER HAYVAN HIRSIZLIKLARI
BORU HATTINDAN HIRSIZLIK
HABERLEŞME VE ENERJİ NAKİL KABLOSU HIRSIZLIĞI
KULLANMA HIRSIZLIĞI
DİĞER HIRSIZLIKLAR
İNŞAATTAN HIRSIZLIK
BAZ İSTASYONLARINDAN HIRSIZLIK
KÜMES HAYVANI HIRSIZLIĞI
GEÇİCİ KONAKLAMA YERİNDEN HIRSIZLIK
BAĞ, BAĞÇE VE TARLADAN HIRSIZLIK
MOTOSİKLET HIRSIZLIĞI
BİSİKLET VE ELEKTRİK BİSİKLET HIRSIZLIĞI
İŞ MAKİNESİ VE ALETLERİ HIRSIZLIĞI
TARIM ARACI VE ALETLERİ HIRSIZLIĞI
OTOMATLAR İLE SUNULAN VE BEDELİ ÖDENDİĞİ TAKDİRDE YARARLANILABİLEN HİZMETTEN KARŞILIKSIZ YARARLANMA
ŞİFRELI VEYA ŞİFRE SİZ YAYINLARDAN KARŞILIKSIZ YARARLANMA
ELEKTRİK ENERJİSİ, SU VEYA DOĞALGAZDAN KARŞILIKSIZ YARARLANMA
AÇIKTAN HIRSIZLIK
MABET/İBADETHANEDEN HIRSIZLIK
YAĞMA (GASP)
EVDE YAĞMA (GASP)
İŞYERİNDE YAĞMA (GASP)
YOL KESMEK SURETİYLE YAĞMA (GASP)
CEBİR VEYA TEHDİT İLE BORCA YÖNELİK SENET VEYA KAĞIT VERMEYE MECBUR ETME
DİĞER YAĞMALAR (GASP)
MALA ZARAR VERME
KİŞİLERE AİT MALA ZARAR VERME
KAMUYA AİT MALA ZARAR VERME
İBADETHANE VE MEZARLIKLARA ZARAR VERME
ÖZEL KURUM VE KURULUŞLARA AİT MALA ZARAR VERME
MALVARLIĞINA KARŞI DİĞER SUÇLAR
HAKKI OLMAYAN YERE TECAVÜZ
GÜVENİ KÖTÜYE KULLANMA
DOLANDIRICILIK
SUÇ EŞYASINI SATIN ALMA VEYA KABUL ETME
BEDELSİZ SENEDİ KULLANMA (AÇIK ÇEK/SENET)
KAYBOLMUŞ VEYA HATA SONUCU İLE GEÇMİŞ EŞYA ÜZERİNDE TASARRUF
ŞİRKET VEYA KOOPERATİFLER HAKKINDA YANLIŞ BİLGİ
İCRA VE İFLAS KANUNUNA MUHALEFET
KOOPERATİFLER KANUNUNA MUHALEFET

Şekil 4.2. Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Sınıflandırılması (JGNK, 2023).

Malvarlığına karşı işlenen suçlar, bireylerin sahip olduğu mal ve mülklere yönelik gerçekleştirilen eylemleri içermektedir. Hırsızlık ve yağma suçları ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

TOPLUMA KARŞI SUÇLAR
GENEL TEHLİKE YARATAN SUÇLAR
KASTEN YANGIN ÇIKARMA
SİLAHLA ATEŞ ETME
PATLAYICI MADDE KULLANMA
TAKSİRLE YANGINA NEDEN OLMA
TEHLİKELİ MADDELERİN İZİNSİZ OLARAK BULUNDURULMASI VEYA EL DEĞİŞTİRİLMESİ
AKIL HASTASI ÜZERİNDEKİ BAKIM VE GÖZETİM YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN İHLALI
İNŞAAT VEYA YIKILMA İLGİLİ EMNİYET KURALLARINA UYMAMA
HAYVANIN TEHLİKE YARATABİLECEK ŞEKİLDE SERBEST BIRAKILMASI
İŞARET VE ENGEL KOYMAMA
TRAFİK GÜVENLİĞİNİ TEHLİKEYE SOKMA
TRAFİK GÜVENLİĞİNİ TAKSİRLE TEHLİKEYE SOKMA
KASTEN BİNA ÇÖKMESİ, TOPRAK KAYMASI, ÇIĞ DÜŞMESİ GİBİ GENEL GÜVENLİĞİN TEHLİKEYE SOKULMASI
TAKSİRLE BİNA ÇÖKMESİ, TOPRAK KAYMASI, ÇIĞ DÜŞMESİ GİBİ GENEL GÜVENLİĞİN TEHLİKEYE SOKULMASI
GENEL AHLAKA KARŞI SUÇLAR
HAYASIZCA HAREKETLER
MUSTEHCEMLİK
FUHUŞ
KUMAR OYNANMASI İÇİN YER VE İMKAN SAĞLAMA
DİLENCİLİK
AİLE DÜZENİNE KARŞI SUÇLAR
BİRDEN ÇOK EVLİLİK, HİLELİ EVLENME VE DİNSEL TÖREN
ÇOCUĞUN SOYBAĞINI DEĞİŞTİRME
KÖTÜ MUAMELE
AİLE HUKUKUNDAN KAYNAKLANAN YÜKÜMLÜLÜĞÜN İHLALI
ÇOCUĞUN KAÇIRILMASI VEYA ALIKONULMASI
ÇOCUK TESLİMİ VE ÇOCUKLA KİŞİSEL İLİŞKİ KURULMASINA DAİR İLAM VEYA TEDBİR KARARLARININ YERİNE GETİRİLMESİNE MUHALEFET
ALİENİN KORUNMASI VE KADINA KARŞI ŞİDDETİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN KAPSAMINDA VERİLEN TEDBİR KARARINA AYKIRILIK
ÇEVREYE KARŞI SUÇLAR
ÇEVRENİN KASTEN KİRLİTİLMESİ
ÇEVRENİN TAKSİRLE KİRLİTİLMESİ
GURULTUYE NEDEN OLMA
İMAR KİRLİLİĞİNE NEDEN OLMA
KASTEN ORMAN YAKMA
TAKSİRLE ORMAN YANGININA SEBEBİYET VERME
ORMAN KANUNUNA MUHALEFET
VETERİNER HİZMETLERİ, BİTKİ SAĞLIĞI, GIDA VE YEM KANUNUNA MUHALEFET
KARA AVCILIĞI KANUNUNA MUHALEFET
MERA KANUNUNA MUHALEFET (KAÇAK YAPILAŞMA HARIÇ)
TOPLUMA KARŞI DİĞER SUÇLAR
ZEHRİRLİ MADDE KATMA
BOZULMUŞ VEYA DEĞİŞTİRİLMİŞ GIDA VEYA İLAÇLARIN TİCARETİ
KİŞİLERİN HAYATINI VE SAĞLIĞINI TEHLİKEYE SOKACAK BİÇİMDE İLAÇ YAPMA VEYA SATMA
ZEHRİRLİ MADDE İMAL VE TİCARETİ
SAGLIK İÇİN TEHLİKELİ MADDE TEMİNİ
BULAŞICI HASTALIKLARA İLİŞKİN TEDBİRLERE AYKIRI DAVRANMA
USULSUZ ÖLÜ GÖMÜLMESİ
VETERİNER SAĞLIK ÜRÜNLERİNİN FORMÜL VEYA SPEKİFYASYONA UYMAMASI
HALK ARASINDA KORKU VEYA PANİK YARATMAK AMACIYLA TEHDİT
SUÇ İŞLEMİNE TAHRİK
SUÇU VE SUÇLUYU ÖVME
HALKI KİN VE DÜŞMANLIĞA TAHRİK VEYA AŞAĞILAMA
KANUNLARA UYMAMAYA TAHRİK
ULAŞIM ARAÇLARININ KAÇIRILMASI VEYA ALIKONULMASI
KITA SAHANLIĞINDA VEYA MÜNHASIR EKONOMİK BÖLGEDEKİ SABİT PLATFORMLARIN İŞGALI
SPOR ALANLARINA SOKULMASI YASAK MADDELER
SPOR ALANLARINA YASAK MADDE SOKULMASI VE MÜSABAKA DÜZENİNİN BOZULMASI
HAKARET İÇEREN TEZAHURAT
MÜSABAKA VE SEYİR ALANLARINA USULSUZ SEYİRCİ GİRİŞİ
YASAK ALANLARA GİRME
SPOR ALANLARINDA TAŞKINLIK YAPILMASI VE TESİSLERE ZARAR VERİLMESİ
SEYİRDEN YASAKLANMA
TİCARİ SIR, BANKACILIK SIRRİ VEYA MÜŞTERİ SIRRİ NİTELİĞİNDEKİ BİLGİ VEYA BELGELERİN AÇIKLANMASI
HALKI YANILTICI BİLGİYİ ALENEN YAYMA
KAMU GÜVENİNE KARŞI SUÇLAR
MUHÜR BOZMA
VETERİNER HİZMETLERİ KAPSAMINDA BELİRLENEN ESASLARA AYKIRI OLARAK SAHTE BELGE DÜZENLEMEK
ACIĞA İMZANIN KÖTÜYE KULLANILMASI

Şekil 4.3. Topluma Karşı İşlenen Suçların Sınıflandırılması (JGNK, 2023).

Topluma karşı suçlar genellikle toplumun tüzel kişiliğine yönelik işlenen suç türlerini kapsamaktadır. Bununla beraber, diğer suç türleri ile kıyaslandığında bireylerin sıklıkla işlemediği suç çeşitleri olduğu ifade edilebilir.

MİLLETE VE DEVLETE KARŞI SUÇLAR
KAMU İDARESİNİN GÜVENLİLİĞİNE VE İŞLEYİŞİNE KARŞI SUÇLAR
ZİMMET
RÜŞVET
İRTİKAP
GÖREVİ KÖTÜYE KULLANMA
KOLLUK KUVVETLERİNE DİRENME
DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNE DİRENME
ZOR KULLANMA YETKİSİNE İLÜŞKİN SINIRIN AŞILMASI
ADLİYEYE KARŞI SUÇLAR
İFTİRA
SUÇ DELİLLERİNİ YOK ETME, GİZLEME VEYA DEĞİŞTİRME
SUÇLUYU KAYIRMA
BASKASINA AİT KİMLİK VEYA KİMLİK BİLGİLERİNİN KULLANILMASI
YALAN YERE YEMİN
GERÇEĞE AYKIRI BİLİR KİŞİLİK VEYA TERCÜMANLIK
YARGI GÖREVİ YAPANI, BİLİR KİŞİYİ VEYA TANIĞI ETKİLEMEYE TEŞEBBÜS
GİZLİLİĞİN İHLALI
ADİL YARGILAMAYI ETKİLEMEYE TEŞEBBÜS
MUHAFAZA GÖREVİNİ KÖTÜYE KULLANMA
RESMEN TESLİM OLUNAN MALA EL KONULMASI VE BOZULMASI
SUÇU BİLDİRMEME
TUTUKLU, HÜKÜMLÜ VEYA SUÇ DELİLLERİNİ BİLDİRMEME
KAMU GÖREVLİSİNİN SUÇU BİLDİRMEMESİ
SUÇ ÜSTLENME
SUÇ UYDURMA
YALAN TANIKLIK
YARGILAMA / SORUŞTURMANIN SES VEYA GÖRÜNTÜLERİN KAYDA ALINMASI
HÜKÜMLÜ VEYA TUTUKLUNUN KAÇMASI
GÖZALTINA ALINAN TUTUKLU VEYA HÜKÜMLÜNÜN KAÇMASINA İMKAN SAĞLAMA
DİĞER KANUNLARDA BELİRTİLEN SUÇLAR
İNKILAP KANUNLARI VE ATATÜRK ALEYHİNE İŞLENEN SUÇLAR
ATEŞLİ SİLAHLAR VE BİÇAKLAR İLE DİĞER ALETLER HAKKINDA KANUNA MUHALEFET
AVDA, SPORDA KUL.TFK,NİŞAN TBN.VE AV BÇK.YAPIMI,ALIMI,SATIMI VE BLND DAİR KNN MUHALEFET
DİĞER KANUNLARA MUHALEFET
SES VE GAZ FİŞEĞİ ATABİLEN SİLAHLAR HAKKINDAKİ KANUNA MUHALEFET
ÖZEL GÜVENLİK HİZMETLERİNE DAİR KANUNA MUHALEFET
SEÇİMLERİN TEMEL HÜKÜMLERİ VE SEÇMEN KÜTÜKLERİ HAKKINDA KANUN KAPSAMINDAKİ SUÇLAR
MİLLETE VE DEVLETE KARŞI DİĞER SUÇLAR
ULUSLARARASI CASUSLUK
ASKERİ YASAK BÖLGELERE GİRME
YASAKLANAN BİLGİLERİ AÇIKLAMA
TAKSİR SONUCU CASUSLUK FİİLLERİNİN İŞLENMESİ
CUMHURBAŞKANINA HAKARET
1632 SAYILI ASKERİ CEZA KANUNUNA MUHALEFET
DEVLETİN BİRLİĞİNİ VE ÜLKE BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZMAK (TCK md.302)

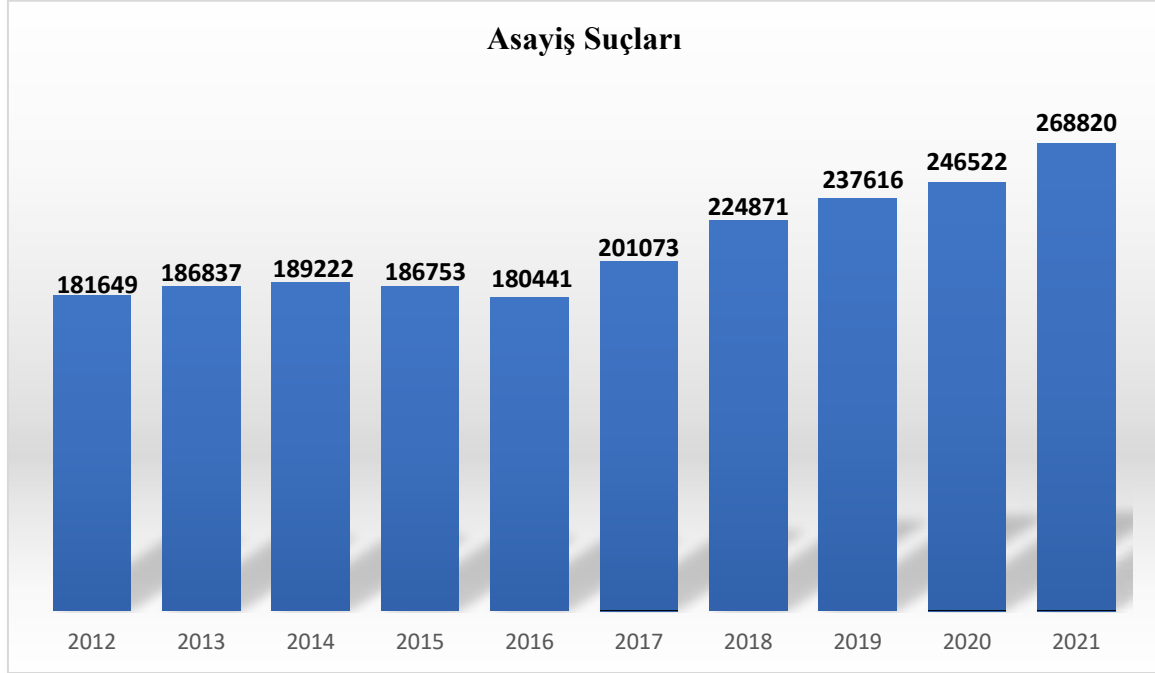
Şekil 4.4. Millete ve Devlete Karşı Suçların Sınıflandırılması (JGNK, 2023).

Millete ve devlete karşı suçlar ise devletin tüzel kişiliği ile tüzel kişiliğini oluşturan kamu ve kurumlara yönelik işlenen suç çeşitlerini kapsamaktadır. Özellikle kişilere ve malvarlığına karşı işlenen suç çeşitleri ile karşılaştırıldığında, günlük hayatta sıklıkla karşılan suç türleri olmadığı söylenebilir. Bu kapsamda asayiş suçları değerlendirildiğinde, bireylerin genellikle kişilere ve malvarlığına karşı suçları daha fazla işledikleri ve sıklıkla bu suçların mağduru ve şüphelisi oldukları ifade edilebilir.

Bu çerçeveden hareketle, JGNK'nın sorumluluk bölgesinde 2012-2021 yılları arasında meydana gelen asayiş suçları ve yıllar içindeki değişimleri analiz edilmiştir. Bununla birlikte, çalışmanın evreni olarak kabul edilen (81) İl Jandarma Komutanlığının sorumluluk bölgesindeki asayiş suçları genelden özele doğru bir yaklaşımla incelenmiştir. Müteakiben, çalışmanın örneklem grubunu teşkil eden 15 ilde meydana gelen asayiş suçları aynı yaklaşımla irdelenmiştir.

4.1. Jandarma Genel Komutanlığı Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Asayiş Suçlarının Değerlendirilmesi

İlk olarak, JGNK'nın sorumluluk alanında meydana gelen asayiş suçlarının genel dağılımı analiz edilmiştir.

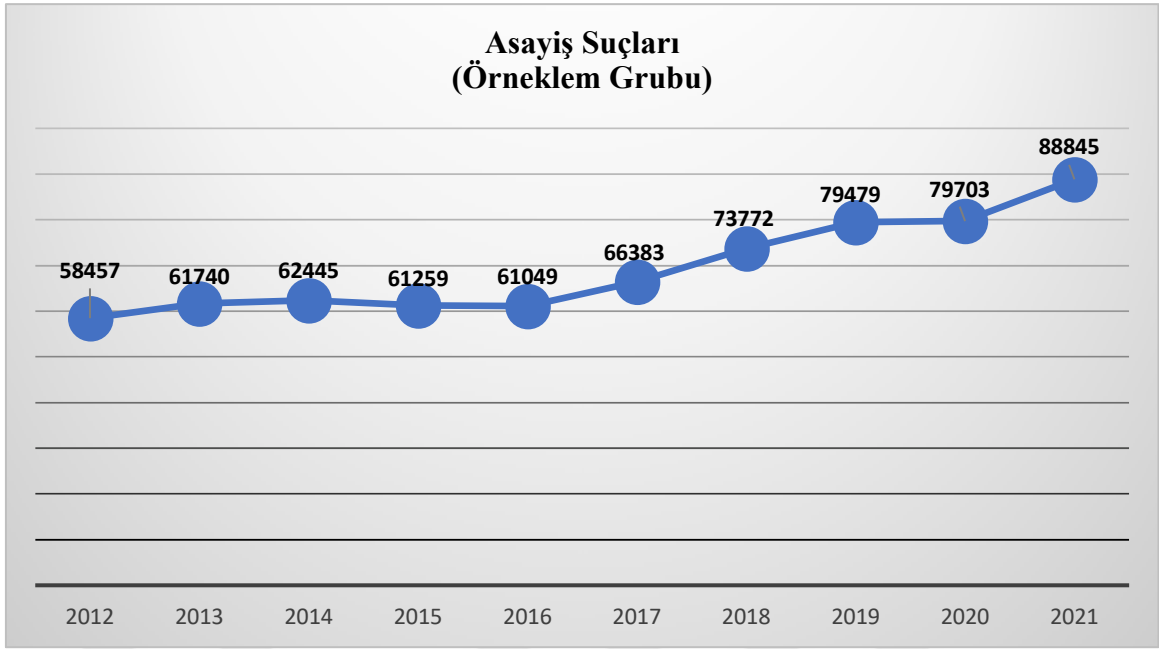

Şekil 4.5. 2012-2021 Yılları Arasında Meydana Gelen Asayiş Suçlarının Genel Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

2012-2021 yılları arasında JGNK'nın görev sahasında meydana gelen asayiş olaylarının genel dağılımı incelendiğinde, toplam 2.103.804 suç olayının gerçekleştiği saptanmıştır. Bununla beraber, 2017 yılından itibaren kümülatif bir artış trendi içerisinde olduğu görülmüştür. 2012-2016 yılları arsında sabit bir eğilim izlediği tespit edilmiştir. Özellikle 2017 yılından itibaren bir artış trendi içinde olmasının en önemli nedeni, özellikle büyükşehirlerin demografik yapısında meydana gelen değişimlerin olduğu ifade edilebilir. İç ve dış göç hareketliliğinin neden olduğu popülasyon değişimlerinin genel suç oranlarını artıran bir etkiye neden olduğu değerlendirilmektedir.

Büyükşehirlerin nüfusunda meydana gelen artışlar, altyapısız ve plansız kentleşme, yeterince barınma imkânının olmaması, çalışanların yeterli ücret alamaması, iç ve dış göç sonucu meydana gelen sosyal düzensizlikler toplum genelinde suç davranışlarının çoğalmasını sağlamaktadır (Topalakçı, 2019: 25). Bununla birlikte, Yamak ve Topbaş

(2005: 714) tarafından 1995-2007 yılları arasındaki dönemde Türkiye'nin 67 iline ait suç verileri ile ekonomik yetersizlik arasındaki ilişkiyi esas alan araştırma yürütülmüştür. Araştırma kapsamında, bireylerin herhangi bir işi olmaması veya yeterli kazancı olmaması ile suç verilerinin artışı arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı saptanmıştır. Özellikle malvarlığına karşı işlenen suçların miktarında anlamlı artışların olduğu tespit edilmiştir. Pazarlıoğlu ve Turgutlu (2007) tarafından 1968-2004 yılları arasında işlenen suçlar ile ekonomik değişkenler arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma yürütülmüştür. Bu çalışmada, finansal değişkenler ile suç davranışlarının karşılıklı etkileşim içerisinde olduğu belirlenmiştir. Yılmaz ve Günay Ergün tarafından yürütülen “Türkiye’de Asayiş Suçları-Dağılışı ve Başlıca Özellikleri” isimli çalışmada; 2001-2003 yılları arasındaki dönemde (81) şehrin polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen asayiş suç verileri kapsamında, nüfus yoğunluğu az ve şehirleşme oranı düşük olan kentlerde kişilere karşı suç oranlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer taraftan, kentleşmenin hızlı olduğu ve sosyal-ekonomik seviyesi yüksek olan kentlerde ise malvarlığına karşı suçlarının daha yoğun işlendiği tespit edilmiştir (2006: 9). Ayrıca 2020 yılında dünya genelinde yaşanan Covid-19 salgınıyla birlikte uygulanan sıkı önleyici tedbirlerin, özellikle şiddet içeren suçlarda ciddi bir artışa yol açtığı düşünülmektedir (Koçanlı ve Emre, 2022: 402). Bu çerçevede değerlendirildiğinde, dünya genelinde yaşanan gelişmeler ile şehirlerin demografik yapısında meydana gelen değişimlerin genel suç oranlarını artıran anlamlı etkilere sahip olduğu belirtilebilir.

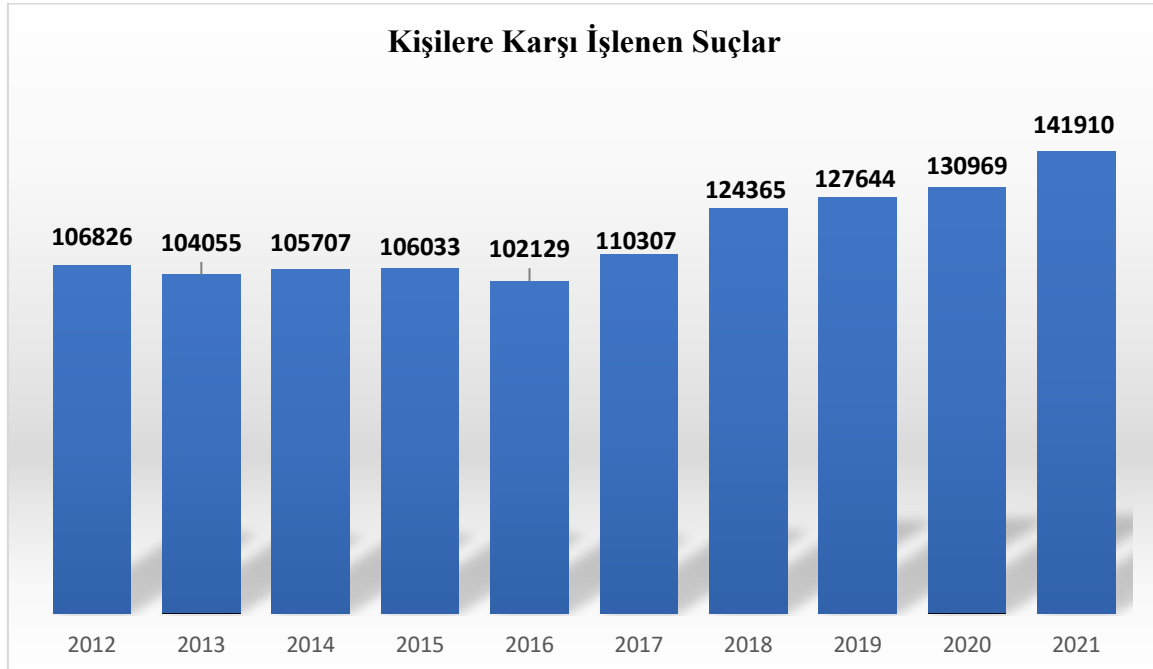
Şekil 4.6. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Meydana Gelen Asayiş Suçlarının Genel Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunda bulunan iller özelinde yapılan incelemede, 2017 yılından itibaren suç verilerinin anlamlı bir artış trendi içerisinde olduğu belirlenmiştir. Veriler irdelendiğinde, (133.205) asayiş olayı ile Antalya ili dikkat çekmektedir. Akabinde İzmir (107.359) ve Muğla (85.545) suç olayı ile öne çıkmıştır. Diğer taraftan Şırnak (9.731) ve Hakkâri (4.225) suç davranışı ile en son sırada yer almıştır. Ancak suç sosyolojisinde önemli bir kavram olarak kabul edilen karanlık sayının¹³ varlığını göz önünde bulundurmak gerekir. Zira az nüfuslu bölgelerde yaşayan bireyler; sosyal çevre, gelenek ve değerlerin baskısıyla yaşadıkları sorunları kolluk kuvvetlerine veya yargı mercilerine yansıtmayı pek tercih etmezler. Sorunları kendi aralarında çözmeye gayret ettikleri düşünülmektedir. Bu kapsamda, Hakkâri ve Şırnak illerinde meydana gelen suç verilerini karanlık sayının varlığını göz önünde bulundurarak daha fazla olayın meydana geldiğini kabul etmek gerekir. Örneklem grubunun tamamında ise 693.132 asayiş suçu işlenmiş olup genel asayiş olayları kapsamındaki oranı %32,94 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle Antalya, İzmir ve Muğla illerinde asayiş suç olaylarının yoğunlaşmasının temelinde; JGNK’nın sorumluluk bölgesinde yaşayan veya tatil amaçlı ziyaret eden nüfusun diğer illere göre fazla olması, yabancı turist miktarının yoğunluğu ve ekonomik gelirlerinin

¹³ Herhangi bir nedenle ceza kovuşturma birimlerine veya kolluk kuvvetlerine bildirilmeyen suçlardır. En önemli nedeni, mağdur veya başka birey tarafından hiç bildirilmemesidir (Schwind, 1998: 27).

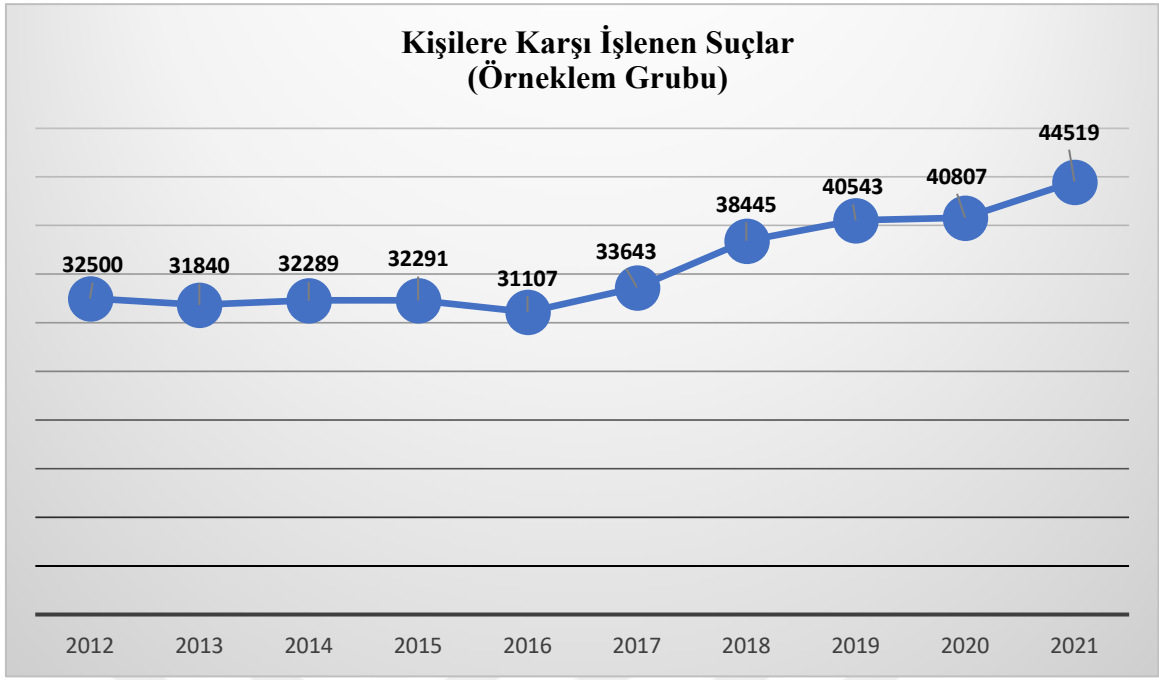
yüksekliği nedeniyle suç işleyecek şüpheliler için cazibe merkezi olarak görülmesinin yer aldığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte belirtilen illerde meydana gelen yoğun nüfus değişimleri, iç ve dış göç akınlarına maruz kalması, kenar mahallerinde sosyo-ekonomik seviyesi düşük bireylerin yaşaması gibi nedenler suç davranışlarının artışında anlamlı etkilere sahip olduğu ifade edilebilir.

Karasu, herhangi bir şehrin; hacimsel büyüklüğü, nüfus miktarı, gelişim hızı, ekonomik yoğunluğu ve kente göç edenlerin rakamları ile bireylerin suç işleme ihtimali arasında anlamlı ilişkiler olduğunu vurgulamaktadır. Yaptığı araştırmada; büyükşehirlerde daha sık suç işlendiği, büyük ve küçük şehirler arasındaki suç yoğunluğu farkının anlamlı olduğunu tespit etmiştir (2008: 255). Özellikle büyükşehirlerin yapısında bulunan suç fırsatları şüpheliler için çekici gelmektedir. Bu çerçevede 2007 yılında yapılan bir araştırmadan örnek verilebilir. Aytaç ve Bayram (2007) tarafından Bursa ilinde 2004 yılını kapsayan dönem için yapılan araştırmada; kişilere karşı suçların gündüz vakitlerinde daha çok işlendiği ve bir suça düşen şüpheli miktarının fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla beraber, malvarlığına karşı işlenen suçlarda ise şüphelilerin yaş ortalamasının düşük olduğu ve herhangi bir kazançlarının olmadığı bulguları elde edilmiştir.

Şekil 4.7. 2012-2021 Yılları Arasında Kişilere Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

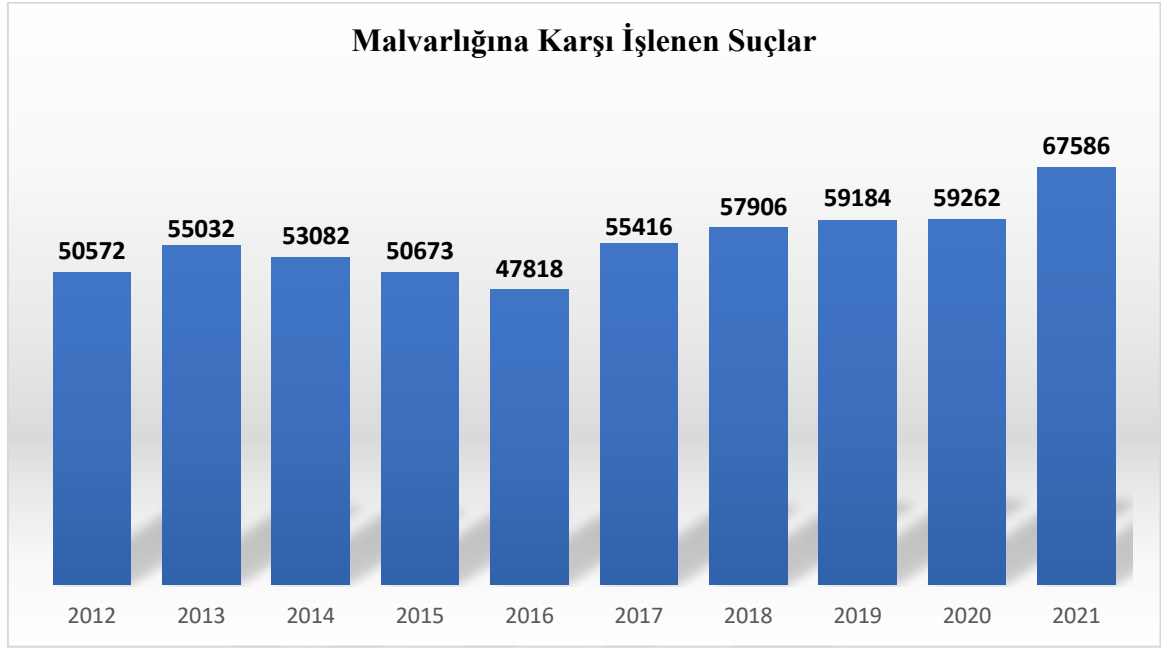
Asayiş suçlarının önemli bir bölümünü oluşturan kişilere karşı suçlar, bireylerin günlük hayatta sıklıkla işledikleri suçlar olarak değerlendirilmelidir. Diğer suçlara istinaden bireyler, günlük hayatın işleyişi esnasında her zaman bu tür suçların mağduru veya şüphelisi olabilirler. Türkiye’de kişilere karşı işlenen suçlar, en çok dosya açılan ve en sık karşılaşılan suç türleri arasında yer alır. Bireylerin, günlük yaşamda en çok bu tür suçlardan etkilendiği ifade edilebilir (Tepecik, 2023: 95). Diğer taraftan, 1.159.945 kişilere karşı suç işlenmiş olup genel asayiş suçlar içerisindeki oranı %55,13 olarak saptanmıştır. Bu dağılım incelendiğinde, 2012-2016 yılları arasında sabit bir trend içerisinde hareket ettiği gözlemlenmiştir. Ancak 2017 yılından itibaren anlamlı bir artışın meydana geldiği ve 2021 yılında zirve yaptığı tespit edilmiştir. Bunun en önemli nedeni, büyükşehirlerde meydana gelen popülasyon artışının demografik yapıda önemli değişimlere yol açmasıdır. Türkiye’nin nüfusu 2016 yılında 81,02 milyon, 2021 yılında ise 84,78 milyon olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2022). 5 yılda yaklaşık Türkiye’nin nüfusu 4 milyon artmıştır. Geçici koruma altındaki Suriyeliler ile düzensiz göçmenlere ilişkin rakamların bu veriye dahil olmadığını belirtmek gerekir. Wirth kentlerin demografik yapılarına istinaden; dar bir yaşam alanında birçok bireyin yaşamak zorunda kalmasının kişisel öfkeden kaynaklanan gerilimi artırdığını ve suç davranışlarına zemin hazırladığını ifade etmektedir (1956: 127). Castells de teknolojik ilerlemenin, kentlerin gelişimine ve genel popülasyonun artmasına yol açtığını vurgulamaktadır. Nüfus artışı da sosyal düzensizliğe yol açmakta ve suç davranışlarına olan eğilimin yükselmesini sağlamaktadır (Castells, 1977: 235). JGNK’nın sorumluluk bölgesinde yaşayan nüfus ile göçmen grupların miktarı beraber değerlendirildiğinde, kişilere karşı işlenen suçların yıllar içinde artış göstermesinin temelinde nüfus yapısındaki değişimlerin yer aldığı ifade edilebilir.

Şekil 4.8. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Kişilere Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunda bulunan illerde kişilere karşı işlenen suçların, 2012-2016 yılları arasında anlamlı olmayan inişli-çıkışlı bir seyir izlediği tespit edilmiştir. Ancak 2017-2021 yılları arasında ivmesi yavaş yavaş yükselen bir artış trendi izlediği gözlemlenmiştir. Belirtilen illerde meydana gelen suçların miktarı 357.984 şeklinde tespit edilmiş olup kişilere karşı işlenen suçların %30,86'sını oluşturmuştur. Diğer bir ifadeyle, JGNK'nın sorumluluk bölgesinde meydana gelen kişilere karşı suçların 1/3'ü örneklem grubundaki illerde meydana gelmiştir. Şehir bazında yapılan incelemede; Antalya'da (68.886), İzmir'de (47.706), Muğla'da (43.862) ve Mersin'de (35.673) kişilere karşı suç olayının meydana geldiği belirlenmiştir. Hakkâri ve Şırnak illerinde ise sırayla (2.487) ve (5.834) olay meydana gelerek grubun en son sıralarında yer almıştır. Antalya'nın meydana gelen olay miktarı açısından önde olmasının temelinde, yerleşik nüfusla beraber yaz aylarında turizm nedeniyle yoğunlaşan yerli ve yabancı ziyaretçilerin oluşturduğu dinamizmin yer aldığı düşünülmektedir. Burkay tarafından 2002-2006 yılları arasında Antalya ilinde bulunan hükümlüleri kapsayan bir araştırma yürütülmüştür. Araştırmada, yoğun nüfus artışının şehrin sosyal yapısında değişimlere neden olduğu ve genel suç oranlarında artışa yol açtığı tespit edilmiştir (2008: 158). Diğer taraftan, Mersin ilinin önemli bir özelliği de iç göç kapsamında çevre illerden çok göç alarak kozmopolit bir sosyal yapıya sahip olmasıdır. Bu yapı, suç oranlarının anlamlı bir artışına yol açmaktadır

(Orhan ve Gündoğar, 2015: 33). Örneklem grubunda meydana gelen suç sayısının dikkat çekecek seviyede olması bu tespit çerçevesinde açıklanabilir.

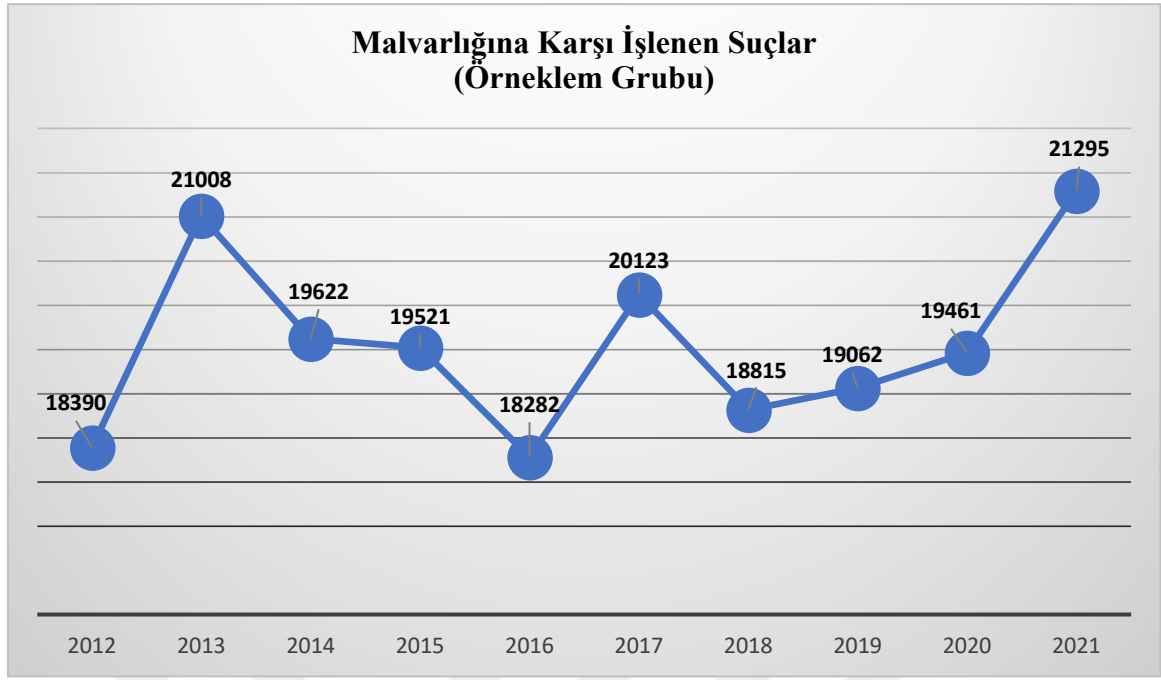

Şekil 4.9. 2012-2021 Yılları Arasında Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı
(JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

2012-2016 yılları arasında malvarlığına karşı işlenen suçların dağılımı irdelendiğinde, 2013 yılı hariç tüm yıllarda düşüş eğilimi olduğu saptanmıştır. 2013 yılında 2012 yılına kıyasla %8,10 civarında bir artış gerçekleşmesine rağmen 2013 yılından itibaren 2016 yılına kadar anlamlı bir düşüş eğilimi gösterdiği söylenebilir. Suçların düşmesindeki en önemli etmenin, kolluk kuvvetleri tarafından alınan önleyici tedbirlerin caydırıcılığından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Diğer taraftan, 2017-2021 yılları arasında suç miktarlarının tekrar bir yükseliş eğilimi gösterdiği belirlenmiştir. Bunun temelinde ise farklı gerekçelerin olduğundan söz edilebilir. Kolluk kuvvetleri tarafından alınan tedbirlerin etkisi zayıflamış veya şüpheliler suç işlemek amacıyla farklı yöntemler gerçekleştirmiş olabilir. Ancak bu varsayımların sonuca etki etme ihtimalinin düşük olduğu düşünülmektedir. En önemli etmenin, geçici koruma altında bulunan bireyler ile düzensiz göçmenlerin oluşturduğu popülasyonun varlığı ve Türkiye nüfusundaki 4 milyon civarındaki artışın yol açtığı anlamlı etkisi olduğu değerlendirilmektedir. Toplam 556.531 suç olayı meydana gelmiş olup genel asayiş suçları kapsamındaki oranı %26,45 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle kişilere ve malvarlığına karşı işlenen suçlar beraber analiz edildiğinde, toplam oranın %81,58

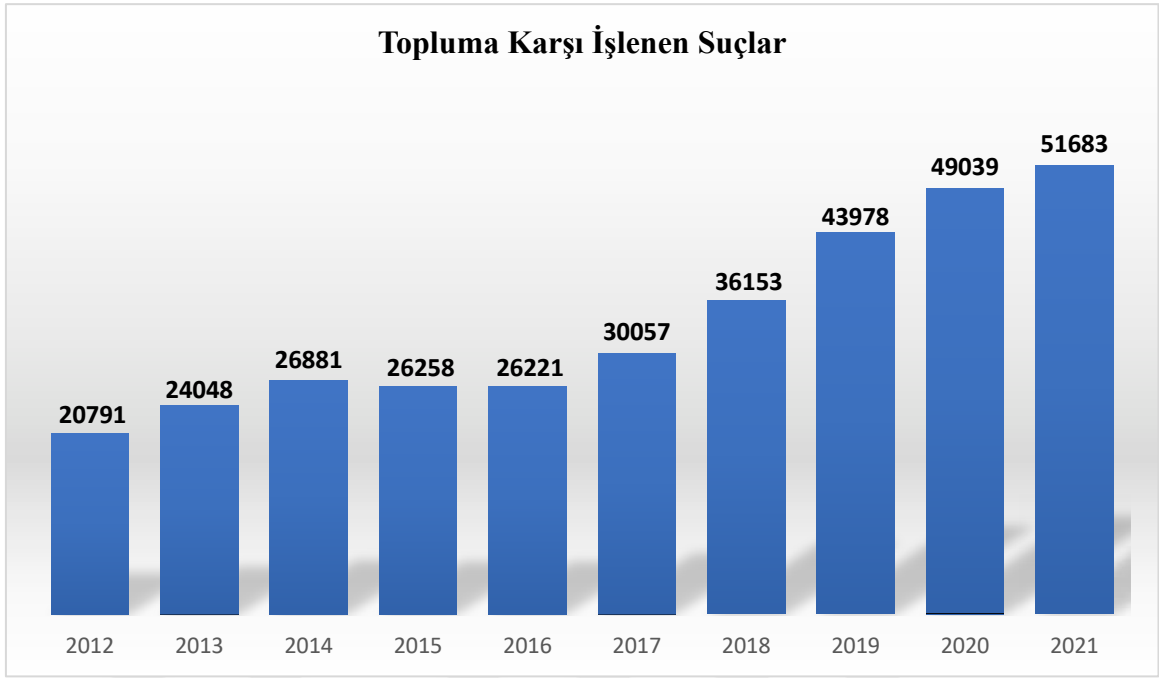
şeklinde tespit edilmesi her iki temel suç türünün asayiş olaylarında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, bireylerin günlük yaşam rutinlerinde bu tür suçlarla ne sıklıkla karşılaştıklarının bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

Suç verileri ile bireylerin ekonomik yeterliliği arasındaki ilişkilerin araştırıldığı birçok çalışma yürütülmüştür. Cook ve Zarkin tarafından yürütülen çalışmada; 1933-1980 yıllarını kapsayan dönemde işsizlik verilerindeki %1’lik artışın, %2,3 civarında hırsızlık ve %1,6 oranında soygun suçlarında yükselişe neden olduğu saptanmıştır (1985: 115). Brenner tarafından 1976 yılında yapılan bir araştırmada ise 1970’li yıllarda işsizlik oranında meydana gelen %1’lik artışın, hırsızlık suçunda %4 oranında yükselişe yol açtığı tespit edilmiştir (Beirne ve Messerschmidt, 2006: 66). Suç verileri kapsamında kapkaç, gasp, hırsızlık gibi malvarlığına karşı işlenen suçlardaki yükseliş ile sokaktaki genç erişkin popülasyonun artışı arasında yakın bir ilişki olduğu ifade edilebilir. Bu tespitin en önemli dayanağı ise suç işlemenin basit ve ulaşılabilir olmasıdır (Fırat, 2008: 215). Suç verilerinin artması, şehir genelinde “sıcak noktalar” olarak adlandırılan bölgelerin çoğalmasını ve zincirleme etkisi ile diğer suç çeşitlerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Ataç, 2007: 18). Demirel yaptığı araştırmada, malvarlığına karşı suçların işlenmesinde başat faktörün bireyin ekonomik yeterliliği olduğunu tespit etmiştir (2017: 301). Belirtilen araştırmalar değerlendirildiğinde, bireylerin sahip olduğu ekonomik yeterlilik seviyesi ile suç işleme davranışları arasında yakın ve anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu kapsamda malvarlığına karşı işlenen suçların verileri incelenirken bireylerin çalışma durumu, elde ettiği kazançlar, ailedeki toplam gelir miktarı, kazançların yeterliliği gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır.

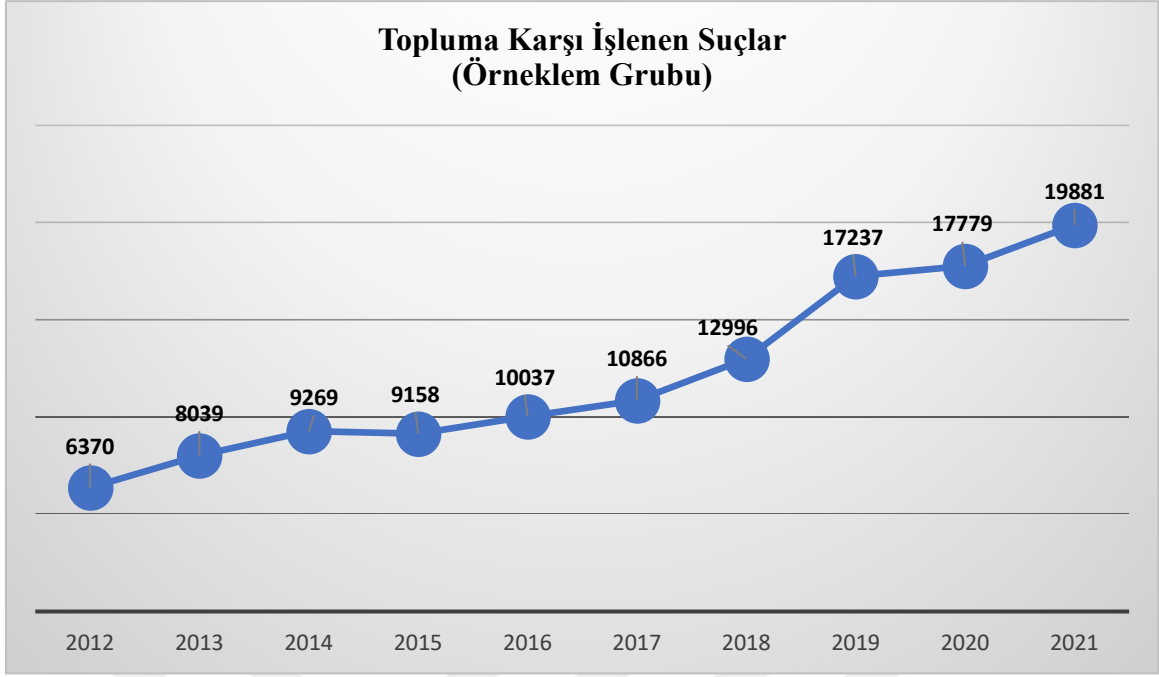
Şekil 4.10. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubundaki iller incelendiğinde, suç verilerinin 2014-2020 yılları arasında inişli-çıkışlı bir seyir izlediği tespit edilmiştir. Sadece 2013, 2017 ve 2021 yıllarında önceki yıllara göre kısmi artışlar gerçekleşmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere suç davranışlarının anlamlı bir artış içerisinde olmamasının en önemli nedeni, kolluk kuvvetleri tarafından alınan tedbirlerin caydırıcılığından kaynaklanmaktadır. Bu illerde toplam 195.579 suç olayı meydana gelmiş olup malvarlığına karşı işlenen suçlar kapsamındaki oranı %35,14 olarak gerçekleşmiştir. İşlenen suçların %21,69'unun sadece Antalya'da gerçekleşmesi, şehrin demografik yapısının önemini ortaya koymaktadır. Müteakiben, İzmir ve Mersin şehirlerinde meydana gelen suç miktarları da dikkat çekmektedir. Her üç şehrin demografik yapısı incelendiğinde hem iç hem de dış göç akınlarına maruz kaldığı görülmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, göç hareketlerinin bir kentin demografik yapısını etkilemekle beraber bireylerin toplumla olan sosyal bağlarını zayıflattığı ve aidiyetini azalttığı ifade edilebilir. Bu durum, suç davranışlarına yansyarak kent genelindeki suç verilerinin artışına sebep olabilmektedir.

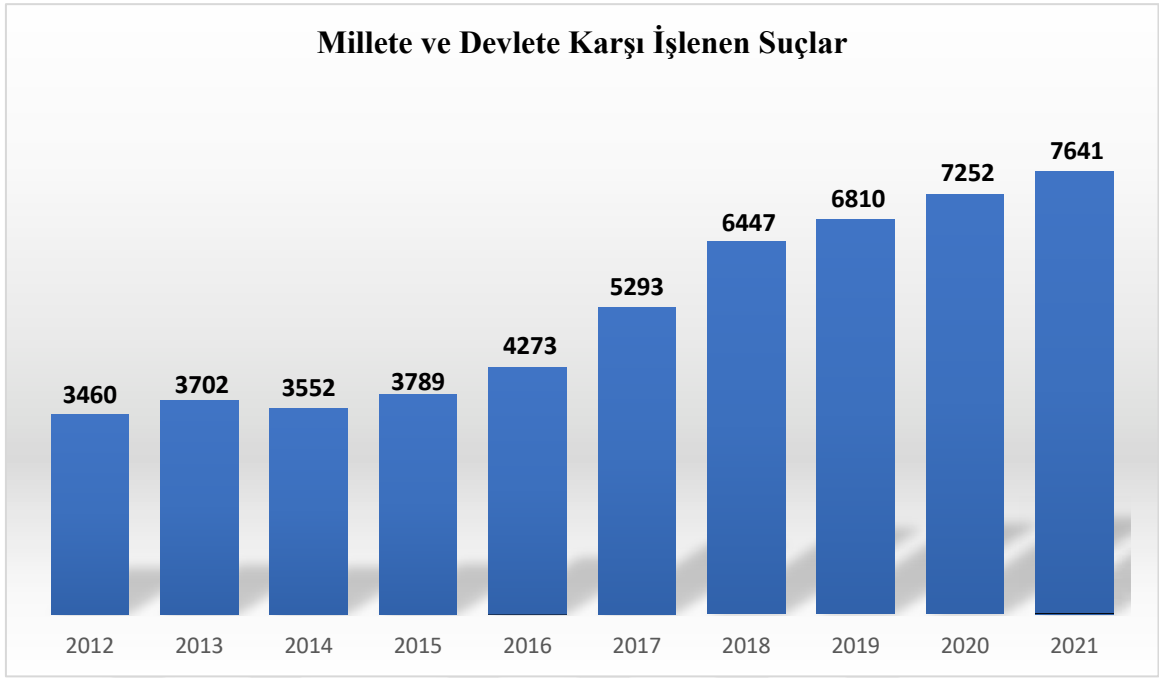
Şekil 4.11. 2012-2021 Yılları Arasında Topluma Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Topluma karşı işlenen suçların dağılımı irdelendiğinde, 2015 ve 2016 yılları dışında genel olarak yükseliş eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Özellikle 2017 yılından itibaren 2021 yılına kadar olan dönemde işlenen suç miktarlarında anlamlı bir artış kaydedilmiştir. Toplumun tüzel kişiliğine karşı 335.109 adet suç işlenmiş olup asayiş suçları kapsamındaki oranı yaklaşık %16 olarak gerçekleşmiştir. Kişilere ve malvarlığına karşı işlenen suçlar ile kıyaslandığında, toplumun tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlar bireylerin günlük yaşamlarında sık karşılaşılmadıkları suçlar olarak değerlendirilmelidir. Bu suç tasnifinde; genel ahlaka karşı işlenen suçlar (fuhuş, hayasızca hareketlerde bulunma, müstehcenlik vb.), aile düzenine karşı suçlar (kötü muamele, çocuklara kötü davranılması, birden fazla eşlilik, kadın ve aile düzenine karşı işlenen suçlar) ve çevre suçları sıklıkla işlenmektedir. 2012 yılında yayınlanan 6284 sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Hakkında Kanun” ile toplum genelinde oluşan farkındalık sayesinde aile düzenine karşı işlenen suçlarda artış olduğu değerlendirilmektedir. Oluşan farkındalık doğrultusunda işlenen suç miktarlarındaki artış eğilimi bu kapsamda ifade edilebilir.

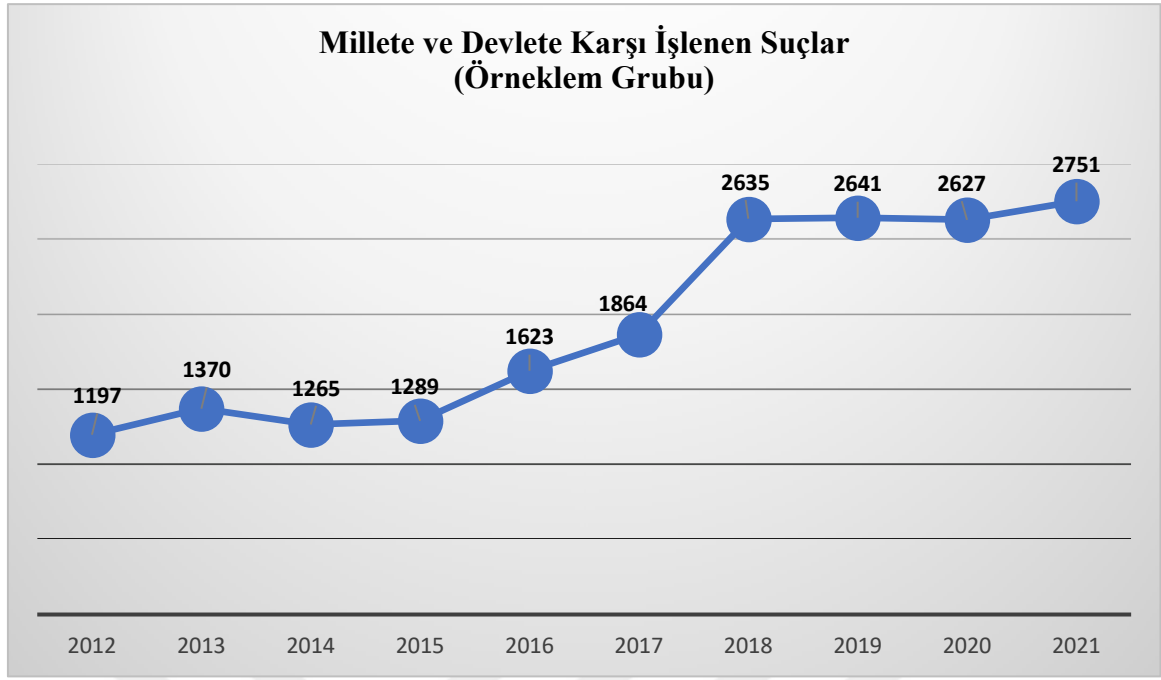
Şekil 4.12. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Topluma Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.12.'de bulunan veriler, 2015 yılı hariç tüm yıllarda topluma karşı işlenen suçların kümülatif olarak arttığını göstermektedir. 2012 yılında gerçekleşen suç verileri ile 2021 yılı arasındaki veriler kıyaslandığında, yaklaşık olarak 3 kat fark olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, 2019 yılında işlenen suçların miktarında 2018 yılına kıyasla önemli artışların gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bunun temelinde, Türkiye nüfusundaki kümülatif yükselişin toplam suç miktarını artırması ve düzensiz göç akınlarının aile düzenine karşı işlenen suçlar başta olmak üzere toplumun tüzel kişiliğine karşı meydana gelen suçlarda oluşturduğu anlamlı etkisi yer almaktadır. Diğer taraftan, örneklem grubundaki illerde 121.632 adet suç meydana gelmiş ve topluma karşı işlenen suçlar kapsamındaki oranı %36,29 olarak gerçekleşmiştir. İzmir'de (25.288), Muğla'da (20.112) ve Antalya'da (19.228) suç olayının meydana gelmesi büyükşehirlerin demografik yapısının önemini ortaya koymaktadır. Hakkâri'de (726), Şırnak'ta ise (1.442) suç olayının meydana gelmesinin, jandarma sorumluluk bölgesinde yaşayan nüfusun azlığı çerçevesinde açıklanabileceği düşünülmektedir.

Şekil 4.13. 2012-2021 Yılları Arasında Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Asayiş suçları kapsamında en son olarak millete ve devlete karşı işlenen suçlar sınıflandırılmıştır. Bu tasnifteki suçlar incelendiğinde, diğer suçlara benzeyen bir eğilim içerisinde olduğu görülmüştür. 2014 yılındaki kısmi düşüş haricinde tüm yıllarda artan bir eğilim olduğu gözlemlenmiştir. Suç çeşitlerinin dağılımı irdelendiğinde, ateşli silahlar mevzuatına muhalefet suçlarının öne çıktığı belirlenmiştir. Millete ve devlete karşı 52.219 adet suç işlenmiş olup asayiş suçları kapsamındaki oranı %2,48 olarak gerçekleşmiştir. Bireyler, günlük yaşam döngüsü içinde bu suç türlerinin çok fazla mağduru veya şüpheli olamazlar. Diğer taraftan gerek kırsal bölgelerde gerekse şehir merkezlerinde yaşayan bireyler, ateşli silahlar mevzuatına muhalefet suçlarını sıklıkla işlemektedir. Bu durumun, ruhsatsız ateşli silahlara veya kesici bıçaklara erişimin kolay olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

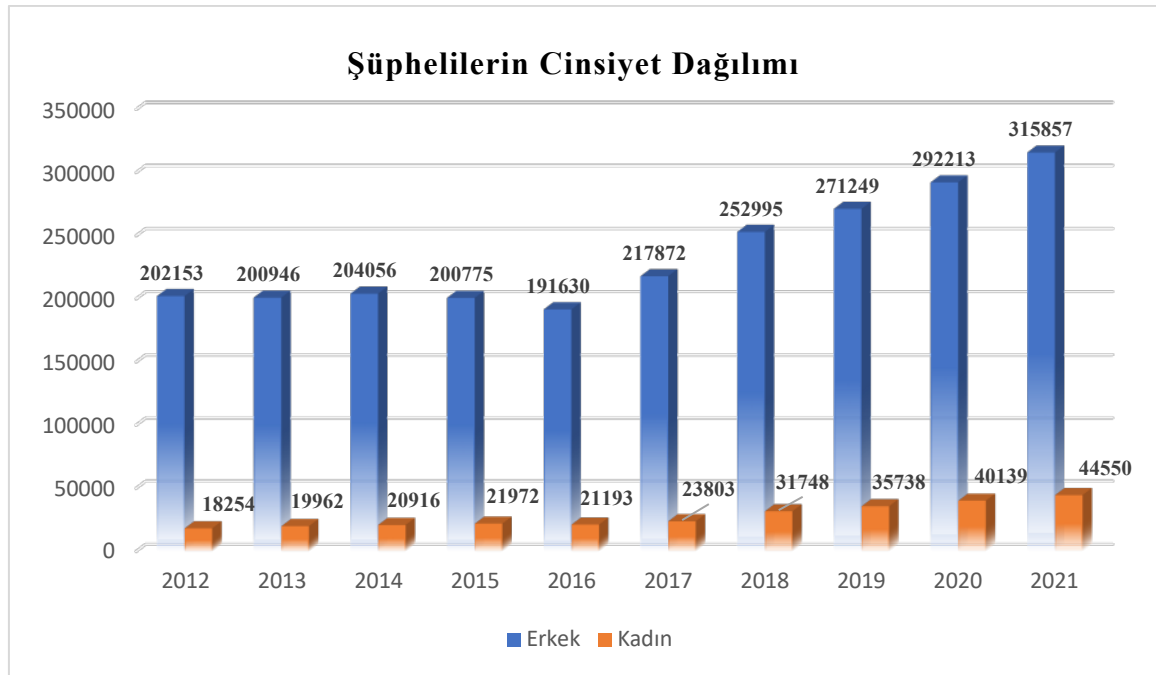
Şekil 4.14. 2012-2021 Yılları Arasında Örneklem Grubundaki İllerde Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Genel Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.14.'de bulunan veriler değerlendirildiğinde, 2015-2018 yılları arasında anlamlı artışlar olduğu tespit edilmiştir. Diğer yıllarda ise sabit bir trend izlediği gözlemlenmiştir. Örneklem grubundaki illerde 19.262 adet suç meydana gelmiş ve millete ve devlete karşı işlenen suçlar kapsamındaki oranı %36,88 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte iller özelinde; Hatay (3.859), Antalya, (2.673), İzmir (2.184), Muğla (1.864) ve İstanbul (1.558) olay sayısı ile öne çıkmıştır. Hatay ilinin öne çıkmasının nedeni, geçici koruma altında bulunan Suriyeliler ile düzensiz göçmenleri en fazla barındıran şehirlerden biri olmasıdır. Zira Hatay'ın sınır ili olması nedeniyle askeri yasak bölgelere yasa dışı girişi açısından hassas durumdadır. Diğer illerde ise nüfusun fazla olması nedeniyle demografik faktörlerin katkısıyla suçların daha sık işlendiği düşünülmektedir.

4.1.1. Jandarma Genel Komutanlığı sorumluluk bölgesinde meydana gelen asayiş suçlarının demografik faktörler açısından incelenmesi

Veri tabanında şüphelilere ilişkin birçok veri seti olmasına rağmen kişilerin özel hayatının gizliliğini ihlal etmemek ve araştırmanın alt amaçlarında belirtilen sorulara

cevap bulabilmek amacıyla sadece cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek verileri analiz edilmiş ve alanyazında yapılan araştırmaların sonuçları ile tartışılmıştır.

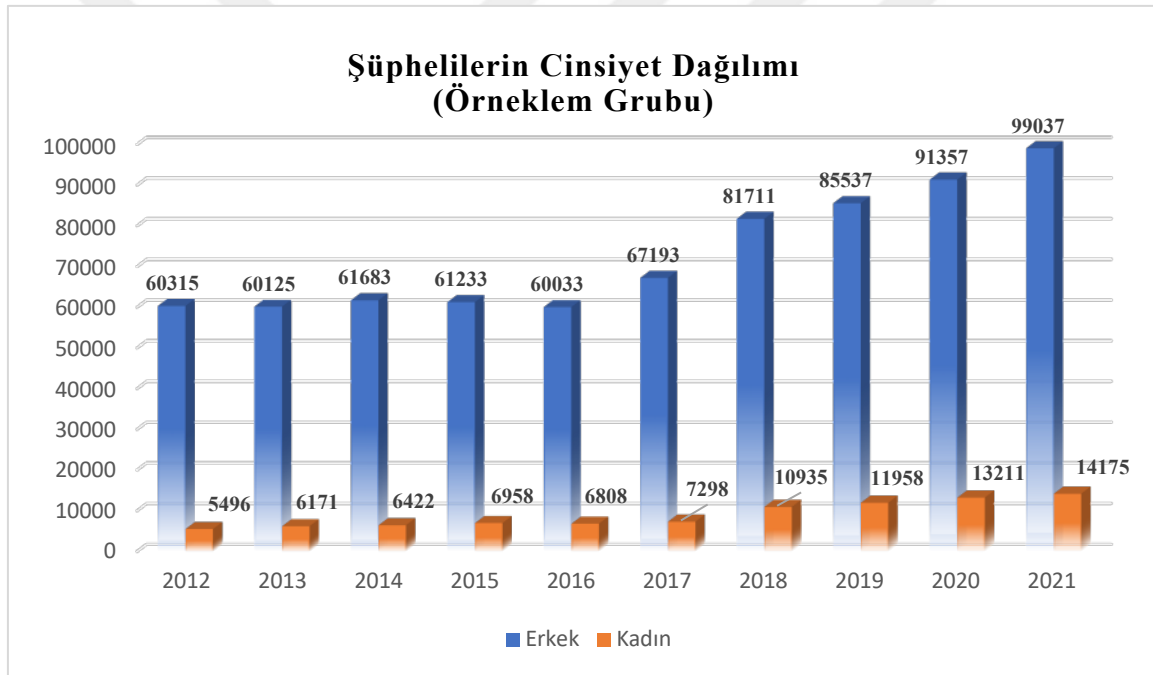

Şekil 4.15. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şüphelilerin cinsiyet dağılımı irdelendiğinde, erkeklerin çoğunluğu oluşturduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, 2012-2016 yılları arasında kadın şüphelilerin miktarı sabit bir trend eğilimindeyken 2017 yılından itibaren anlamlı olacak şekilde artış gösterdiği saptanmıştır. 2012-2021 yılları arasında erkek şüphelilerin oranı %89,42, kadın şüphelilerin oranı ise %10,58 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, 2.103.804 suç olayı meydana gelmişken toplam 2.628.021 şüpheli yakalanmıştır. Bazı suçlarda birden fazla şüphelinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Alanyazında şüphelilerin cinsiyetine ilişkin araştırmalar incelendiğinde, kadın şüpheli sayısının erkeklerden çok az olduğuna yönelik ortak bir eğilim söz konusudur. JGNK'nın sorumluluk bölgesinde işlenen asayiş suçlarının cinsiyet dağılımı dünya genelindeki araştırmalara benzer sonuçlar göstermektedir.

Kadınlar, erkekler ile kıyaslandığında daha az suç davranışı sergilemektedir. Bu bulgu, adli yargı kararları ile kolluk kuvvetlerinin verileri ile doğrulanmaktadır (Bell ve Machin, 2011: 14). Mannheim yaptığı araştırmada, kadın suçluların erkeklere göre fiziksel açıdan daha güçsüz olmalarının suç işlemede önemli bir etken olduğu sonucuna

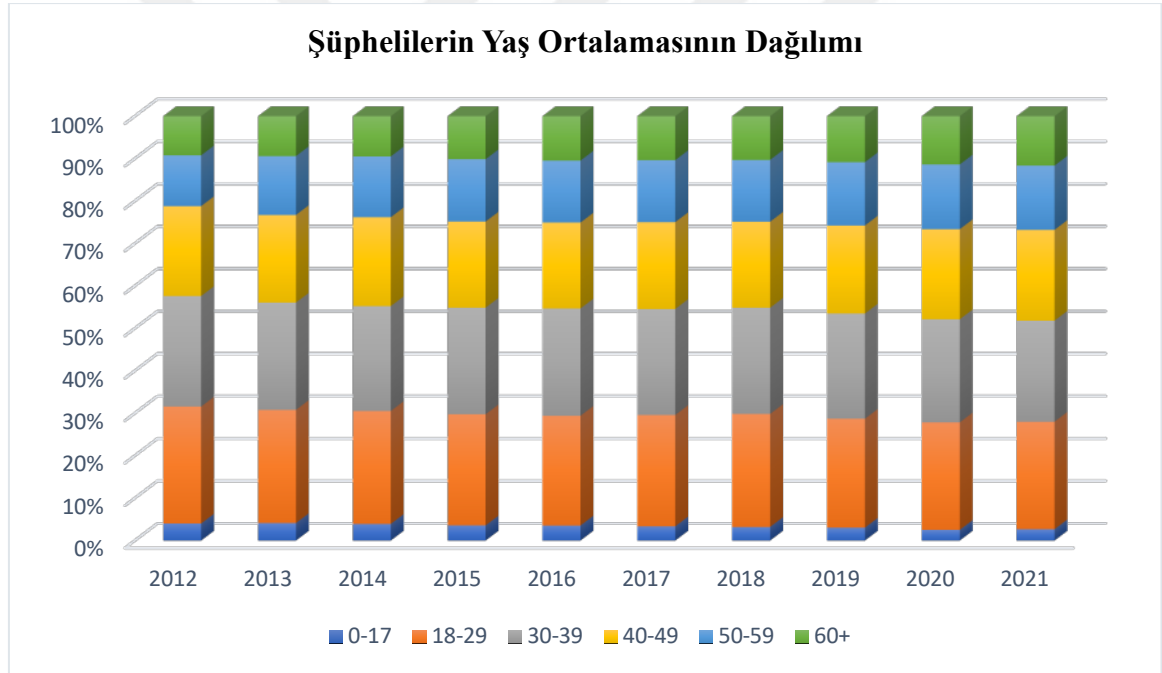
ulaşmıştır. Aynı araştırmada, kadınların yasal mevzuata uyum konusunda daha güçlü oldukları ve değişen çevre şartlarına daha kolay uyum sağladıkları sonuçları elde edilmiştir. Bu faktörler, kadınların suç davranışları ile daha az ilişkilendirilmesini sağlamaktadır (Mannheim, 1965: 699). Kadınların işlediği suç türlerinde de erkeklere göre farklılıklar bulunmaktadır. Kişilere karşı suçlar, kadınların çok fazla işlediği suçlar kapsamında yer almamaktadır (Steffensmeier ve Allan, 1996: 464). Adler ise kadın suçluların genellikle malvarlığına karşı suçları daha sık işlediğini ileri sürmektedir. Ayrıca kadınların son yıllarda iş hayatında daha sık yer almaları ile toplum içindeki sosyal rollerinin güçlenmesi etmenlerinin suç işleme sıklığına etki ettiğini vurgulamaktadır (Gibbons, 1994: 104). Kadın şüphelilerin suç işleme oranının 2012 yılında %9,3 olmasına rağmen 2021 yılında ise %14,1 olarak gerçekleşmesi bu tespiti doğrular niteliktedir.

Şekil 4.16. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubundaki iller özelinde yapılan incelemede, dünya genelindeki cinsiyet dağılımına uygun bulgulara ulaşıldığı tespit edilmiştir. 2012-2016 yılları arasındaki dönemde genellikle sabit bir eğilim içinde hareket eden cinsiyet dağılımı, 2017 yılından itibaren yükselen bir trend görünümü içerisindedir. 2012 yılında kadın şüphelilerin oranı %6,14, 2021 yılında ise %15,85 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonucun en önemli nedeni; son yıllarda kadınların sosyal hayat kapsamında aldığı rollerin fazlalaşması, iş hayatında daha fazla yer almaları ve sosyal statülerinin güçlenmeye başlamasıdır. İller kapsamında

yapılan incelemede şüpheli miktarları açısından Antalya, İzmir ve Muğla illeri öne çıkmasına rağmen oransal dağılımda farklı bir sonucun ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Kahramanmaraş'ta %17,66, Muğla'da %14,73 ve Mardin'de %13,18 olarak gerçekleşen cinsiyet dağılımlarının JGNK'nın sorumluluk bölgesinde kadın nüfusun fazla olması ile açıklanabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, belirtilen illerde göçmen miktarının diğer şehirlere göre fazla olmasının bu sonuca etki edebileceği düşünülmektedir. Diğer taraftan, şüpheli miktarı açısından Hakkâri ve Şırnak illeri en son sıralarda yer almasına rağmen oransal dağılımda farklı sonuçların çıktığı belirlenmiştir. Oransal dağılım irdelendiğinde, kadın şüpheli oranının Kırklareli'nde %8,58, Edirne'de ise %8,85 olduğu saptanmıştır. Bu şekilde gerçekleşen cinsiyet dağılımı, JGNK'nın sorumluluk alanındaki düşük kadın nüfusu ve göçmen grupların düşük yoğunluğu ile açıklanabilir.

Şekil 4.17. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

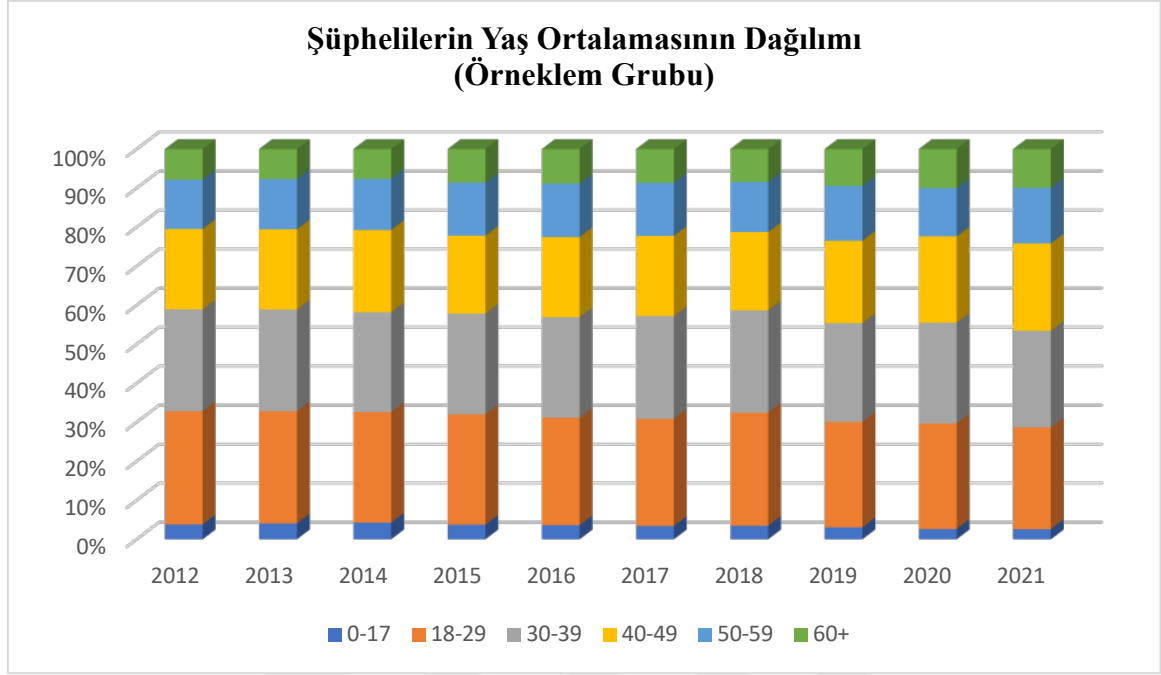
Şüphelilerin yaş dağılımı incelendiğinde, 2012-2021 yılları arasında en fazla suç işleyen yaş grubunun %26,06 oranıyla 18-29 yaş grubu olduğu belirlenmiştir. Müteakiben, %24,79 oranla 30-39 yaş grubu öne çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle, şüphelilerin %50'sinden fazlasının genç yetişkin bireylerden oluştuğu ifade edilebilir.

Şüphelilerin yaşı yükseldikçe suç işleme olasılığının düştüğü verilerden anlaşılmaktadır. 60 yaş üstü şüpheli oranının %10,44 olması bu tespiti destekler niteliktedir.

Hirschi ve Gottfredson, suç davranışlarına katılım yaşının gençlik ile yetişkinlik dönemlerinde yoğunlaştığını ve yaşın yükselmesiyle azalma yoluna gittiğini ileri sürmektedir (Greenberg, 1985: 1). Bunun en önemli nedeni, yaşla beraber fiziksel güçlerinde meydana gelen azalmanın suç davranışlarını gerçekleştirmesine engel olmasıdır (Adler, Mueller ve Laufer, 1991: 42). Farrington, yaş-suç eğrilerinin tek modlu olduğunu ve gençlik yıllarında zirve yaptığını vurgulamaktadır (1986: 186). Öğün tarafından 81 ilde kasten adam öldürme suçundan hüküm giymiş 879 kişi kapsamında saha araştırması yürütülmüştür. Araştırmada; suç davranışlarının en yoğun 17-22 yaş grubunda meydana geldiği ve ceza alan hükümlülerin %46'sının 26 yaş altında olduğu tespit edilmiştir (1996: 132). Çalışkan tarafından 2009-2019 yılları arasındaki dönemi kapsayan bir saha çalışması yapılmıştır. Araştırmada; suç davranışlarının 25-34 yaş grubunda zirve yaptığı ve müteakiben kademeli olarak azalmaya başladığı tespit edilmiştir (2021: 256). Diğer taraftan, gençlik döneminde genellikle malvarlığına ilişkin suçlar öne çıkarken yetişkinlik döneminde ise kişilere karşı suçlar ağırlık kazanmaktadır (Küçükdoğan, 2023: 1507). Mevcut iş pozisyonlarının kaybedilmesi, ekonomik yetersizlikler ve büyükşehirde yaşamının vermiş olduğu gerilimler ileri yaşlarda bireyleri suç davranışına yöneltebilmektedir (İçli: 1994: 224). ABD'nin 1979 yılı verileri kapsamında 25 yaş ve altındaki bireylerin malvarlığına karşı işlenen suçlarda hükümlü oranı %71,7, kişilere karşı işlenen suçlarda ise %57,4 olarak tespit edilmiştir (İçli, 1994: 19). FBI tarafından 1996 yılında yayımlanan raporda, 1995 yılı verileri doğrultusunda suç işleyenlerin %30'nun 18 yaş altında ve yaklaşık %55'nin de 25 yaş altında olduğu ifade edilmiştir (Burkay, 2008: 82). İngiltere ve Galler'de suç verileri kullanılarak yapılan araştırmada ise 1993 yılında hüküm giyen şüphelilerin yaş ortalamasının erkeklerde 18 yaş, kadınlarda ise 15 yaş olduğu tespit edilmiştir (Coleman ve Moynihan, 1996: 92). Gibbons, suç davranışlarının genç erkeklerde yoğunlaşmasının en önemli nedeninin; eğitimlerinin eksik veya niteliksiz olması, düzenli bir gelire sahip olmamaları ve sosyal sisteme yeterince uyum sağlayamamaları olduğunu belirtmektedir (1994: 101).

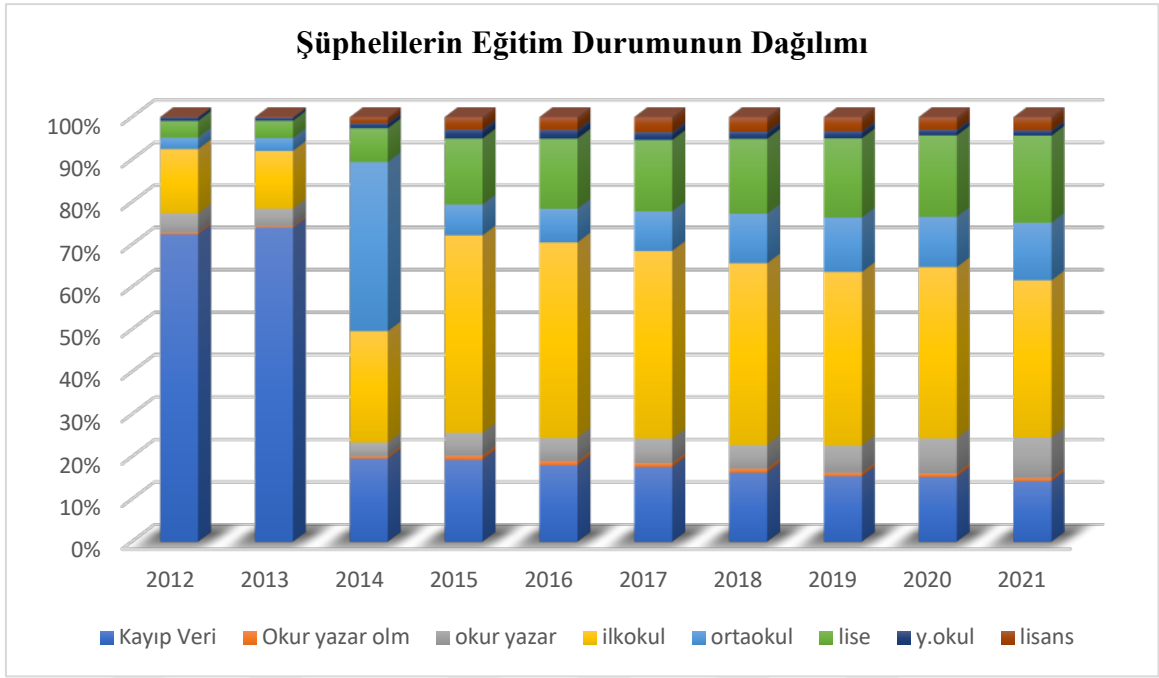
JGNK'nın sorumluluk sahasında işlenen asayiş suçlarının yaş dağılımında elde edilen sonuçlar, alanyazında yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlikler göstermektedir.

Özellikle 19-39 yaş grubunda bulunan şüphelilerin diğer yaş gruplarına göre daha fazla suç işlemesi, analizin en belirgin sonuçlardan biri olarak kabul edilmesi gerekir.

Şekil 4.18. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunun yaş dağılımı kapsamında, en fazla suç işleyenlerin %27,69 oranıyla 18-29 yaş grubu olduğu tespit edilmiştir. 30-39 yaş grubunda bulunan şüphelilerin oranı ise %25,71 olarak gerçekleşmiştir. Farklı bir ifadeyle, suç işleyenlerin yarısından fazlası genç ve yetişkin bireylerden oluşmuştur. Tespit edilen yaş ortalamalarının dünya genelindeki sonuçlar ile uyumlu olduğu belirtilebilir. Yaşın yükselmesiyle, suç işleme oranı düşmektedir. Şüpheli oranının 40-49 yaş grubunda %21,01, 50-59 yaş grubunda %13,33, 60 yaş üstü grupta ise %8,83 olması bireylerdeki fiziksel yorulmanın suç işlemeye engel teşkil ettiğini göstermektedir.

Şekil 4.19. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

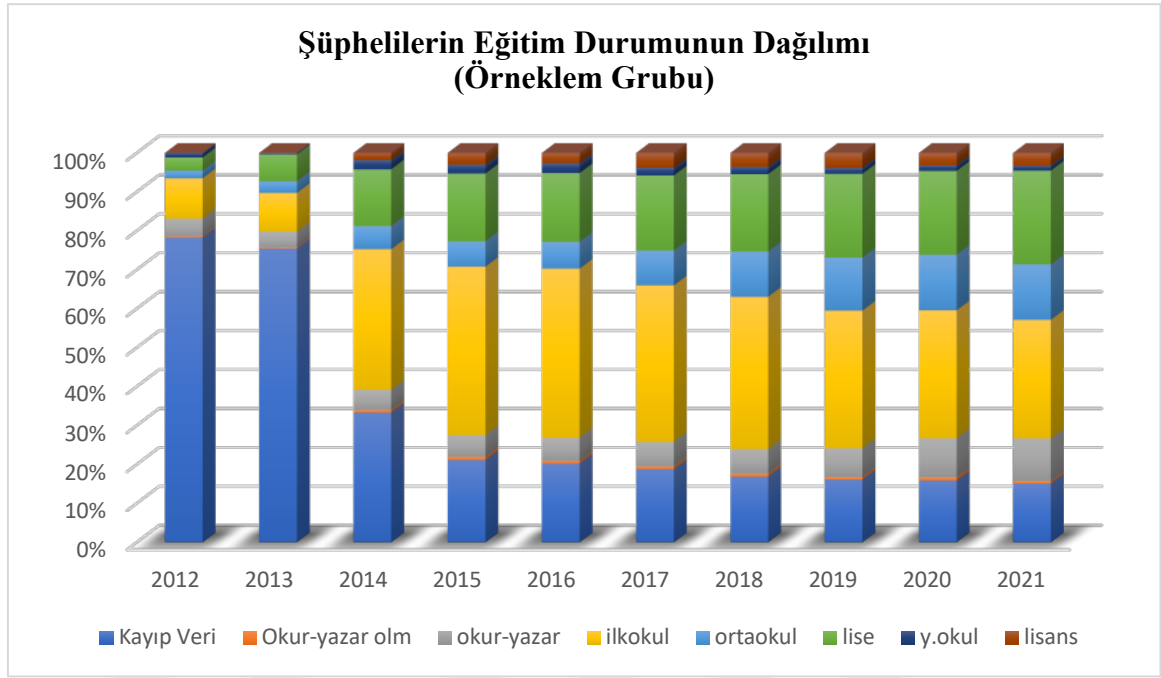
Şüphelilerin eğitim durumu incelendiğinde, %37,15'nin ilkokul mezunu olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, %6,2'sinin okur-yazar olduğu ve %0,80'nin de okur-yazarlığının bulunmadığı tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, şüphelilerin %44,15'nin sadece temel eğitim aldığı söylenebilir. Şüphelilerin %14,03'nün ortaokul ve %15,22'nin ise lise mezunu olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Yüksek eğitim kapsamında ise %1,55'nin yüksekokul ve %2,53'nün üniversite mezunu olduğu saptanmıştır. Verilerden anlaşılabileceği üzere bireylerin eğitim seviyesi yükseldikçe suç işleme riskinin de düştüğü ifade edilebilir. Ancak şüphelilerin %22,52'sinin eğitim durumunu belirtmeyi tercih etmediği veya veri girişi esnasında kayıp veri olarak kaydedildiği tespit edilmiştir. 2012 yılında kayıp veri %6,07 civarındayken 2021 yılında ise %1,95 seviyesine inmiştir.

Şüphelilerin sahip olduğu eğitim durumu ile suç davranışları arasında anlamlı ve yakın bir ilişki olduğuna ilişkin alanyazında birçok araştırma yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin suç davranışlarında bulunma eğilimlerinin azaldığı saptanmıştır. İstanbul Üniversitesi tarafından 6.386 adam öldürme suçunu işleyen şüpheliler nezdinde yapılan araştırmada; 4.938'nin hiç eğitim almadığı ve 590'nın ise sadece ilkokul mezunu olduğu sonuçları elde edilmiştir (Dönmezer, 1994: 225). İçli 2.934 hükümlü kapsamında yaptığı araştırmada; hüküm giymiş olan bireylerin %58'nin ilkokul mezunu, %14'nün ortaokul mezunu ve %8'nin

sadece okur-yazar olduğunu tespit etmiştir (1994: 49). Kızmaz tarafından 2000 yılında Güney Doğu Anadolu bölgesinde cezasını çeken hükümlüler kapsamında yapılan saha çalışmasında; suçluların %78'nin lise düzeyinden düşük eğitim seviyesine sahip olduğu ve %23'ünün eğitim esnasında birçok disiplin cezası aldığı veya okuldan uzaklaştırıldığı belirlenmiştir. Araştırmada, suçluların eğitim hayatı esnasında karşılaştıkları okul idari cezaları ile adli suçluluk arasında yakın bir ilişki olduğu saptanmıştır (Kızmaz, 2004: 318). Machin, Marie ve Vujić tarafından yürütülen araştırmada ise eğitim hayatını nitelikli bir şekilde bitiremeyen erkek bireylerdeki %1'lik bir azalmanın, malvarlığına karşı işlenen suç verilerinde de aynı değerde düşüşe neden olacağı tespit edilmiştir (2011a: 463).

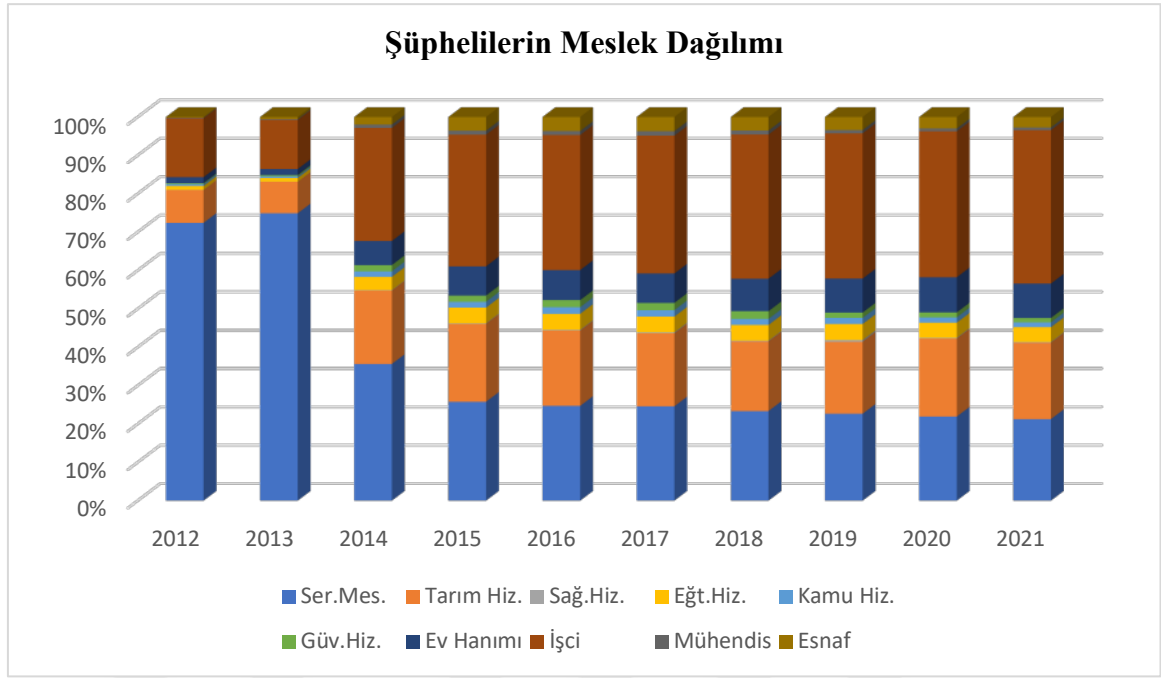
Bununla birlikte, ebeveynlerin eğitim seviyesi de bireylerin suç işleme eğilimini belirleyen etmenlerden biri olarak kabul edilmektedir. Göcek'in suçlu bireylere yönelik yaptığı saha çalışmasında; annelerin %46'sının okuma yazma bilmediği, babaların ise %54'ünün ilkokuldan mezun olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (2009: 41). Ayan'ın suçlulara ilişkin gerçekleştirdiği benzer bir çalışmada, annelerin %54'nün okuma yazma bilmediği, babaların ise sadece %27'sinin okur-yazar olduğu saptanmıştır (2011: 102). Yavuzer, suçlu çocukların annelerinin %76'sının, babalarının ise %41'nin herhangi bir temel eğitim almadığını vurgulamaktadır (2015: 148). Bu kapsamda Dönmezer, ebeveynlerin eğitim seviyesi ile bireylerin suç davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Ebeveynlerin eğitim seviyesi düşük olan çocukların, eğitim almış anne-babaların çocuklarına göre daha fazla suç işledikleri saptanmıştır (1994: 225).

Yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda; bireylerin sahip olduğu eğitim seviyesi, aldığı eğitimin niteliği, okul hayatı esnasında karşılaştığı idari cezalar ve ebeveynlerin eğitim seviyeleri gibi değişkenlerin suç işleme eğilimini yükseltebildiği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, Jandarma Genel Komutanlığının sorumluluk bölgesinde yaşayan bireylerin işledikleri suçlar ile eğitim seviyeleri arasında yakın bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Zira suç işleyen bireylerin nitelikli bir bölümünün eğitim seviyesinin düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

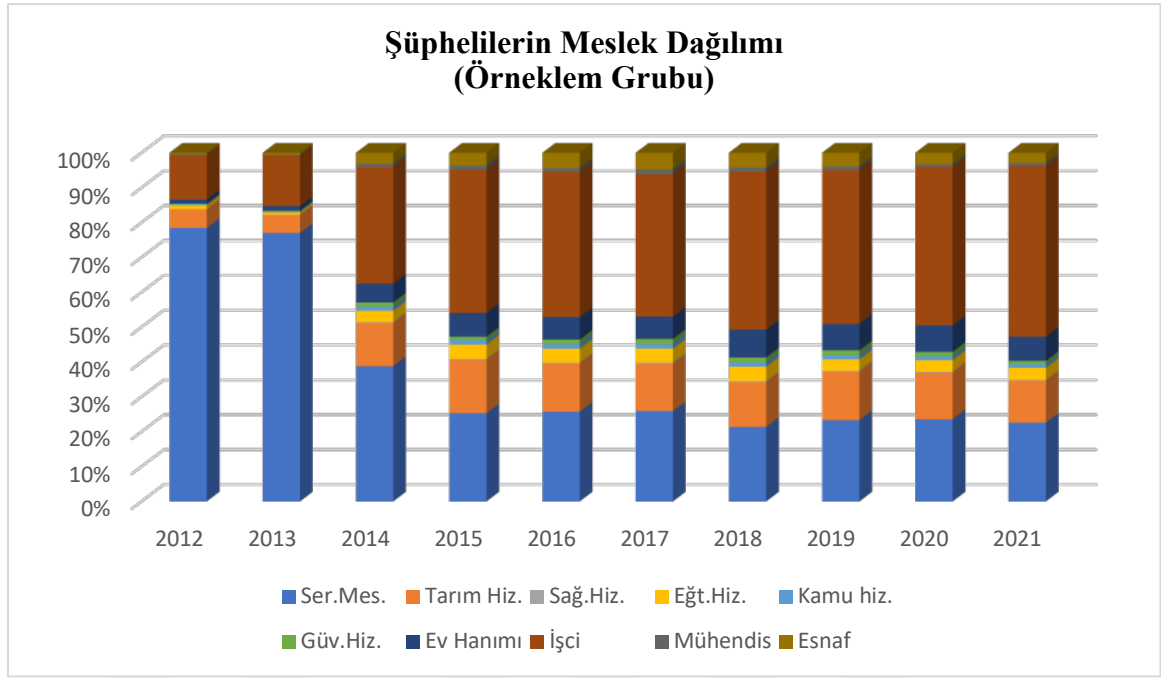
Şekil 4.20. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunda yer alan iller özelinde yapılan incelemede; şüphelilerin %32,36'sının ilkokul mezunu, %7,01'nin okur-yazar ve %0,65'nin okur-yazar olmayan eğitim seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Grubun %40,02'sinin sadece temel eğitim gördüğü ifade edilebilir. Grubun %9,53'nün ortaokul, %17,51'nin ise lise mezunu olduğu saptanmıştır. Bununla birlikte, şüphelilerin %1,63'nün yüksekokul ve %2,67'nin lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Diğer taraftan, veri setinde %28,64 oranında kayıp veri mevcuttur. Veriler incelendiğinde, alanyazındaki araştırmalar doğrultusunda bir eğilim gösterdiği belirtilebilir. Suç işleyen şüphelilerin nitelikli bir bölümünün sadece temel eğitim seviyesine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar kapsamında, bireylerin eğitim seviyesi ile suç davranışları arasında yakın ve anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

Şekil 4.21. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Meslek Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şüphelilerin meslek durumu irdelendiğinde, %32,74'nün işçi sınıfına mensup farklı meslekleri icra ettiği belirlenmiştir. Bununla beraber, grubun %32,73'nün ise herhangi bir nitelik gerektirmeyen ve düzenli gelir sağlamayan serbest meslek sahibi olduğu saptanmıştır. Şüphelilerin %17,55'nin ise kırsal kesimde ağırlıklı olarak icra edilen tarım hizmetlerine ilişkin işlerle uğraştığı tespit edilmiştir. Diğer taraftan, suç işleyenlerin %7,13'ü kendini ev hanımı olarak ifade etmiştir. Diğer bir ifadeyle, herhangi bir düzenli gelire sahip olmayan kadın şüphelilerin oranı oldukça dikkat çekicidir. Yıllar özelinde yapılan incelemede, 2012-2013 yılları arasında serbest meslek sahibi olanlar ağırlıktayken 2015 yılından itibaren işçi sınıfına mensup meslekleri icra eden bireylerin sayısının artış gösterdiği belirlenmiştir. Nitelik gerektiren meslekleri icra eden bireylerin miktarı diğer mesleklere kıyasla düşüktür. Sağlık hizmetlerine mensup (hemşire, doktor, sağlık memuru vb.) şüphelilerin oranı sadece %0,19'dur. Kendini mühendis olarak ifade edenlerin oranı ise %0,79 şeklinde belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, nitelik gerektiren mesleklere sahip olanların oranı genel toplam içinde çok az olmasına rağmen herhangi bir nitelik gerektirmeyen ve düzenli gelire sahip olmayan şüpheli miktarının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Düzenli bir gelire sahip olan ve yüksek bir eğitim gerektiren meslekleri icra eden bireylerin suç davranışlarına yönelme eğilimlerinin düşük olduğu ifade edilebilir.

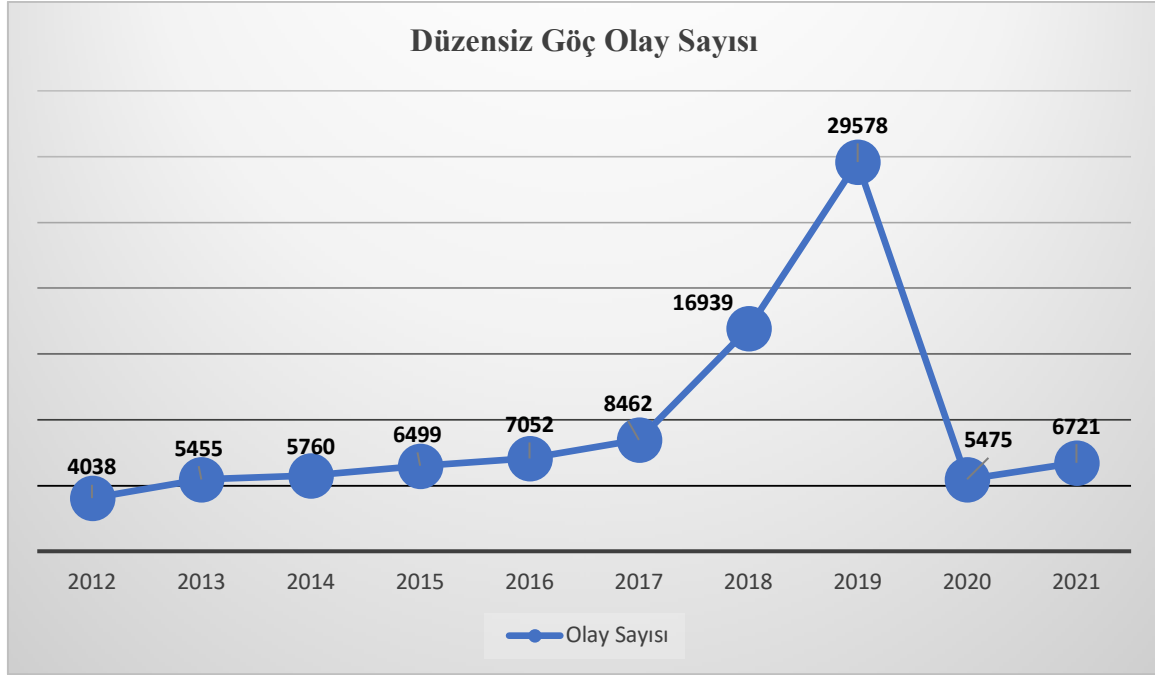

Şekil 4.22. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Şüphelilerin Meslek Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.22.'deki verilerin dağılımı incelendiğinde, şüphelilerin %36,88'nin işçi veya işçilik gerektiren mesleklerle uğraştığı belirlenmiştir. Ayrıca grubun %32,60'nın serbest meslek kapsamında farklı işleri icra ettiği saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle, grubun %32,60'nın düzenli bir geliri bulunmamaktadır. Her iki grubun oranları beraber değerlendirildiğinde, şüphelilerin %69,48'nin nitelik gerektirmeyen işlere sahip olduğu belirtilebilir. Jandarma görev bölgesinin genelde kırsal alan olması nedeniyle grubun %11,51'nin tarım işlerine yönelik meslekler icra ettiği tespit edilmiştir. Nitelik gerektiren meslekleri icra etme oranının genel toplam içinde %1'den daha düşük olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu kapsamda; düzenli ve yeterli gelir, yüksek eğitim seviyesi ve nitelikli meslek sahibi olma unsurlarının bireylerin suç eğilimini belirleyen etmenler olduğu söylenebilir.

4.2. Jandarma Genel Komutanlığı Sorumluluk Bölgesindeki Düzensiz Göçmenlere İlişkin Göç Verilerinin Değerlendirilmesi

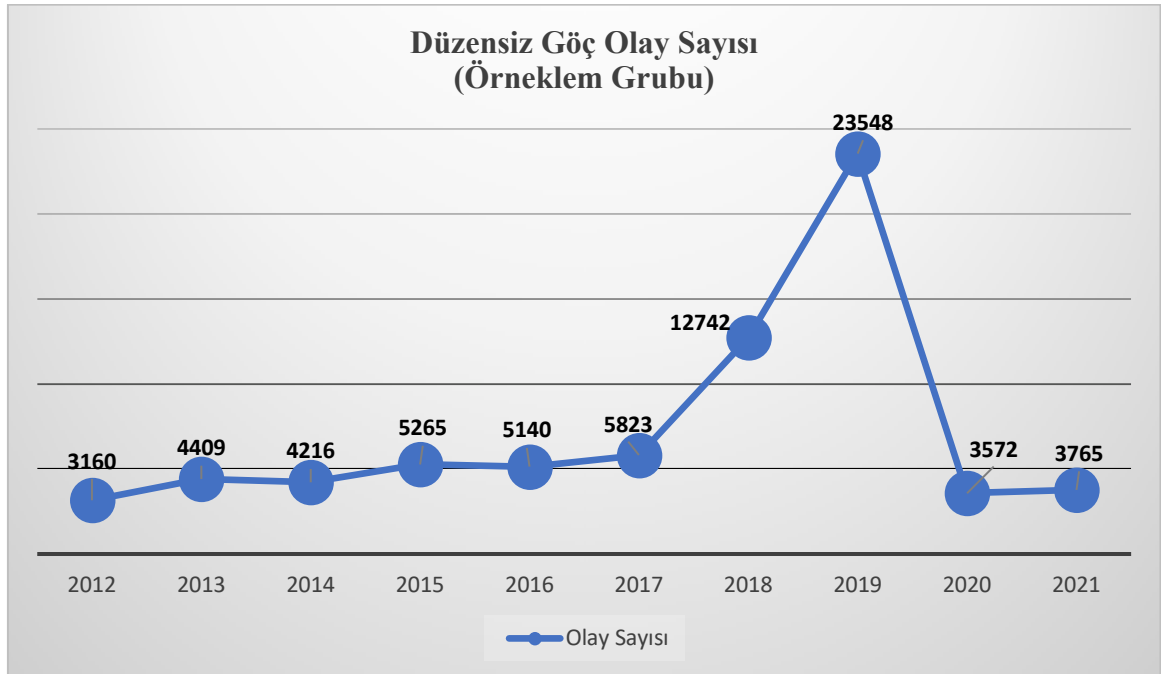
Bu bölümde, metodoloji bölümünde tanımlanan devletlerde yaşayıp farklı nedenlerden dolayı Türkiye'ye göç eden düzensiz göçmenlere ilişkin veriler, araştırmanın problemi ve alt amaçları doğrultusunda ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

Şekil 4.23. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Düzensiz Göç Olaylarının Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

JGNK'nın sorumluluk bölgesinde meydana gelen düzensiz göç olayları kurum kayıtları esas alınarak incelenmiştir. 2012-2021 yılları arasında toplam 95.979 düzensiz göç olayı meydana gelmiş ve kolluk kuvvetleri tarafından gerekli adli ile idari işlemler gerçekleştirilmiştir. Veriler genel olarak incelendiğinde, düzensiz göç olaylarının 2017 yılına kadar sabit bir trend içerisinde hareket ettiği tespit edilmiştir. Ancak 2017 yılından itibaren keskin bir yükseliş eğilimine sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. 2018 ve 2019 yıllarında olay sayılarının yaklaşık iki katına çıktığı saptanmıştır. Düzensiz göç olaylarının 2017 yılı itibarıyla artış eğiliminde olmasının temelinde, Orta Doğu ile Güney Doğu Asya ülkelerinde meydana gelen siyasi gelişmelerinin batıya doğru bir göç akınına neden olması ve mevcut siyasi iradenin açık kapı politikası yer almaktadır. Bu politika sayesinde 2017-2019 yılları arasında çarpıcı artışlar gerçekleşmiştir. Bununla birlikte,

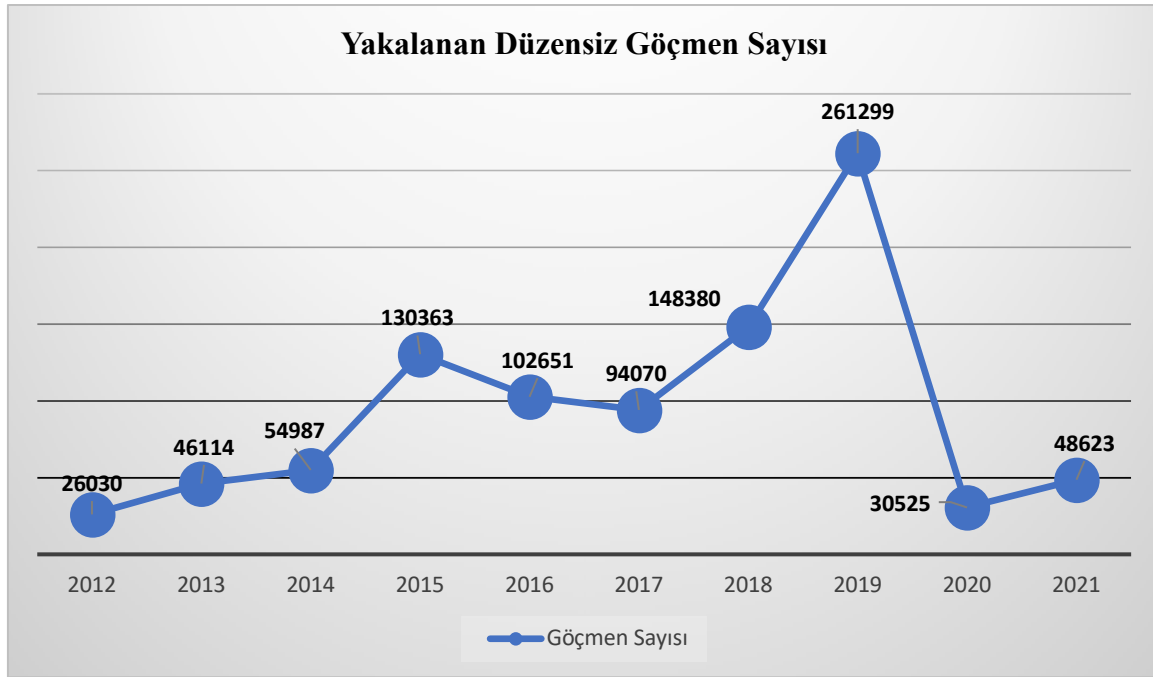
2020 yılında ise olayların 2019 yılına oranla yarı yarıya azaldığı gözlemlenmiştir. 2020 yılının ilk çeyreğinde dünya genelinde meydana gelen Covid-19 salgını nedeniyle ülkelerin aldığı katı tedbirler çerçevesinde insan hareketlilikleri etkilenmiştir. Türkiye'nin Nisan 2020 tarihinden itibaren tüm ülke genelinde uygulamaya başladığı sokak kısıtlamaları ve kolluk kuvvetleri tarafından yürütülen katı önleyici tedbirlerin etkisiyle düzensiz göç akınları düşüş eğilimine girmiştir. Bununla beraber göç etmeyi düşünen bireyler, göç güzergahındaki devletlerin aldığı katı kurallar nedeniyle göç kararlarını ertelemişlerdir (Avaner ve Ocaklı, 2021: 11). Ancak 2021 yılından itibaren salgının etkisini kaybetmeye başlaması ve uygulanan katı tedbirlerin yumuşatılmasıyla göç akınlarının tekrar bir artış trendi içerisine girdiği belirlenmiştir.

Şekil 4.24 Örneklem Grubundaki İllerde JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Meydana Gelen Düzensiz Göç Olaylarının Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunu teşkil eden illerde aynı dönem içerisinde meydana gelen düzensiz göç olaylarının sayısı 71.640 olarak tespit edilmiştir. Türkiye genelinde meydana gelen olayların %74,64'ü örneklem kapsamında seçilen illerde gerçekleşmiştir. Bu illerde Jandarma Genel Komutanlığı Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığının taşra teşkilatlanması olarak değerlendirilen İl Şube Müdürlükleri görev yapmaktadır. İl Jandarma Komutanlıkları bünyesinde görev yapan yetkili kolluk personeli düzensiz göç olayları meydana geldiğinde veya ihbar aldıklarında

anında müdahale etmektedir. Diğer bir ifadeyle, düzensiz göç ile mücadelede JGNK'nın aldığı önleyici ve adli tedbirler anlamında etkinliğini artırdığı ifade edilebilir. Diğer illerde gerçekleşen olayların eğilimine benzer bir trendin olduğu söylenebilir. 2018 ve 2019 yıllarında anlamlı yükselişlerin yaşanmasının ardından 2020 yılındaki Covid-19 salgınına ilişkin alınan tedbirlerin etkisiyle keskin bir düşüş yaşanmıştır. 2021 yılında meydana gelen düzensiz göç olaylarının sayısı irdelendiğinde, 2012-2017 yılları arasında gerçekleşen eğilime benzer bir sonucun ortaya çıktığı belirlenmiştir.

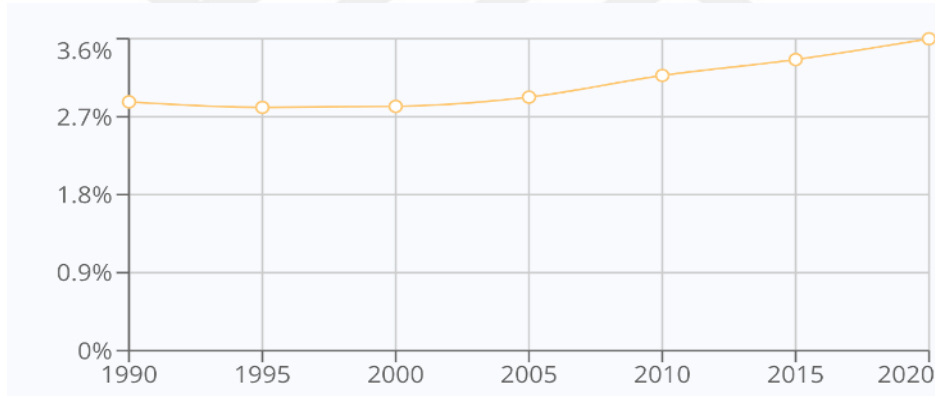

Şekil 4.25. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

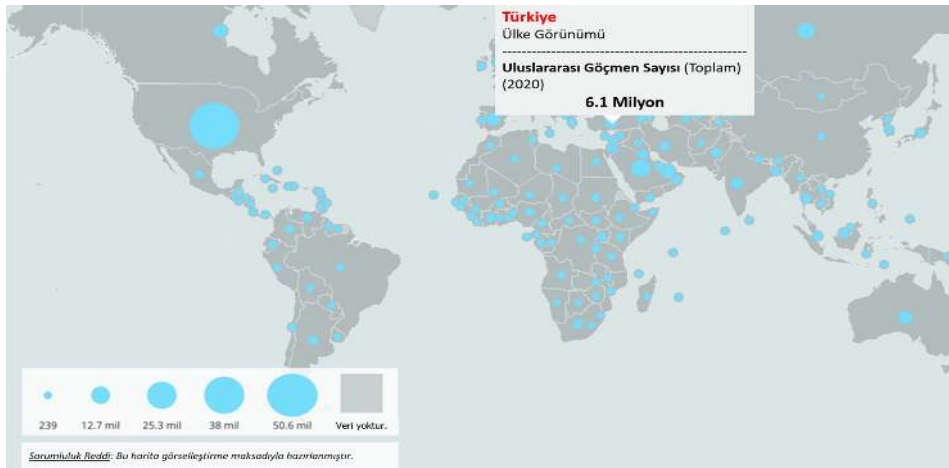
2012-2021 yılları arasında jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen olay sayısına bağlı olarak kolluk kuvvetleri tarafından 943.042 düzensiz göçmen yakalanmış ve gerekli işlemler yapılmıştır. Veriler incelendiğinde, 2012-2015 yılları arasında yakalanan göçmenlerin sayısında artış eğiliminin mevcut olduğu görülmüştür. 2015 yılındaki artış oranının, 2014 yılına kıyasla yaklaşık 2,5 kat olması oldukça çarpıcı bir sonuçtur. Bunun en önemi nedeni de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin kitlesel halde kabul edilmeye başlanmasıdır. Zira Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikası nedeniyle düzensiz göçmenlerin yakalanma miktarında da ani yükselişler yaşanmıştır. 2016 ve 2017 yıllarında arasında kısmi düşüşler gerçekleşmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında çok keskin artışlar meydana gelmiştir. Bahsi geçen yıllardaki sert

yükselişler Birleşmiş Milletlerin verileriyle (UN, DESA, 2019b) birlikte değerlendirildiğinde, özellikle Suriye ve Afganistan'daki kaos ve güvensizlik ortamının düzensiz göçmenlerin yasa dışı yollarla Türkiye'ye giriş yapmasına ve düzensiz göçmen miktarlarında anlamlı artışların yaşanmasına neden olduğu söylenebilir.

Hali hazırda BM verilerine göre dünya genelinde 272 milyon göçmen yaşamaktadır. Şekildeki veri incelendiğinde, dünya genelinde yaşayan göçmen miktarının artış eğiliminde olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda bu veri, dünya nüfusunun %3,5'ni oluşturmaktadır. Artış eğiliminde olan göçmen miktarı, dünya nüfusu açısından beşinci büyük ülkesi konumundaki Brezilya'yı bile geçmektedir. Ancak uluslararası göçmenlerin tahmini verileri, 2050 yılı için öngörülen 230 milyon göçmeni veya %2,6 düzeyinde analiz edilen bazı hesaplamaların üzerine çıkmayı başarmıştır (UN, DESA, 2019b). 272 milyon göçmen nüfusu kapsamında, Avrupa'da 82 milyon ve Asya'da 84 milyon göçmen yaşamaktadır. Bu veri, dünya genelindeki göçmen nüfusunun %61'ni oluşturmaktadır.

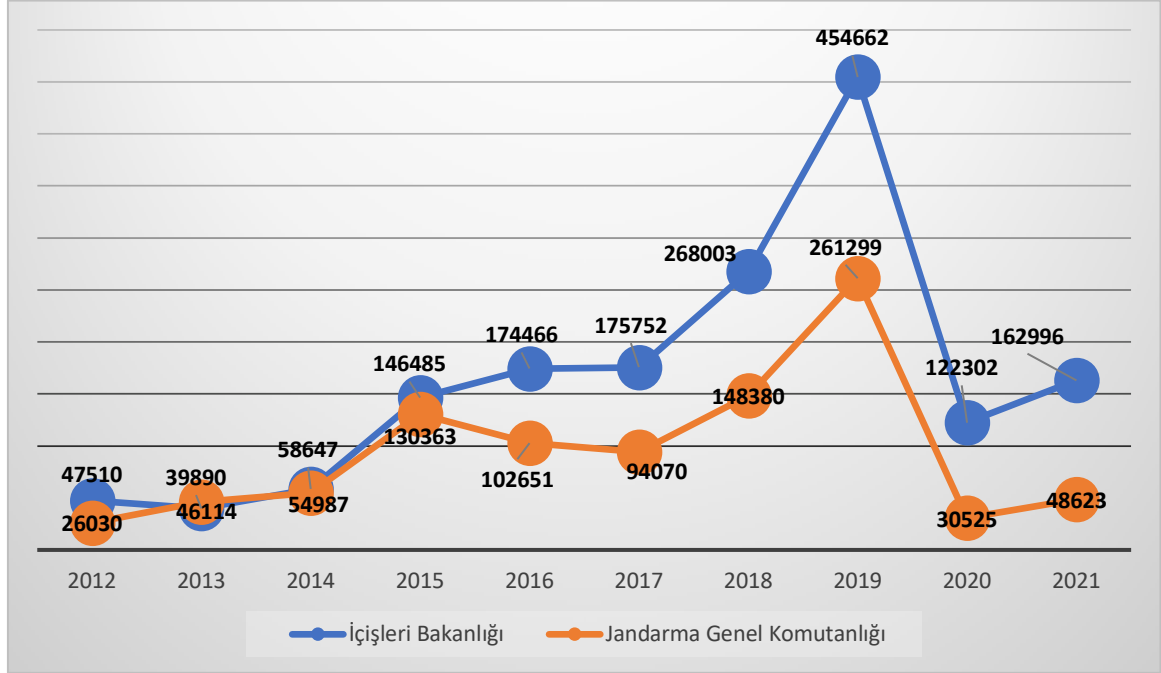

Şekil 4.26. Göçmen Nüfusun Yıllar İçindeki Değişimi (UN, DESA, 2019b).

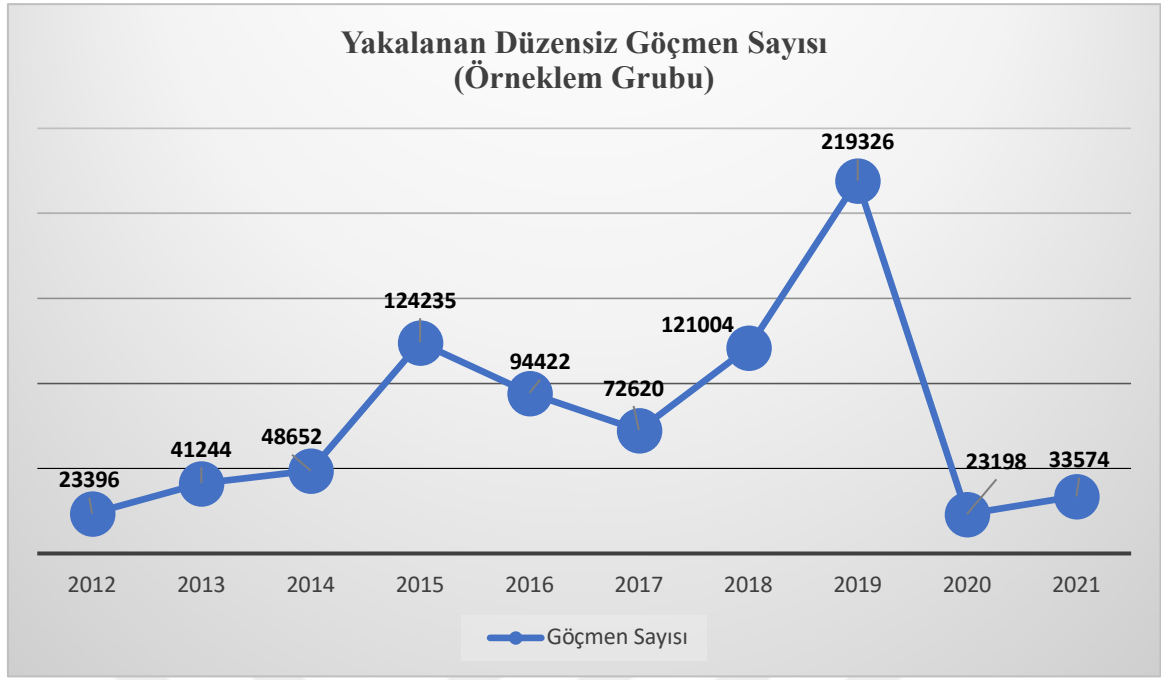
Şekil 4.27. Türkiye'deki Toplam Göçmen Nüfusu (UN, DESA, 2020).

Şekil 4.27.'de bulunan harita incelendiğinde, 20 Ocak 2021 tarihi itibariyle Türkiye’de tüm statüdeki göçmenler dahil olmak üzere toplam 6,1 milyon göçmenin bulunduğu belirlenmiştir. Bu veri, Türkiye nüfusunun %7,2’sini oluşturmaktadır. Veriler, bölge ülkelerindeki göçmen sayısına kıyasla göçmen miktarının ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.28. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ile JGNK’nın Sorumluluk Bölgesindeki Düzensiz Göçmen Sayılarının Karşılaştırılması (Düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Türkiye genelinde 2012-2021 yılları arasında adli işlem yapılan düzensiz göçmen sayıları (Emniyet Genel Müdürlüğü ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) ile JGNK’nın sorumluluk bölgesinde yakalanan düzensiz göçmen miktarları Şekil 4.28.’de birlikte sunulmuştur (GİB, 2023). Emniyet Genel Müdürlüğü ile Sahil Güvenlik Komutanlığının sorumluluk bölgesinde toplam 1.650.713 düzensiz göçmen yakalanmıştır. JGNK’nın sorumluluk sahasında yakalananlarla beraber Türkiye genelinde 2.593.755 düzensiz göçmen hakkında gerekli adli ve idari işlemler yapılmıştır. Jandarma bölgesinde yakalanan düzensiz göçmenlerin oranı genel toplama kıyasla %36,35 olarak gerçekleşmiştir. Verilerin 2017 yılından itibaren 2019 yılına kadar yüksek bir ivme ile arttığı ve 2019 yılında yakalanan düzensiz göçmenlerin %57’sinin jandarma sorumluluk sahasında gerçekleştiği saptanmıştır.

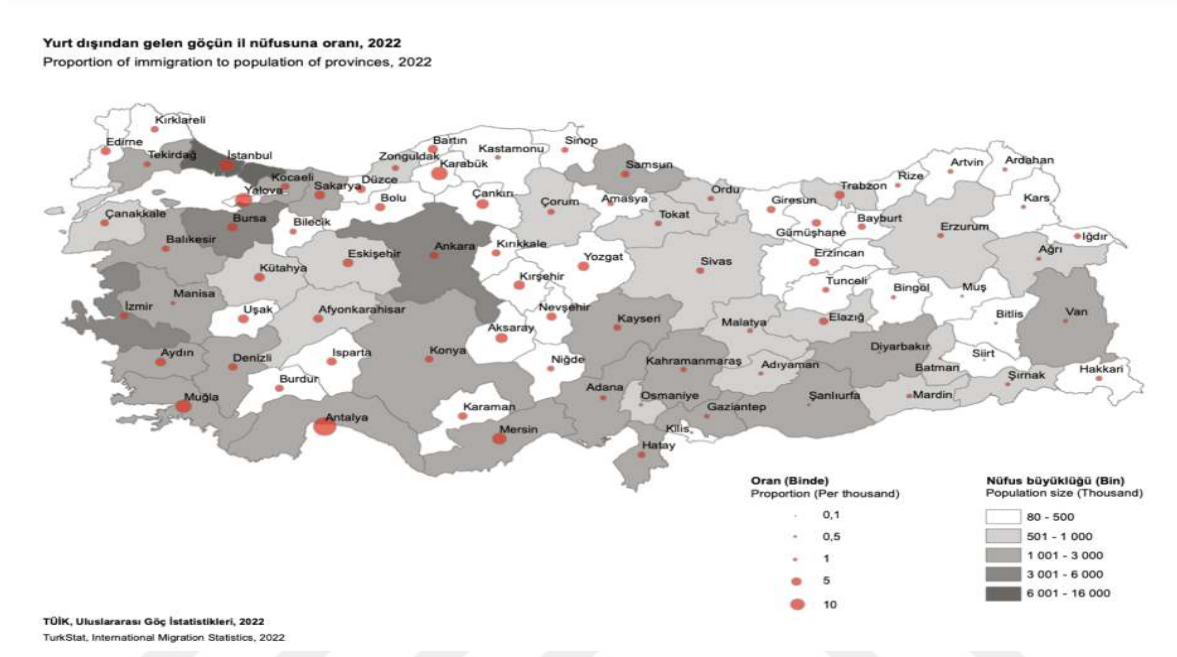

Şekil 4.29. Örneklem Grubundaki İllerde JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

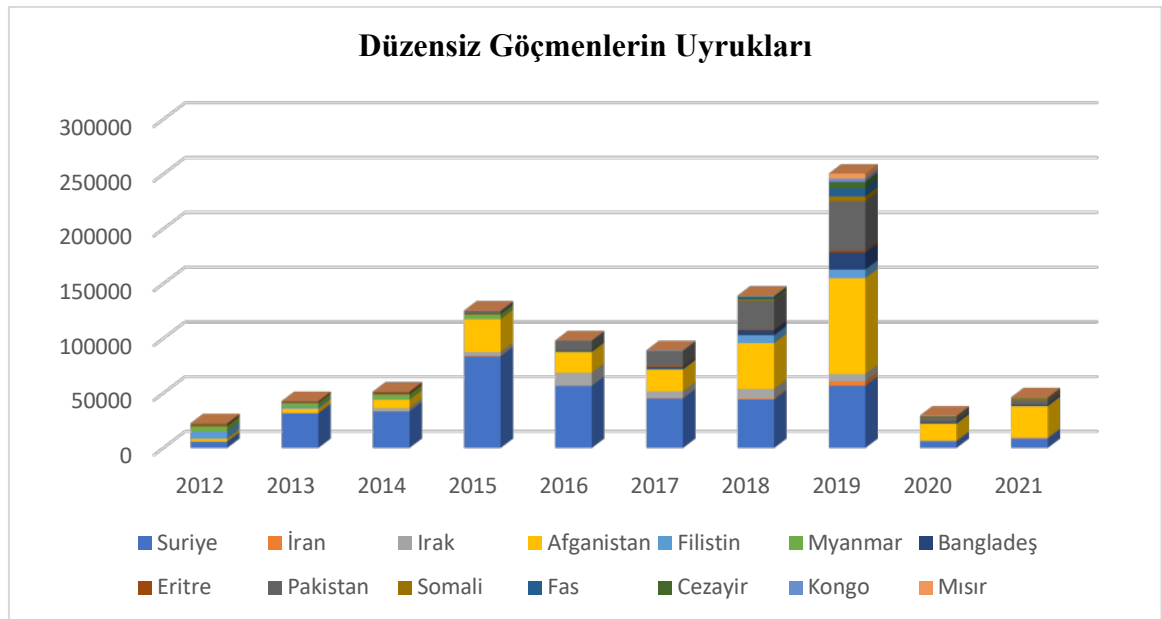
Örneklem grubunda belirtilen illerde 2012-2021 yılları arasında toplam 801.671 düzensiz göçmen yakalanmıştır. Türkiye genelinde yakalanan düzensiz göçmenin %85'i örneklem kapsamında seçilen illerde gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, örneklem grubunda bulunan 15 ildeki kolluk kuvvetleri tarafından icra edilen yakalama miktarı oldukça çarpıcı bir sonuçtur. Türkiye genelinde yakalanan düzensiz göçmen miktarının %85'nin 15 ilde gerçekleşmesinin, örneklem grubunun temsil gücünü de gösterdiği düşünülmektedir. Dağılımdaki veriler incelendiğinde ise diğer illerdeki yakalama miktarlarına benzeyen sonuçlar tespit edilmiştir. Düzensiz göç akınlarının 2018 yılından itibaren yükseliş eğiliminde olduğu ve 2019 yılında zirve oluşturduğu belirlenmiştir. 2019 yılında gerçekleşen yakalama miktarı, toplam yakalamaların %27,35'ni oluşturmuştur. Bu veri dikkat çekici olmakla beraber, Türkiye'nin uyguladığı göç politikasının etkisiyle meydana geldiği düşünülmektedir.

Bununla beraber şekil 4.30.'da görülen dağılım incelendiğinde, yoğunlaşmanın sahil şehirlerinde ve büyükşehirlerde olduğu gözlemlenmiştir. Bunun en önemli nedeni, bu kentlerde istihdam ve iş bulma imkanlarının diğer şehirlere göre daha fazla bulunması ve kendi uyruklarının oluşturduğu kenar mahallerde veya gettolarda yeni bir yaşam kurmanın daha kolay olmasıdır. Düzensiz göçmenlerin, bu tür yerleşim birimlerinde

kendi kültürlerini devam ettirme ve yaşatma imkanını daha fazla bulabildiği düşünülmektedir. Ancak bu anlayış da düzensiz göçmenlerin Türk toplumu ile uyum sürecini uzatmakta ve sosyal uyumunu güçleştirmektedir. Daha önce de ifade edildiği üzere uyum sürecinin uzaması da düzensiz göçmenlerin suç davranışlarına yönelme riskini yükseltebilmektedir.

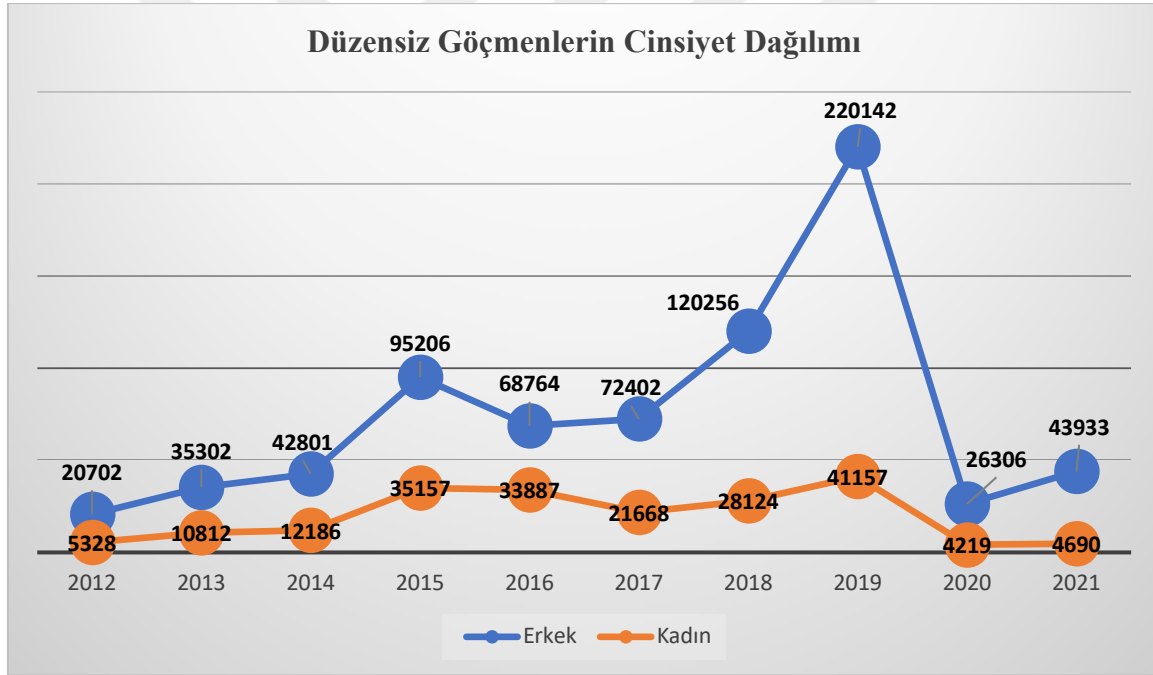

Şekil 4.30. Yurtdışından Gelen Göçmen Nüfusun İl Nüfusuna Oranı (TÜİK, 2022).

Şekil 4.31. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

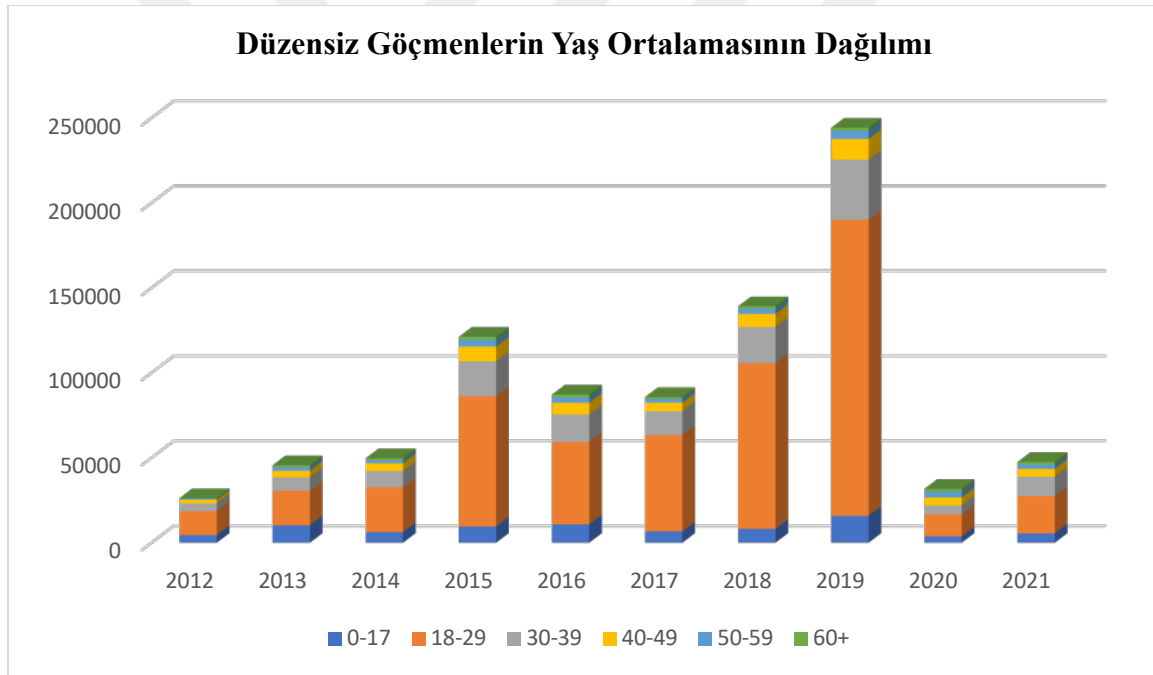
Verilerin dağılımı irdelendiğinde, 370.648 (%39,30) Suriye uyruklu göçmenin yakalama miktarıyla ilk sırada yer aldığı tespit edilmiştir. Müteakiben, 255.124 (%27,05) Afgan kökenli ve 102.936 (%10,91) Pakistan uyruklu göçmen yakalanmıştır. Suriye, Afgan ve Pakistan uyrukluların oranı diğer göçmenlere kıyasla düzensiz göçmenlerin %77,26'sını oluşturmuştur. Diğer bir ifadeyle, uyrukları belirtilen göçmenlerin yakalanma oranı tüm göçmenlerin nitelikli bölümünü meydana getirmiştir. 2017 yılından itibaren Pakistan ve Afganistan'dan gelen düzensiz göçmenlerin miktarında yıllara sâri olarak yükselişler gerçekleşmiştir. 2019 yılında gerçekleşen yakalama miktarları incelendiğinde, ilk sırada 87.712 (%35) Afgan uyruklu düzensiz göçmenin yer aldığı belirlenmiştir. Bunun en önemli nedeni ise Afganistan'da Taliban yönetiminin ülke genelinde otoritesini sağlamlaştırma sürecinde kendilerini ve ailelerini tehlikede hissedene bireylerin batı güzergahına göç etmeye başlamasıdır.

Şekil 4.32. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Cinsiyet Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Düzensiz göçmenlere ilişkin cinsiyet dağılımı, alanyazında elde edilen sonuçlara benzer bir yapı görünümündedir. Kadın düzensiz göçmenlerin genel toplam içindeki oranı %20,91 olarak tespit edilmiştir. Ancak erkek-kadın düzensiz göç dağılımında çarpıcı bir sonuç ortaya çıkmıştır. Göç akınlarının etkisini artırdığı 2017-2019 yılları arasında erkek ve kadın düzensiz göçmen artış oranlarının birbirinden farklı olduğu

sonucu elde edilmiştir. Nicelik anlamda erkek göç nüfusu yaklaşık 3 kat artmasına rağmen kadın göçmen sayısının erkeklere kıyasla fazla bir yükseliş eğilimine sahip olmadığı belirlenmiştir. Bunun en önemli nedeni, göç sürecinde ilk olarak erkek düzensiz göçmenlerin yeni bir yaşam kurmak amacıyla göç etmeleridir. Zira göç güzergahında sayısız belirsizlikler ve yaşam tehlikesi bulunmaktadır. Erkek düzensiz göçmenler, göç ettikleri yeni toplumda yeni bir yaşam kurmaya başladıklarında ailenin diğer üyelerini aile birleşimi yoluyla getirtmektedirler. Ancak kadın düzensiz göçmenlerin yaklaşık %20'si erkek göçmenlerle beraber göç güzergahında yolculuk etmektedir. Diğer taraftan, siyasi ve sosyal sebeplerle tek başına göç etmek durumunda kalan kadın düzensiz göçmenler hem göç güzergahında hem de göç edilen ülkede cinsiyetçi yaklaşımlar doğrultusunda insan ticaretine maruz kalabilmekte ve fuhuş sektöründe çalışmaya zorlanabilmektedir.

Şekil 4.33. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Yaş Ortalamasının Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

JGNK'nın sorumluluk bölgesinde yakalanan düzensiz göçmenlere ait yaş durumu analiz edildiğinde, yoğunlaşmanın 18-29 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. 18-29 yaş grubunda olan düzensiz göçmen oranının %58,24 olduğu saptanmıştır. 30-39 yaş grubunda olanların miktarı %15,50 şeklindedir. Her iki yaş grubu birlikte değerlendirildiğinde, toplam oranın %73,74 olması kuramsal çerçevede de ifade edildiği

üzere yeni bir yaşam kurmak için genç ve erişkin bir nüfusun göç sürecini tercih ettiğini göstermektedir. Yaş yükseldikçe göç edenlerin miktar ve oranlarında düşüş olduğu belirlenmiştir. 50-59 yaş aralığında bulunan düzensiz göçmen oranının %2,89 ve 60 yaş üstü olanların ise %1,43 olması, genç nüfusa göre belirli bir yaş üstünde olan bireylerin zorunlu olmadıkça göç etmediklerini göstermektedir. Göç akınlarının zirve yaptığı 2019 yılında en fazla göç eden grubun 18-29 yaş aralığında olması, alanyazında belirtilen araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Şekil 4.34. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK’nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Organizatör Miktarının Dağılımı (JGNK’nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Göç akınlarının vazgeçilmez bir unsuru olan göçmen kaçakçısı veya organizatör olarak tanımlanan şüphelilere ilişkin verilerin dağılımı incelendiğinde, Covid-19 salgını ve tedbirlerin uygulandığı 2020 yılı hariç diğer tüm yıllarda artış eğilimi olduğu tespit edilmiştir. Özellikle 2014 yılından başlayan eğilim 2019 yılında zirve yapmıştır. Salgın tedbirlerinin gevşetildiği 2021 yılındaki yakalamalar, 2019 yılındaki rakamlara ulaşmayı başarmıştır. 2012-2021 yılları arasında toplam 20.366 organizatör yakalanmış ve gerekli adli işlemler yapılmıştır. 2019 yılında gerçekleştirilen yakalamaların toplam yakalama miktarının %20,15’ni oluşturması, Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikasının göçmen kaçakçıları tarafından suiistimal edildiğinin bir sonucu olarak değerlendirilmelidir. Kavramsal çerçevede belirtildiği üzere göçmen kaçakçılığında, göç etmeyi düşünen

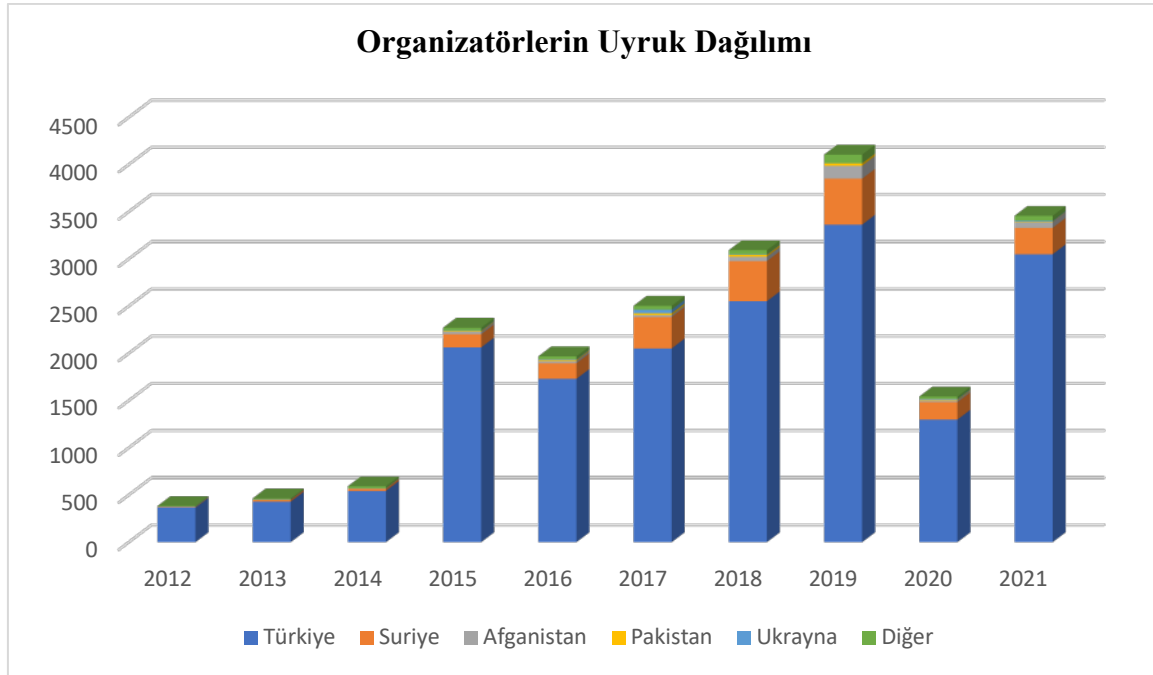
bireyler ile organizatörler arasında yüksek bir ücret anlaşması yapılmakta ve nihai durak varışında göçmenler kandırılabilir. Bununla beraber, göç sürecinde göçmenlerin taşıdığı değerli eşya, para vb. göçmen kaçakçıları tarafından el konulabilmekte ve kadın göçmenler ise varış noktasında insan ticaretine maruz kalabilmektedir. Düzensiz göç ile mücadelede önemli olan düzensiz göçmenlerin ele geçirilmesi değil göçmen kaçakçılarının yakalanması ve adalete teslim edilmesidir.

Şekil 4.35. Örneklem Grubundaki İllerde JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Organizatör Miktarının Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunda yer alan illerin dağılımı analiz edildiğinde, diğer illere benzeyen sonuçlara ulaşılmıştır. 2020 yılı hariç tüm yıllarda bir yükseliş eğilimi olduğu gözlemlenmiştir. 2015 yılında gerçekleşen yakalama miktarlarının 2014 yılına göre yaklaşık 5 kat artması dikkat çekici bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Geçici koruma statüsünde bulunan göçmenlerin kabulünün 2014 yılında yoğunlaşması ile düzensiz göçmenlerin gelişi arasında yakın bir ilişki olduğu söylenebilir. Düzensiz göç hareketlerini organize eden göçmen kaçakçılarına ilişkin yakalama miktarının çok olması bu ilişki ile açıklanabilir. 2012-2021 yılları arasında toplam 15.567 göçmen organizatörü yakalanmıştır. Toplam yakalama miktarının %76,43'nün örneklem grubundaki illerde meydana gelmesi, göçmen kaçakçılığı açısından çok hassas olduklarını ortaya koymaktadır. Bu tespit, JGNK tarafından 15 ilde Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

ile Mücadele Şube Müdürlüğü'nün kurulması ve teşkilatlanmasının yerinde bir tedbir olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.36. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde Yakalanan Organizatörlerin Uyruk Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Yapılan analizler sonucunda, Türkiye'ye düzensiz göçmen geçişini sağlayan organizatörlerin 45 farklı ülkeden olduğu neticesine ulaşılmıştır. Organizatörlerin nitelikli bir kısmının Türk uyruklu olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte; Suriye, Afganistan, Pakistan ve Ukrayna uyruklu organizatör miktarının diğer ülkelere göre ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Şekil incelendiğinde, organizatörlerin %85,65'nin Türkiye'den olduğu anlaşılmaktadır. Müteakiben, Suriye ve Afgan uyruklu göçmen kaçakçılarının yoğunluğu öne çıkmıştır. Bu tespit, düzensiz göçmenlerin geldikleri kaynak ülke sonuçları ile benzer eğilimde olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, göçmen kaçakçılarının çoğunun Türk uyruklu olması göç sürecinin daha başlamadan Türkiye'den planlandığını ve yönetildiğini göstermektedir.

Şekil 4.37. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde En Fazla Düzensiz Göç Olayının Meydana Geldiği İllerin Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

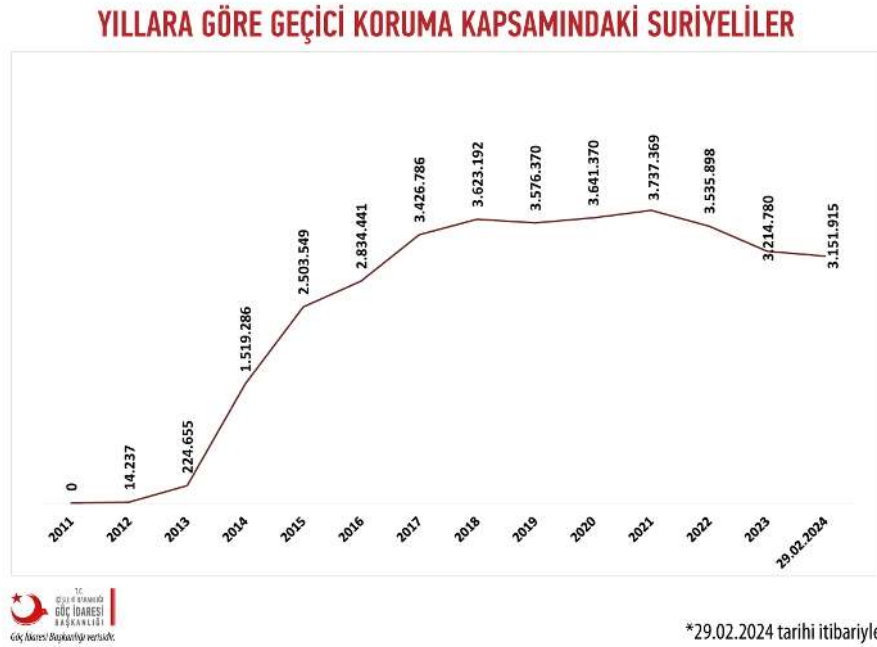
Jandarma sorumluluk bölgesinde meydana gelen düzensiz göç olayları iller bazında heterojen bir görünümündedir. Analiz kapsamında, 81 ilde de düzensiz göç olaylarının meydana geldiği ancak özellikle sınır kentleri ile diğer ülkelerden deniz yolu ulaşımı bulunan şehirlerde yakalamaların daha yoğun gerçekleştiği sonuçları elde edilmiştir. Şekildeki haritada bulunan verilerin dağılımı incelendiğinde, en fazla yakalamaların sınır illeri olan Hatay ve Edirne'de yoğunlaştığı belirlenmiştir. Hatay şehri, Orta Doğu bölgesinde bulunan ülkelere gelen düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye giriş kapısı olarak değerlendirilmelidir. Diğer taraftan Edirne ise AB ülkelerine açılan çıkış noktası olarak kabul edilmelidir. Kolluk kuvvetlerinin özellikle bu iki noktada önleyici tedbirlerini yoğunlaştırması nedeniyle düzensiz göçmen yakalama miktarının diğer şehirlere göre daha fazla gerçekleştiği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Çanakkale, İzmir, Muğla ve Antalya şehirleri de Yunanistan ve adalara ulaşım açısından uygun bir konumdadır. Diğer taraftan Van, Mardin ve Hakkâri sınır illeri konumunda olup bölgenin dağlık ve engebeli olması nedeniyle düzensiz göçmenler ülke sınırlarından giriş imkânı bulabilmektedir. Ayrıca, 2012-2021 yılları arasında toplam 64.653 olay meydana gelmiş olup toplam düzensiz göç olaylarının %67,36'sını oluşturmuştur. Düzensiz göç

olaylarının yoğunlaştığı illerin aynı zamanda örneklem grubunda yer alan şehirlerden olması da çarpıcı bir tespit olarak kabul edilmelidir.

Şekil 4.38. 2012-2021 Yılları Arasında JGNK'nın Sorumluluk Bölgesinde En Az Düzensiz Göç Olayının Meydana Geldiği İllerin Dağılımı (JGNK'nın düzensiz göç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

4.3. Türkiye Genelindeki Geçici Koruma Statüsünde Bulunan Suriyelilere Ait Göç Verilerinin Değerlendirilmesi

2011 yılında Suriye’de başlayan kargaşa ortamı ve yaşanan iç savaş, kitlesel insan hareketleri kapsamında birçok Suriyelinin Türkiye’ye göç etmesine neden olmuştur. İlk defa 29 Nisan 2011 tarihinde 252 Suriyeli bireyin Cilvegözü Sınır Kapısı’ndan girmesiyle göç hareketliliği başlamıştır. Türkiye’nin yürüttüğü açık kapı politikası çerçevesinde birçok bireyin belge aranmaksızın girişine izin verilmiştir (Dinçer, Federici ve Feris, 2013: 11). Bu bölümde, Türkiye’ye göç eden ve yeni bir yaşam arayışı içindeki Suriyelilere ait veriler analiz edilmiş ve tartışılmıştır.

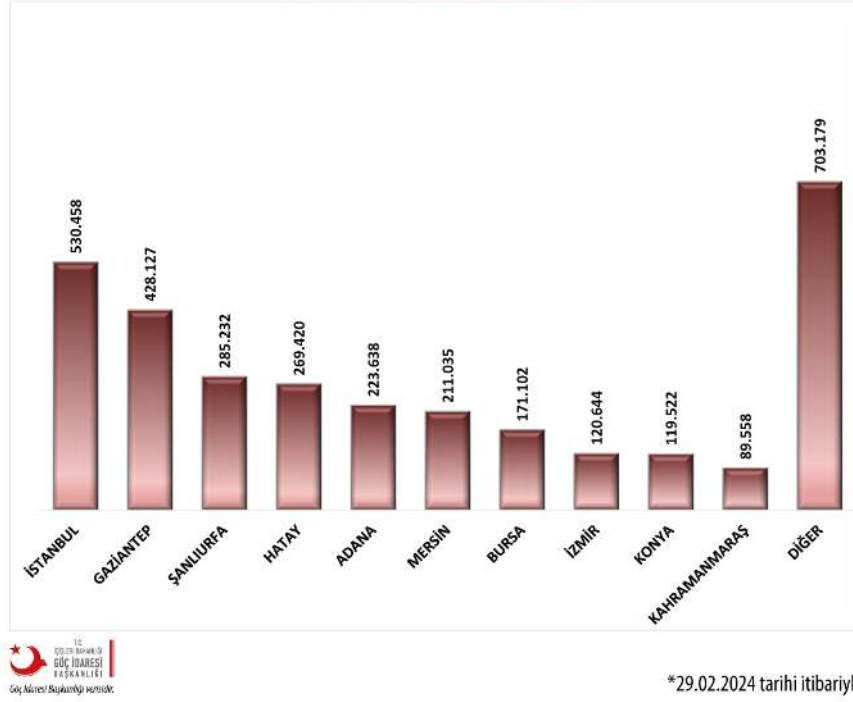
Şekil 4.39. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Dağılımı (GİB, 2024).

2012 ve 2013 yıllarında kontrol edilebilir ve ön görülebilir göç hareketlilikleri meydana gelmiştir. Ancak 2014 yılından başlayan ve niceliğini yıllar geçtikçe artıran kitlesel hareketler 2021 yılında zirve noktasına ulaşmıştır. 2021 yılında Türkiye sınırları dahilindeki geçici barınma merkezlerinde ve şehirlerde yaşayan Suriyeli miktarı 3.737.369 olmuştur. 2021 yılı itibarıyla Suriyelilerin ülke nüfusuna oranı %4,41 olarak saptanmıştır. Yaşanan iç savaş nedeniyle bölge ülkelerine göç eden Suriyelilerin önemli bir bölümü Türkiye’de bulunurken Lübnan’da 784.000, Ürdün’de 643.000, Irak’ta 273.000, Mısır’da ise 154.000 civarında Suriye kökenli göçmen yaşamaktadır (BMMYK, 2024). Orta Doğu bölge ülkelerine ve Türkiye’ye göç eden yaklaşık 5,5 milyon

Suriyelinin yaklaşık %65'nin Türkiye'de yaşaması çok çarpıcı bir sonuç olarak değerlendirilmelidir.

Kültür ve değerler arasındaki farklılıkların yol açtığı kültürel çatışmalar, uyumsuzluk şiddetinin artması ve işsizlik oranlarının yükselmesi gibi etkenlerden dolayı son yıllarda toplum genelinde gerilimler yaşanmaya başlamıştır. Yaşanan gerilimler, Türkiye'nin uyguladığı açık kapı politikasını olumsuz etkilemiş ve Suriyelilerin ülkeye girişi azalmaya başlamıştır. 26 Temmuz 2023 tarihinde İçişleri Bakanı tarafından Suriyelilere ilişkin gönüllü geri dönüş miktarının 562.000 olduğu ifade edilmiştir (Mülteciler Derneği, 2023). 2023 yılında dönüş miktarının etkisiyle ülke genelinde yaşayan Suriyelilerin sayısı 3.124.780 olarak gerçekleşmiştir (GİB, 2023). Diğer taraftan, 31 Aralık 2023 tarihi itibarıyla Türkiye'nin nüfusu 85.372.377 olarak tespit edilmiştir (TÜİK, 2023). Aynı tarih itibarıyla Suriyelilerin ülke nüfusuna oranı ise %3,66 şeklinde saptanmıştır. 2021 yılında %4,41 olarak gerçekleşen orana kıyasla 2023 yılında %0,75 oranında azalma meydana gelmiştir. Adana, Kilis, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye ve Malatya'da bulunan 9 adet geçici barınma merkezinde yaşayan Suriyelilerin sayısı 65.636 civarındadır. Buna karşılık, barınma merkezleri dışında ülke genelindeki şehirlerde yaşayan Suriyeli nüfus miktarı 3.059.144 olarak belirlenmiştir (GİB, 2024). Türkiye sınırları dahilindeki Suriyelilerin %97,9'nun barınma merkezleri dışında yaşaması çok çarpıcı bir sonuçtur. Türkiye nüfusunun %3,66'sını oluşturan Suriye kökenli göçmenlerin; Türk kültürüne ve değerlerine uzak bir sosyal yapıda olması, uyum sürecinin devam etmesi ve uyum süreci uzadıkça uyumsuz davranışların öne çıkması ve %97,9'nun geçici barınma merkezleri dışında yaşaması kişilere ve malvarlığına karşı suçlarını işleme anlamında hassas bir durumda olduklarını ortaya koymaktadır.

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURİYELİLERİN İLK 10 İLE GÖRE DAĞILIMI

Şekil 4.40. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İlk 10 Şehre Göre Dağılımı (GİB, 2024).

Suriyelilerin ülke genelindeki dağılımı incelendiğinde, büyükşehirlerde ve sınır illerinde yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yaklaşık %17'sinin yeni bir yaşam kurmak amacıyla İstanbul'a yerleştiği saptanmıştır. Aynı zamanda bu veri, İstanbul nüfusunun %3,38'ni oluşturmaktadır. Buna karşılık; Gaziantep nüfusunun %19,78'nin, Şanlıurfa'nın %12,88'nin ve Hatay'ın %17,44'ünün Suriyeli kökenli göçmenlerden oluşması çok çarpıcı bir sonuçtur. Ancak Kilis şehrindeki oran çok daha dikkat çekicidir. Şehrin nüfusu 2023 yılı itibarıyla 155.179 olarak gerçekleşmiştir. Kent genelinde yaşayan Suriyeli göçmen nüfusu ise 70.888 şeklinde tespit edilmiştir (TÜİK, 2024). Kent nüfusuna oranla Suriye kökenli göçmen oranının %45,68 olması, üzerinde çok ciddi düşünülmesi gereken bir tespit olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, belirtilen şehirler bağlamında sosyal ve kültürel yapılarının ciddi bir değişim içerisinde oldukları söylenebilir. Suriyelilerin İstanbul kentini seçmesinin temelinde, diğer şehirlere göre istihdam fırsatlarının çeşitliliği ve ekonomik bağımsızlığı kazanma anlamında büyük bir potansiyelin mevcudiyeti yer almaktadır. Sınır illerinin tercih edilmesinin en önemli etkeni ise kültür ve sosyal yapılarının göçmenler tarafından kendi gelenekleri ile değerlerine daha yakın bulunması

ve yaşam şekillerini sürdürme imkanlarının daha fazla olmasıdır. Ancak Suriyeli göçmen miktarının şehirlerin nüfusuna oranla çoğalması, sınır illerindeki sosyal ve kültürel dokunun yapısını tehdit edecek seviyeye ulaşmasını sağlamıştır. Geçici koruma altındaki Suriyeli miktarının çoğalması, kendi mahallerini oluşturmaları, uyum sağlamaya yönelik çabalarının yetersiz olması ve kendi kültürlerini yaşama ısrarları başta sınır illerinde olmak üzere toplum genelinde gerginlikler yaşanmasına neden olduğu ve kendilerine yönelik olumsuz bir algının oluşmasına zemin hazırladığı değerlendirilmektedir.

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.646.378	1.505.537	3.151.915
0-4	206.849	193.273	400.122
5-9	273.901	258.184	532.085
10-14	186.439	177.378	363.817
15-18	125.358	115.312	240.670
19-24	183.966	162.105	346.071
25-29	174.194	144.624	318.818
30-34	129.734	105.239	234.973
35-39	108.823	89.194	198.017
40-44	77.651	68.991	146.642
45-49	51.599	52.943	104.542
50-54	40.818	43.009	83.827
55-59	32.992	34.178	67.170
60-64	21.877	23.660	45.537
65-69	14.408	16.087	30.495
70-74	9.166	10.177	19.343
75-79	4.566	5.458	10.024
80-84	2.234	3.095	5.329
85-89	1.071	1.523	2.594
90 ve üstü	732	1.107	1.839

*29.02.2024 tarihi itibarıyla

Şekil 4.41. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı (GİB, 2024).

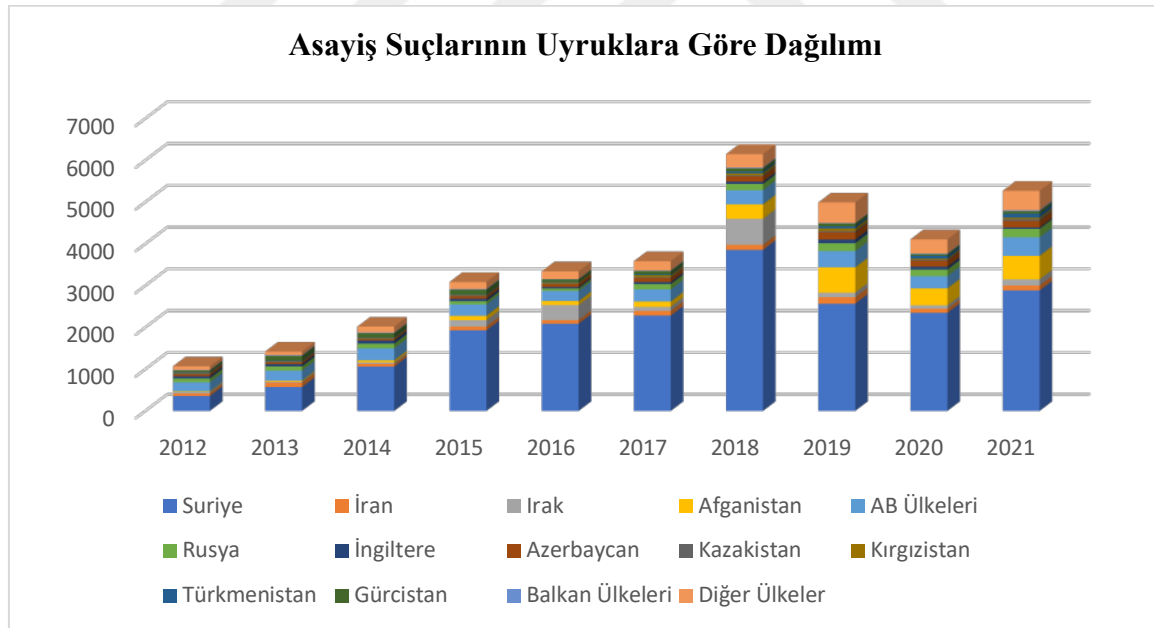
Şekil 4.41.'deki cinsiyet dağılımı incelendiğinde, Suriyeli göçmenlerin %47,76'sının kadınlardan oluştuğu saptanmıştır. Kadınların %41,76'sının kız çocuklardan meydana gelmesi dikkat çekici bir neticedir. 15-34 yaş grubunda bulunan genç kadınların oranı ise %35,02 olarak tespit edilmiştir. 60 yaş üstü kadın nüfus miktarı ise %4,05'tir. Suriyeli göçmenlerin yarısına yakının kadınlardan oluşması, bireylerin Suriye'den meydana gelen iç kaos ve kargaşa ortamı nedeniyle kitlesel halde ülkesinden göç ettiğini göstermektedir. Suriye kökenli göçmenlerin göç süreci, temel hayat haklarının tamamen tehlikede olması ve yaşam imkanlarının olmaması üzerine huzur dolu ve güvenli bir ülkeye göç etmeleriyle yakından ilişkilidir. Kadın göçmen oranının

düzensiz göçmenlere kıyasla fazla olması toplum genelinde sosyal, kültürel ve güvenlik alanlarında temel sorunların yaşanmasına neden olmaktadır. Suriyeli göçmenler arasında çok eşliliğin sıklıkla görülmesi, kadının toplum içindeki konumunun farklı olması, kadınların ailelerine maddi kazanç getirmek maksadıyla fuhuş ve eğlence sektöründe çalışması, bazı erkek yerleşiklerin kendilerine ikinci eş olarak Suriyeli kadınlarla dini nikah yoluyla evlenmesi gibi faktörlerin Türk toplumunda olumsuz algı ve tutumların yerleşmesini sağladığı düşünülmektedir.

Erkek göçmen nüfusun %40,52'si erkek çocuklardan oluşmaktadır. Tüm Suriyeli popülasyonun %41,11'nin çocuklardan meydana gelmesi, eğitim, güvenlik ve sosyal anlamda önemli sorunların göstergesi olarak ifade edilebilir. Suriyeli göçmenlerin yerleşik toplum ile uyum sürecinin yavaş ilerlemesi veya uyum yönünde yeterli çaba gösterilmemesi eğitim alanında sorunlar yaşanmasına yol açmaktadır. Bu sorunların varlığı göçmen öğrencilerin soyutlanmasına ve alt kültürel değerlerin yaşandığı gruplara yönelmesine neden olabilmektedir. Bu durum, yerleşik kültür ile kendi kültürel değerleri arasında kalan göçmen öğrencilerin suç davranışlarına daha eğilimli olmalarına zemin hazırlamaktadır. Göç sürecinin etkisiyle aile yapılarında meydana gelen değişimler, ekonomik dezavantajlar ve aile içinde yaşanan yoğun şiddet ilişkileri göçmen çocukları sokak yaşamına itmeye başlamakta ve suç davranışlarına eğilimli hale getirmektedir (Avcı, 2008: 23; Kızmaz ve Bilgin, 2010: 310). Buna karşın, genç ve yetişkin erkek göçmen nüfusu ise %36,24 olarak tespit edilmiştir. Bu veri, genç ve yetişkin nüfusun malvarlığına karşı işlenen suçlar temelinde hassasiyet oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Bu nüfus miktarı, herhangi bir işte çalışıp ailesine bakmakla mükellef bir kitleyi temsil etmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 2021 yılında açıkladığı çalışma izni verilen Suriyeli sayısının 91.500 ve çalışmak zorunda olan erkek nüfusun 799.777 olması göz önünde bulundurulduğunda, popülasyonun %88,56'sının kaçak çalışma zorunda bırakılmasına neden olduğu ifade edilebilir. Farklı bir ifadeyle, genç ve yetişkin erkek nüfusun emeğinin karşılığını alamaması veya ailesinin geçimini sağlayacak yeterli kazanç elde edememesi durumunda suç davranışlarına yönelme risklerinin olduğu belirtilebilir. Kuramsal çerçevede de ifade edildiği üzere bu tür risklere sahip kitlenin, özellikle ekonomik temelli suçlara yönelerek kendileri ve aile bireyleri için temel geçim kaynağını sağlayacak şekilde hareket edebilecekleri söylenebilir.

4.4. Jandarma Genel Komutanlığı Sorumluluk Bölgesinde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Asayiş Suçlarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde, araştırma probleminde tanımlanan düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ilişkin suç verileri kapsamlı olarak incelenmiştir. İlk etapta, asayiş suçlarının uyruklara göre dağılımı ortaya konmuştur. Müteakiben, temel suç tasnifinde yer alan suçları işleyen yabancı uyruklu şüphelilerin uyruk bazında dağılımı irdelenmiştir. Bununla birlikte, örneklem grubunda yer alan illerde temel suç tasnifindeki suçları işleyen şüphelilerin uyrukları aynı esasla analiz edilmiştir. Veri tabanında kayıtlı bulunan yabancı uyruklu şüpheliler kapsamında, araştırma probleminde tanımlanan göçmen gruplarının yanı sıra diğer ülkelere mensup uyruklular da bulunmaktadır. Ancak dağılımdaki veriler incelendiğinde, göçmen grupları haricindeki şüphelilerin çok fazla bir oranı temsil etmediği belirlenmiştir. Düzensiz göçmenler ile geçici koruma altında bulunan Suriye uyruklu göçmenlerin suç verileri beraber değerlendirildiğinde, yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen asayiş suçlarının önemli bir bölümünü oluşturdukları söylenebilir.

Şekil 4.42. 2012-2021 Yılları Arasındaki Asayiş Suçlarının Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

2012-2021 yılları arasında JGNK’nın sorumluluk alanında toplam 35.025 yabancı uyruklu suç işlemiştir. Tüm şüphelilerin dahil olduğu genel asayiş suçlarında, yabancı uyrukluların oranı %1,66 olarak saptanmıştır. Yabancı uyruklu şüphelilerin, 2012 yılında

%0,58 oranında genel asayiş suçlarına katkı yaptığı belirlenmiştir. 2021 yılında ise katkı oranı %1,96 seviyesine yükselmiştir. En fazla şüphelinin suç işlediği 2018 yılında oran %3,18 olarak gerçekleşmiştir. Yabancı uyruklu şüpheliler kapsamında değerlendirildiğinde, Suriye uyruklu şüphelilerin ilk sırada yer aldığı ifade edilebilir. Yabancı uyruklular arasında Suriyeli şüpheli oranının %56,92 olarak saptanması oldukça dikkat çekici bir sonuçtur. Müteakiben, Afgan kökenlilerin oranı %6,6 olarak tespit edilmiştir. Irak uyruklu şüphelilerin miktarı %4,7 şeklinde belirlenmiştir. İran kökenli şüphelilerin oranı %2,93'tür. Ayrıca Afrika ve Güney Doğu Asya ülkelerinden gelen düzensiz göçmenler¹⁴ diğer ülkelerden gelenler olarak değerlendirilmiş ve suç işleme oranları %7,16 şeklinde saptanmıştır. Araştırmanın problemi kapsamında değerlendirilen düzensiz göçmenler ile Suriyelilerin suç işleme oranları, yabancı uyruklu şüpheliler kapsamındaki miktarı %78,31 olarak tespit edilmiştir. JGNK'nın sorumluluk sahasında suç işleyen yabancı uyruklu şüpheli miktarının nitelikli bir bölümünü, araştırmanın temel problemi doğrultusunda tanımlanan düzensiz göçmenler ile Suriyeliler oluşturmuştur. Suç işleme oranları incelendiğinde, yabancı uyruklu şüpheli oranlarının yıllara sâri olarak artış eğilimi gösterdiği ve düzensiz göçmen kapsamında tanımlanan Afgan, Irak, İran ve Pakistan uyruklular ile geçici koruma statüsündeki Suriyeli miktarının oldukça yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Adli Sicil ve İstatistik Müdürlüğü tarafından her yıl yayımlanan adli istatistikler incelendiğinde de JGNK'nın sorumluluk bölgesindeki veriler ile benzerlikler gösterdiği belirlenmiştir. Yayımlanan veriler, tüm kolluk kuvvetleri (Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı) tarafından yapılan adli işlemleri içermektedir. Şekildeki veriler incelendiğinde, suç verilerinin 2014 yılından itibaren 2021 yılına kadar önemli bir artış eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. 2014-2021 yılları arasında yabancı uyruklu şüphelilerin toplam suç miktarına %1,54 oranında katkı yaptığı saptanmıştır. Ancak ülke genelinde göçmen popülasyonun artmasıyla yabancı uyruklu şüpheli miktarlarında yükselişler kaydedilmiştir. 2012 yılında gerçekleşen oran %0,74 civarındayken, 2021 yılında %2,67 seviyesine yükselmiştir.

¹⁴ Myanmar, Bangladeş, Orta Afrika Cumhuriyeti, Kongo, Lübnan, Cezayir, Angola, Mısır, Gana, Gine, Ürdün, Libya, Mali, Fas, Nepal, Nijer, Nijerya, Pakistan, Filipinler, Senegal, Somali, Sri Lanka, Sudan, Tunus, Gambiya, Yemen, Filistin.

Yıllar	Gerçek Kişi									Tüzel Kişi	Toplam
	T.C. Uyruklu		Belirsiz (**)	Yabancı Uyruklu		Erkek Toplam	Kadın Toplam	Erkek/Kadın Toplam	Gerçek Kişi Toplam		
	Erkek	Kadın		Erkek	Kadın						
2014	5 249 014	849 588	3 573 968	59 754	13 435	5 308 768	863 023	6 171 791	9 745 759	121 483	9 867 242
%	86,1	13,9		81,6	18,4	86,0	14,0	100,0	98,8	1,2	100,0
2015	5 495 077	911 534	3 642 112	76 225	16 418	5 571 302	927 952	6 499 254	10 141 366	137 874	10 279 240
%	85,8	14,2		82,3	17,7	85,7	14,3	100,0	98,7	1,3	100,0
2016	5 662 136	951 770	3 737 779	87 743	20 265	5 749 879	972 035	6 721 914	10 459 693	139 634	10 599 327
%	85,6	14,4		81,2	18,8	85,5	14,5	100,0	98,7	1,3	100,0
2017	6 587 333	1 120 342	3 976 462	123 154	26 635	6 710 487	1 146 977	7 857 464	11 833 926	151 192	11 985 118
%	85,5	14,5		82,2	17,8	85,4	14,6	100,0	98,7	1,3	100,0
2018	7 394 778	1 284 085	4 127 150	176 513	36 640	7 571 291	1 320 725	8 892 016	13 019 166	161 825	13 180 991
%	85,2	14,8		82,8	17,2	85,1	14,9	100,0	98,8	1,2	100,0
2019	7 656 346	1 349 668	4 135 885	228 509	46 851	7 884 855	1 396 519	9 281 374	13 417 259	145 702	13 562 961
%	85,0	15,0		83,0	17,0	85,0	15,0	100,0	98,9	1,1	100,0
2020	7 306 400	1 282 714	4 099 668	229 369	53 713	7 535 769	1 336 427	8 872 196	12 971 864	125 447	13 097 311
%	85,1	14,9		81,0	19,0	84,9	15,1	100,0	99,0	1,0	100,0
2021	8 157 039	1 419 606	4 266 391	301 611	82 132	8 458 650	1 501 738	9 960 388	14 226 779	119 157	14 345 936
%	85,2	14,8		78,6	21,4	84,9	15,1	100,0	99,2	0,8	100,0

Şekil 4.43. 2014-2021 Yılları Arasındaki Yabancı Uyruklu Şüphelilere İlişkin Adli İstatistikler (Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, 2021).

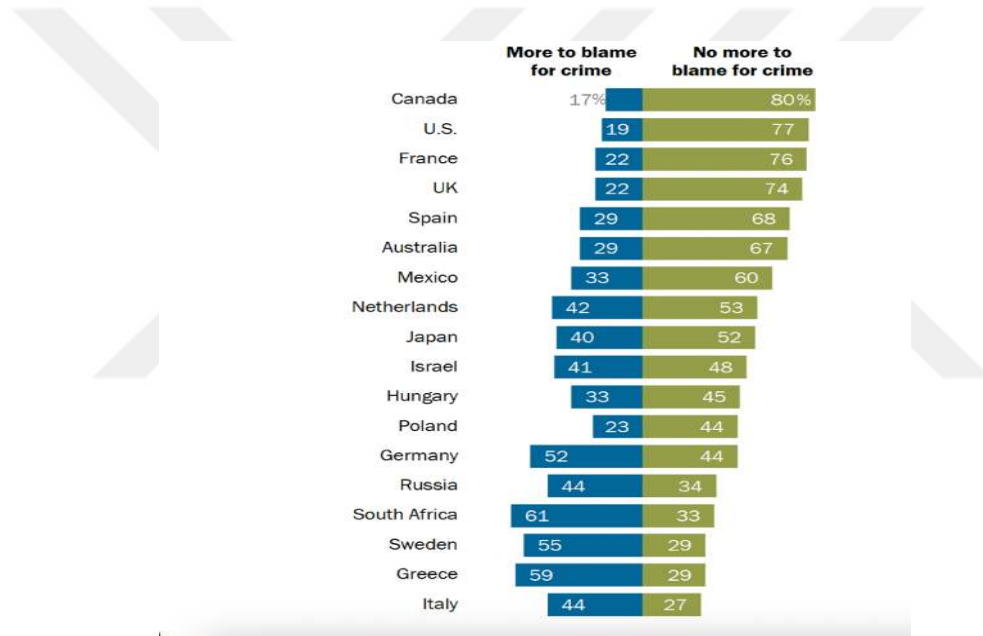
JGNK'nın sorumluluk bölgesinde yaşayan yabancı uyruklu şüphelilerin işlediği asayiş suçlarına ilişkin verileri daha sağlıklı değerlendirebilmek maksadıyla alanyazında yapılan araştırmalara odaklanmak gerekir. İlk olarak, dünya genelinde düzensiz göçmenler tarafından işlenen suç davranışları kapsamında yapılan çalışmalar incelenmiştir. Müteakiben, 2012 yılından itibaren Türkiye'ye kitlesel göç hareketleriyle gelen Suriye uyruklu ve diğer düzensiz göçmenler nezdinde yürütülen araştırmalar değerlendirilmiştir.

Düzensiz göçmenlerin suç davranışlarında bulunmalarının en önemli nedeni, göç ettikleri toplum tarafından sosyal anlamda kabul edilmemesi ve yeni toplumun kanun ve değerlerine uyum sağlanamaması sonucunda meydana gelen kültür ve ekonomik dezavantajların yol açtığı göreceli yoksunluklardır. Bununla beraber, kendi kültürel değerlerini yansıtan davranış kalıplarını sürdürme konusundaki ısrarları da sosyal anlamda kabul edilmeme durumuna katkı sunmaktadır. Özellikle kadınların kendi kültürleri içindeki konumu, aile içi şiddet davranışının yaygınlığı, fuhuş ve uyuşturucu madde ticareti ile bağımlılığı gibi önem arz eden konulardaki farklılıklar düzensiz göçmenlerin kültür ve ekonomik dezavantajlar yaşamasına neden olmaktadır. Dezavantajlar da düzensiz göçmenleri toplum dışına itmekte veya soyutlaştırmakta ve suç davranışlarına götüren bir süreçte doğru yönlendirmektedir.

Wortley tarafından düzensiz göçmenlerin yaşadıkları dezavantajlara yönelik saha çalışması yürütülmüştür. Araştırmada; işsizlik miktarlarının diğer yerleşiklerin işsizlik seviyelerinden daha yüksek olduğu, hane gelirlerinin çok düşük seviyede gerçekleştiği, barınma, eğitim ile istihdam konularında ayırım güden davranışlara maruz kaldıkları ve kurumsal engellerle karşılaştıkları saptanmıştır. Yaşanan olumsuz tecrübeler de göçmenlerde göreceli yoksunluklar yaşattığı ve bazı göçmenleri suç davranışlarına yöneltebildiği tespit edilmiştir (2004: 117). Düzensiz göçmenler, işverenler tarafından girdi maliyetlerini düşürmesi nedeniyle istihdamda öncelikli olarak tercih edilmektedir. Bu tercih de yerleşik bireyler ile düzensiz göçmenler arasında gerilime neden olmaktadır. Yaşanan gerilimler, asayiş suç olaylarının artışı sağlayabilmektedir. Borjas'ın çalışmasında, 1980-1990 yılları arasında düzensiz göçmenlerin hükümlü oranlarındaki artışın neden olduğu işgücü açığının Afrika kökenli düşük vasıflı siyah bireyler tarafından giderildiği tespit edilmiştir. Aynı çalışmada, işverenler tarafından yapılan tercihin beyaz bireylerin suç işleme oranlarını artırdığı belirlenmiştir (2010: 320). Alonso, Garupa, Perera ve Vazquez tarafından yapılan diğer bir araştırmada, İspanya genelinde 1999-2006 yıllarına ait suç ve cezaevi verileri kullanılmıştır. Sosyoekonomik ve demografik değişkenlerinin kontrol edilmesiyle yapılan araştırmada, düzensiz göçmenlerin miktarı ile suç verileri arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir (2008: 41). İskandinav ülkelerine göç eden bireyler üzerinde yapılan çalışmalarda ise farklı ülkelerden gelen bireylerin farklı suç eğilimlerine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Skardhamar, Aaltonen ve Lehti (2014: 110) tarafından yapılan geniş kapsamlı bir araştırmada; Afrika ülkeleri, Afganistan, Çin ve eski Yugoslavya'dan Norveç ve Finlandiya'ya gelen düzensiz göçmenlerin hem şiddet hem de malvarlığına karşı işlenen suçlarda diğer göçmenlere kıyasla daha fazla suça eğilimli oldukları bulgularına ulaşılmıştır. Özellikle savaş veya çatışma ortamından göç eden bireylerin, diğer göçmenlere oranla daha fazla suç davranışı sergileyebildikleri saptanmıştır. Beckley (2013: 408) ise bu tür özelliklere sahip düzensiz göçmenlerin daha fazla şiddet suçları işleyebileceğini ancak malvarlığına karşı işlenen suçlarda anlamlı bir sonuçtan bahsedilemeyeceğini ileri sürmüştür.

PEW Araştırma Merkezi, dünya genelinde göçmenlerin yarısından çoğuna ev sahipliği yapan 18 ülkede bir saha çalışması yürütmüştür. BM ve ABD Nüfus Sayım Bürosu hesaplamalarına göre, araştırma kapsamındaki ülkelerde yaşayan göçmen nüfusu yaklaşık 127 milyon kişidir. ABD, Kanada ve Fransa gibi göçmenlerin yoğunlukla

yaşadığı ülkelerdeki nitelikli çoğunluk, düzensiz göçmenlerin diğer yerleşiklere kıyasla suç davranışlarından çok fazla sorumlu olmadığını beyan etmiştir. Ancak düzensiz göçmenlerle yaşamaya fazla aşina olmayan Güney Afrika, İsveç ve Yunanistan'daki çoğunluk, göçmenlerin yerleşik bireylere oranla daha fazla suç işlediğini belirtmiştir. Hollanda, Japonya, İsrail ve Almanya'da ise göçmenlerin suç verilerini artırdığına ilişkin görüşlerin çok yoğunlukta olmadığı saptanmıştır (PEW Research Center Attitudes Survey, 2018: Q54c). Aslında bu görüşlerin temelinde, yerleşik bireylerde mevcut olan önyargılar ile göç akınlарının neden olduğu sosyal ve ekonomik sorunların yol açtığı gerilimler yer almaktadır. Bununla beraber, düzensiz göçmenlerin göç ettikleri toplumun dil, din ve değerlerini benimseme ve davranış biçimlerine dönüştürme sürecinin uzun olması gerilimlerin şiddetini artırmaktadır (Apak, 2014: 58).

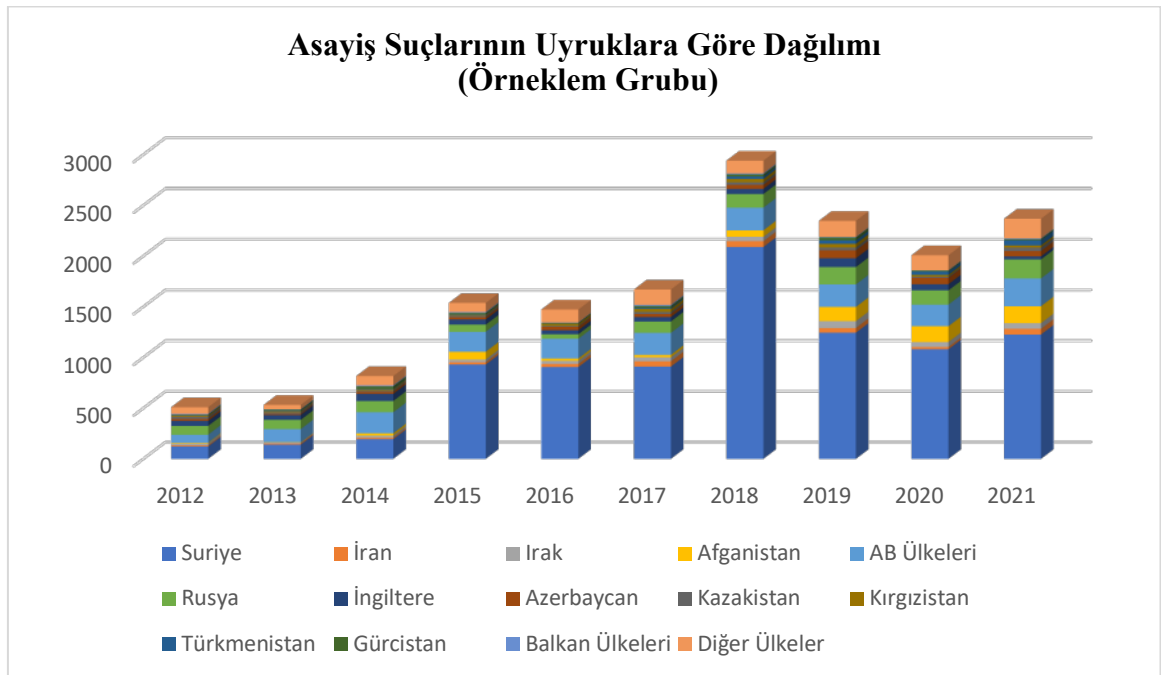
Şekil 4.44. Yerleşik Bireylerin Göçmenlerin Suç Verileri Üzerindeki Etkisine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı (PEW Research Center, 2018).

2012 yılından itibaren Suriye’de yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye’ye büyük insan hareketlilikleri çerçevesinde gelen Suriyelilerin kalış süresi uzadıkça toplum genelinde önemli sosyal, ekonomik ve güvenlik sorunları yaşanmaya başlamıştır. Bu kapsamda ülke genelinde birçok saha çalışması yürütülmüştür. Memiş tarafından Kilis’te yerleşik bireyler (400 yerleşik birey ile anket çalışması) nezdinde yapılan araştırmada, “Suriyeliler arasında ülkemizde kargaşa çıkarmak isteyenlerin olduğuna inanıyor musunuz?” yargısına katılımcıların %69,5’inin olumlu yaklaşması toplum genelindeki hoşnutsuzluğun bir ifadesi olarak değerlendirilmelidir (2015: 106). Erdoğan ve Ünver’in

18 şehir ve 134 değişik istihdam çevrelerinden görüşmeler gerçekleştirerek yaptıkları araştırmada, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Suriye’den gelen göçmenler nedeniyle kendilerini güvende hissetmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (2015: 67). Taştan ve ark. tarafından yürütülen saha çalışmasında, “Suriyeliler geldikten sonra hırsızlık vakalarında artış oldu.” yargısına evet diyenlerin oranı %62 olarak saptanmıştır. Bununla birlikte “Suriyeliler geldikten sonra şiddet, darp, öldürme ve yaralama olaylarında artış oldu.” ifadesi ile ilgili olarak olumlu yaklaşımların oranı da %60 şeklinde tespit edilmiştir (2017: 9). Kızılmaz ve Döner’in yürüttüğü bir araştırmada, “Suriyelilerin gelişyle suç olayları nasıl değişti?” sorusuna katılımcıların %62,5’nin olumlu cevap vermesi nitelikli çoğunluğunun bakış açısını yansıtmaktadır (2017: 2165). Erdoğan’ın çalışmasında, Suriyeli göçmen nüfusun yoğun olarak yaşadığı Kilis ilinde nefret söylemi ve ayrımcı tutumların daha şiddetli yaşandığı tespit edilmiştir (2018: 142). Karasu tarafından 2017 yılında Şanlıurfa ilinde yapılan anket çalışmasında, “Suriyeli sığınmacıların Şanlıurfa’da suç oranını artırdığını düşünüyor musunuz?” yargısına katılımcıların %55,8’i olumlu cevap vermiş ve kadın katılımcıların %68,3’ü ve erkeklerin %46,2’si Suriyelilerin şehirde meydana gelen suç verilerini artırdığını beyan etmiştir (2018: 342). Taş ve Tekkanat tarafından 2018 yılında Elazığ özelinde yürütülen araştırmada, katılımcıların %74’ü Suriyelilerin şehir güvenliğini tehdit ettiğini, suç oranlarının arttığını ve toplumun ahlakının bozulmaya başladığını ifade etmiştir (2018: 87).

Diğer bir çalışmada ise İstanbul Esenler’de çarpıcı sonuçlar elde edilmiştir. Esenler ilçesinde yerleşik bireyler tarafından Suriyeliler başta olmak üzere düzensiz göçmenlerin bir tehdit unsuru olarak görüldükleri ve sayıları çoğaldıkça şehir genelindeki suç oranlarının da arttığı yönündeki bulgular, güvenlik endişelerinin yaygınlığını göstermektedir (Küçük, 2019: 509). Türkkın’ın 500 katılımcıyla beraber yürüttüğü araştırmada; katılımcıların %60’ının Suriye kökenli göçmenlerin gelişyle suç oranlarının arttığını düşündüğü, kadın katılımcıların %58’nin ve erkeklerin %42’sinin bu düşünceye sahip olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında, araştırmaya katılanların %67’si Suriyelilerin Türkiye’ye gelişinden itibaren ülke genelinde emniyet ve asayiş sorunlarının meydana geldiğini ifade etmiştir (2019: 87). Topalakçı’nın yaptığı araştırmada ise İstanbul’da yaşayan Suriye kökenli göçmenlerin şehrin güvenliğini ve asayişini olumsuz etkilediğini düşünenlerin oranının %83,5 şeklinde çıkması, önemli sosyal ve güvenlik sorunlarının yaşandığını ortaya koymaktadır (2019: 105).

Yurtdışında ve Türkiye’de yapılan araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, göçmen gruplarının miktarı ile kalış sürelerinin yerleşik bireylerin göçmenlere yönelik tutumlarının oluşmasında belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Daha önce ifade edildiği üzere tutumların temelinde ekonomik zorluklar, kültür farklılıkları ve göçmenlerin kendi değerlerini yaşatma ısrarcılığının yarattığı gerilimler yer almaktadır. Düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin işledikleri suç miktarları, genel asayiş verileri kapsamında çok büyük bir oranda olmamasına rağmen toplum genelindeki algı tam tersi olarak oluşmaktadır. Ancak göçmen grupların işlediği suç miktarlarının yıllara sâri olarak anlamlı bir şekilde arttığı değerlendirilmektedir.

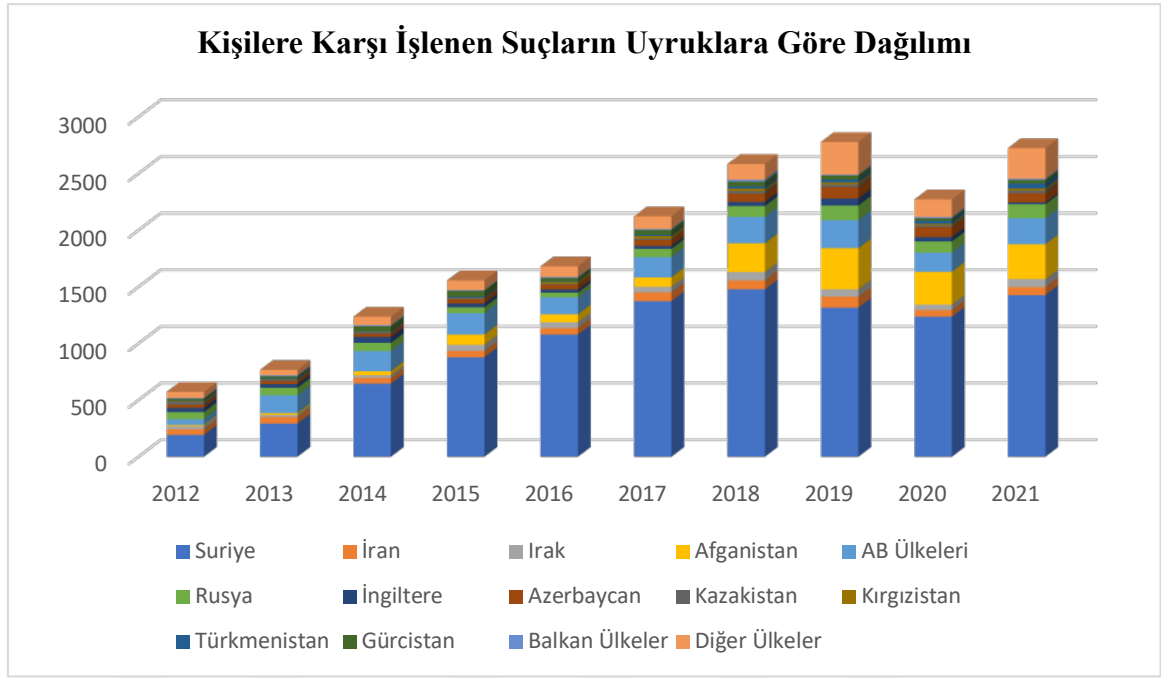

Şekil 4.45. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçlarının Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekildeki veriler incelendiğinde, 2012-2014 yılları arasında herhangi bir uyruğun ağırlığının olmadığı belirlenmiştir. 2015 yılından başlayan artış trendi 2018 yılında zirve yapmıştır. 2019-2021 yılları arasında azalan bir trend olmasına rağmen Suriyelilerin ağırlıklı olarak suç işledikleri saptanmıştır. 2012-2021 yılları arasında örneklem grubunda belirtilen 15 ilde suç işleyen yabancı uyrukluların miktarı 16.196 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, JGNK’nın görev bölgesinde suç işleyen yabancı uyruklular kapsamındaki oranının %46,24 olarak gerçekleşmesi örneklem grubunun önemini göstermektedir. Örneklem grubundaki illerde tüm şüphelilerin dahil olduğu genel asayiş suçlarında, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %2,33 olarak belirlenmiştir. Bununla

beraber, Suriye kökenli şüpheli oranının tüm yabancı uyruklular kapsamında %54,58 şeklinde tespit edilmesi çarpıcı bir sonuçtur. Her ne kadar popülasyonları diğer göçmenlerin nüfusuna göre fazla olsa da yıllara sâri olarak sürekli bir artış içindedir. 2012 yılındaki şüpheli oranları %1'in altındayken 2018 yılında ise %12,89'a kadar çıkmıştır. Müteakiben, Afgan uyruklular %4,19 oranıyla en fazla suç işleyenler olarak saptanmıştır. Iraklı şüphelilerin oranı %2,19 ve İranlı uyrukluların miktarı ise %2,02 şeklinde belirlenmiştir. Diğer ülkelerden gelen düzensiz göçmenlerin miktarı 1.192 olup toplam şüpheliler içindeki temsili %7,35'tir. Farklı bir ifadeyle JGNK'nın sorumluluk bölgesindeki 15 ilde en fazla suç işleyenler; Suriye, İran, Afganistan ve Irak uyruklu göçmenlerdir.

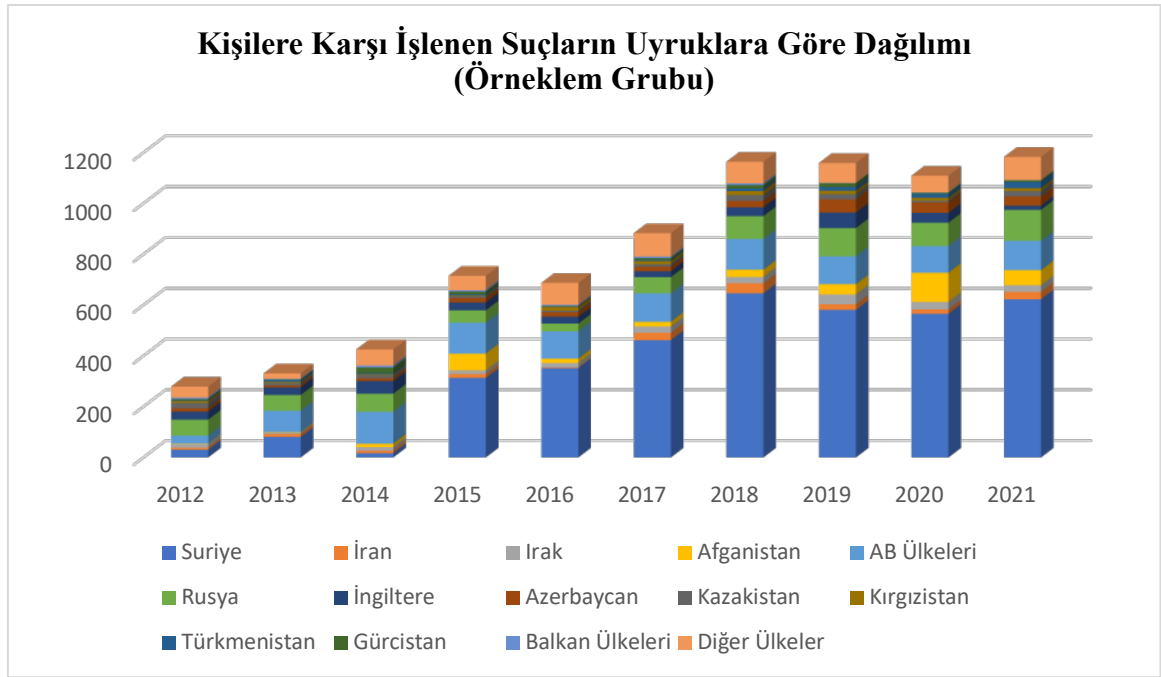
Aslında şehirleşme oranları yüksek olan kentlerde suç işleme verileri daha yoğunluklu çıkmaktadır. Şehirlerin net göç hızı ile suç davranışları arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Göç akınlarına en çok maruz kalan şehirlerdeki suç davranışlarının artış hızı yüksek olmaktadır (Gürsoy, 2013: 149). Bu kapsamda Antalya kenti öne çıkmaktadır. Zira nüfusun %50'den fazlası şehir dışından gelen bireylerden oluşmaktadır (Öter, 2005: 77). Bu kapsamda değerlendirildiğinde turizm ve ticari hareketlilik dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra hem çevre illerden gelen bireylerin hem de göçmen grupların varlığı şehrin sosyal ve kültürel yapısını önemli ölçüde değiştirmektedir. Hızlı nüfus artışı, kent genelindeki yapısal ve çevresel sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu değişim, kentin belirli alanlarında sosyal düzensizliğin oluşmasını ve suçların işlenmesi muhtemel sıcak noktalarının çoğalmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak suç verilerinin artışına neden olan çarpıcı sosyal ve güvenlik sorunlarının ortaya çıkmasına vesile olmaktadır. Düzensiz göçmen ve geçici koruma statüsündeki Suriyeli miktarının yükselişi ile suç verilerinin artışı arasında yakın bir ilişki olduğu ifade edilebilir.

Şekil 4.46. 2012-2021 Yılları Arasında Kişilere Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

2012-2021 yılları arasında kişilere karşı işlenen suç verileri incelendiğinde, 2020 yılındaki kısmi düşüş hariç sürekli bir artış trendi içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Belirtilen yıllarda toplam 18.289 şüpheli suç işlemiş olup genel asayiş suçları kapsamındaki oranı %52,21 şeklinde gerçekleşmiştir. Verilerden anlaşılabileceği üzere yabancı uyruklu şüpheliler en fazla kişilere karşı suçları işlemiştir. Tüm şüphelilerin dahil olduğu kişilere karşı işlenen suçlarda, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %1,57 olarak saptanmıştır. Daha önce de belirtildiği üzere kişilere karşı işlenen suçlar genellikle şiddet, cebir, kasten yaralama ve kasten adam öldürme suçlarını kapsamaktadır. Uyrukların dağılımı analiz edildiğinde, 2012 ve 2013 yıllarında herhangi bir uyruğun ağırlığının meydana gelmediği tespit edilmiştir. Ancak 2014 yılından itibaren kitlesel göç hareketleri ve düzensiz göç akınlarının etkisinin hissedilmesiyle Suriye, Afganistan ve İran uyruklular öne çıkmaya başlamıştır. Suç işleyen yabancı uyruklular kapsamında, Suriyelilerin oranı %54,20 şeklinde gerçekleşmiştir. Müteakiben, Afgan uyrukluların miktarı %8,3 ve İranlıların ise %3,59 olarak saptanmıştır. Diğer ülkelerden gelen düzensiz göçmenlerin oranı %7,18'dir. Diğer bir ifadeyle, yabancı uyruklular arasında en fazla Suriye kökenliler şiddet esaslı suçları işlemiştir. Bu verinin bu şekilde gerçekleşmesi; kitlesel göç akınları ile gelen Suriyelilerin Türk toplumu ile uyum sorunu yaşadıklarını, kendilerini toplumdan izole ettiklerini veya kendi değerlerini yaşatma

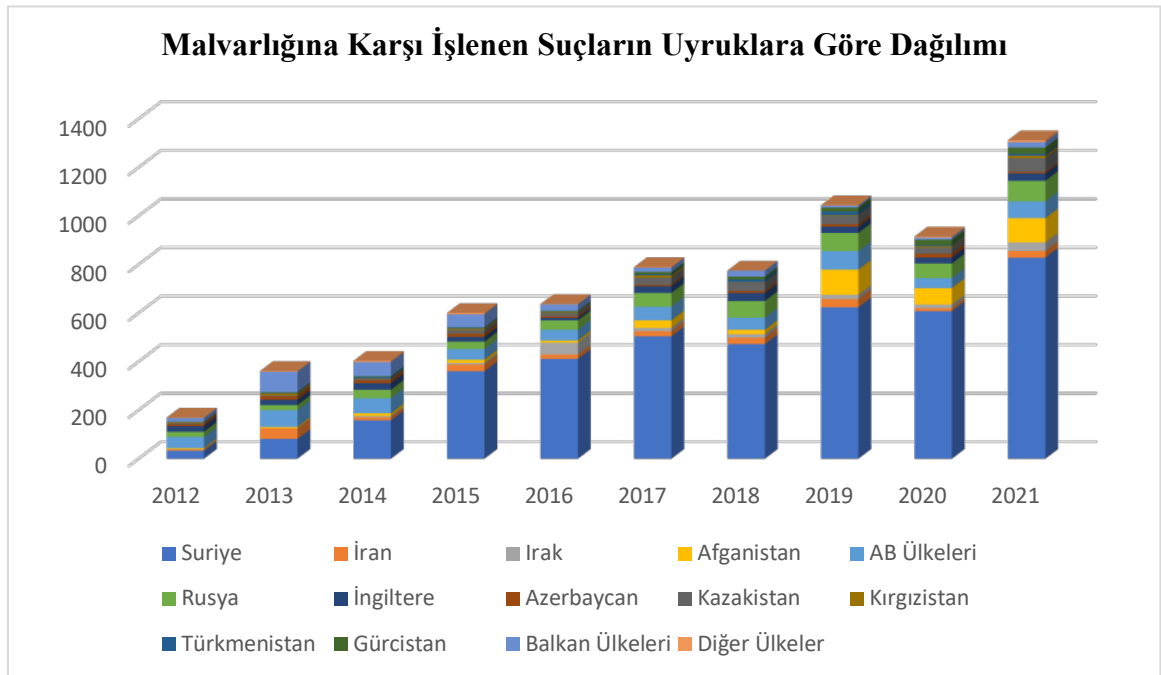
ısrarından kaynaklanan sorunlarının kısmen şiddet davranışlarına dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Aslında kişilere karşı işlenen suç verilerini malvarlığına karşı işlenen suç miktarlarıyla beraber değerlendirmek gerekir. Zira göçmen grupları, herhangi bir topluma göç ettiklerinden dolayı ekonomik ve sosyal dezavantajları ile yeni bir yaşam kurmaya çalışmaktadırlar. Ekonomik yetersizliklerin neden olduğu sorunlar bazı bireylerde aşırı hayal kırıklıklarına yol açmakta ve meydana gelen gerilimler şiddet temelli suç davranışlarına dönüşebilmektedir.

Şekil 4.47. Örneklem Grubundaki İllerde Kişilere Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.47.'de bulunan veriler incelendiğinde, 2012 ve 2013 yıllarındaki suç verilerinin çok düşük miktarda gerçekleştiği ve anlamlı olmayan değişikliklerin olduğu gözlemlenmiştir. Ancak 2014 yılından başlayan artış eğilimi 2016 yılında kısmi düşüş gösterse de 2021 yılına kadar devam etmiştir. Örneklem grubundaki illerde toplam 7.935 yabancı uyruklu suç işlemiştir. Tüm illerde yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen kişilere karşı suçların %43,38'nin örneklem grubundaki illerde işlendiği tespit edilmiştir. Örneklem grubundaki illerde tüm şüphelilerin dahil olduğu kişilere karşı işlenen suçlarda, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %2,21 olarak saptanmıştır. Farklı bir ifadeyle, kişilere karşı suçlar kapsamında suç işleyen her iki yabancı uyrukludan biri örneklem grubundaki illerde şiddet esaslı suç davranışlarıyla ilişki içerisinde. Yabancı uyrukluların dağılımında ise Suriye kökenli göçmenlerin gelişine kadar eşit bir ağırlıkta olduğu ifade

edilebilir. 2014 yılından itibaren Suriye kökenli şüphelilerin artışı söz konusudur. Toplam 3.671 Suriye uyruklu suç işlemiş olup dağılımdaki temsili %46,26 olarak tespit edilmiştir. Afgan kökenlilerin oranı %4,53 ve Iraklıların ise %2,64 şeklinde gerçekleşmiştir. Afrika ve Güney Doğu Asya ülkelerinden gelen düzensiz göçmenlerin oranı %8,56 olarak saptanmıştır. Bununla birlikte, Rus uyruklu şüpheli oranının %9,48 olarak gerçekleşmesinin temelinde Antalya’da yaşayan Rus kökenli bireylerin yoğunluğu bulunmaktadır. Ancak metodoloji bölümünde belirtildiği üzere düzensiz göçmen kapsamında Orta Doğu, Güney Doğu Asya ve Afrika ülkelerinden gelen bireyler kabul edilmiştir.

Şekil 4.48. 2012-2021 Yılları Arasında Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Malvarlığına karşı suçlar kapsamında toplam 7.005 yabancı uyruklu suç işlemiştir. Genel asayiş suçları kapsamında, yabancı uyruklular tarafından işlenen suçların oranı %20 olarak gerçekleşmiştir. Tüm şüphelilerin dahil olduğu malvarlığına karşı işlenen suçlarda, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %1.25 şeklinde saptanmıştır. 2012-2021 yılları arasında çok anlamlı olmayan düşüşler yaşanmasına rağmen genele yansıyan bir artış eğilimi söz konusudur. Ancak 2019 ve 2021 yıllarında kısmi artışların meydana geldiği ifade edilebilir. Bununla beraber, 2014 yılından itibaren Suriyeliler ile kısmi olarak Afgan kökenli göçmenlerin ağırlığı öne çıkmıştır. Şekilde görülen dağılım çerçevesinde, 4.079 Suriye uyruklu şüpheli ekonomik temelli suç işlemiş olup tüm

şüphelilerin %58,22'sini oluşturmuştur. Afganların oranı %5,18 şeklinde tespit edilmiştir. Suriyeli ile düzensiz göçmenlerin yıllara sâri olarak miktarı çoğaldıkça suç işleyen şüphelilerin sayısı da artmıştır. Bu kapsamda, nüfus artış oranı ile işlenen suç miktarı arasında anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilir.

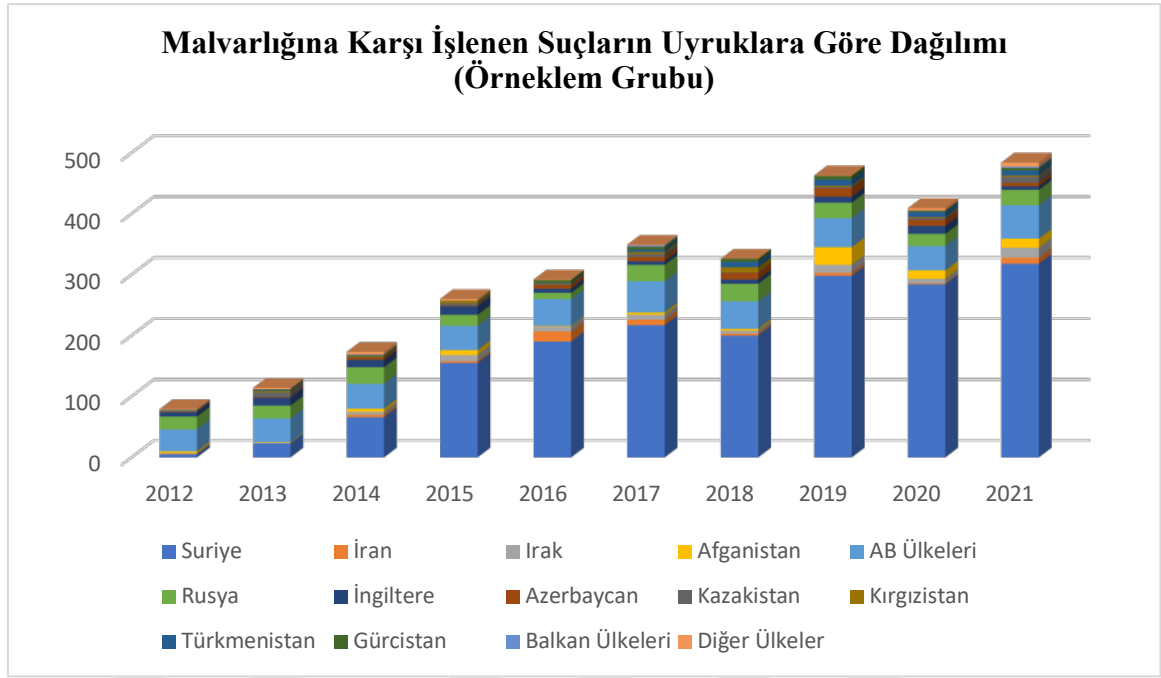
Merton'un gerilim kuramında ifade ettiği üzere düzensiz göçmenlere yönelik fırsatların çeşitli nedenlerle engellenmesi bazı bireylerin suç işlemesini sağlamaktadır. Düzensiz göçmenler, sahip olduğu dezavantajlar nedeniyle ekonomik temelli suçlar kapsamında hemen para kazanabileceği hırsızlık gibi suçları işleyebilmektedir (Ousey ve Kubrin, 2009: 449). Bununla birlikte sosyal düzensizlik yaklaşımının öne sürdüğü üzere, şehirlerde kenar mahallelerin fazla olması ve düzensiz göçmenlerin genellikle bu bölgelerde yaşamını sürdürmesi bireylerin suç davranışlarında bulunmasını sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, düzensiz göçmenlerin istihdam olanaklarına erişimindeki engellerin devam etmesi halinde bireylerin başta ekonomik temelli suçlar olmak üzere suç işleme ihtimallerinin yüksek olduğu söylenebilir (Çapar Parslıoğlu, 2022: 1722).

Bu kapsamda, Bianchi, Buonanno ve Pinotti tarafından 2008 yılında saha araştırması yürütülmüştür. 1990-2003 yılları arasındaki İtalya genelinde meydana gelen suç verileri ve düzensiz göç miktarları incelenmiştir. Düzensiz göç miktarında %1'lik bir artışın genel suç verilerinde %0,1'lik bir yükselişe yol açtığı tespit edilmiştir. Özellikle ekonomik temelli suçlar doğrultusunda, hırsızlık ve türlerinde daha anlamlı sonuç elde edilmiştir (2008: 5). Papandreou'nun yaptığı çalışmada, ekonomik dezavantajları olan düzensiz göçmenlerin işledikleri malvarlığına karşı suç oranlarının yüksek bir temsile sahip olduğu ancak genel itibarıyla tek seferle sınırlandığı ve meslek kariyerine dönüşmediği saptanmıştır (2009: 283).

İçli "Türkiye'de Suçlular" adlı çalışmada, çeşitli suçlardan hüküm giymiş suçluların göç sonrasında iş bulma ve işgücü piyasasına erişimde sıkıntılar yaşadığını tespit etmiştir. Yaşanan bu engellemeler, göçmenleri hırsızlık ve şiddet suçlarını işlemeye yöneltmiştir (1994: 80). Erdoğan'ın "Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum" isimli çalışmada, 2014 yılında 18 farklı şehirde 1501 kişi ile anket çalışması yürütülmüştür. Çalışmada, Suriye kökenli göçmenlerin şiddet, hırsızlık ve kaçakçılık türü suçlarını işleyerek toplumun ahlakını olumsuz yönde etkilediğini düşünenlerin oranı %62,3 olarak tespit edilmiştir (2018: 243). 2017 yılında Gaziantep, Uşak ve Ankara

şehirlerinde toplam 632 katılımcı ile “Türkiye’de Suriyelilere Yönelik Toplumsal Mesafe” araştırması yapılmıştır. Araştırma kapsamında; katılımcılara “Suriyelilerin hırsızlık, asayiş bozmak gibi suçlara yerlilerden daha fazla karıştıklarını düşünüyorum.” yargısı hakkındaki düşünceleri sorulmuştur. Katılımcıların; %49,8’i Ankara’da, %60’ı Gaziantep’te ve %41,7’si Uşak’ta olumlu kanaat belirtmiştir (Sağıroğlu ve diğer., 2019: 30).

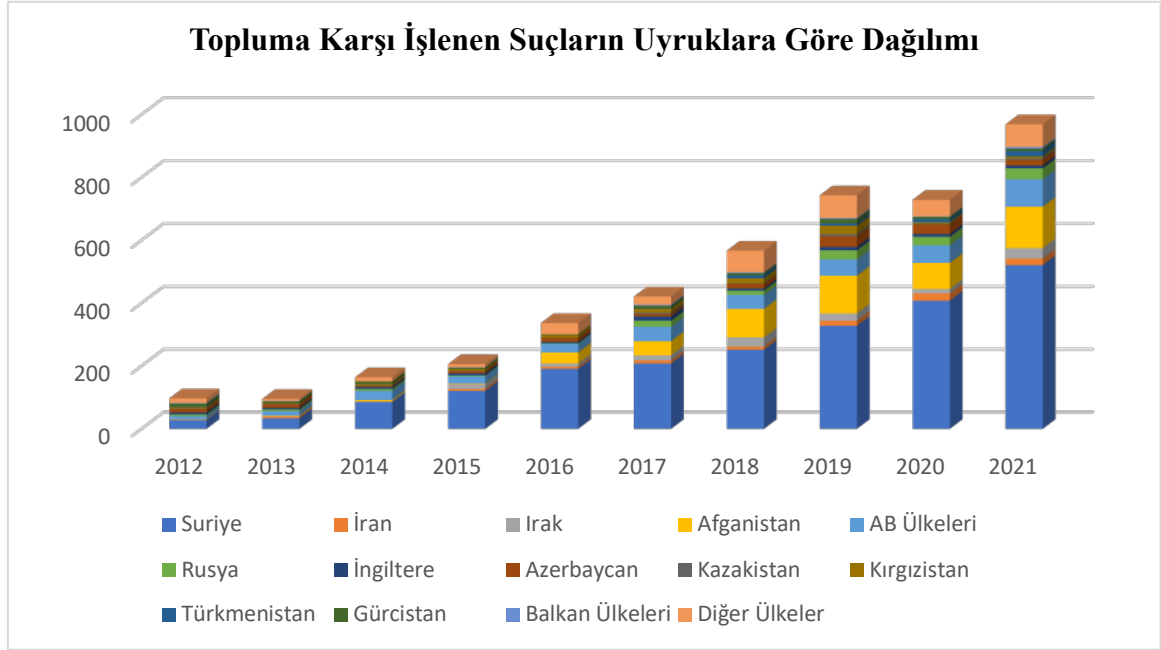
Yapılan araştırmalar incelendiğinde, düzensiz göçmenlerin göç sonrasında sosyal ve ekonomik temelli sorunlar ile karşılaştıkları sonucu elde edilmiştir. Aile üyeleri ile göç edenler başta olmak üzere düzensiz göçmenler, geçim sıkıntısını aşabilmek ve ailesinin temel yaşam masraflarını karşılayabilmek amacıyla mükerrer suç davranışına dönüşmeyen bir tarzda malvarlığına karşı suçları işleyebilmektedir. Göçmenler, yaşamlarını geçindirebilecek bir işe sahip olduklarında normal yaşam tarzına dönmektedirler. Bazı göçmenler sadece ekonomik temelli suçları değil, aynı zamanda ekonomik yetersizliğin oluşturduğu gerilimler nedeniyle şiddet esaslı suç davranışlarında da bulunabilmektedir. Bu kapsamda, kişilere ve malvarlığına karşı işlenen suç verilerini beraber değerlendirmek daha uygundur. Yabancı uyruklu şüpheliler %52,2 oranla kişilere karşı ve %20 ile malvarlığına karşı suçları işlemiştir. Hem kişilere hem de malvarlığına karşı suç işleyen miktarının %72,2 şeklinde gerçekleşmesi, düzensiz göçmenlerin yeni bir topluma göç ettiklerinde karşılaştıkları sosyal ve ekonomik dezavantajların suç davranışlarına yönelmelerinde kritik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.49. Örneklem Grubundaki İllerde Malvarlığına Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.49.'daki veriler incelendiğinde, 2018 ve 2020 yıllarındaki kısmi düşüşler hariç malvarlığına karşı suçları işleyen şüphelilerin sayısında bir artış eğiliminin söz konusu olduğu ifade edilebilir. 2012-2021 yılları arasında toplam 2.949 yabancı uyruklu şüpheli suç işlemiştir. Tüm illerde yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen malvarlığına karşı suçların %42,09'unun örneklem grubundaki illerde işlendiği tespit edilmiştir. Örneklem grubundaki illerde tüm şüphelilerin dahil olduğu malvarlığına karşı işlenen suçlarda, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %1.50 şeklinde belirlenmiştir. 2019 yılında 463 ve 2021 yılında ise 484 şüpheli miktarı ile yoğunluk gözlemlenmiştir. Diğer taraftan uyruk dağılımı irdelendiğinde, diğer suçlarda olduğu gibi 1.756 (%59,54) Suriye uyruklu şüphelinin suç işlediği belirlenmiştir. Afgan uyruklulardan ise 83 şüpheliye suç isnat edilmiş olup genel suç dağılımında %2,81'lik kesimi oluşturmuştur. Nüfusları itibarıyla en fazla popülasyonu temsil eden Suriye uyruklu göçmenlerin ekonomik temelli suçları işlemesi beklenen sonuç olarak kabul edilmelidir. Ancak kitlesel göç hareketleri kapsamında, Türkiye'ye gelen geçici koruma statüsüne sahip Suriyeli sayısının 2017 yılından bu yana neredeyse sabitlenmiş olması ve önemli artışlar yaşanmamasına rağmen suç işleyen miktarının artmış olması dikkate değer bir tespit olarak değerlendirilmelidir. Bu artışın temelinde, kuramsal çerçevede belirtildiği üzere Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çalışma izni verilen Suriyeli sayısının belirli bir sayıda olmasına

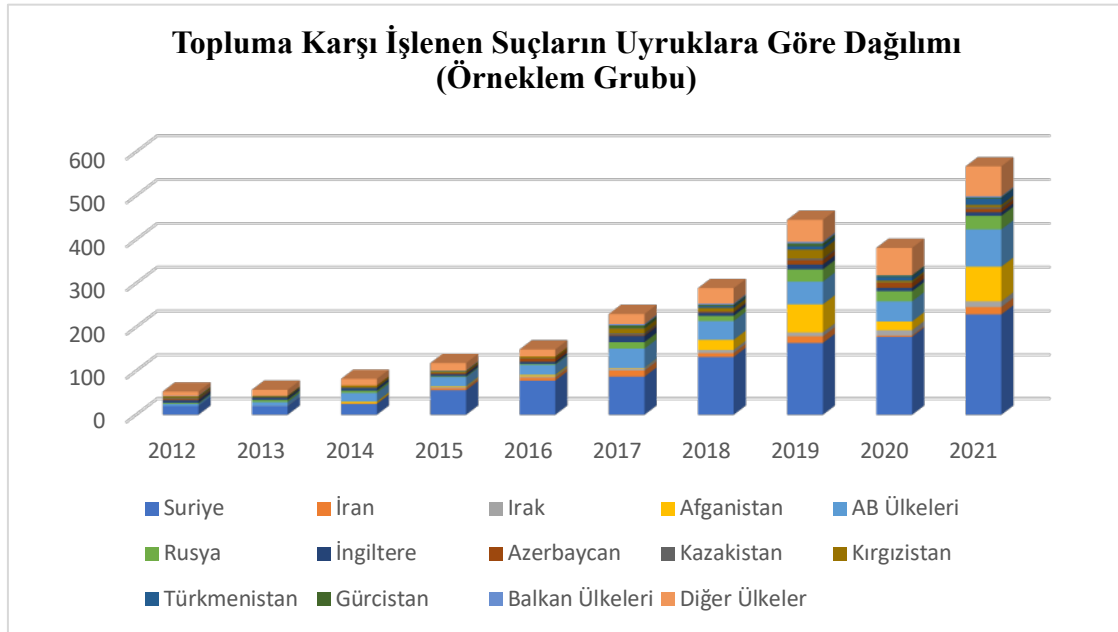
karşın işverenler tarafından çok ucuz işgücü olarak izinsiz çalıştırılmaları ve elde edilen kazançların aile geçimine yetmemesi sonucu bireylerin ekonomik temelli suçlara yönelmeleri bulunmaktadır. Suçlardan gelen gelir ile aile üyelerinin geçimleri sağlanmaktadır. Örneklem grubundaki illerde meydana gelen düzensiz göçmen olayları ile kitlesel göç hareketleri göz önünde bulundurulduğunda, artışların nedenleri daha anlaşılır hale gelmektedir.

Şekil 4.50. 2012-2021 Yılları Arasında Topluma Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Yabancı uyruklu şüpheliler, 2020 yılındaki anlamlı olmayan kısmi düşüş hariç yıllara sâri olarak sayısını sürekli artıracak şekilde toplumun tüzel kişiliğine karşı suçları işlemiştir. 2012-2021 yılları arasında toplam 4.328 şüpheli suç işlemiş olup genel asayiş suçları kapsamındaki oranı %12,35 olarak saptanmıştır. Tüm şüphelilerin dahil olduğu topluma karşı işlenen suçlarda, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %1,29 şeklinde belirlenmiştir. Suriye kökenli göçmenler ağırlığını hissettirmeden önce herhangi bir uyruğun üstünlüğü söz konusu olmamıştır. Ancak kitlesel göç hareketleri, 2014 yılından itibaren etkisini artırmaya başlamıştır. Belirtilen zaman dilimi içerisinde suç işleyen Suriyelilerin oranı %50,27 olarak tespit edilmiştir. Suriye'deki yaşam biçimi ve niteliği dolayısıyla kadının toplum içindeki konumu, kadına yönelik şiddet ve çok eşlilik konularındaki farklılıkların öne çıktığı düşünülmektedir. Afgan uyruklu şüpheli oranının %11,89 olarak gerçekleşmesinin temel nedeninin, kuramsal çerçevede ayrıntılı olarak

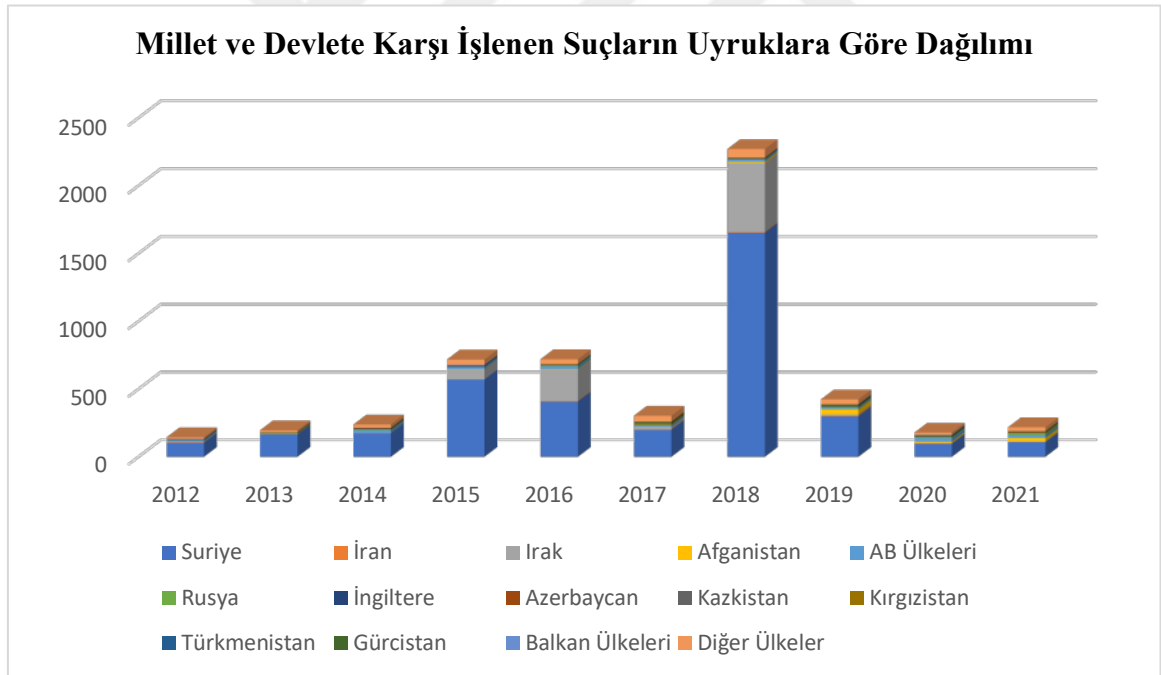
tanımlanan bacha bazı kültürünün etkisiyle işlenen genel ahlaka aykırı suçların varlığı olduğu değerlendirilmektedir. Düzensiz göçmen kapsamında tanımlanan Afgan kökenli bireylerin suç davranışları ile kendi kaynak ülkesinde uyguladığı ve yaşattığı değerleri arasında yakın bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de kendi kültürlerini sürdürme konusundaki ısrarlarının bir sonucu olarak, cinsel suçlar ve genel ahlaka aykırı eylemler öne çıkmaktadır. Afgan kökenli bireyler arasında yaygın olan bacha bazı kültürünün de etkisiyle cinselliğin bir tabu olarak görülmesi ve kadının sosyal hayattaki konumunun yok denecek kadar az olması nedeniyle cinsel suç oranının erkek göçmenler arasında daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, diğer ülkelerden gelen düzensiz göçmenlerin suç işleme oranı ise %8,59 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 4.51. Örneklem Grubundaki İllerde Topluma Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubundaki illerde meydana gelen veriler irdelendiğinde, 2015 yılından itibaren suç işleyen şüphelilerin miktarında artış eğilimi olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle 2018, 2019 ve 2021 yıllarında anlamlı artışların gerçekleştiği saptanmıştır. 2012-2021 yılları arasında 2.371 şüpheli toplumun tüzel kişiliğine karşı suç işlemiştir. Tüm illerde yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen topluma karşı suçların %54,78'nin örneklem grubundaki illerde işlendiği tespit edilmiştir. Örneklem grubundaki illerde tüm şüphelilerin dahil olduğu topluma karşı işlenen suçlarda, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %1,94 şeklinde belirlenmiştir. Bu veri, aynı zamanda örneklem grubunda bulunan illerde düzensiz göçmen ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin

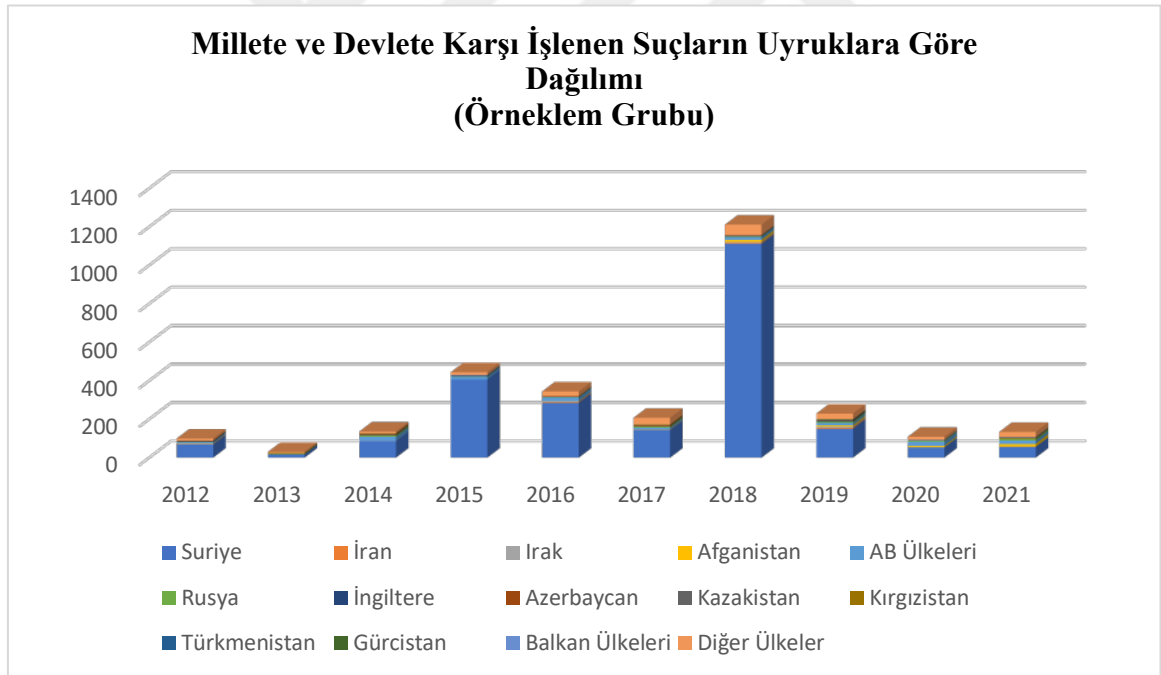
aktif suç hareketliliklerini göstermektedir. Gerek sınır bölgelerindeki şehirlerde gerekse turizm kentlerindeki göçmen popülasyonun diğer şehirlere göre fazla olmasının, suç davranışlarının daha sık yaşanmasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Uyrukların dağılımında ise diğer suç türlerinde olduğu gibi Suriye kökenlilerin fazlalığı öne çıkmıştır. Suriye uyruklu şüphelilerin oranı %41,71 olarak belirlenmiştir. Afgan uyruklu şüphelilerin oranı %8,26 ve diğer ülkelerden gelen düzensiz göçmenlerin miktarı ise %13,07 şeklinde saptanmıştır. Metodoloji bölümünde belirtilen sınırlılıklar nedeniyle JGNK'nın sorumluluk alanında yaşayan yabancı uyruklu şüphelilerin miktarı tam olarak belirlenemediğinden nüfusa oranla suç verisi elde edilememiştir. Ancak tahmini değerlerden yola çıkıldığında, Afgan uyruklu düzensiz göçmenlerin miktarının Suriyelilerden çok az olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle suç işleyen şüphelilerin genel popülasyona oranı dikkate alındığında, Afgan kökenlilerin miktarının dikkate değer bir veri olduğundan söz edilebilir. Diğer bir ifadeyle, Afgan kökenli düzensiz göçmenlerin cinsel temelli suçları daha fazla işlediği tespiti yapılabilir.

Şekil 4.52. 2012-2021 Yılları Arasında Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekildeki verilerin dağılımı irdelendiğinde, 2015, 2016 ve 2018 yıllarındaki artışlar haricinde genel olarak sabit bir eğilime sahip olduğu belirlenmiştir. Daha önceden belirtildiği gibi bu tasnifte, genellikle günlük hayat döngüsünde fazla karşılaşılmayan suç türleri bulunmaktadır. Özellikle Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Kanunu'na Muhalefet suçları

işlenmektedir. 2012-2021 yılları arasında 5.403 şüpheli suç işlemiş olup genel asayiş suçları kapsamındaki oranı ise %15,42 şeklinde saptanmıştır. Tüm şüphelilerin dahil olduğu millete ve devlete karşı işlenen suçlarda, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %10,34 olarak belirlenmiştir. 2018 yılında 2.270 şüphelinin suç davranışında bulunması dikkat çeken bir sonuçtur. Zira diğer suç tasniflerinde olduğu gibi 2018 yılında düzensiz göçmenler ve Suriye kökenli bireyler yoğunlukla farklı suçlar işlemiştir. 2018 yılında meydana gelen göç hareketleri ile tespit edilen suç verileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu değerlendirilmektedir. Uyrukların dağılımı analiz edildiğinde, 3.769 Suriye uyruklu şüphelinin millete ve devlete karşı suç işlediği saptanmıştır. Genel toplam içerisindeki oranı %69,75 olarak gerçekleşmiştir. Müteakiben, Irak uyruklu 846 şüpheli (%15,65) ve diğer devletlerden gelen 312 düzensiz göçmen (%5,77) tasnifteki suçları işlemiştir. Ancak 2018 yılını müteakip diğer yıllarda kolluk kuvvetleri ile diğer kamu kurumlarının aldığı önleyici tedbirler sayesinde suç verilerinin düşüş eğilimine girdiği tespit edilmiştir.

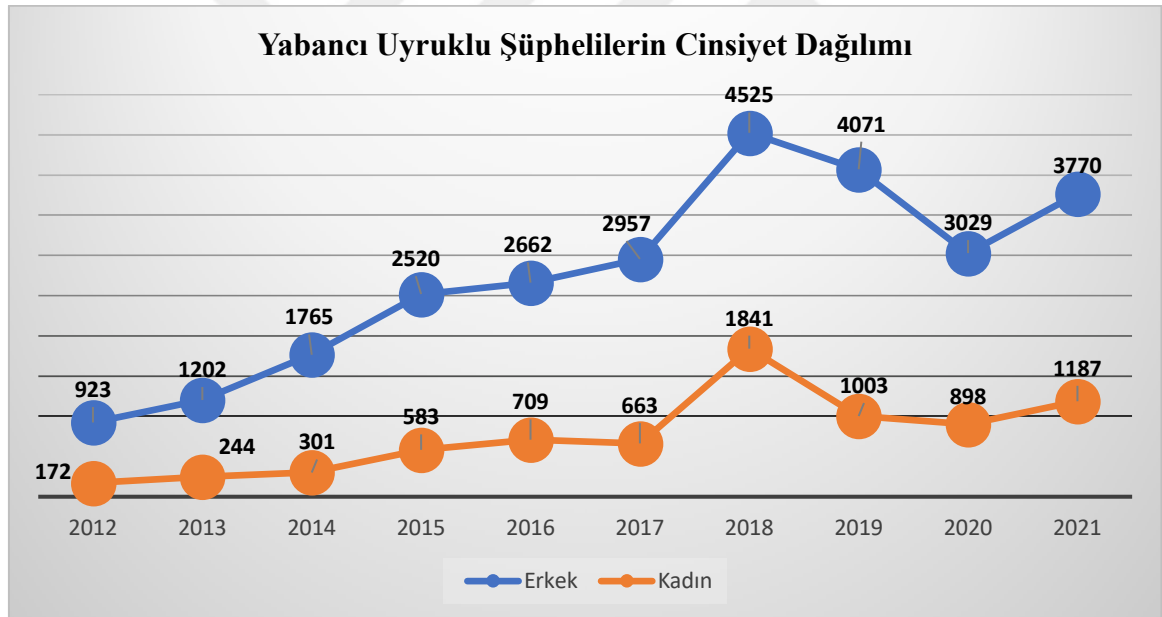

Şekil 4.53. Örneklem Grubundaki İllerde Millete ve Devlete Karşı İşlenen Suçların Uyruklara Göre Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubundaki illerde toplam 2.941 şüpheli suç işlemiştir. Tüm illerde yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen millete ve devlete karşı suçların %54,43'nün örneklem grubundaki illerde işlendiği tespit edilmiştir. Örneklem grubundaki illerde tüm şüphelilerin dahil olduğu millete ve devlete karşı işlenen suçlarda,

yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %15,26 şeklinde belirlenmiştir. Bu veri, örneklem illerinde bulunan düzensiz göçmenlerin ve Suriye kökenli bireylerin tasnif kapsamındaki suçları daha yoğunlukla işlediğini göstermektedir. Uyrukların dağılımı incelendiğinde; Suriye uyruklu 2.374 (%80,72), Afgan kökenli 41 (%1,39) ve diğer devletlerden gelen 228 (%7,75) şüphelinin tasnifteki suçları işlediği saptanmıştır. 2018 yılında sadece 1.211 şüpheli suç davranışında bulunmuş ve 2012-2021 yılları arasındaki dönemde suç işleyen şüphelilerin %41,17'sini oluşturmuştur. Özellikle 2018 yılında gerçekleşen göç hareketlerinin, şüpheli miktarında artışa neden olduğu düşünülmektedir.

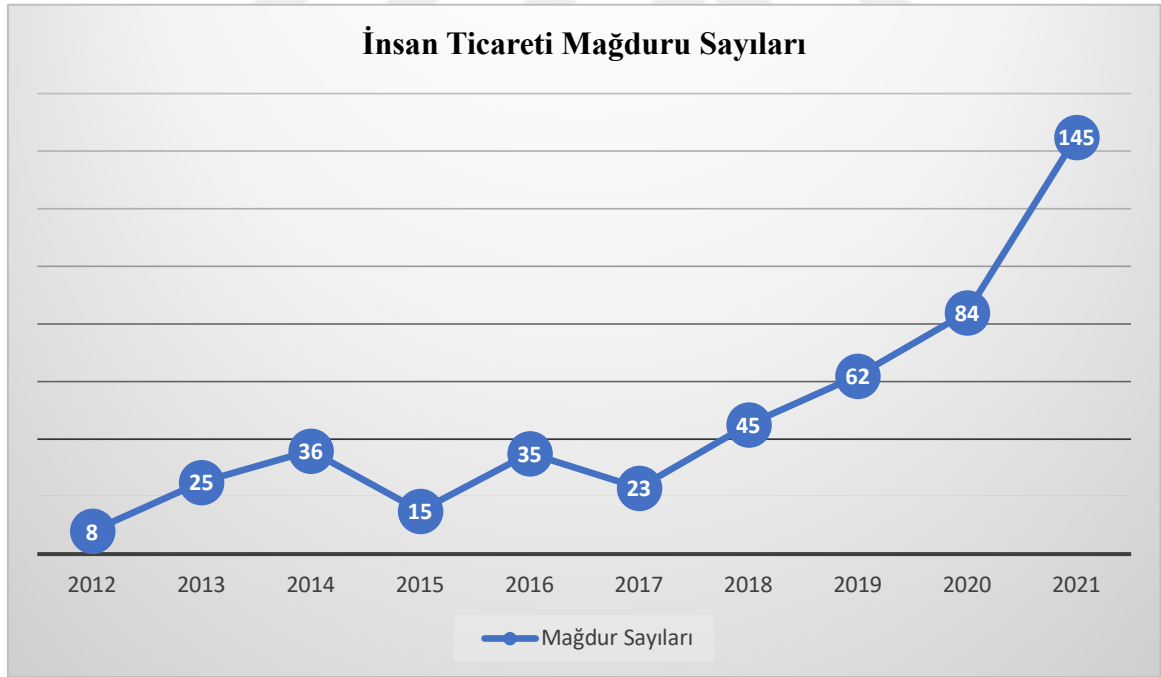
4.4.1. Jandarma Genel Komutanlığı sorumluluk bölgesinde yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen asayiş suçlarının demografik faktörler açısından incelenmesi

Şekil 4.54. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Yabancı uyruklu şüphelilerin cinsiyet dağılımında, alanyazında elde edilen sonuçlara benzeyen neticeler olduğu belirlenmiştir. Kadın şüphelilerin oranı %21,70 olarak gerçekleşmiştir. Nüfusa oranla şüphelilerin sayısı artsa da yıllar içinde kadının istihdam piyasasında ve sosyal hayatta daha fazla yer alması ile suçların işlendiği sıcak noktalarda bulunma süresinin artması, suç işleyen kadın sayısının çoğalmasına katkıda

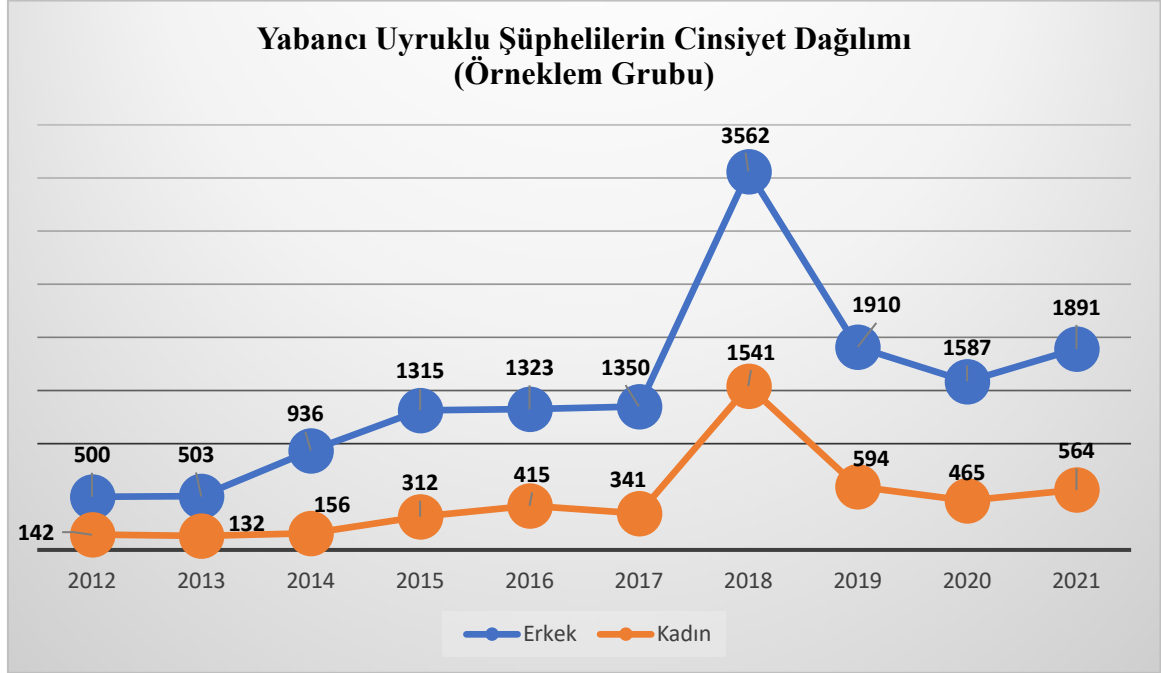
bulunmuştur. Özellikle eğitim düzeyi düşük ve nitelikli bir mesleği olmayan kadın göçmenler; insan ticareti, fuhuş ve eğlence sektörü tarafından daha kolay hedef alınmakta ve suç davranışlarına daha kolay yönlendirilebilmektedir. Kuramsal çerçevede tartışıldığı üzere, özellikle kadın göçmenler erkeklere kıyasla daha kolay insan ticareti mağduru olabilmektedir. Bu durum, kadın göçmenlerin hem mağdur hem de şüpheli olabilmesine neden olmaktadır. Düzensiz göç hareketlerinin etkisinin hissedildiği 2017 yılından itibaren mağdur sayılarının yıllara sâri olarak arttığı şekilde dağılımından görülebilmektedir. Kadın suçluluğunun insan ticareti ve mücadele açısından incelenmesiyle suç işleme nedenleri daha iyi anlaşılabilir. Şekil 4.55.'de bulunan verilerin dağılımı incelendiğinde, insan ticareti mağdur sayılarının yükseliş eğiliminde olduğu söylenebilir. Özellikle göç hareketlerinin yoğunlaştığı 2017 yılından itibaren 2021 yılına kadar mağdur miktarının 6 kat arttığı belirlenmiştir. Bu veri, göç sürecinde ve sonrasında kadın göçmenlerin insan tacirleri tarafından sıklıkla mağdur edildiklerini göstermektedir. Mağduriyetin neden olduğu faktörlerin, kadın göçmenlerin suç işleme eğilimlerini artırabileceği değerlendirilmektedir.

Şekil 4.55. 2012-2021 Yılları Arasındaki İnsan Ticareti Mağdurlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Diğer taraftan, Güney Doğu Asya ülkelerinden gelen düzensiz göçmenlerin çoğunlukla erkek bireylerden oluşması ve aile üyelerinin bulunmaması da erkek göçmenlerin suç davranışlarına yönelik eğilimini artırmaktadır (Arınç, 2018: 1481).

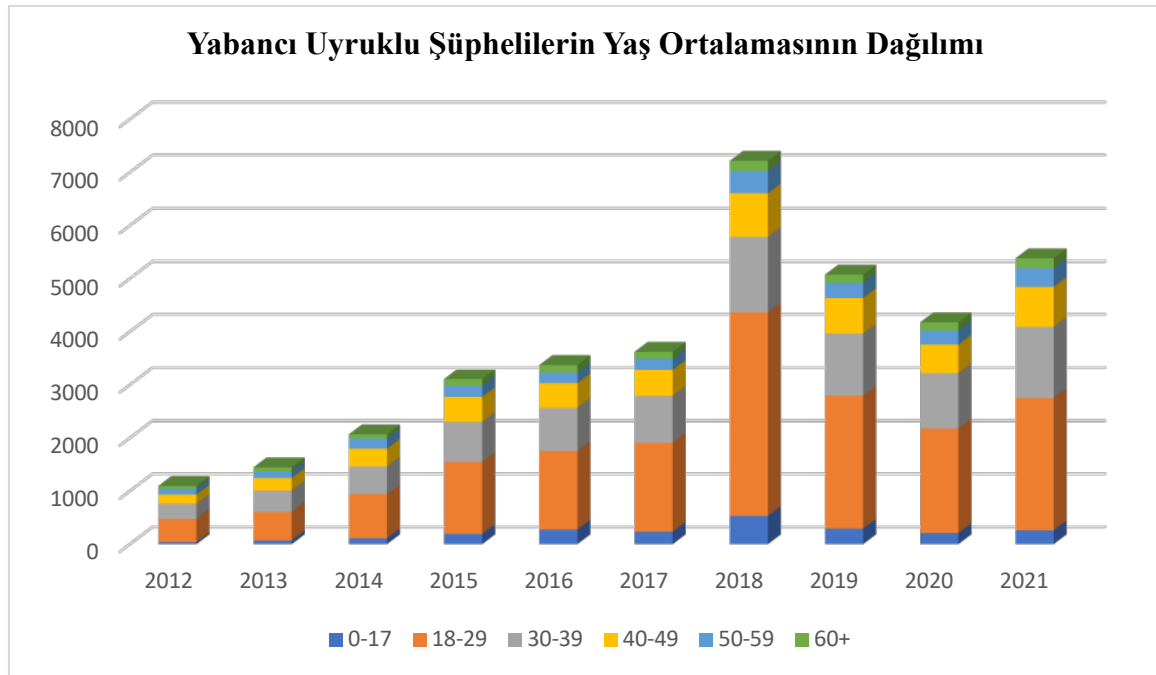
Bununla birlikte, düzensiz göçmenlerin sahip olduğu kültürel özelliklerinin Türk kültür yapısı ile uyumlu olmaması suç eğilimini yükselten bir etkiye sahiptir. Özellikle kadına yönelik bakış açıları, kadının sosyal hayat içindeki konumu ve toplumsal cinsiyet konularındaki farklılıklar, erkek göçmenlerin toplumun tüzel kişiliğine ve kişilere karşı suçları işleyebilmesine neden olmaktadır (Bui, 2009: 178).

Şekil 4.56. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Cinsiyet Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubundaki illerde suç işleyen yabancı uyrukluların cinsiyet dağılımının 2014 yılına kadar sabit bir eğilim gösterdiği söylenebilir. 2014-2017 yılları arasında şüpheli sayısının artmasına rağmen erkek-kadın şüpheli oranlarında anlamlı bir değişiklik meydana gelmemiştir. Ancak 2018 yılında düzensiz göçmenler ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin miktarındaki artış, suç verilerinde anlamlı bir değişikliğe yol açmıştır. 2018 yılından önceki yıllarda kadın suçluluğu oranı ortalama %20 civarındayken 2018 yılında %30'a çıkmıştır. 2012-2021 yılları arasında suç işleyen kadın şüphelilerin oranı ise %28,78 şeklinde gerçekleşmiştir. Örneklem grubundaki illerde kadın şüpheli sayısının diğer şehirlere kıyasla daha yüksek olmasının en önemli nedeni, 15 ilde meydana gelen suç sayısının fazla olması ve yaşanan geçim zorluğu nedeniyle kadın göçmenlerin de suç davranışlarına yönelebilmesidir. Özellikle büyükşehirlerde göçmen gruplarına yönelik uygulanan sosyal ve ekonomik kısıtlamalar nedeniyle kadın

göçmenlerin de ailesine katkı sunabilmek amacıyla eğlence ve fuhuş sektöründe para getiren suçları işleyebildikleri düşünülmektedir.

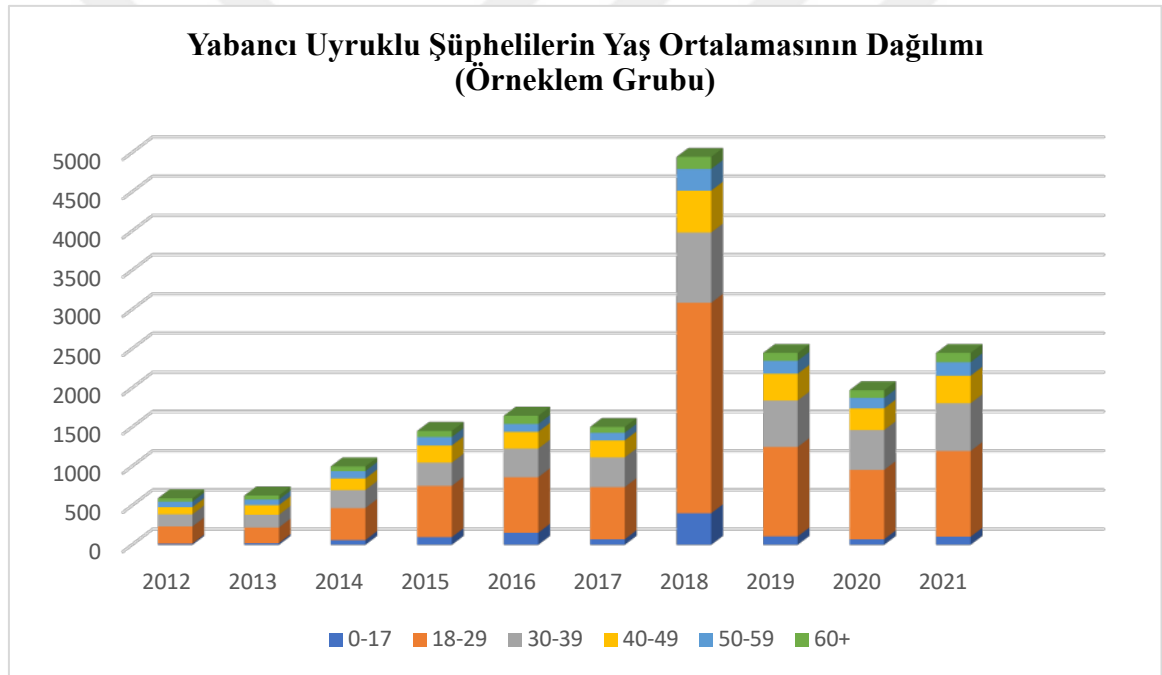

Şekil 4.57. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Yabancı uyruklu şüphelilerin yaş dağılımı irdelendiğinde, düzensiz göç hareketlerine bağlı olarak suç işleme yaş aralığının düştüğü saptanmıştır. 18-29 yaş aralığında bulunan yabancı uyruklu şüpheli oranının %48,84 olarak tespit edilmesi önemli bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. 30-39 yaş grubunda bulunan şüphelilerin oranı ise %24,65 şeklinde belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, şüphelilerin nitelikli bir bölümünü genç erişkin olarak tanımlanan bireyler oluşturmaktadır. Yaş ortalamasının artmasıyla suç işleme eğiliminin düştüğü tespit edilmiştir.

Alanyazında yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar da benzer yargıları ortaya çıkarmıştır. Terranova, Zenb, Maguola, Cirillo ve Montisci tarafından yapılan saha çalışmasında, İtalya genelinde düzensiz göçmen ve yerleşik bireylerin şüpheli ve mağdur olduğu cinayet vakalarında yaş değişkeni ile suç eğiliminin değişkenliği araştırılmıştır. Araştırmaya göre; ergenlik döneminde suç eğiliminin zirve yaptığı, 15-29 ile 30-44 yaş aralığında ise mağdur olma riskinin yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır (2018: 39). Farklı bir araştırmada ise, yabancı doğumlu bireylerin adam öldürme eğiliminin yerleşik

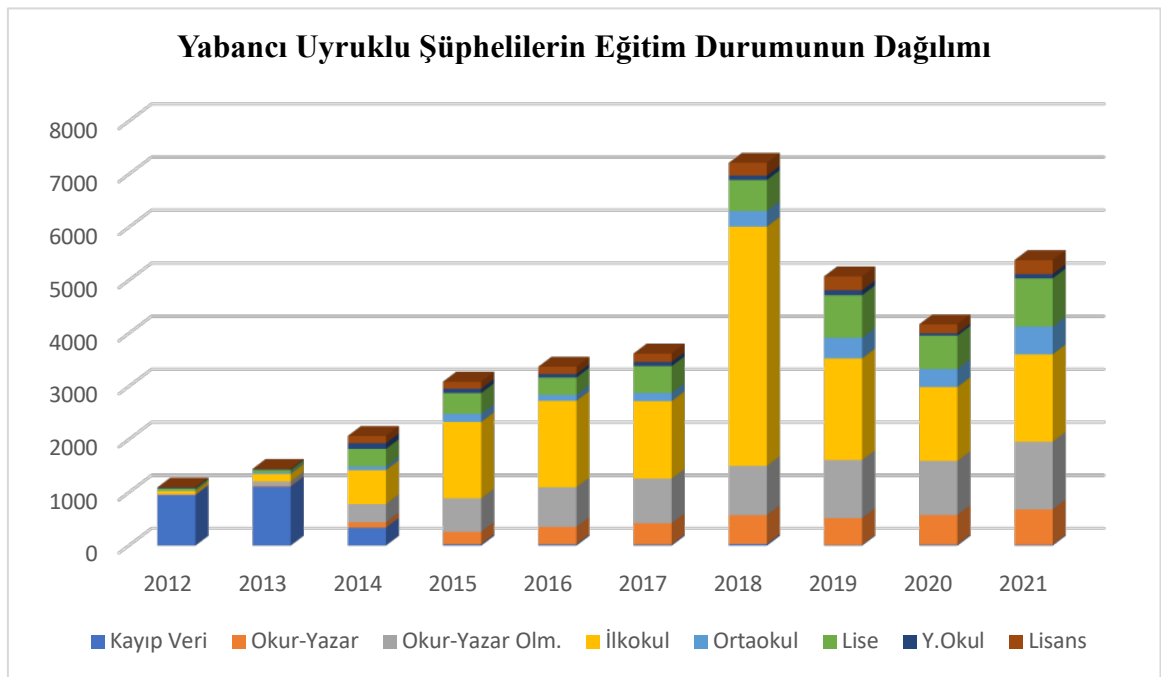
bireylere nazaran daha yüksek olduğu bulunmuştur (Rocque, Posick ve Hoyle, 2016: 1). ABD genelinde yapılan bir analiz çalışmasında, çeşitli suçlardan tutuklananların neredeyse yarısının 25 yaş altındaki bireylerden oluştuğu saptanmıştır (Adler ve diğer., 1991: 42). İngiltere ve Fransa genelinde ise suç işleme yaşının ABD’den daha düşük seviyede gerçekleştiği belirlenmiştir (İçli, 1994: 221). Kuramsal çerçevede ayrıntılı olarak tartışılan sosyolojik yaklaşımlarda öne sürüldüğü üzere herhangi bir topluma göç eden bireyler, uyum sürecinde yaşamlarının devamını sağlamak maksadıyla kendi kültür ve sosyal değerlerinin etkisiyle üzerlerindeki gerilimi azaltabilmek için kişilere ve malvarlığına karşı suçlar başta olmak üzere farklı suçları işleme eğilimindedirler. Uyum sürecinin uzamasının, işlenen suç miktarında artışa ve genel suç verileri kapsamında suç temsil oranlarında yükselişe neden olacağı ifade edilebilir.

Şekil 4.58. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Yaş Ortalamasının Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.58.’deki verilerin dağılımı incelendiğinde, diğer illerde gözlemlenen yaş ortalamasına benzer sonuçlar tespit edilmiştir. Ancak göçmen gruplarının miktarı arttıkça suç işleme yaşının genç erişkin bireylerde yoğunlaştığı ifade edilmelidir. 2012 yılında 18-29 yaş aralığında bulunanların oranı %1,35 iken 2018 yılında %16,56 ve 2021 yılında %6,75 olarak saptanmıştır. 2012-2021 yılları arasında 18-29 yaş grubunda bulunan şüphelilerin oranı %53,43 şeklinde tespit edilmiştir. 30-39 yaş grubunda bulunanların

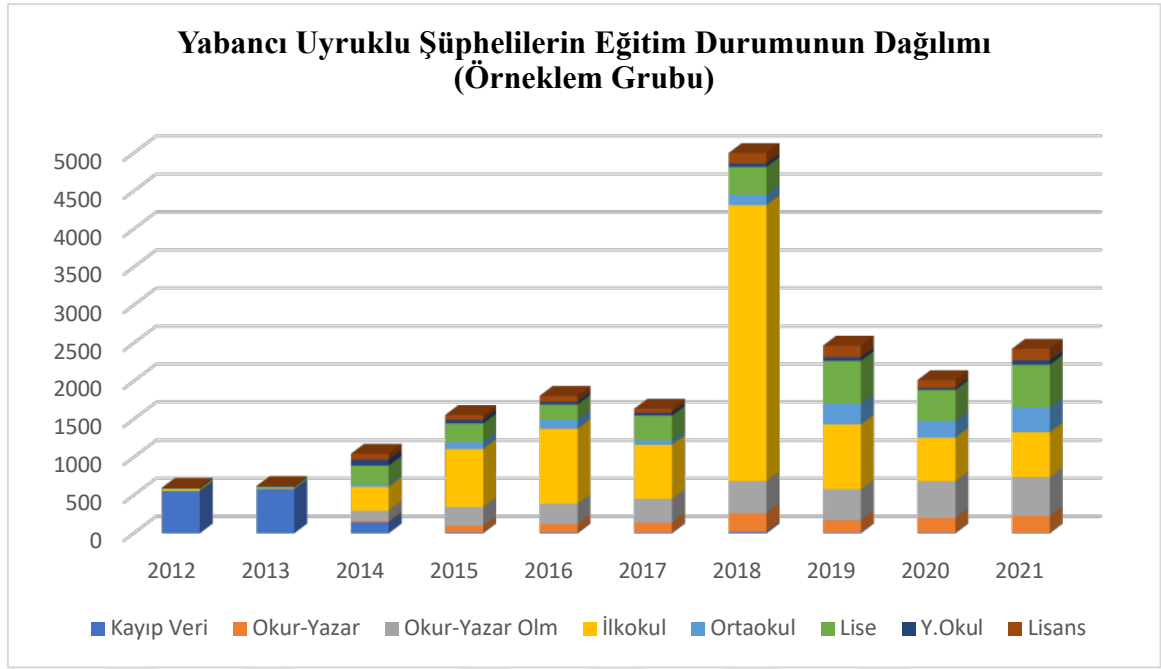
oranı ise %25,89 olarak belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, suç işleme yaş ortalamasının alanyazında tespit edilen sonuçlara paralel olduğu söylenebilir. Aynı zamanda yabancı uyruklu şüphelilerin önemli bir bölümünün düzensiz göçmen ve Suriyelilerden oluşması nedeniyle göç kitlesinin nitelikli bir kısmının gençlerden oluştuğu belirtilebilir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, örneklem grubunda bulunan illerde yaşayan düzensiz göçmen ile Suriyeli bireylerin oluşturduğu kitlenin yarısından fazlasının suç işleme riskinin bulunduğu ifade edilebilir. JGNK'nın sorumluluk bölgesinde meydana gelen verileri, bu bakış açısıyla değerlendirmek gerekir. Zira alınabilecek önleyici kolluk tedbirlerinin belirlenmesi açısından uygun bir hareket tarzı olduğu düşünülmektedir.

Şekil 4.59. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

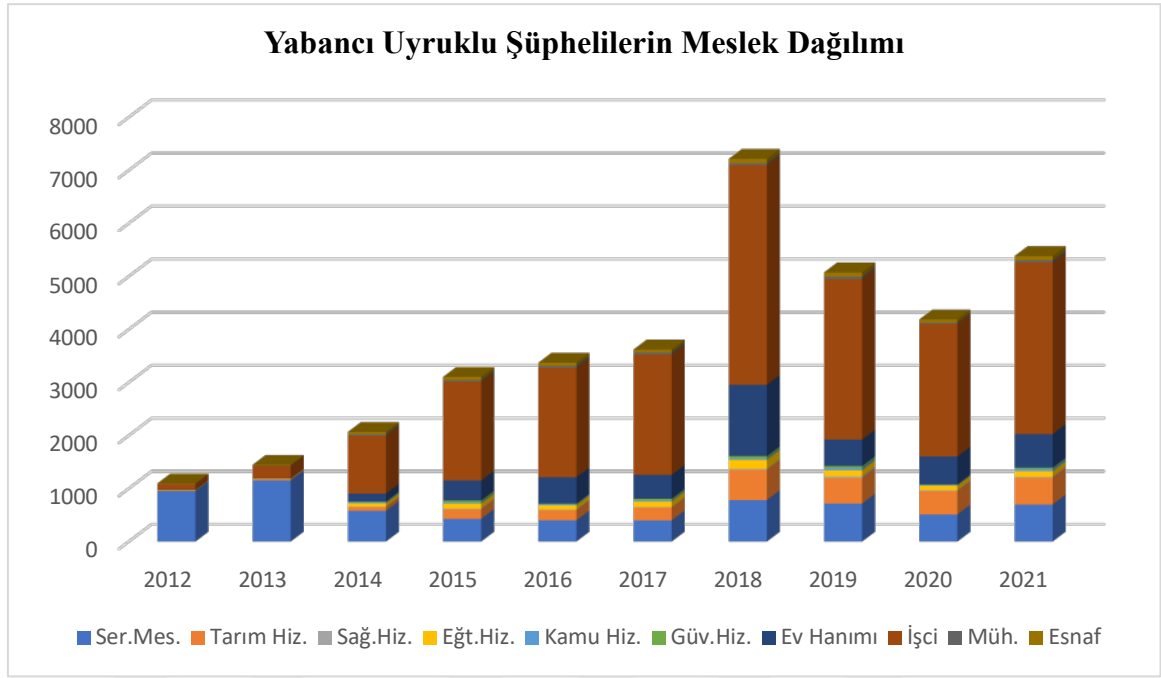
Veriler incelendiğinde, 2012 ve 2013 yıllarında veri tabanında çok sayıda kayıp veri olduğu tespit edilmiştir. Özellikle düzensiz göç akınlarının ilk dönemlerinde sahada görev yapan kolluk personelinin yeterli deneyime sahip olmaması ve genel anlamda hazırlıklı olunmamasının kayıp verinin meydana gelmesinde etken olduğu düşünülmektedir. 2014 yılından itibaren veri girişlerinin daha sağlıklı olduğu ifade edilebilir. Şekildeki verilerin dağılımı analiz edildiğinde, yıllar içerisinde yabancı uyruklu şüphelilerin miktarı arttıkça ilkökul veya temel eğitim mezun oranının da yükseliş eğiliminde olduğu tespit edilmiştir. İlkokuldan mezun olanların oranı %42,36 şeklinde saptanmıştır. Ayrıca okur yazarların

oranı %9,62 ve okur-yazarlığı olmayanların ise %19,91 olarak belirlenmiştir. Şüphelilerin %71,89'nun orta ve yüksek düzeyde eğitim almamış olması, suç işleme motivasyonunda eğitimin önemini göstermektedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe suç işleme eğilimi de düşmektedir. Zira yüksekokuldan mezun olanların miktarı %1,93 ve lisans eğitimi alanların oranı %4,28 şeklinde tespit edilmiştir. Diğer analizlerde belirtildiği üzere 2018 yılı suç işleyen yabancı uyrukluların yoğunlaştığı bir dönem olmuştur. 2018 yılı özelinde değerlendirildiğinde, temel eğitim alan ve almayanların oranının %82,94 şeklinde saptanması çok dikkat çekici bir sonuç olarak kabul edilmelidir. Yabancı uyrukluların yaklaşık %80'inin düzensiz göçmen ve Suriyelilerden oluştuğu dikkate alındığında, jandarma sorumluluk alanında suç işleyenlerin büyük çoğunluğunun eğitim seviyesinin çok düşük olduğunu belirtmek gerekir. Hällsten, 1990 ve 1993 yılları arasında temel eğitimi tamamlamış göçmen ve yerleşiklerin çocukları üzerine bir saha araştırması yürütmüştür. Araştırma doğrultusunda, bireylerin eğitim düzeyi ve niteliğinin suç davranışlarında bulunma eğilimlerini belirlediği tespit edilmiştir (2013: 662). Machin ve Vernoit tarafından yapılan saha çalışmasında, erkek bireylerin eğitim kalitesi düşük bir okulda eğitim görmelerinin malvarlığına karşı suçlara yönelmelerinde etkili olduğu saptanmıştır (2011: 44). Yapılan diğer araştırmalarda; düzensiz göçmen durumundaki ebeveynlerin eğitim seviyesinin düşüklüğü, kültürel çatışmaların yoğunluğu, sosyal ve fiziksel düzensizliklerin seviyesinin ergen bireylerin ve çocukların eğitim seviyesini etkilediği ve suç davranışlarına yöneltebildiği bulgularına ulaşılmıştır (Tarricone, Atti, Salvoriti, Braca ve Ferrari, 2009: 203; Erdoğan, 2012: 87; Güzel, 2013: 36). JGNK'nın sorumluluk bölgesinde suç işleyen düzensiz göçmen ile Suriyelilerin nitelikli bir bölümünün eğitim seviyesinin düşük veya yetersiz olmasının, suç işleme eğiliminde belirleyici olduğu düşünülmektedir.

Şekil 4.60. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Eğitim Durumunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Genel ortalama kapsamında, ilkokul mezunu olanların oranı %52,16 olarak belirlenmiştir. Aynı kategoride değerlendirilebilen okur-yazarların miktarı %7,29 ve okur yazarlığı olmayanların ise %17,23 şeklinde saptanmıştır. Diğer bir ifadeyle, temel eğitim alan ve almayanların oranının toplamda %76,68 olması suç işleyenlerin önemli bir bölümünün eğitim seviyesinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır. Yüksekokul mezunların oranı %2,5 ve lisans mezunu olanların ise %5,01 olarak tespit edilmiştir. Örneklem grubundaki illerde, şüphelilerin eğitim seviyesinin genel olarak düşük olduğu ve yüksek eğitim alanların azınlıkta kaldığı belirtilmelidir. Ayrıca eğitim seviyesi yükseldikçe suç işleme riskinin düştüğü verilerden anlaşılmaktadır. Suç davranışlarının yoğunlaştığı 2018 yılında, düşük eğitim seviyesine sahip şüpheli oranının %85,94 olması eğitim değişkeninin suç olgusu üzerindeki etkisini göstermektedir.

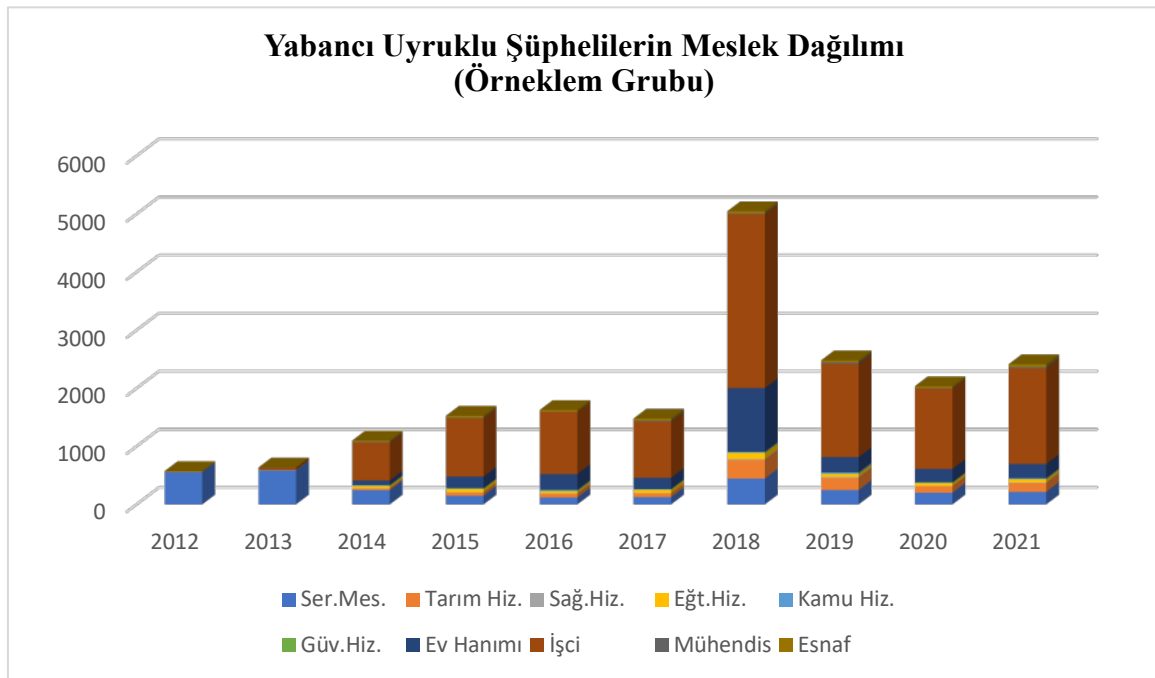

Şekil 4.61. 2012-2021 Yılları Arasında Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Meslek Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Yabancı uyruklu şüphelilerin meslek dağılımında, nitelik gerektirmeyen mesleklerin yoğunlukta olduğu gözlemlenmiştir. Genellikle şüpheliler; işçilik gerektiren meslekleri ve tarım sektörünü ilgilendiren çiftçilik, hayvancılık vb. işleri icra etmektedir. Bununla beraber, mesleğini serbest meslek olarak ifade edenlerin oranı da dikkate değerdir. Diğer taraftan, ev hanımı olan kadın şüphelilerin miktarı da ilgi çekici bir sonuç olarak saptanmıştır. 2012-2021 yılları arasında suç işleyen yabancı uyruklu şüphelilerin %58,61'i işçi, %18,88'i serbest meslek ve %7,7'i tarım sektörüne ilişkin meslekleri icra ettiklerini veya gelir elde ettiklerini beyan etmiştir. Üç alana ilişkin veriler beraber değerlendirildiğinde, şüphelilerin %85,19'nun nitelik veya eğitim alınmasını gerektirmeyen mesleklere sahip olması suç olgusu ile gelir seviyesi arasındaki anlamlı ilişkiyi göstermektedir. Bununla beraber, herhangi bir gelir elde edilmeyen ev hanımlığını icra edenlerin oranının %11,2 olarak tespit edilmesi kadın şüphelilerin suç davranışlarıyla yakından ilişkili olduğunu ifade etmektedir. Göçmen grupları, sahip oldukları düşük nitelik ve eğitim seviyeleri nedeniyle ikincil iş piyasası olarak adlandırılan işlere yönlendirilmekte ve çalışma izinleri bulunmadığından düşük ücretler ile çalıştırılarak çifte dezavantaj durumu ile karşılaşmaktadırlar (Durand, Massey ve Pren, 2016: 79). Oluşan bu kısır döngü, göçmenlerin mevcut ekonomik özgürlüklerini kazanma yönünde çok büyük bir engel oluşturmakta ve finansal yeterliliklerini kazanmak için ekonomik

temelli suç davranışlarına yönelmelerine temel hazırlamaktadır (Ousey ve Kubrin, 2009: 448).

Nitelik gerektiren mesleklere sahip olan şüphelilerin oranı oldukça düşüktür. Mesleğini eğitim sektöründe icra edenlerin %2,38'i, mühendis olarak ifade edenlerin %0,84'ü ve sağlık sektöründe çalışanların %0,39'u çeşitli suçları işlediği tespit edilmiştir. Bu bulgular, belirli bir düzeyin üzerinde geliri olan bireylerin suç davranışları ile yakından ilişkili olmadığını göstermektedir.

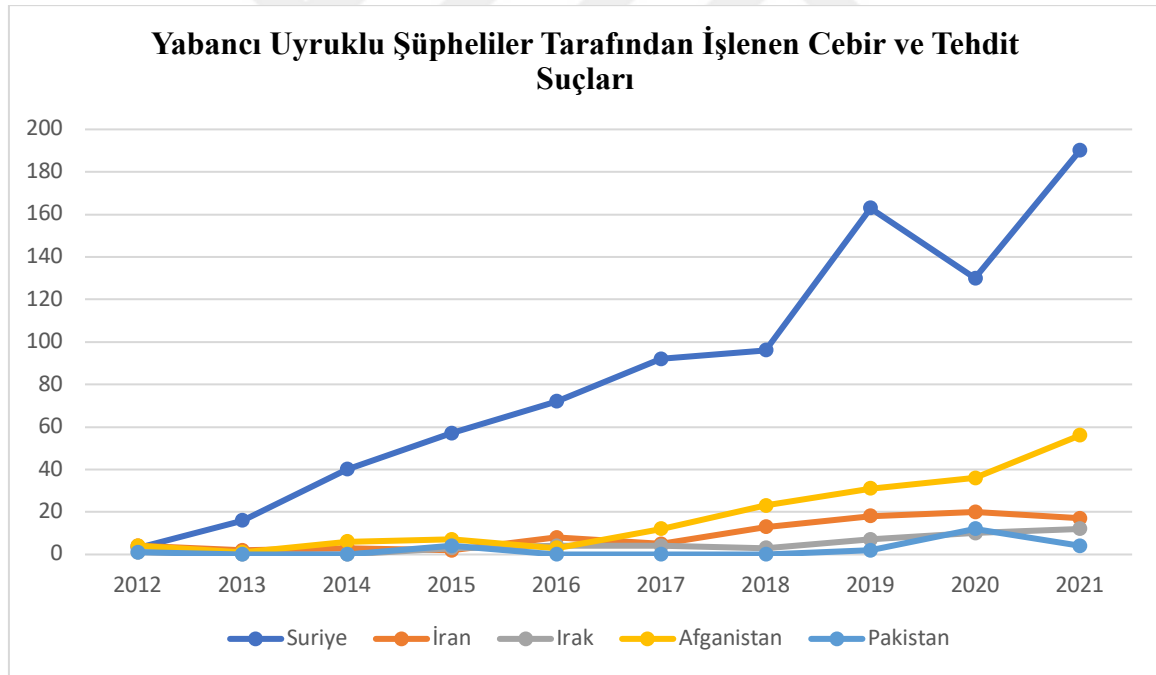
Şekil 4.62. Örneklem Grubundaki İllerde Asayiş Suçları İşleyen Yabancı Uyruklu Şüphelilerin Meslek Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunda bulunan illerde suç işleyen yabancı uyruklu şüphelilerin meslek dağılımı da diğer illerde tespit edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir. Mesleğini işçi olarak icra edenlerin oranı %70,10 olarak tespit edilmiştir. Herhangi özel bir işi olmayanların veya serbest meslek şeklinde çalışanların %17,75'i ve tarım sektöründe bulunanların %6,1'i suç işlemiştir. Diğer bir ifadeyle, herhangi bir özel eğitimi olmayan ve nitelik ihtiyacı gerektirmeyen işlerde çalışan şüphelilerin %93,95'i suç davranışlarıyla yakından ilişkilidir. Eğitim ve uzmanlık gerektiren meslekleri icra edenlerin oranı oldukça düşük düzeyde gerçekleşmiştir. Bu kapsamda veriler değerlendirildiğinde; herhangi bir düzenli geliri olmayan, düşük seviyede gelir sahibi

olan veya günlük işleri icra eden bireylerin suç davranışlarıyla daha yakından bir ilişkisi olduğu ifade edilmelidir.

4.5. Yoğunlukla İşlenen Belirli Suç Türlerine İlişkin Şüpheli Verilerinin Değerlendirilmesi

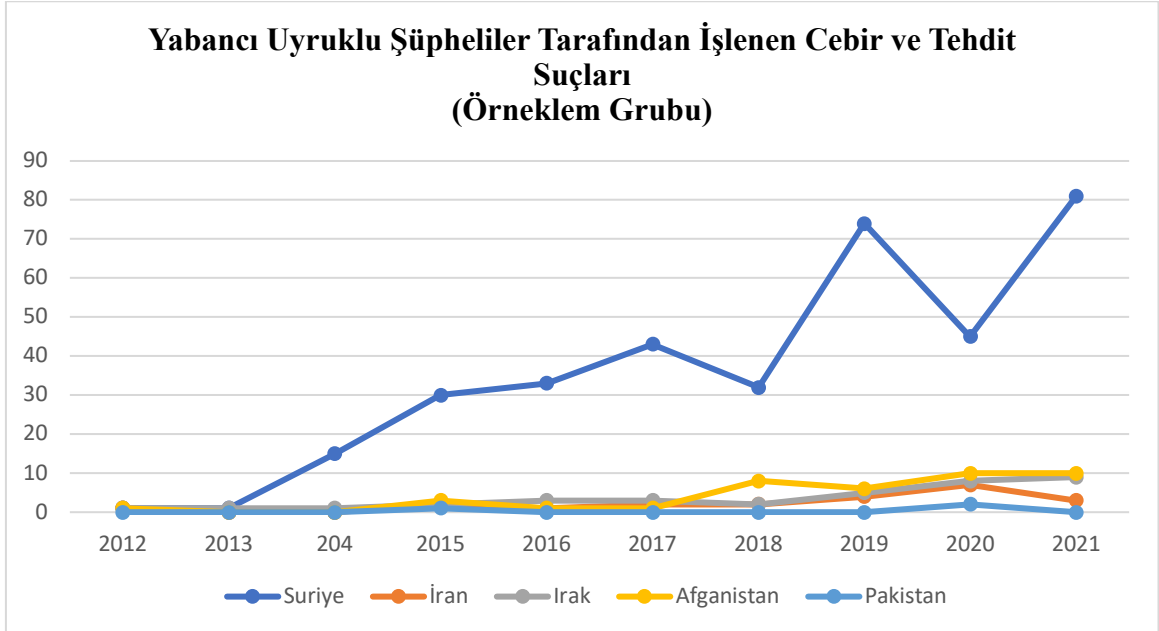
2012-2021 yılları arasında JGNK'nın sorumluluk sahasında meydana gelen asayiş suç olayları, demografik özellikleri, düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilere ilişkin göç verileri, yabancı uyruklu şüphelilerin işlediği suçlar ve unsurları ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bu bölümde, Jandarma Genel Komutanlığının görev sahasında yabancı uyruklu şüphelilerin sıklıkla işledikleri suçlara ilişkin veriler analiz edilmiştir. Bununla birlikte, suçları işleyen yabancı uyruklukların sahip olduğu özellikler ve dezavantajları doğrultusunda suç işleme nedenleri tartışılmıştır.

Şekil 4.63. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cebir ve Tehdit Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

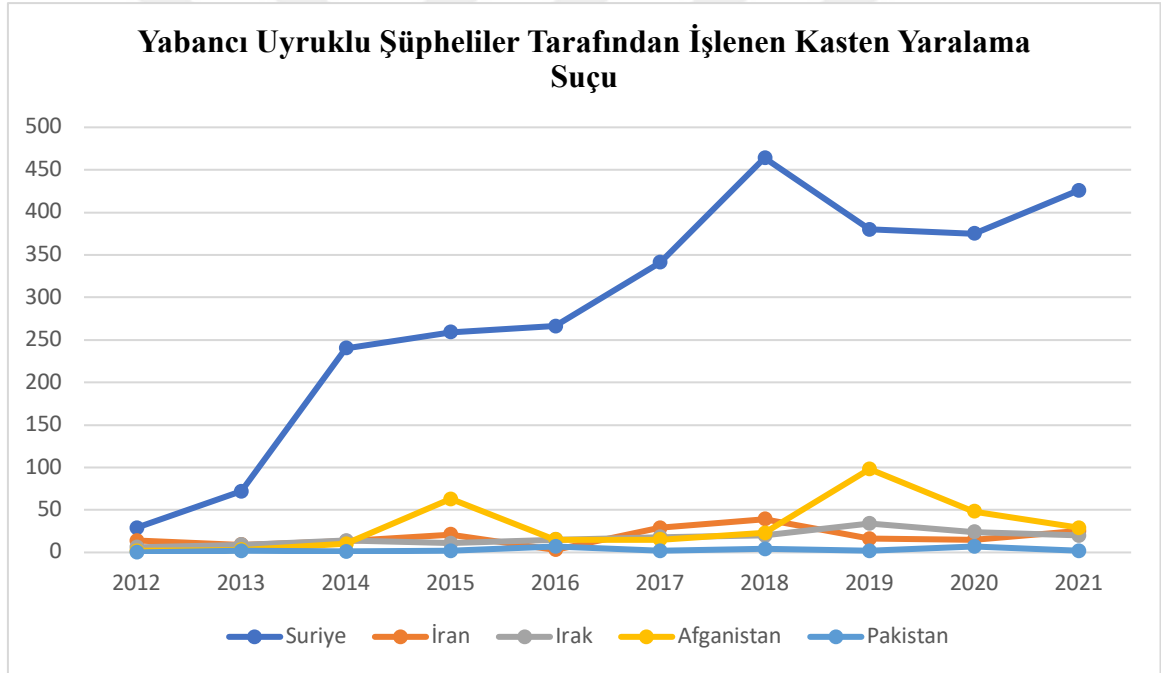
2012-2021 yılları arasında kişilere karşı suçlar tasnifinde yer alan cebir ve tehdit suçlarını yoğunlukla; Suriye, Afganistan, İran, Irak ve Pakistan uyruklu şüpheliler işlemiştir. Bu suçları işleyen düzensiz göçmen ve Suriyelilerin sayısı 1.197 olarak

gerçekleşmiştir. Kişilere karşı işlenen suçlar kapsamında, bu suç türünden işlem yapılan yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %6,54 şeklinde tespit edilmiştir. Asayiş suçları kapsamında ise yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %3,41 olarak belirlenmiştir. Diğer taraftan, cebir ve tehdit suçlarını işleyen Suriye uyruklu göçmenlerin oranı %71,76, Afgan kökenlilerin %14,95 ve İranlıların %7,68 şeklinde saptanmıştır. Suriye uyrukluların popülasyonu arttıkça şüpheli miktarları da yükselmiştir. Ancak 2019 ve 2021 yıllarındaki artış dikkat çekicidir. 2020 yılında ise uygulanan sokağa çıkma yasakları ve katı sağlık tedbirleri nedeniyle şüphelilerin sayısında düşüş meydana gelmiştir. Ancak 2017 yılından itibaren göç akınlarının artan etkisinden dolayı Afganistan, İran ve Irak uyruklu şüphelilerin sayısında anlamlı artışlar meydana gelmiştir. Buna karşın, 2021 yılında cebir ve tehdit suçunu işleyen Afgan uyrukluların sayısında önemli artışlar gerçekleşmiştir. Suriye uyrukluların %22,11'nin, Afgan uyruklu şüphelilerin %31,28'nin ve İranlıların %18,47'sinin sadece 2021 yılında bu suçları işlemesi oldukça düşündürücüdür. Suç işleyen şüpheli sayısındaki ciddi artışın en önemli nedeni, Türkiye'de son yıllarda artan ekonomik zorluklar nedeniyle iş bulma imkanlarının azalmasıdır. Zira ekonomik yetersizliklerin, ailesini geçindirmek zorunda olan göçmenlerin gerginlikler yaşamasına neden olduğu değerlendirilmektedir. Ortaya çıkan gerginliklerin, göçmenleri cebir ve tehdit suçlarını işlemeye teşvik etmiş veya zorlamış olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 4.64. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cebir ve Tehdit Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

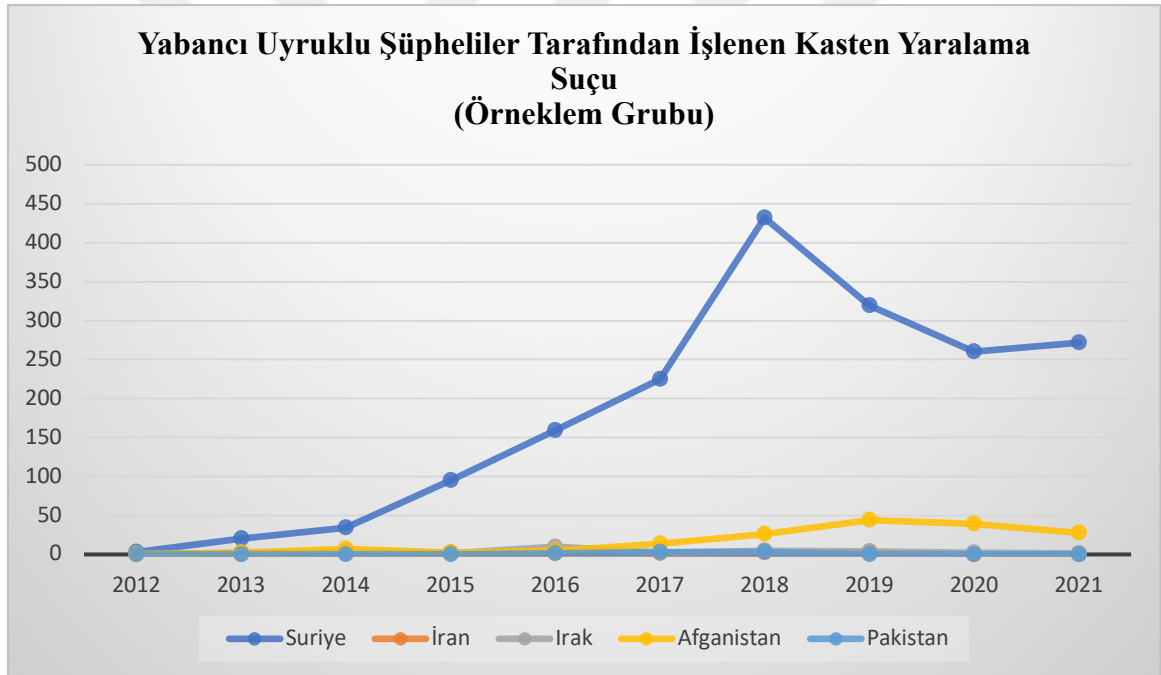
Örneklem grubundaki illerde meydana gelen veriler incelendiğinde, toplam 455 şüphelinin cebir ve tehdit suçlarını işlediği tespit edilmiştir. Adli işlem yapılanların %38,01'ni 15 ildeki şüphelilerin oluşturması anlamlı bir ilişki olarak değerlendirilebilir. Suriye uyruklu şüphelilerin oranı %78,02 olarak tespit edilmiştir. Afgan uyruklu şüphelilerin oranı %8,79 ve Iraklıların ise %7,69 şeklinde belirlenmiştir. Bu veri diğer illerden daha düşük olarak gerçekleşmiştir. Sınır illerinde Suriye uyrukluların diğer illerden daha yoğun bulunması, şüpheli oranının daha yüksek çıkmasına yol açmıştır. Irak uyruklu şüpheli miktarının Irak sınırında bulunan illerde yoğunlukla bulunması da diğer illerin oranından daha anlamlı olmasına vesile olmuştur. Jandarma Genel Komutanlığının kırsal bölgeler ile sınır hattının adli kolluk sorumlusu olmasının, örneklem grubunda yer alan sınır illerinde cebir ve tehdit suçlarını işleyen şüpheli oranlarının diğer illerden daha fazla gerçekleşmesini sağladığı değerlendirilmektedir.

Şekil 4.65. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Kasten Yaralama Suçunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

2012-2021 yılları arasında kasten yaralama suçundan işlem gören düzensiz göçmen ve geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 3.542 olarak gerçekleşmiştir. Kişilere karşı işlenen suçlar kapsamında, kasten yaralama suçundan işlem gören yabancı uyrukluların oranı %19,36 şeklinde saptanmıştır. Bununla birlikte asayiş suçları kapsamında ise yabancı uyrukluların oranı %10,11'tir. Buna karşın; Suriyelilerin %80,51'i, Afganların

%8,63'ü ve İranlıların %5,19'u kasten yaralama suçunu işlemiştir. Yıllar içindeki dağılım irdelendiğinde, Suriye uyrukluların sayısı 2018 yılında %16,26 ve İranlıların miktarı %21,19 oranıyla zirve yaptıktan sonra düşüş eğilimine girdiği gözlemlenmiştir. Afgan kökenli şüphelilerin verileri incelendiğinde ise 2019 yılında %32,02 oranıyla tepe noktasına ulaştığı ve müteakiben düşmeye başladığı tespit edilmiştir. Düzensiz göçmenlerin ve geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısında 2018 ve 2019 yıllarında yaşanan artış göz önünde bulundurulduğunda, adli işlemlere tabi tutulanların sayısındaki yükseliş normal bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Diğer yıllarda işlem gören şüpheli sayısındaki düşüşün temel nedeni, Covid-19 salgını nedeniyle uygulanan katı sokağa çıkma yasakları sonucunda ülke genelindeki insan hareketliliklerinin azalmasıdır. 2021 yılında da düşüş eğilimi devam etmiştir. Kolluk kuvvetleri tarafından alınan önleyici tedbirlerin etkili olduğu düşünülmektedir.

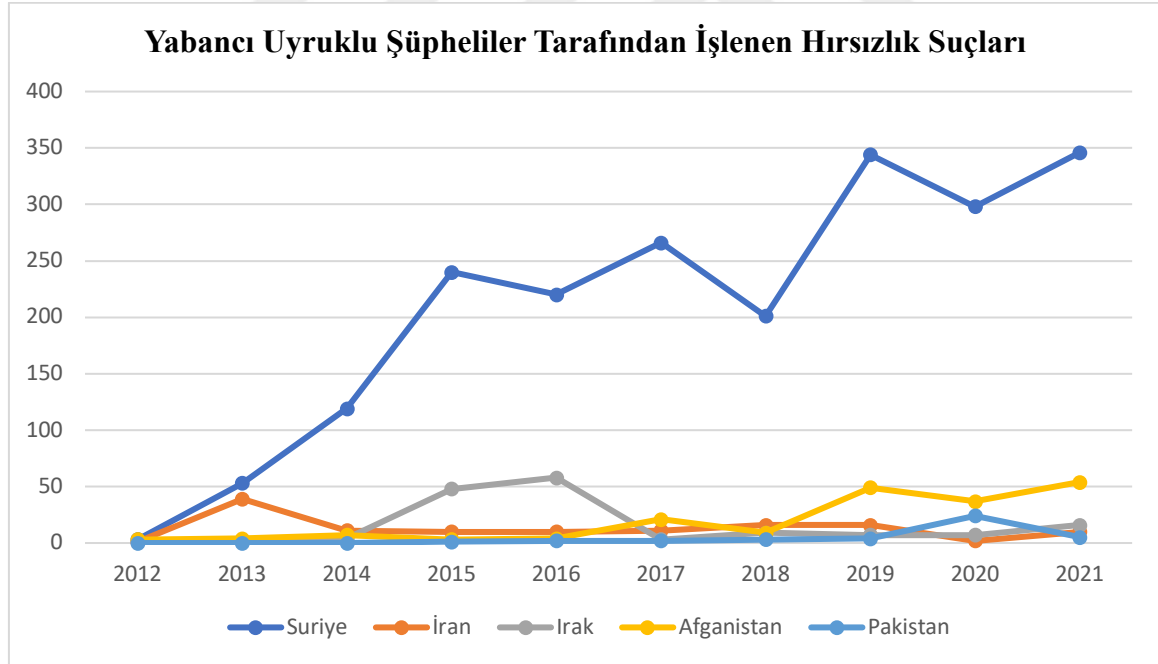

Şekil 4.66. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Kasten Yaralama Suçunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunda yer alan 15 ilde meydana gelen kasten yaralama suçundan işlem gören düzensiz göçmen ve Suriyelilerin sayısı 2.033 olarak tespit edilmiştir. Diğer illere kıyasla suç işleyenlerin %57,39'u 15 ildeki şüphelilerden oluşmaktadır. Yarısından fazlasının örneklem grubunda bulunması, JGNK'nın görev sahasındaki göçmen popülasyonun yoğunluğu ve göçmenlerde oluşan gerilimin şiddeti ile ifade edilebilir.

Veriler incelendiğinde, kasten yaralama suçunu işleyen şüphelilerin %89,47'sinin Suriyeli, %8,21'inin Afgan olduğu tespit edilmiştir. Bu suçtan işlem görenlerin büyük bir çoğunluğunu Suriyelilerin oluşturması, sınır illerinde bulunan göçmen miktarının fazlalığı ile açıklanabilir.

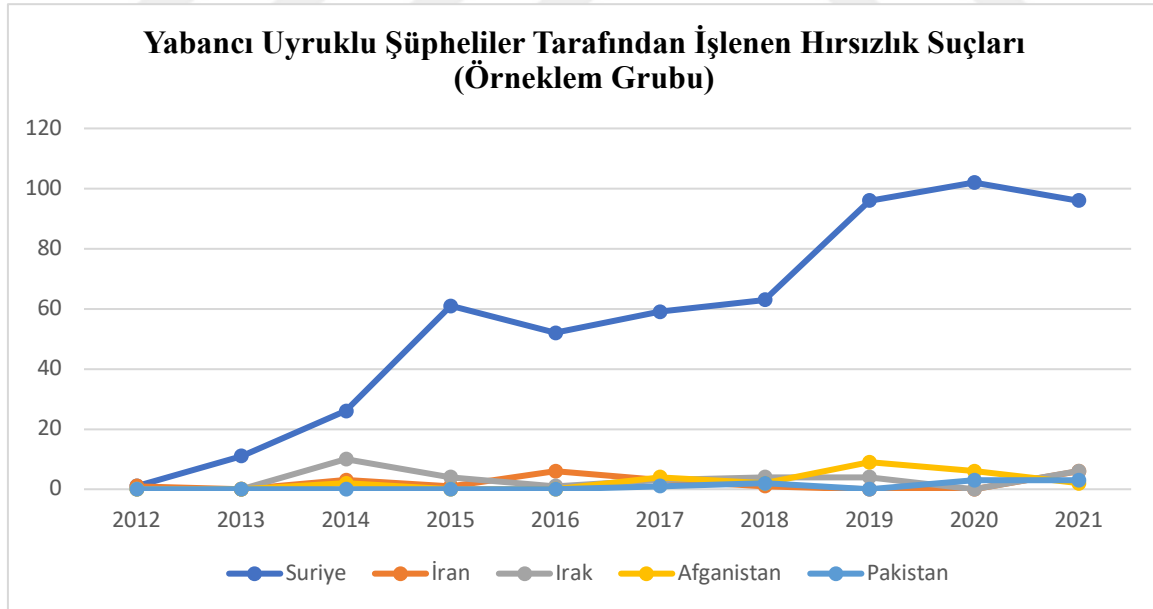
Kişilere karşı suçlar kapsamında tasnif edilen cebir, tehdit ve kasten yaralama suçlarını işleyen yabancı uyruklularda Suriyeliler öne çıkmıştır. Müteakiben, Afgan kökenli şüpheliler gelmiştir. Yabancı uyruklular tarafından işlenen kişilere karşı suçlar kapsamındaki şüphelilerin %25,91'i bu suçlarla ilişkilendirilmiştir. Genel asayiş suçları kapsamında, yabancı uyrukluların oranı %13,53 olarak tespit edilmiştir. Örneklem grubu özelinde değerlendirildiğinde, her iki suç türünü işleyenlerin miktarı 2.488 olarak gerçekleşmiş ve kişilere karşı işlenen suçlar kapsamındaki oranı %31,35 şeklinde belirlenmiştir. Genel asayiş olaylarındaki miktarı %15,36'dır. Farklı bir ifadeyle, düzensiz göçmenlerin ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin 1/4'ü kişilere karşı suçlar kapsamında şiddet suçlarını işlemiş ve jandarma kolluk kuvvetleri tarafından adli işlem yapılmıştır.

Şekil 4.67. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Hırsızlık Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

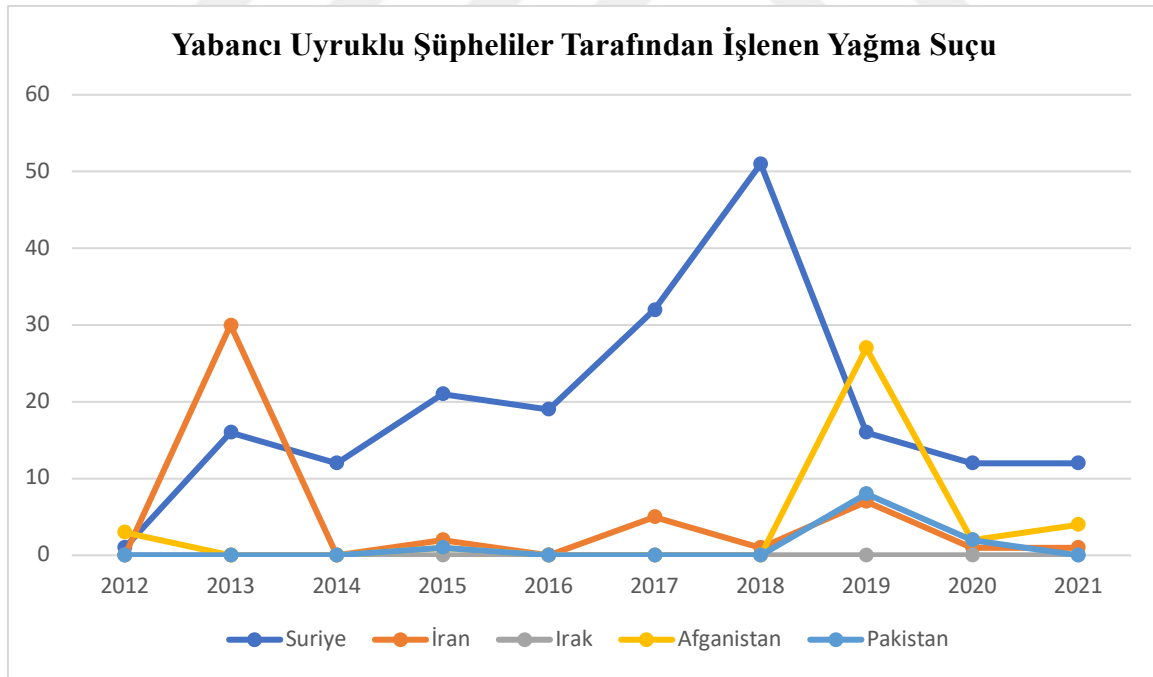
2012-2021 yılları arasında hırsızlık suçu ile ilgili adli işlem yapılan düzensiz göçmen ve Suriyelilerin sayısı 2.602 olarak belirlenmiştir. Şekil 4.2.'de malvarlığına

karşı işlenen suçlar tasnifinde yer alan hırsızlık suçu kapsamında; evden hırsızlık, oto hırsızlığı, işyerinden hırsızlık, kapkaç, yankesicilik vb. tanımlanan suçlar anlaşılmalıdır. Diğer bir ifadeyle, farklı şekilde gerçekleştirilen tüm hırsızlık suçları tek bir tasnif altında kategorilendirilmiştir. Malvarlığına karşı işlenen suçlarda, yabancı uyrukluların oranı %37,14 ve genel asayiş suçlarında ise %7,42 olarak gerçekleşmiştir. Ekonomik temelli suçları işleyen yabancı uyrukluların 1/3'nden fazlası hırsızlık suçundan işlem görmüştür. Bununla birlikte, asayiş suçu işleyen yabancı uyrukluların yaklaşık 1/10'u hırsızlık suçu ile ilişkilendirilmiştir. Dağılımdaki veriler incelendiğinde, şüphelilerin %80,32'sinin Suriye uyruklu, %7,34'nün Afgan kökenli ve %5,91'nin Iraklı olduğu tespit edilmiştir. Uyruk temelinde irdelendiğinde ise Suriyeli miktarının artmaya başlamasıyla işlem görenlerin sayısının yükseldiği belirlenmiştir. 2019 (%16,45) ve 2021 (%16,55) yıllarında işlem yapılan şüpheli sayısı zirve yapmıştır. Afgan şüphelilerin işlem sayısı da 2019 (%25,65) ve 2021 (%28,27) yıllarında tepe noktasına ulaşmıştır. 2014 (%31,16) ve 2015 (%37,66) yıllarında Irak uyruklu şüpheli miktarlarında yoğunlaşma meydana gelmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, hırsızlık suçlarından işlem gören düzensiz göçmen ve geçici koruma altında bulunan Suriye uyruklu şüpheli sayısının yıllara sâri olarak bir artış trendi içinde olduğu ifade edilebilir.

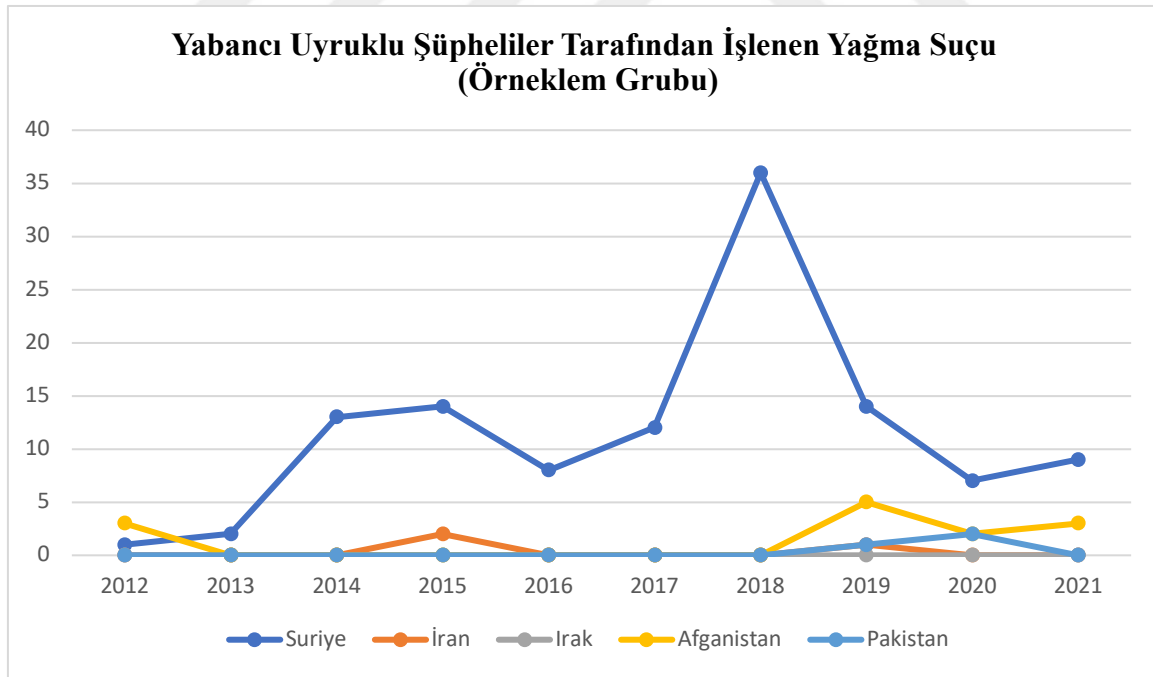
Şekil 4.68. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Hırsızlık Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.68’de bulunan verilerin dağılımı analiz edildiğinde, hırsızlık suçundan işlem gören Suriye, İran, Irak, Afganistan ve Pakistan uyruklu şüpheli sayısının 654 şeklinde belirlendiği görülmüştür. Diğer illerdeki şüpheli miktarları ile karşılaştırıldığında, örneklem illerindeki şüphelilerin oranı %25,13’tür. Farklı bir ifadeyle, tüm illerde yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen hırsızlık suç davranışının 1/4’ü örneklem grubundaki illerde meydana gelmiştir. Bununla birlikte şüphelilerin %86,69’unun Suriye uyruklu, %4,89’unun Iraklı ve %3,82’sinin Afgan kökenli olduğu belirlenmiştir. 2020 yılında (%17,98) işlem yapılan Suriye kökenlinin miktarı zirve yapmıştır. Özellikle sokağa çıkma yasaklarının uygulandığı 2020 yılında, birçok düzensiz göçmen ve geçici koruma statüsündeki Suriyeli işsiz kalmış ve yaşam geçimlerini sağlayabilmek anlamında farklı hırsızlık (işyerinden hırsızlık, inşaattan hırsızlık, araba hırsızlığı vb.) suçlarını işledikleri değerlendirilmektedir. Bununla birlikte şekil 4.68.’deki veriler, hırsızlık suçunu işleyen yabancı uyruklu şüpheli miktarının 2019, 2020 ve 2021 yıllarında arttığını göstermektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, Covid-19 salgınından ekonomik anlamda etkilenen düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin hemen para getirecek suçları işledikleri ifade edilebilir.

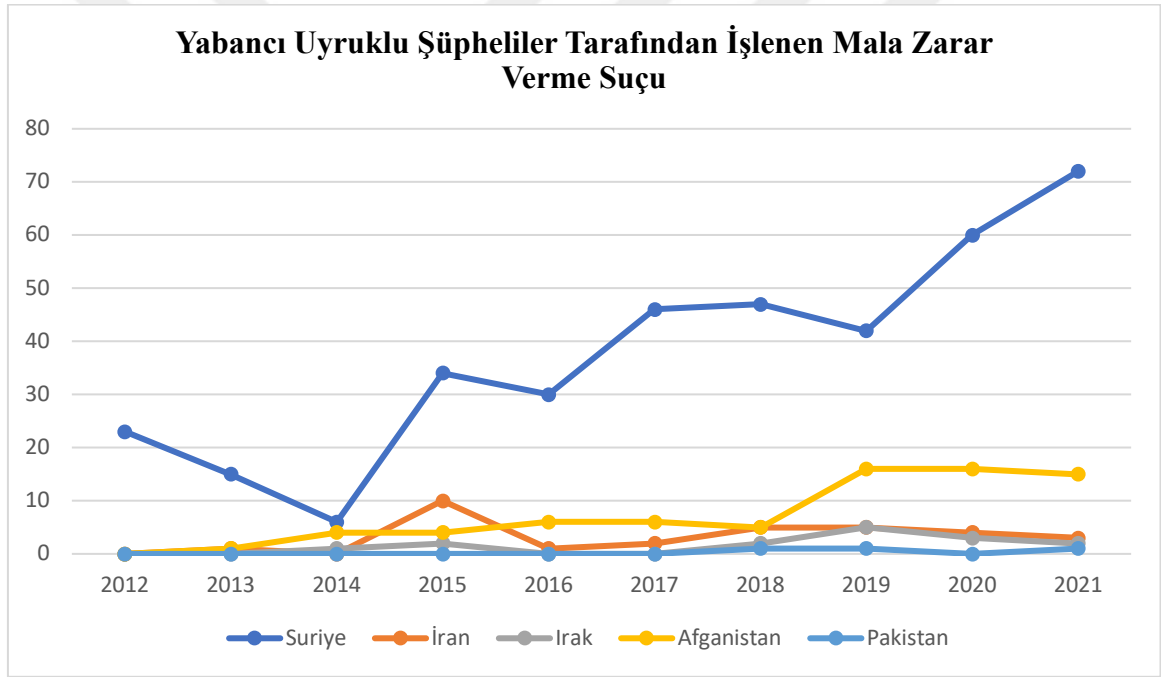
Şekil 4.69. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Yağma Suçunun Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

2012-2021 yılları arasında toplam 287 şüpheli yağma suçu ile gözaltına alınmış ve adli işlem yapılmıştır. Yağma suçu Türk Ceza Kanunu'nda; “Bir başkasını, kendisinin veya yakınının hayatına, vücut veya cinsel dokunulmazlığına yönelik bir saldırı gerçekleştireceğinden ya da malvarlığı itibarıyla büyük bir zarara uğratacağından bahisle tehdit ederek veya cebir kullanarak, bir malı teslim veya malın alınmasıdır.” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Ceza Kanunu Madde: 148, 2005). Diğer bir ifadeyle gasp suçu olarak ifade edilebilen bu suç türünde şüpheli, mağdurun herhangi bir malını zorla veya tehditle almaktadır. Ekonomi temelli suçlar kapsamında, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %4,09 ve genel asayiş suçlarında ise %0,81 olarak gerçekleşmiştir. 6-10 yıl arasında değişen cezası nedeniyle hırsızlık suçuna (1-3 yıl) kıyasla şüpheliler tarafından daha az tercih edilen bir suç türüdür. Uyrukların dağılımı incelendiğinde; şüphelilerin %66,89'nun Suriye uyruklu, %16,37'sinin İranlı ve %12,89'nun Afgan kökenli olduğu saptanmıştır. Buna karşın yıllar temelinde analiz edildiğinde, Suriyelilerin 2018 yılında (%26,56), İranlıların 2013 yılında (%63,82) ve Afganların 2019 yılında (%72,97) zirve noktasına ulaştığı sonucu elde edilmiştir. Müteakip diğer yıllarda bu suç türünden işlem gören şüpheli sayısında önemli düşüşler gerçekleşmiştir.

Şekil 4.70. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Yağma Suçunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

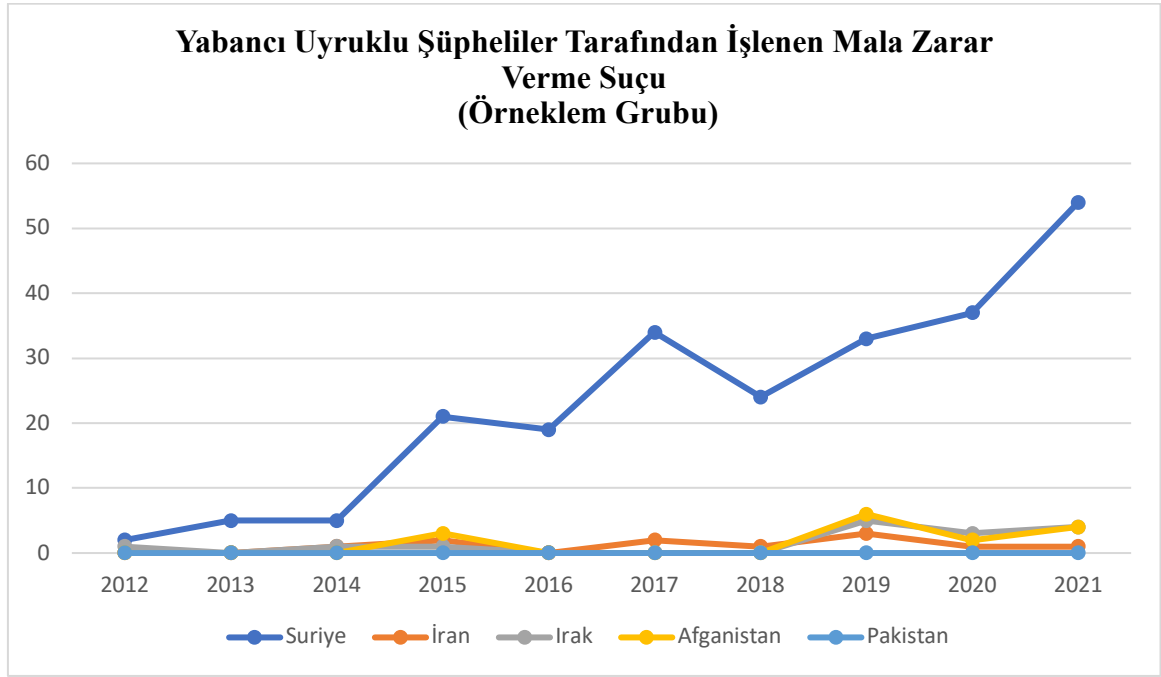
Şekil 4.70.'de bulunan verilerin dağılımı incelendiğinde, toplam 135 şüphelinin yağma suçunu işlediği tespit edilmiştir. Diğer illerdeki veriler göz önünde bulundurulduğunda, örneklem grubunda yer alan illerde işlem yapılan şüphelilerin oranı %47,03 olarak belirlenmiştir. Yağma suçu ile ilişkilendirilen şüphelilerin yaklaşık yarısı 15 ilde bu suçu işlemiş ve haklarında adli işlem yapılmıştır. Uyrukların analizi yapıldığında şüphelilerin; %85,92'sinin Suriye ve %9,62'sinin Afgan kökenlilerden oluştuğu saptanmıştır. Belirli ve anlamlı bir yükseliş eğiliminden bahsedilemeyen yağma suçunda 2018 ve 2019 yıllarında anlık artışlar tespit edilmiştir. 2020 ve 2021 yıllarında ise önemli düşüşler gerçekleşmiştir. Yağma suçunun cezasının yüksek olması ve nitelikli yağma unsurlarının varlığı halinde cezanın 15 yıla kadar çıkmasının, hırsızlık suçuna kıyasla şüpheli sayısının daha az olmasına yol açtığı değerlendirilmektedir.

Şekil 4.71. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Mala Zarar Verme Suçunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Mala zarar verme suçu ile ilişkilendirilen şüphelilerin sayısı 497 şeklinde tespit edilmiştir. Malvarlığına karşı işlenen suçlar kapsamında, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %7,09 ve genel asayiş suçlarında ise %1,41 olarak belirlenmiştir. Uyrukların dağılımı incelendiğinde şüphelilerin; %75,45'nin Suriye, %14,68'nin Afgan ve %6,23'ünün İran kökenlilerden oluştuğu saptanmıştır. Türk Ceza Kanunu'nda mala zarar verme suçu; "Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip

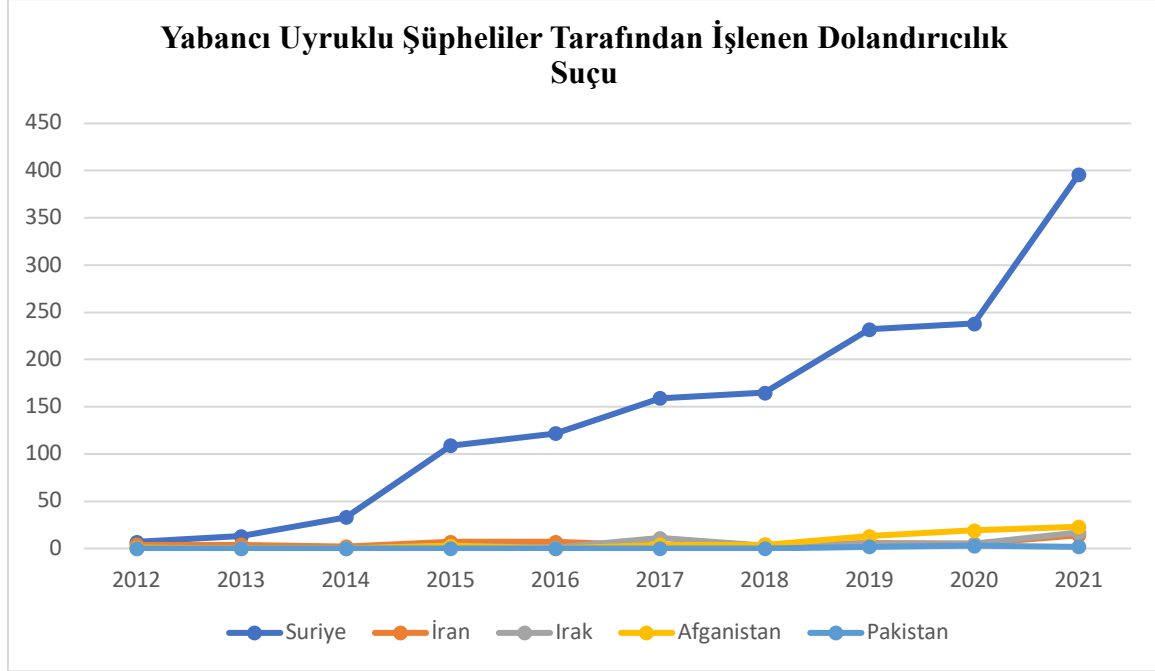
eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hale getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine, dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.” şeklinde tanımlanmıştır (Türk Ceza Kanunu Madde 151, 2005). Bunun kamuya ait olması halinde ceza sınırı 1-4 yıl olarak düzenlenmiştir. Özellikle göçmenler tarafından kullanılan geçici barınma merkezleri ile kamuya ait taşınmazlarda daha sıklıkla meydana geldiği değerlendirilmektedir. Bu suç türünü işleyen Suriye uyruklu şüphelilerin miktarları 2015 yılından bu yana artan bir eğilime sahiptir. 2021 yılında (%19,2) zirve noktasına ulaşmıştır. Afgan kökenli şüphelilerin ise 2019 yılından itibaren yoğunlaşması mevcuttur.

Şekil 4.72. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Mala Zarar Verme Suçunun Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubunda yer alan illerde yaşayan düzensiz göçmen ile Suriye uyruklu şüphelilerin miktarı 275 olarak belirlenmiştir. Diğer illerdeki şüphelilere kıyasla 15 ilde yakalanan ve gözaltına alınanların oranı %55,33’tür. Mala zarar verme suçunu işleyenlerin yarısından fazlasının örneklem illerinde yaşadığı belirlenmiştir. Hatay ve Kahramanmaraş’ta yer alan geçici barınma merkezleri ile sınır hatlarına komşu Mardin, Şırnak, Van ve Hakkâri kentlerinde bulunan kamu kurumlarına ait taşınmazlarda göçmenlerin kamu mallarına verdiği zararın, şüphelilerin miktarını artırdığı düşünülmektedir. Uyrukların dağılımında ise şüphelilerin; %85,09’nu Suriyeliler, %5,45’ni Iraklılar ve %5,45’ni Afganların oluşturduğu tespit edilmiştir. Diğer

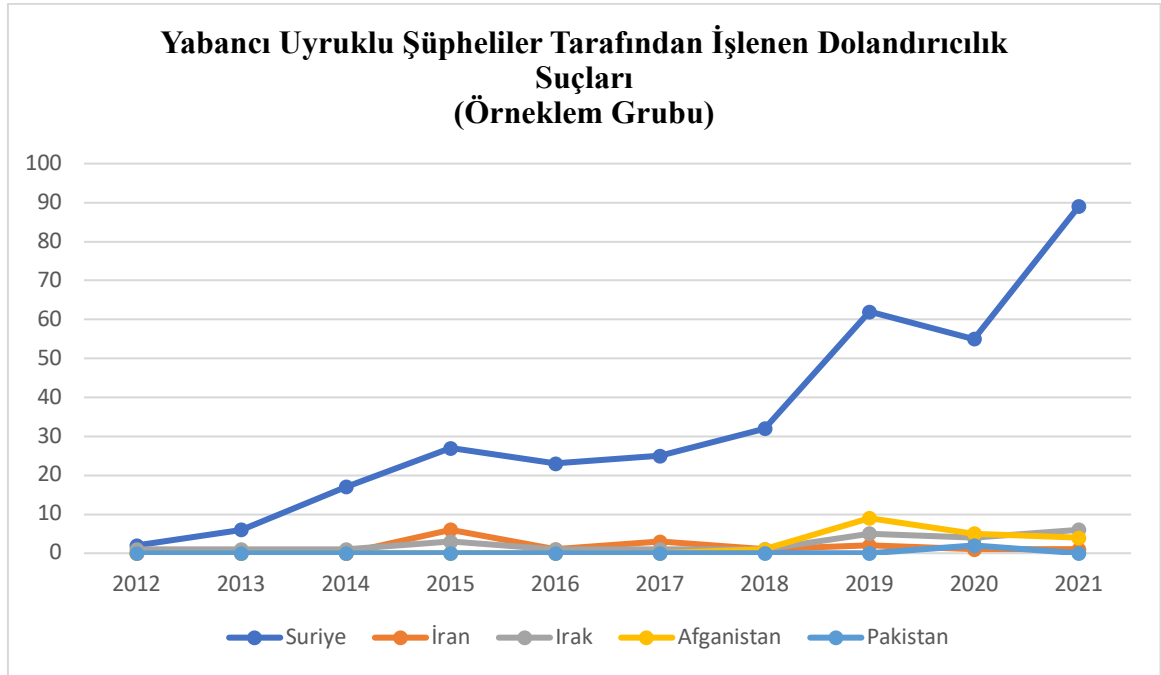
uyrukluların miktarında çok anlamlı veriler olmasa da Suriye kökenli şüphelilerin sayısı yıllara sâri olarak bir artış trendi içerisinde. 2021 yılında da şüphelilerin miktarı (%23,07) zirve noktasına ulaşmıştır.

Şekil 4.73. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Dolandırıcılık Suçunun Dağılımı (JGNK’nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Malvarlığına karşı işlenen suçlar kapsamında sıklıkla karşılaşılan suçlardan biri dolandırıcılık suçudur. Teknolojinin gelişmesi ve sosyal medyanın etkisini artırmasıyla bireylerin algı ve tutumlarından faydalanılarak çok farklı şekillerde işlenebilen bu suç türünün son yıllarda yoğunluğunu artırdığı değerlendirilmektedir. 2012-2021 yılları arasında toplam 1.649 şüpheliye jandarma tarafından adli işlem yapılmıştır. Ekonomik temelli işlenen suçlar kapsamında yabancı uyrukluların oranı %23,54 ve genel asayiş suçlarında ise %4,70 olarak belirlenmiştir. Malvarlığına karşı işlenen suçlar dahilinde şüphelilerin yaklaşık 1/4’ü dolandırıcılık suçu ile ilişkilendirilmiştir. Hırsızlık suçundan sonra en fazla dolandırıcılık suçunu işleyen şüphelinin bulunması dikkat çekici bir sonuçtur. Türk Ceza Kanunu’nda dolandırıcılık suçu; “Hileli davranışlarla bir kimseyi aldatıp, onun veya başkasının zararına olarak, kendisine veya başkasına bir yarar sağlayan kişiye bir yıldan beş yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezası verilir.” şeklinde ifade edilmiştir (Türk Ceza Kanunu Madde 157, 2005). Kanun maddesinde tanımlanan ceza sınırının caydırıcı olmaması ve yargılama süreçlerinin uzun olmasının

şüpheli miktarını yükselttiği düşünülmektedir. Uyrak bazında yapılan incelemede şüphelilerin; %89,38'nin Suriye, %4,06'sının Afgan ve %3,39'nun İran uyraklı olduğu belirlenmiştir. Diğer uyrakların şüpheli miktarları anlamlı bir sonuç ifade etmezken şüphelilerin nitelikli bir çoğunluğunun Suriye kökenli göçmenlerden oluşması çarpıcı bir sonuçtur. Şekildeki verilerin dağılımı irdelendiğinde, suç işleyen Suriyeli miktarının artan bir eğilime sahip olduğu tespit edilmiştir. 2021 yılında gerçekleşen şüpheli miktarında 2020 yılına kıyasla önemli bir artış sağlamıştır. 2012-2021 yılları arasındaki dönemde şüphelilerin 1/4'ünün sadece 2021 yılında yakalandığı belirlenmiştir.

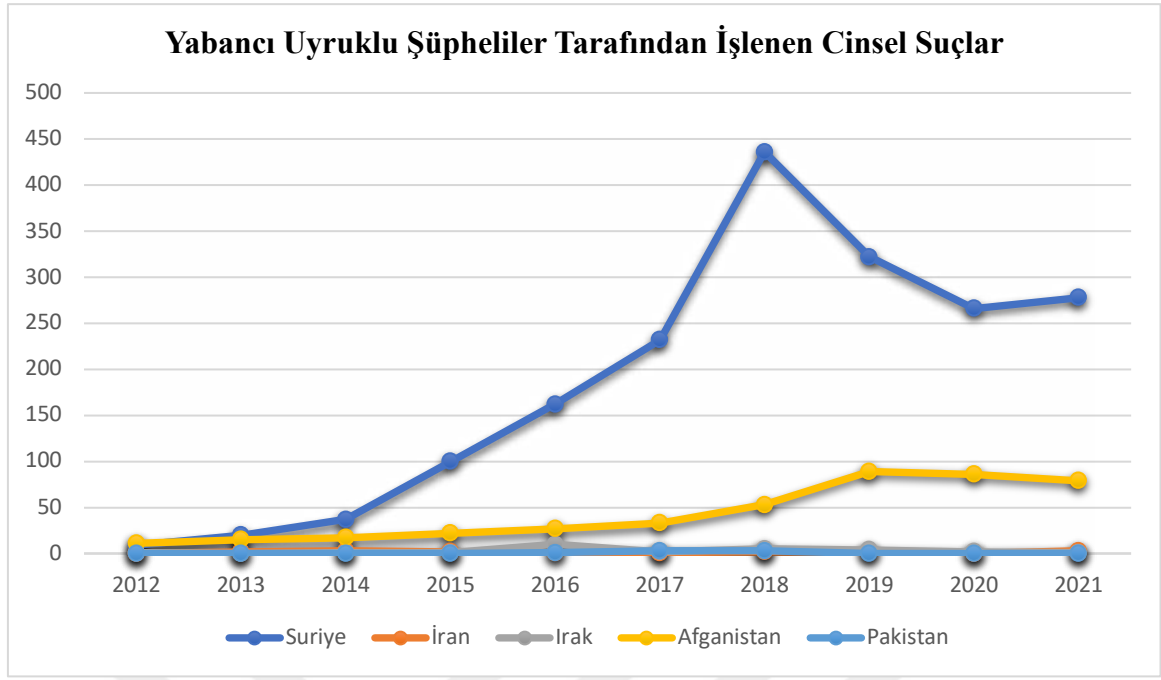
Şekil 4.74. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyraklı Şüpheliler Tarafından İşlenen Dolandırıcılık Suçunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekildeki verilerin dağılımı incelendiğinde, 15 ilde tespit edilen şüpheli sayısının 398 olduğu tespit edilmiştir. Diğer illere kıyasla örneklem grubunda yer alan şehirlerde adli işlem yapılan şüphelilerin oranı %24,13 olarak gerçekleşmiştir. Uyrakların dağılımı analiz edildiğinde şüphelilerin; %84,92'sinin Suriye %6,04'nün Irak ve %4,77'nin Afgan uyraklılardan oluştuğu saptanmıştır. Diğer suç türlerinde olduğu üzere popülasyonları diğer düzensiz göçmenlere göre daha yoğun bulunan geçici koruma statüsündeki Suriyeli şüpheli miktarının daha yüksek çıktığı belirlenmiştir. Daha önceden ifade edildiği gibi büyük bir çoğunluğunun yasal çalışma izninin olmaması bireyleri anında para

getirebilecek ekonomik temelli suçlara yöneltebilmektedir. Suriye kökenli şüpheli miktarının yükseliş eğiliminde olması da bu tespiti destekler niteliktedir.

Yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen malvarlığına karşı suçlar genel olarak değerlendirildiğinde, anlamlı verilere sahip olduğu ifade edilebilir. Ekonomik temelli suçlarda; hırsızlık, dolandırıcılık, yağma ve mala zarar verme suç türlerinin öne çıktığı tespit edilmiştir. Tüm şüphelilerin dahil olduğu genel asayiş suçları kapsamında, araştırma probleminde tanımlanan yabancı uyruklu şüphelilerin ekonomik temelli suçları işleme oranı %1,25 olarak tespit edilmiştir. Yabancı uyruklu şüphelilerin suç işleme oranlarının diğer yerleşiklere kıyasla daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Genel asayiş suçlarında yabancı uyruklu şüphelilerin %20'si ekonomik temelli suçları işlemiştir. Buna karşın malvarlığına karşı işlenen suçlarda; hırsızlık, dolandırıcılık, yağma ve mala zarar verme suç türlerinden adli işlem yapılan şüpheli miktarı %71,87 olarak saptanmıştır. Şüphelilerin nitelikli bir kesiminin anında para getirecek suç türlerini işlemeyi tercih ettiği söylenebilir. Bununla birlikte öne çıkan suçları işleyen şüphelilerin uyruk dağılımı irdelendiğinde; %82,04'nün Suriyeli, %7,30'nun Afgan ve %5,16'sının İranlı olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen genel asayiş suçları kapsamında; ekonomik temelli suçları işleyen ve adli işlem yapılanların %11,79'nun Suriyeli, %1,05'nin Afgan ve %0,74'nün İranlı olduğu belirlenmiştir. Veriler kapsamında, geçici koruma statüsündeki Suriye kökenli göçmenlerin büyük bir bölümünün diğer düzensiz göçmenlere kıyasla daha fazla ekonomik temelli suçları işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Müteakiben, Afgan ve İran uyruklu göçmenler de malvarlığına karşı suçları işlemişlerdir.

Örneklem grubunda yer alan iller özelinde yapılan incelemede, yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen genel asayiş suçları kapsamında işlem yapılanların %4,17'si ekonomik temelli suçlarla ilişkilendirilmiştir. Buna karşın örneklem illerinde, malvarlığına karşı suçlarından işlem yapılanların oranı %9,02 olarak tespit edilmiştir. Bununla birlikte hırsızlık, yağma, mala zarar verme ve dolandırıcılık suçlarından adli işlem yapılanların %29,03'ü örneklem grubundaki illerde bu suçları işlemiştir. Şüphelilerin %85,84'ü Suriyeli, %4,92'si Afgan ve %4,85'i Iraklı göçmenlerden oluşmaktadır.

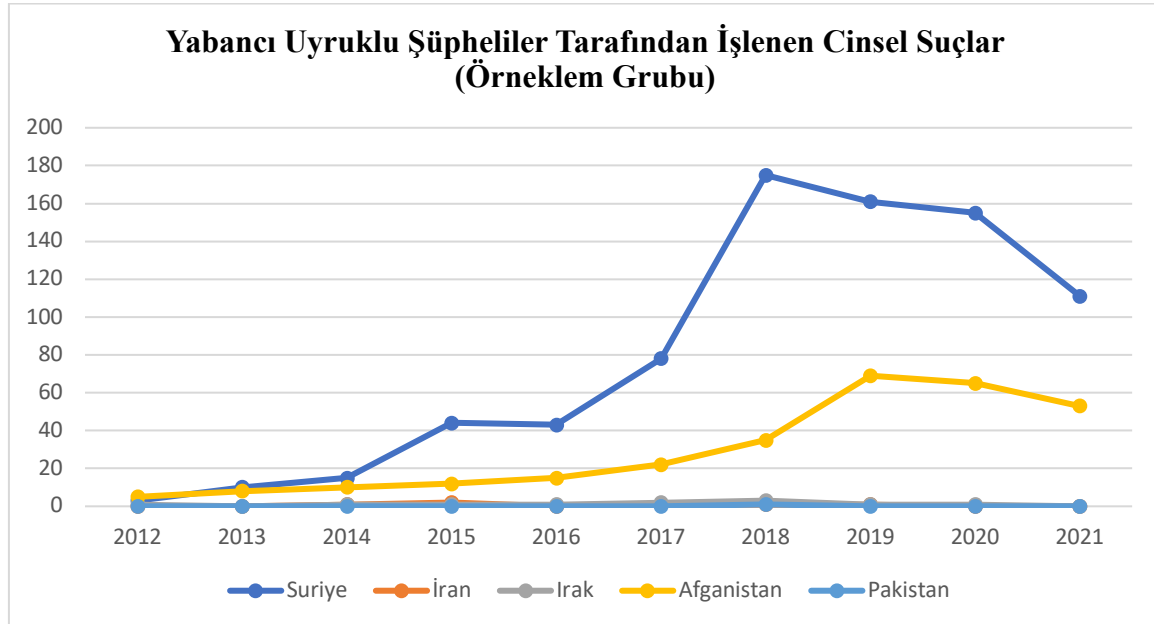

Şekil 4.75. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cinsel Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Cinsel suçlar, topluma karşı işlenen suçlar tasnifinde yer almaktadır. Topluma karşı işlenen suç tasnifi, bu tür suçları genel ahlaka karşı işlenen suçlar bölümünde gruplandırmıştır. Bu kategoride ise fuhuş, hayasızca hareketlerde bulunma ve müstehcenlik suçları bulunmaktadır. Araştırma problemi ve alt amaçları doğrultusunda, belirtilen suç türleri cinsel suçlar genel başlığı altında tek suç türü olarak analiz edilmiştir. 2012-2021 yılları arasında kolluk kuvvetleri tarafından adli işlem yapılan şüpheli miktarı 2.344 şeklinde belirlenmiştir. Topluma karşı işlenen suçlar kapsamında, cinsel suçları işleyen yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %54,15 olarak tespit edilmiştir. Genel asayiş suçlarında yabancı uyrukluların oranı %6,69'dur. Yerleşiklerin de dahil olduğu genel asayiş suçları kapsamında miktarı ise %0,69 olarak saptanmıştır. Özellikle topluma karşı suçlar kapsamında, şüphelilerin yarısından fazlasının cinsel suçları işlemesi oldukça çarpıcı bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Türkiye genelinde meydana gelen genel asayiş suçları kapsamında, şüpheli durumundaki düzensiz göçmen ve Suriyelilerin oranı oldukça düşük gerçekleşmiştir. İngiltere-Londra kentinde 2010-2011 yıllarını kapsayan dönemde yapılan saha araştırmasında; yabancı uyruklu şüphelilerin önemli bir bölümünün uyuşturucu madde kullanımı ve satıcı suçlarından işlem yapıldığı ve %35'nin de cinsel suçlardan gözaltına alındığı tespit edilmiştir (Stansfield, 2016: 1429). Elde

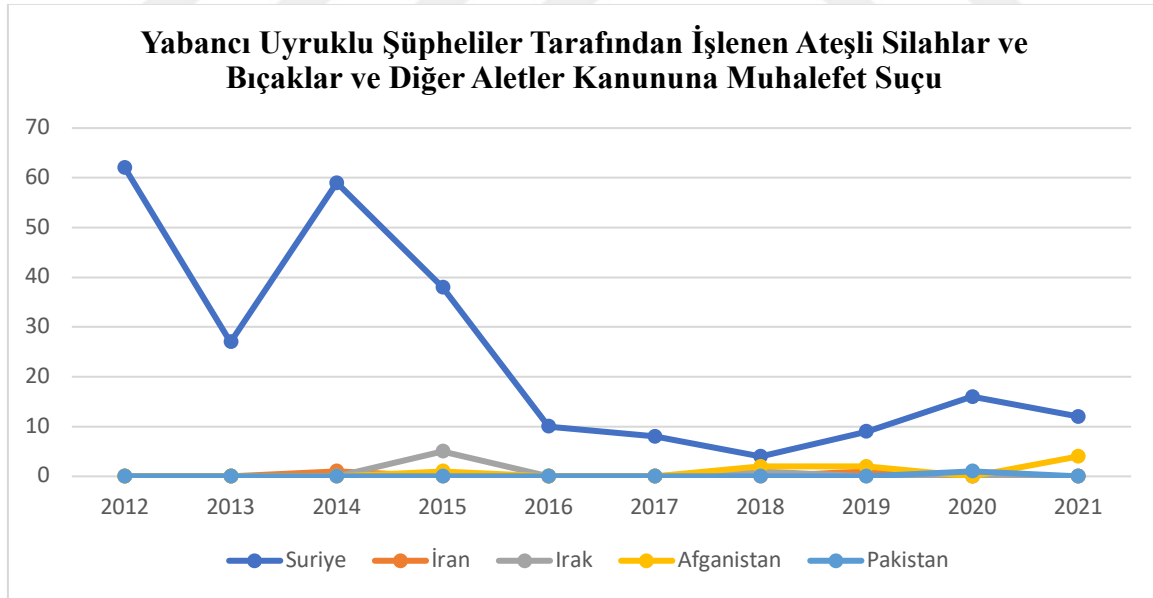
edilen veri, yabancı uyruklu şüphelilerin cinsel suçları işlemesi anlamında riskli bir durumda olduklarını göstermektedir.

Uyruk özelinde yapılan analizde şüphelilerin; %79,43'nün Suriye ve %18,43'nün Afgan kökenli göçmenlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Diğer uyrukların miktarları ise anlamlı olacak miktarlara ulaşamamıştır. Yıllar içindeki değişimi incelendiğinde, Afgan kökenli göçmenlerin 2019 yılında (%20,60) tepe noktasına ulaştığı ve sürekli artan bir eğilime sahip olduğu belirlenmiştir. Suriye uyruklu şüphelilerin 2018 yılında (%23,41) zirve yaptığı ve müteakip yıllarda düşüş eğilimi gösterdiği saptanmıştır. JGNK'nın sorumluluk bölgesinde asayiş suçundan işlem yapılan 2.338 Afgan kökenli şüpheli miktarı göz önünde bulundurulduğunda, genel asayiş suçlarını işleyen şüphelilerin %18,47'sinin cinsel suçlar ile ilişkilendirilmesi önemli bir tespit olarak değerlendirilmektedir. Diğer bir ifadeyle, Türkiye genelinde jandarmanın görev sahasında suç işleyen Afganların 1/5'i cinsel suçlar ile ilişkilendirilmiştir. Topluma karşı suç işleyen Afgan kökenlilerin miktarı 515 olduğu dikkate alındığında, cinsel suçlar ile ilişkilendirilen Afgan şüphelilerin oranı %83,88 olarak tespit edilmiştir. Topluma karşı işlenen suçlar tasnifinde yer alan tüm suçlar kapsamında, Afgan şüphelilerin çoğunluğuna cinsel suçlardan adli işlem yapılmıştır.

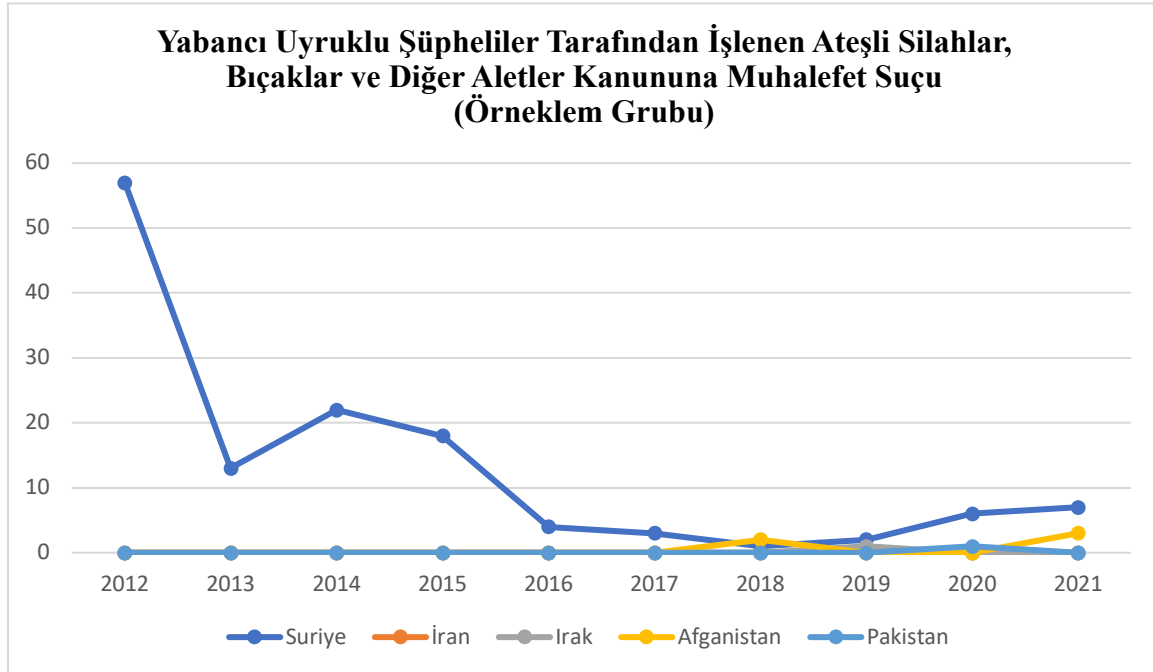
Şekil 4.76. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Cinsel Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekildeki verilerin dağılımı analiz edildiğinde, örneklem grubunda yer alan illerdeki şüpheli miktarının 1.107 olduğu saptanmıştır. Diğer illerdeki şüphelilere kıyasla 15 ilde yakalanan ve işlem yapılanların oranı %47,22 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle Antalya, Aydın, Muğla, İzmir, İstanbul ve Mersin gibi turizmin yoğun olduğu illerde meydana gelen suç miktarının, şüpheli sayısını artırdığı değerlendirilmektedir. Uyrukların dağılımı irdelendiğinde şüphelilerin; %71,81'nin Suriyeli ve %26,55'nin Afgan olduğu tespit edilmiştir. Diğer uyrukların miktarlarında anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir. Yıllar içinde değişim miktarı incelendiğinde ise her iki uyruğa mensup şüphelilerin sayısında artış eğilimi olduğu sonucu elde edilmiştir. Suriye uyruklu şüphelilerin sayısı 2018 yılında zirve yapmış (%22,01) ve sonraki yıllarda azalmaya başlamıştır. Afgan kökenli şüphelilerin sayısı 2019 yılında zirve yapmış (%23,46) ve diğer yıllarda hafif bir düşüş eğilimi göstermiştir. Bununla birlikte, Türkiye genelinde işlem yapılan Afgan kökenli göçmenlerin %12,57'sinin 15 ilde sadece cinsel suçları işlediği sonucu elde edilmiştir. JGNK'nın sorumluluk sahasında cinsel suçları işleyen Afgan kökenli şüpheli oranının %18,47 (432 şüpheli) olması dikkate alındığında, bunun %68,05'nin (294 şüpheli) örneklem illerinde meydana gelmesi çarpıcı bir sonuç olarak değerlendirilmelidir.

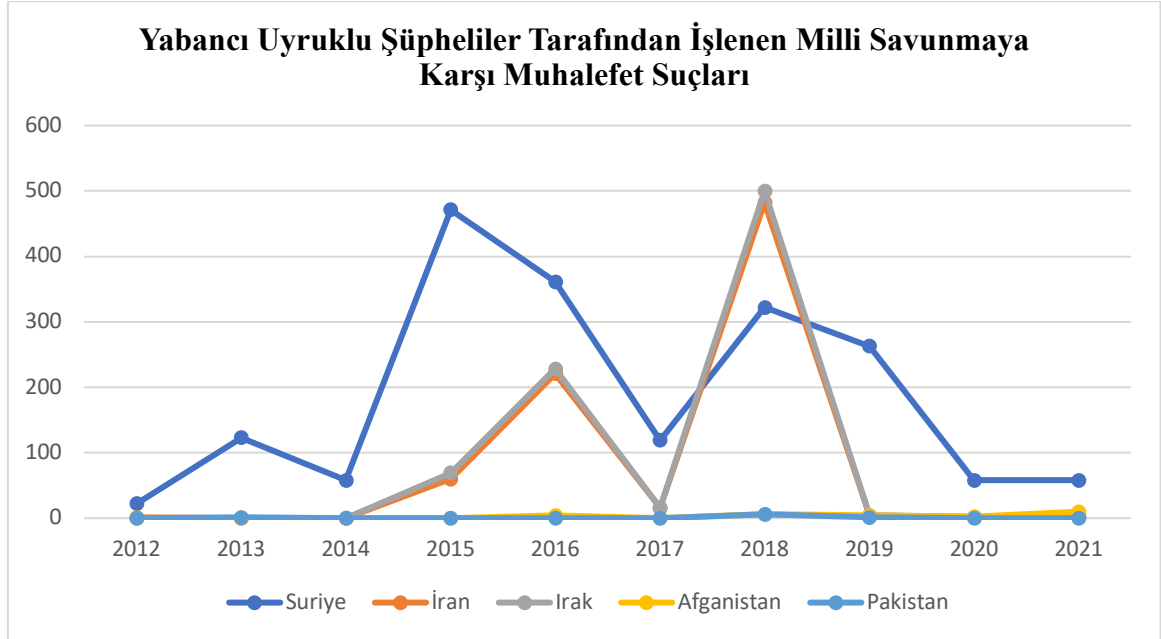
Şekil 4.77. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Diğer Aletler Kanununa Muhalefet Suçunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Türk Ceza Kanunu ve diğer kanunlarda kullanılması belirli şart ve sınırlılıklara bağlı olan ateşli silahlar ve tehlikeli bıçakların kullanımına ilişkin olarak göçmenler ile yerleşik toplum ve idare arasındaki kültür farklılığının, 2012-2014 yılları arasında şüpheli miktarlarının artmasını sağladığı düşünülmektedir. Özellikle düzensiz göç akınlarının başladığı ilk yıllarda ateşli silah bulundurma ve kullanımı, göçmenlerin kimliğini yansıtan kültürel normların bir parçası ve unsuru olarak görülmüştür. Bu çerçevede, sınır illerinde başta olmak üzere göçmen popülasyonun yoğun bulunduğu kentlerde ateşli silah bulundurmaya yönelik kolluk kuvvetleri tarafından sıklıkla adli işlem yapılmıştır. 2012-2021 yılları arasında işlem yapılan şüpheli sayısı 263 olarak gerçekleşmiştir. Millete ve devlete karşı işlenen suçlar tasnifinde yer alan Ateşli Silah ve Bıçaklar Kanunu'na muhalefet edenlerin miktarı %4,86 şeklinde belirlenmiştir. Genel asayiş suçlarında yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %0,75'tir. Uyrukların dağılımında ise şüphelilerin %93,15'i Suriye kökenli göçmenlerden oluşmaktadır. Diğer uyruklu şüphelilerin miktarında anlamlı veriler elde edilmemiştir. Yıllar içinde yaşanan değişimler kapsamında, 2012 ve 2014 yıllarında yakalanan şüpheli oranının %49,38 şeklinde tespit edilmesi kültür ve suç olguları arasındaki yakın ilişkiyi göstermektedir. Diğer yıllarda, kolluk kuvvetleri tarafından alınan önleyici tedbirlerin etkisiyle suç verilerinin oldukça düşük gerçekleştiği tespit edilmiştir.

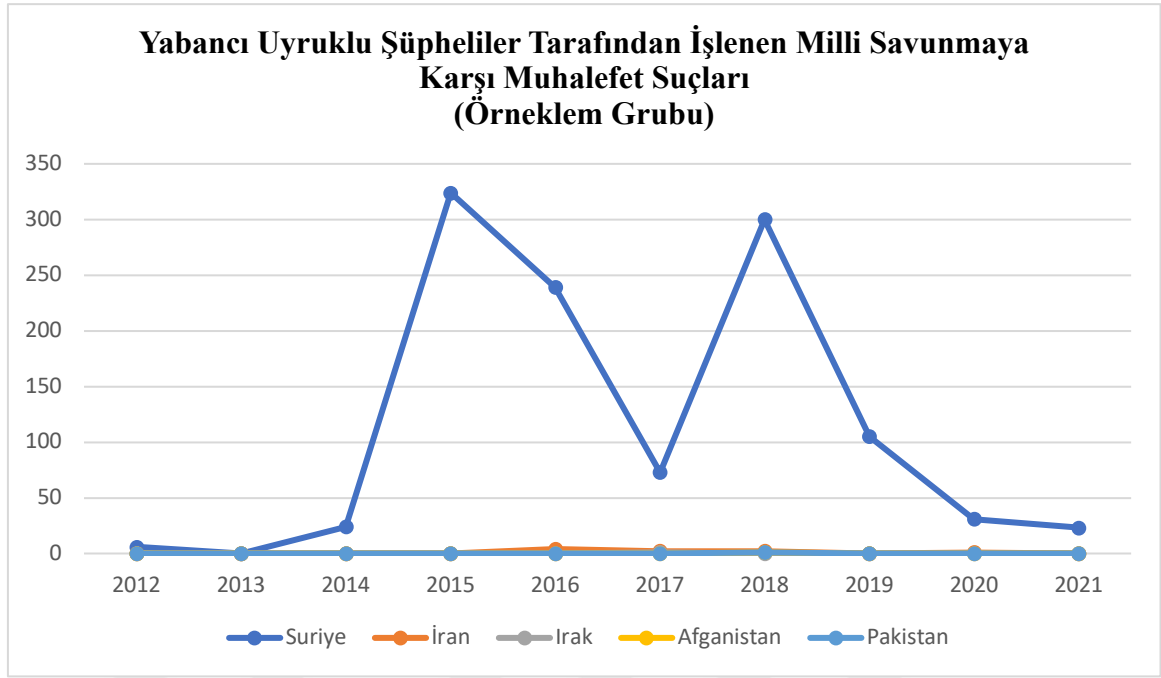
Şekil 4.78. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Diğer Aletler Kanununa Muhalefet Suçunun Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Örneklem grubundaki illerde Ateşli Silahlar, Bıçaklar ve Diğer Aletler Kanunu'na Muhalefet suçunu işleyen şüpheli miktarının 140 olduğu tespit edilmiştir. Diğer illere kıyasla şüphelilerin %53,23'ü örneklem grubundaki şehirlerde bu suç türü ile ilişkilendirilmiştir. Özellikle Mardin, Şırnak ve Hakkâri gibi sınır illerinin örneklem grubu kapsamında yer almasının, şüpheli sayısının yüksek olmasına katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Uyrukların dağılımı incelendiğinde, şüphelilerin %95'nin Suriye uyruklu olduğu saptanmıştır. Diğer uyrukların verilerinde anlamlı bir sonuç elde edilmemiştir. Suriye kökenli şüphelilerin %42,85'ne 2012 yılında adli işlem yapılmıştır. Suriye kaynaklı büyük insan hareketliliğinin 2011 yılından itibaren başladığı dikkate alındığında, göç sürecinin sadece fiziksel hareketten ibaret olmadığı aynı zamanda kültürel değerler ile geleneklerin de hedef ülkeye taşındığı belirtilebilir. Bireyler, yeni bir topluma veya ülkeye göç ettiklerinde kendi yaşam tarzlarından hemen kopmaları mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte göçmen grupları değerlerini, geleneklerini ve yaşam şekillerini yaşatmak istemektedir. Yeni toplum ile uyum sürecinin zaman gerektiren bir özelliği olması nedeniyle göç sürecinin başlarında göç edilen toplumun değerleri ile uyumsuzluk yaşanmaktadır. 2012 yılında işlem yapılan miktarının yüksek olması bu kapsamda değerlendirilmelidir. Zira yıllar içindeki değişim incelendiğinde, suç oranlarının çok düştüğü tespit edilmiştir. 2021 yılında işlem yapılan şüpheli oranının %5.26 olması bu tespiti doğrular niteliktedir.

Şekil 4.79. 2012-2021 Yılları Arasında Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Milli Savunmaya Karşı Muhalefet Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekil 4.79.'da bulunan veriler incelendiğinde, 2015 ve 2018 yıllarında yoğunlaşmanın olduğu gözlemlenmiştir. Düzensiz göç hareketleri ile kitleler halinde gelen Suriyelilerin neden olduğu güvenlik tehditlerinin suç verilerine yansıdığı ifade edilebilir. Milli Savunmaya Karşı Muhalefet suçları, millete ve devlete karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirilmektedir. Muhalefet suçları; uluslararası casusluk, askeri yasak bölgelere girme, yasaklanan bilgileri açıklama, taksir sonucu casusluk fiillerin işlenmesi, Cumhurbaşkanına hakaret, Askeri Ceza Kanunu'na muhalefet ve devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozmak suçlarından oluşmaktadır. Milli Savunmaya Karşı Muhalefet suçları analiz edilirken belirtilen suçların tamamını kapsayacak şekilde incelenmiştir. 2012-2021 yılları arasında işlem yapılan şüpheli miktarı 3.497 olarak belirlenmiştir. Millete ve devlete karşı işlenen suçlar kapsamında, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %64,72 ve genel asayiş suçlarında ise %9,98'dir. Yerleşiklerin de dahil olduğu tüm şüpheliler tarafından işlenen millete ve devlete karşı suçlar kapsamında, yabancı uyruklu şüpheli oranının %6,69 olması dikkate değer bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Bunun en önemli nedeninin de düzensiz göçmenler ile Suriyelilerin sınır hattını yasa dışı geçişlerinde, askeri yasak bölgelere girme suçuna muhalefet etmesinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Uyrukların dağılımı incelendiğinde şüphelilerin; %53,04'nün Suriyeli, %23,50'nin Iraklı ve %22,47'sinin İranlı olduğu tespit edilmiştir. Özellikle Suriyeli şüphelilerin 2015 yılında (%23,39) zirve yaptığı ve diğer yıllarda düşüş eğilimi gösterdiği belirlenmiştir. 2018 yılında işlem yapılan Irak uyruklu şüpheli oranının %60,82 ve İran kökenli miktarının %61,32 şeklinde tespit edilmesi sınır hattında geçişlerin yoğunluğunun arttığını göstermektedir. Müteakip diğer yıllarda sınır hattında alınan tedbirlerin etkisiyle suç işleme yoğunluğunun azaldığı belirlenmiştir.

Şekil 4.80. Örneklem Grubundaki İllerde Yabancı Uyruklu Şüpheliler Tarafından İşlenen Milli Savunmaya Karşı Muhalefet Suçlarının Dağılımı (JGNK'nın asayiş suç verileri analiz edilerek araştırmacı tarafından oluşturulmuştur.)

Şekildeki verilerin dağılımı irdelendiğinde, Milli Savunmaya Karşı Muhalefet suçlarını işleyenlerin miktarı 1.137 olarak tespit edilmiştir. Diğer illerde yakalanan şüphelilere kıyasla adli işlem yapılanların %32,51'i örneklem grubundaki illerde bu suç türünü işlemiştir. Genel asayiş suçları çerçevesinde, yabancı uyruklu şüphelilerin oranı %3,24'tür. Tüm şüphelilerin dahil olduğu millete ve devlete karşı işlenen suçlar kapsamındaki oran da %2,17 olarak saptanmıştır. Tespit edilen oranın diğer suç tasniflerine göre yüksek olmasının nedeninin, askeri yasak bölgelere girme suçuna muhalefet miktarının yüksek olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Uyruk dağılımında ise şüphelilerin %98,94'ü Suriyelilerden oluşmaktadır. Diğer uyrukların verilerinde anlamlı sonuçlara ulaşılamamıştır. Özellikle 2015 yılında işlem yapılan Suriye uyruklu şüpheli oranının %28,8 olmasının temelinde, kitlesel hareketlerin yoğunluğunun yer aldığı düşünülmektedir.

Bu bölümde, Jandarma Genel Komutanlığı ile Göç İdaresi Başkanlığından alınan izne istinaden temin edilen veriler araştırmanın problemi ve alt amaçları doğrultusunda analiz edilmiştir. Öncelikle, JGNK'nın sorumluluk bölgesinde meydana gelen genel asayiş suç olayları ve alt suç tasniflerindeki veriler incelenmiştir. Türkiye genelinde oluşan suç dağılımı ortaya konduktan sonra 2012-2021 yılları arasında düzensiz göç

hareketleri ve kitlesel şekilde Türkiye'ye gelen göçmenlerin verileri ve demografik unsurları incelenmiştir. Yabancı uyruklular tarafından işlenen kişiler, malvarlığı, toplum, millet ve devlete karşı suçlar analiz edilmiş ve demografik unsurları (cinsiyet, yaş, eğitim ve meslek) irdelenmiştir. Müteakiben, örneklem grubunda belirlenen iller dahilindeki genel asayiş olayları ile yabancı uyrukluların işlediği suçlar ve demografik dağılımlar analiz edilmiştir. Yapılan analizler doğrultusunda JGNK'nın görev sahasında yabancı uyruklular tarafından yoğunlukla işlenen belirli suç türlerine ilişkin suç verileri ortaya konmuş ve suç işleme nedenleri yorumlanmıştır.

Bu kapsamda değerlendirildiğinde, genel asayiş suç verilerinde yabancı uyruklu şüpheli oranının %1,66 olduğu tespit edilmiştir. Ancak bu oranın yıllara sâri olarak artma eğiliminde olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte örneklem grubunda bulunan illerdeki yabancı uyruklu şüpheli miktarı, JGNK'nın sorumluluk bölgesindeki tüm illerde adli işlem yapılanların %46,24'nü oluşturmuştur. Diğer bir ifadeyle, şüphelilerin yarısına yakını örneklem grubundaki illerde suç davranışlarında bulunmuştur. Yabancı uyruklu şüpheliler tarafından işlenen suçlar kapsamında ise belirli suç çeşitleri öne çıkmıştır. Kişilere karşı suçlarda; kasten yaralama, cebir ve tehdit suçları daha sıklıkla işlenmiştir. Malvarlığına karşı işlenen suçlarda; hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarının daha yaygın olduğu tespit edilmiştir. Topluma karşı işlenen suçlarda ise cinsel suçların sıklığı ve yaygınlığı belirlenmiştir. Son olarak millete ve devlete karşı işlenen suç tasnifinde ise Milli Savunmaya Karşı Muhalefet suçlarında şüpheli miktarının yoğunluğu göze çarpmıştır. Uyrukların dağılımında ise Suriye kökenli şüphelilerin her suç türünde yoğunluğu gözlemlense de malvarlığına ve kişilere karşı işlenen suçlar ile daha sıklıkla ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Afgan uyruklular ise kaynak ülkelerindeki kültürel davranışların etkisine bağlı olarak cinsel suçları daha fazla işlemişlerdir. İran ve Irak kökenli şüphelilerin miktarları irdelendiğinde, her suç türünü işlemekle beraber askeri yasak bölgelere girme suçu ile daha sıklıkla ilişkilendirildikleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında tespit edilen veriler analiz edildiğinde, göçmen gruplarının suç işleme motivasyonlarında çok farklı değişkenlerin söz konusu olduğu görülmüştür. Kuramsal çerçevede tartışılan sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür yaklaşımlarının ileri sürdüğü değişkenlerin, bireylerin suç davranışlarına doğru yönelmelerine zemin hazırladığı değerlendirilmektedir. Farklı bir ifadeyle, göçmen gruplarının işlediği suç davranışlarının nedenlerini açıklamada tek bir kuramın yeterli olmayacağı

düşünülmektedir. Tartışılan her bir kuramın suç motivasyonlarını temellendirmede çok önem arz eden bir yere sahip olmasına karşın, diğer suç kuramlarının birbiriyle kümülatif bir ilişkisi olduğu kıymetlendirilmektedir. Zira, refah düzeyi yüksek ve temel insani değerlerin teminat altına alındığı bir yaşam hayaliyle gelen göçmenler, göç süreçlerinde birçok belirsizliklerle yüzleşmek durumunda kalmaktadırlar. Özellikle göç ettikleri toplumun demografik unsurları, değer ve normları belirsizliklerin şiddetini saptayabilmektedir.

Bu temel yaklaşımlardan hareketle, araştırmanın konusunu teşkil eden düzensiz göçmenler ile geçici koruma altında bulunan Suriyeliler nezdinde yapılan analizde ortaya konan verileri, 1979 yılında geliştirilen Tümüleşik Suçluluk Kuramı çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Kuram; fiziksel ve sosyal düzensizliğin yoğun bulunduğu alanlarda yaşayan bireylerin hâkim kültürün norm ve değerlerine uyum konusunda başarısız olduklarını ileri sürmektedir. Uyumsuz davranışların yoğunluğu, bireyleri suçların sıklıkla bulunduğu sıcak noktalara yönlendirebilmektedir. Ortaya konan bu tespit çerçevesinde, bireylerin suç işleme motivasyonlarının yükselmesini sağladığı ifade edilebilir (Siegel, 1989: 208). Diğer bir ifadeyle, kendilerini yakın çevresinden soyutlayan göçmenler; kendilerine değer verildiği, sapkın ile suç davranışların normal karşılandığı ve alt kültür değerlerinin yoğunlukla yaşandığı suç oluşumlarına katılabilmektedir. Bu tespitle beraber, sahip oldukları dil, kültür ve sosyal farklılıkları doğrultusunda düzensiz göçmenler şehirlerin kenar mahallerine yerleşmek durumunda kalmaktadır. Bu bölgelerde karşılaştıkları derin hayal kırıklıkları ve sosyal uyum zorlukları, hâkim toplum değerlerine bağlılığını zayıflatarak kendileri üzerinde önemli bir şiddette gerilim oluşmasına yol açmaktadır. Oluşan gerilimi yönetemeyen göçmenler, suçların sıklıkla işlendiği grup ve bölgelere doğru yönelmekte ve suç davranışlarına eğilimli hale gelebilmektedir. Bu kuramda özellikle vurgulanan husus; anomi, yeterli olmayan sosyalleşme, sosyal düzensizlik öğelerinin her birinin, bireylerin sosyal değerlere olan bağlılığını zayıflattığı veya yok ettiğidir. Bu zayıflamanın şiddeti, bireyleri daha kolay ve etkili bir şekilde suçların sıklıkla işlendiği bölgelerde bulunan alt kültür grupları ile güçlü bağlar geliştirmesini sağlamaktadır. Tespit edilen bu hususlar, bireylerin suç davranışlarına yönelmelerinde zemin hazırlamaktadır (Kızmaz, 2005: 353).

Göçmen grupları anlamında değerlendirildiğinde; sahip oldukları dil, kültür ve değer farklılıkları, ekonomik dezavantajlar, eğitim seviyelerinin düşüklüğü, mesleki

niteliklerinin düşük olması gibi etkenler göç sürecinin başında birçok sıkıntılar yaşamalarına ve egemen toplum ile uyumsuzluklar tecrübe etmelerine neden olmaktadır. Araştırmanın problemi çerçevesinde tanımlanan ve farklı statüde bulunan göçmen gruplarının nitelikleri ve farklı kültürel normları, ülke genelindeki yerleşim durumlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Genellikle fiziksel ve sosyal düzensizliğin yoğun bulunduğu alanlarda barınmak durumunda kalan göçmen grupları, Türk Toplumunu'nun egemen değer ve normlarına uzak bir sosyal yapıda yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu durum, toplum ile uyum sürecini etkilemekte ve uyumsuz davranışlarının daha sıklıkla görülmesine yol açmaktadır. Kültürel normları farklı olan göçmen gruplarının kültürel güçlüklerinin şiddetinin artmasına neden olmaktadır. Yaşanan kültürel güçlükler, göçmenlerin göç sürecinde hayal ettiği ve tecrübe ettiği yaşam tarz arasında büyük bir hayal kırıklığına neden olmakta ve göçmenler üzerinde şiddetli bir gerilim yaşamasını sağlamaktadır. Yaşanan gerilimlerin şiddeti, bireyleri şiddet esaslı suç davranışlarına yönelttiği düşünülmektedir. Zira bu araştırmada, yabancı uyruklu şüphelilerin %52'sinin şiddet esaslı suç çeşitlerini işlemesi, bu değerlendirmeyi destekler niteliktedir. Diğer taraftan; sahip oldukları düşük mesleki nitelik ve eğitim seviyeleri, göçmenlerin ekonomik zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, çalışabilecek durumunda olan erkek göçmen popülasyonunun %88'nin çalışma izni bulunmaması ekonomik yetersizliklerin şiddetini arttırmaktadır. Kaçak çalışmak durumunda kalan göçmenlerin düşük ücretler ile çalıştırılması veya ücretlerinin ödenmemesi gibi hususlar ekonomik zorlukların yoğunluğunu yükseltmektedir. Araştırma kapsamında, yabancı uyruklu şüphelilerin %20'sinin ekonomik temelli suç çeşitlerini işlemesi, bu değerlendirmeye katkı sunmaktadır. Özellikle ekonomik suçlar kapsamında en fazla hırsızlık ve dolandırıcılık suç türlerinin işlenmesi, göçmenlerin anında para getirecek suç çeşitlerini işlemeyi tercih ettiklerini ortaya koymaktadır. En son olarak, düzensiz göçmenler kapsamında tanımlanan Afgan uyruklu şüphelilerin kültürel normlarının daha fazla etkisinde kalarak topluma karşı suçları işledikleri belirlenmiştir. Özellikle kendi ülkelerinde egemen olan erkek geleneklerin yoğunluğu ve kadını yok sayan anlayışları, ülke genelinde bir karşılığı bulunmadığından yasal mevzuat kapsamında farklı yaptırımlarla karşılaşmalarını sağlamaktadır. Kültürel norm ve değerlerini yaşama ısrarları ve Türk Toplumundan uzak bir sosyal yapıya sahip olmaları, alt kültür gruplarına yönelmelerine zemin hazırlamaktadır. Bu gruplar arasında; kendi ülkelerine ait kültürel değer ve normların yüceltilmesi, günlük yaşamda teşvik edilmesi ve motivasyon aracı olarak görülmesi suç işleyen göçmen miktarının artmasına yol açtığı

değerlendirilmektedir. Ülke genelinde suç işlemiş tüm Afgan uyrukluların %20'sinin sadece cinsel suçlar kapsamında suç çeşitlerini işlemesi, yapılan değerlendirmeyi destekler niteliktedir. Sonuç olarak, göçmenlerin sahip oldukları dil, kültür, sosyal yaşam farklılıkları, mesleki nitelikleri ile eğitim seviyelerinin düşük olması, demografik unsurları gibi faktörlerinin suç motivasyonlarında etkili olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte, suç işleme davranışlarını açıklamada tek bir kuramın yeterli olmayacağı ortaya konmuştur. Sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür yaklaşımlarının tümleşik kapsamda değerlendirilmesinin daha geniş kapsamlı bir açıklama getirdiği düşünülmektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Göç olgusu insanlık tarihi boyunca var olmuştur ve gelecekte de var olmaya devam edecektir. Göç olgusunun geçmişten bu yana değişen ve gelişen dinamik bir özelliğe sahip olması nedeniyle bireyler, kendilerinin ve aile bireylerinin daha güvenli bir ortamda yaşamalarını ve refah düzeyi yüksek bir hayat sürmelerini sağlamak amacıyla varoluşlarından bu yana sürekli göç hareketliliği içinde olmuşlardır. Dünya genelinde uygulanan neoliberal ekonomi anlayışlarının yaygınlaşmasıyla göç hareketliliği geçmişe oranla daha da fazlalaşmıştır. Aynı zamanda göç profilinde de değişimler meydana gelmiştir. Bununla birlikte gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş devletler arasındaki eşitsizliklerin derinleşmesi ve yaygınlaşması bireylerin göç kararlarını temelden değiştirmiştir (Sirkeci, Eroğlu Utku ve Yüceşahin, 2019: 157). Ortaya çıkan yeni durum, toplumları ve devletleri ekonomik, siyasal, sosyal ve güvenlik alanlarında daha fazla etkilemiştir.

Türkiye tarih boyunca her türlü coğrafi yönden göç akınlarına maruz kalmıştır. İçduygu, Türkiye'nin güvenlik, coğrafya ve siyaset esaslı faktörlerin etkisiyle göç akınlarının daha fazla hedefi olduğunu iddia etmektedir. Komşu devletlerde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar ve kaos ortamı, Türkiye'nin Avrupa ile Asya'yı birbirine bağlayan bir konumda olması, AB üyesi devletlere geçiş imkânı vermesi, AB'nin katı sınır politikası gibi nedenler göçmenler tarafından Türkiye'yi hedef ülke olarak seçmelerine imkân sağlamıştır (2003: 24). Bununla beraber, bir başka sebep ise ekonomik endişelerdir. Hem düzenli hem de düzensiz göç hareketlerinde Türkiye'nin ekonomik istikrara sahip olması ve istikrarlı yapısını sürdürmesi göçmenlerin tercih sebebi olmaktadır. Düzenli göçmenler ise Türkiye'de farklı alanlarda yatırım yapmakta ve gayrimenkul satın almaktadır. Diğer taraftan, ekonomik istihdamın yoğun olması da Türkiye'yi düzensiz göçmenlerin tercihi hâline getirmektedir. Göçmenlerin tercihi analiz edildiğinde; Orta Doğu bölgesinden gelen bireylerin güvenlik esaslı, Asya ve Afrika kökenlilerin ise ekonomik temelli gerekçelerle Türkiye'yi seçtikleri saptanmıştır (İçduygu ve Yüksek, 2012: 448). Belirtilen nedenler göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'nin bir geçiş ülkesi olma özelliğini yıllar içinde yitirdiği ve birçok birey için varış ülkesi olma özelliğinin ön plana çıktığı söylenebilir. Meydana gelen bu dönüşüm

Türkiye’de mevcut olan göç anlayışını temelden değiştirmeye başlamıştır. Göç akınları nedeniyle Türkiye’nin yabancı popülasyonu yükselmeye başlamış ve demografik ile kültürel yapıdaki değişimlerin etkisiyle toplum genelinde göç olgusuna yönelik mevcut tutumların değişmesine yol açmıştır.

Göç olgusu, yapısı itibariyle içerisinde birçok unsur bulunduran karmaşık bir ağ görünümündedir. Zira göç sadece fiziksel değişimden ibaret olmayıp aynı zamanda kültür, sosyal, güvenlik ve ekonomik unsurları da beraberinde getirmektedir. Dinamik özelliği nedeniyle göç olgusu hem göçmenlerde hem de göç edilen toplumda önemli değişimlerin yaşanmasını sağlamaktadır. Göç akınları, nüfusun yaş ve cinsiyet dağılımlarını etkilemesi nedeniyle toplum genelinde sosyolojik değişimler yaşanabilmektedir. Bununla birlikte, göç olgusunun getirdiği değişimlerden ekonomik ve siyasi kurumlar da etkilenmektedir (Akkayan, 1979: 28). Suriye’den gelen geçici koruma statüsündeki bireyler ile düzensiz göçmenlerin neden olduğu değişimler bu kapsamda değerlendirilmelidir. Kuramsal çerçeve ile bulgular bölümünde ayrıntılı bir şekilde tartışıldığı üzere, Türkiye’deki tüm göçmenler ülke nüfusunun %7,2’sini oluşturmaktadır. Bu veriye ek olarak düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin; kültürel normlarının farklılığı, uyum sağlama konusundaki yetersiz çabaları, uyumsuz davranışlarının öne çıkması, ucuz işgücü kapsamında yerleşiklere kıyasla tercih edilmeleri, kalış sürelerinin uzaması ve geleneklerini yaşatma ısrarları toplum nezdinde olumsuz algı ve tutumların oluşmasına zemin hazırlamaktadır. 2012 yılından bu yana 12 yıl süre geçmesine rağmen Suriyeliler ile diğer düzensiz göçmenlerin toplum ile yeterli bütünleşme sağlayamamasının en temel nedenini bu bakış açısıyla değerlendirmek gerekir.

Göç hareketlerinin neden olduğu toplumsal değişimler kapsamında ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri de genel asayiş suç verilerine olumlu katkı sağlamasıdır. Zira popülasyondaki fazlalık suç verilerinin artışına yol açmaktadır. Göç olgusunun karmaşık yapısı, dinamik süreç içerisinde olması ve kültürel unsurların varlığı işlenen suçların niteliği ile niceliğinin değişmesine neden olmaktadır (Durugönül, 1997: 99). Suç olgusunu etkileyen pek çok farklı değişken olduğundan suç işleme nedenlerini tek bir çerçevede değerlendirmek doğru bir hareket tarzı değildir. Bu yaklaşımdan dolayı suç olgusunu, onu çerçeveleyen diğer sosyal olgular ve ilişkiler kapsamında incelemek gerekir (Alpman ve Yarcı, 2018: 146). Suç davranışlarının nedenleri irdelenirken sosyal

normlar, değerler, gelenekler gibi kültür olgusunun çok önemli bir etkisi söz konusudur. Bu durum, bireyin sosyalizasyon sürecinin başarısı için olmazsa olmaz koşulu olarak görülebilir. Toplum ile uyum aşamasını etkileyen bu süreçte bozulma meydana geldiğinde, bireyin topluma bağlılığı ve aidiyeti üzerinde olumsuz bir etkiye yol açmaktadır (Vurucu, 2015: 29). Bireyin sosyal çözülmesi başladığı andan itibaren suç davranışlarına yönelme ihtimali da yükselmektedir (Yavuz, 2019: 31). Düzensiz göç ve suç arasındaki ilişkinin, göç olgusunun neden olduğu kültürel değişimler kapsamında analiz edilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Kültürel normların değişimi veya uyumsuzluğu da düzensiz göçmenlerin suç teşkil eden davranışlarda bulunmasının temelini ortaya koymaktadır. Uyumsuzluk zaman içerisinde düzensiz göçmenlerin sosyal bağlılığını, aidiyetini ve toplumsal yaptırımların etkisini zayıflatmakta ve daha kolay suç işlenmesinin temelini hazırlamaktadır (Dönmezer, 1984: 223). Göç olgusunun stabil bir yapıda olmaması ve farklı değişkenleri kapsaması nedeniyle özellikle Suriye’de yaşanan iç savaşın yol açtığı kitlesel hareketlerin yanında Irak, İran, Afganistan, Pakistan ve Afrika ülkelerinden gelen düzensiz göçmenlerin varlığı düzensiz göç ve suç ilişkisinin çok farklı faktörler açısından değerlendirilmesini zorunlu kılmıştır. Düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin JGNK’nın sorumluluk bölgesinde işlediği tüm suçlar, suçların demografik özellikleri ile göç verileri alınan izne istinaden analiz edilmiş ve nedenleri ortaya konmuştur. Verilerin detaylı analizini içeren çalışmaların azlığı, araştırmanın özgünlüğünü göstermektedir. Araştırmanın temel problemi ve alt amaçları doğrultusunda veriler bulgular bölümünde kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen sonuçların ayrıntılı olarak irdelenmesi gerekmektedir.

2012-2021 yılları arasında JGNK’nın sorumluluk bölgesinde toplam 2.103.804 asayiş suçu meydana gelmiştir. Özellikle 2017 yılından itibaren suç miktarlarının önceki yıllara göre her yıl yaklaşık %10 oranında arttığı saptanmıştır. 2021 yılında da zirve noktasına ulaşmış olup olayların %12,77’sine tekabül etmektedir. Türkiye nüfusunun kümülatif bir şekilde artışı ile büyükşehirlerde yoğunlaşan popülasyonun suç verilerinin anlamlı yükselişine yol açtığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte göçmen popülasyonun resmi nüfus verilerine dahil edilmediği göz önünde bulundurulduğunda, önümüzdeki yıllarda işlenen suç miktarlarının daha da artması ihtimal dahilindedir. Büyükşehirlerde istihdam imkanlarının daha fazla olması nedeniyle hem iç göç hem de dış göç akınlarının yoğunlaşmasını sağlamaktadır. Ancak mevcut alt yapıların

yetersizliği, barınma imkânının çok fazla olmaması, işsizlik oranlarının yüksekliği gibi nedenler şehirlerin belirli bölgelerinde hem fiziksel hem sosyal anlamda düzensizliğe katkı sağlamaktadır. Sosyal düzensizlik durumunun, göçmenlerin ve yerleşik bireylerin suç davranışlarına yönelmelerine zemin hazırladığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte asayiş suçları kapsamında, JGNK'nın sorumluluk bölgesinde işlenen kişilere karşı suç oranının %55,13 ve malvarlığına karşı suç miktarının %26,45 şeklinde tespit edilmesi çarpıcı bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Her iki temel suç tasnifinde tespit edilen oranın toplamda %81,58 olması göz önünde bulundurulduğunda, analiz sonucunda elde edilen verilerin daha da anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Zira JGNK'nın sorumluluk bölgesi kırsal bölgeler ile kısmen turizm sahaları olmasına karşın bireyler arasındaki ilişkilerin karmaşık bir yapıda olduğunu ve gereğinden fazla gerilimlerin yaşandığını göstermektedir. Diğer taraftan örneklem grubundaki asayiş suçları analiz edildiğinde, olayların yaklaşık %30'nun tespit edilen 15 ilde meydana geldiği belirlenmiştir. Özellikle suç davranışlarının Antalya, İzmir ve Muğla illerinde yoğunlaşmasının en önemli nedeni, yaz aylarında tatil amaçlı gelen bireylerin yol açtığı hareketliliklerdir. Bu hareketlilik, turist yoğunluğunun yüksek olduğu şehirleri suç açısından cazip bir ortam haline getirmektedir. Özellikle ekonomik hacmin yüksek olmasının ekonomik temelli suçları daha da çekici hale getirdiği düşünülmektedir. Diğer taraftan Hakkâri ve Şırnak illerindeki suç verilerinin çok düşük seviyede gerçekleşmesinin temelinde, popülasyonun azlığı ve yoğunluklu suç bölgelerinin fazla olmaması bulunmaktadır. Bununla birlikte, özellikle sınıra yakın illerde asayiş suç verileri değerlendirilirken suç sosyolojisinde “karanlık sayı” kavramının varlığı dikkate alınmalıdır. Bireyler arasında meydana gelen suçların önemli bir kısmı, geleneklerin etkisi ve sosyal çevrenin baskısı nedeniyle kolluk kuvvetlerine bildirilmemektedir. Bu tür suçların genellikle aile büyükleri veya kanaat önderleri aracılığıyla bireyler arasında çözüme kavuşturulduğu düşünülmektedir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde, resmi suç istatistiklerine yansıyan verilerin tam gerçek durumu yansıtmayabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

2011 yılından bu yana Türkiye'nin sınırlarında yaşanan siyasi, askeri ve ekonomik gelişmeler, Türkiye'yi daha önce hiç yaşamadığı ve öngörmediği bir kitle hareketiyle karşı karşıya bırakmıştır. Suriye'de yaşanan iç savaş, kaos ve kargaşa ortamı, bireylerin çevre ülkelere kitlesel göçüne yol açmıştır. Tüm göç eden Suriyelilerin yaklaşık %65'nin Türkiye'ye yönelmesi ve göç etmesi Türkiye'nin beklemediği bir durum idi. Yıllara sâri

olarak artan Suriye kökenli birey sayısının 3.737.369'a ulaşması hem idari hem toplum genelinde önemli sorunlar yaşanmasını sağlamıştır. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli miktarının 2021 tarihi itibarıyla Türkiye nüfusunun %4,41'ni oluşturması ve %97'sinin barınma merkezleri dışında yaşaması günümüze kadar yaşanan sorunların temelini teşkil etmektedir. Zira bu kadar fazla popülasyonun kontrol altında tutulması oldukça güç bir durumdur. Suriye kökenli bireylerin Türk toplumu ile uyum sürecinde; kendi gelenek ile değerlerini yaşatma ısrarları ve şehirlerin kenar mahallerinde gettolar oluşturması toplum genelinde sosyal, kültürel ve güvenlik alanlarında ciddi sorunlar yaşanmasına yol açmıştır. Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin yoğunlukla kendi kültürel değerlerine yakın buldukları sınır illerinde yaşamaya başlamalarının, şehirlerin sosyal ve kültürel yapısını derinden etkilediği ve demografik temelini sarsmaya başladığı düşünülmektedir. Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Kilis şehirlerinde demografik yapıyı etkileyecek seviyede olmaları nedeniyle kişilere ve malvarlığına karşı işlenen suçlar açısından daha hassas oldukları sonucu elde edilmiştir. Ayrıca Suriyelilerin yaklaşık %17'sinin İstanbul genelinde olması da üzerinde düşünülmesi gereken bir sonuç olduğu değerlendirilmektedir.

Düzensiz göç olayları analiz edildiğinde, dünya genelinde meydana gelen siyasi ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda bir seyir izlediği belirlenmiştir. 2012-2016 yılları arasında sabit bir trend içerisinde hareket eden düzensiz göç olaylarında 2017 yılından itibaren keskin yükselişler meydana gelmiştir. Orta Doğu ile Güney Doğu Asya ülkelerinde yaşanan kaos ve kargaşa ortamında, bireyler daha güvenli bir yaşam sürmek amacıyla güvenli ülke olarak kabul ettikleri Türkiye ve akabinde AB devletlerine göç etmeye başlamıştır. Bununla birlikte Türkiye'nin Suriye kökenli göçmenlere yönelik uyguladığı açık kapı politikası, diğer düzensiz göçmenler tarafından suiistimal edilmiş ve yakalanan göçmen sayısında artışa neden olmuştur. 2012-2021 yılları arasında toplam 943.042 düzensiz göçmen yakalanmıştır. 2018-2021 yılları arasında yakalanan göçmen oranının %51,83 olması dikkate alındığında yapılan tespiti doğrular niteliktedir. Diğer taraftan, işlem yapılan düzensiz göçmenlerin %85'nin örneklem grubundaki illerde olması örneklemin temsil gücünün yüksekliğini göstermektedir. Aynı zamanda 15 ilde Jandarma GKİT Ş.Md.lüklerinin teşkilatlanması da tedbirlerin etkili ve caydırıcı olduğunu ortaya koymaktadır. Uyrukların dağılımı analiz edildiğinde ise Suriye, Afganistan, Pakistan kökenli göçmenlerin ağırlıkta olduğu saptanmıştır. Üç uyruğa ilişkin yakalamaların tüm göçmenlerin %77'sini oluşturması çarpıcı bir netice olarak

değerlendirilmelidir. Özellikle 2019 yılından itibaren Afgan uyruklu göçmenlerin fazlalaşmasında kendi ülkelerinde yaşanan siyasi ve askeri gelişmelerin etkisi yadsınamaz.

Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin ülke genelinde bulunma sürelerinin uzamasıyla işledikleri suçların niteliği ile niceliğinin değiştiği bulguları elde edilmiştir. 2012-2021 yılları arasında asayiş suçu işleyen yabancı uyruklular kapsamında, yaklaşık %57 oranla en fazla Suriye kökenli bireylerin olduğu saptanmıştır. Suç tasnifleri doğrultusunda yapılan analizde şüphelilerin; kişilere karşı işlenen suçlarda %54,20'sini, malvarlığına karşı işlenen suçlarda %58,22'sini, topluma karşı işlenen suçlarda %50,27'sini ve millete ve devlete karşı işlenen suçlarda %69,75'ini Suriye uyruklu göçmenler oluşturmuştur. Yabancı uyruklular kapsamında en fazla suç işleyen uyruğun Suriyeliler olmasının temelinde, nüfusları itibarıyla oranlarının yüksekliği yer almaktadır. Ancak Suriye uyruklu bireylerin kitlesel halde Türkiye'ye girişleri 2017 yılından itibaren azalmaya başlaması ve yatay bir görünümünde olmasına rağmen suç işleme oranlarının 2018 yılından itibaren geçmiş yıllara oranla artması dikkat çekicidir. Kişilere karşı işlenen suçlarda en fazla Suriye uyruklu şüphelilerin bulunması, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yerleşik vatandaşlar ile uyum sıkıntılarının olduğunu ve kendi kültürel davranışlarını yaşatma gayretlerinin kısmen şiddet esaslı suç davranışlarına dönüştüğünü göstermektedir. Diğer taraftan, Türkiye genelinde son yıllarda artan ekonomik sorunlar çerçevesinde istihdam olanaklarının azalması nedeniyle ailesini geçindirmek zorunda olan Suriye kökenli göçmenlerin gerginlikler yaşamasına sebep olduğu değerlendirilmektedir. Ortaya çıkan gerginliklerin, Suriyeli bireylerin şiddet esaslı suç davranışları göstermesine yol açtığı düşünülmektedir. Suç tasnifleri çerçevesinde yapılan değerlendirmede, Suriye uyruklu bireylerin en fazla ekonomik temelli suçları işlediği sonucu elde edilmiştir. Malvarlığına karşı suçlar hariç olmak üzere diğer suç tasniflerinde 2020 yılında dünya genelinde yaşanan Covid-19 salgını ve alınan tedbirlerin etkisiyle düşüş yaşandığı tespit edilmiştir. Ancak ekonomik temelli suçlarda belirgin bir düşüş olmadığı ve suç oranının artmaya devam ettiği saptanmıştır. Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin en fazla ekonomik temelli suçları işlemesi ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çalışma izni verilen Suriyeli sayısı arasında anlamlı bir etkileşim olduğu ifade edilebilir. Zira izin verilen Suriyeli sayısının az olmasının, bireyleri gelir getiren suçları işlemeye teşvik ettiği değerlendirilmektedir. Her iki temel suç türündeki veriler beraber değerlendirildiğinde, kişisel gerginlikler ile ekonomik

yetersizlik unsurlarının birbiriyle yakın ilişkide olduğu ifade edilebilir. Geçici koruma statüsünde bulunan Suriye kökenli bireylerin kitlesel göç hareketleri çerçevesinde göç ettiği göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye'ye ekonomik ve kültürel dezavantajlarıyla bir yaşam kurmaya çalıştıkları söylenebilir. Sahip oldukları dezavantajlar kendilerinde ekonomik yetersizlik ve hayal kırıklıklarının neden olduğu gerilimlere yol açmaktadır. Bu durum, bireyleri ekonomik ve şiddet esaslı suç davranışlarına yöneltebildiği değerlendirilmektedir. Topluma karşı işlenen suçlarda, Suriye uyruklu bireylerin yaşam biçimi ve niteliği dolayısıyla kadının toplum içindeki konumu, kadına yönelik şiddet ve çok eşlilik konularındaki farklılıkların suç oranlarını yükselttiği tespit edilmiştir. Millete ve devlete karşı işlenen suçlar kapsamında yer alan suç verilerinin fazla çıkması sadece 2018 yılında gerçekleşen askeri yasak bölgelere suçundan işlem yapılan miktarın yüksekliğinden kaynaklanmaktadır. Suç verilerinin yıllar içerisindeki dağılımı anlamlı olmayıp sadece 2018 yılında kolluk kuvvetlerin yaptığı belirli bir adli işlem söz konusudur.

Genel asayiş suç verileri kapsamında yapılan değerlendirmede, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin belirli suç türlerini daha sık işledikleri tespit edilmiştir. Özellikle kişilere karşı işlenen suçlar tasnifinde bulunan cebir, tehdit ve kasten yaralama suçları öne çıkmıştır. Cebir ve tehdit suçunu işleyen yabancı uyruklu şüpheliler arasında Suriye uyruklu şüphelilerin oranı yaklaşık %72 olarak tespit edilmiştir. Bu suçu işleyen şüpheli sayısının sürekli artış göstermesi dikkat çekici bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Diğer taraftan kasten yaralama suçunu işleyen yabancı uyruklu şüpheliler kapsamında, işlem gören Suriyeli bireylerin oranı %80,51'dir. Ancak kasten yaralama suçundan işlem yapılanların miktarı alınan önleyici tedbirler etkisiyle 2018 yılından itibaren düşüşe geçmiştir. Malvarlığına karşı suçlar doğrultusunda ise en fazla hırsızlık ile dolandırıcılık suçları işlenmiştir. Yabancı uyruklu şüpheliler kapsamında, hırsızlık suçundan işlem gören Suriyelilerin oranı yaklaşık %81 ve dolandırıcılık suçundan ise %89 olarak tespit edilmiştir. Salgın nedeniyle uygulanan sıkı kurallar ve önleyici tedbirler sayesinde 2020 yılından itibaren şiddet esaslı suç türlerinde düşüş görülmeye başlansa da ekonomik temelli suçlarda görünüm tam tersi olmuştur. Uygulanan salgın tedbirleri, yerleşikler dahil birçok göçmenin işini kaybetmesine ve ekonomik yetersizlikler yaşamasına yol açmıştır. Aile üyelerinin geçimini sağlamak durumunda olan ve ekonomik sorunlar yaşamaya başlayan Suriye uyruklu bireylerin kendilerine anında gelir sağlayacak suç türleri üzerinde yoğunlaştıkları düşünülmektedir.

Topluma karşı suçlar dahilinde en fazla cinsel suçlar işlenmiştir. Cinsel suçları işleyen yabancı uyruklu şüpheliler arasında Suriye uyruklu şüphelilerin oranı %79 olarak gerçekleşmiştir. Ancak 2018 yılından itibaren Suriye kökenli şüphelilerin miktarında düşüş eğilimi olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte, millete ve devlete karşı işlenen suç tasnifinde öne çıkan suç türleri analiz edilmesine rağmen belirli yıllardaki anlık yükselişlerin istikrarlı olmaması ve devamı gelmemesi nedeniyle anlamlı olmadığı sonucu elde edilmiştir. Geçici koruma statüsündeki Suriye uyruklu şüphelilerin işlediği suçlar genel olarak değerlendirildiğinde, anlık para kazandıran ekonomik temelli suçlar ile daha sıklıkla ilişkilendirildikleri bulgularına ulaşılmıştır. Bununla beraber, ekonomi yetersizliğinin neden olduğu gerilimden kaynaklanan şiddet suçlarından da işlem yapıldığı belirlenmiştir.

Örneklem grubu dahilinde geçici koruma statüsündeki Suriye uyruklu şüphelilerin işlediği genel asayiş suçlarının miktarı %54 olarak saptanmış olup, diğer illerde işlenen oranla hemen hemen aynı değerde olduğu tespit edilmiştir. Suç tasnifleri doğrultusunda yapılan analizde şüphelilerin; kişilere karşı işlenen suçlarda %46,24'nü, malvarlığına karşı işlenen suçlarda %59,54'nü, topluma karşı işlenen suçlarda %41,71'ni ve millete ve devlete karşı işlenen suçlarda %80,72'sini Suriye uyruklular oluşturmuştur. Bununla beraber öne çıkan suç türleri özelinde yapılan incelemede, evrende tespit edilen oranlara benzer bir durum saptanmıştır. Suç tasniflerinde olduğu gibi öne çıkan suçlarda da işlem yapılan şüpheli dağılımları ile diğer illerdeki dağılımlar arasında anlamlı olacak farklılıkların olmadığı belirlenmiştir.

Düzensiz göçmenlerin asayiş suç verileri analiz edildiğinde; en fazla Afgan, İran, Irak ve Pakistan uyrukluların suç işlediği belirlenmiştir. Suriye uyruklu şüphelilere oranla popülasyonları az olan düzensiz göçmenlerin suç işleme oranları da nispeten düşük olarak gerçekleşmiştir. Genel asayiş suçları çerçevesinde şüphelilerin; %6,6'sını Afganlar, %4,7'sini Iraklılar ve %2,93'nü İranlılar oluşturmuştur. Bununla birlikte, diğer ülkelerden gelen şüphelilerin oranı toplam %7.16 şeklinde tespit edilmiştir. Ancak yıllara göre dağılım incelendiğinde, suç verilerinin 2015 yılından itibaren anlamlı bir yükseliş eğilimi gösterdiği söylenebilir. Bu yükseliş eğilimi ile Suriye kökenli şüpheli miktarının artışı arasında anlamlı bir etkileşim söz konusudur. Ancak araştırma kapsamındaki veriler analiz edildiğinde, düzensiz göçmenlerin %10,91'ni Pakistan uyruklu göçmenler oluşturmasına rağmen suç işleyen Pakistan uyruklu şüphelilerin düşük seviyede olduğu

belirlenmiştir. Kuramsal çerçevede tartışılan araştırmalarda da İngiltere genelinde yaşayan Pakistan uyruklu göçmenlerin genellikle küçük çaplı ekonomik temelli suçları işledikleri ve genel toplam kapsamında anlamlı bir orana sahip olmadıkları ortaya konmuştur. Bu tespitten yola çıkıldığında, JGNK'nın sorumluluk bölgesinde bulunan Pakistan uyruklu göçmenlerin nicelik bakımından çok olmalarına karşın suç işleme oranlarının düşük seviyede gerçekleştiği ifade edilebilir. Genel olarak değerlendirildiğinde, siyasi irade tarafından uygulanan açık kapı politikası kapsamında geçici koruma statüsündeki Suriyeli bireylerin Türkiye'ye kabul edilişi esnasında düzensiz göçmenler yasa dışı yollardan ülkeye giriş yapmıştır. Bu durum, düzensiz göçmen miktarının ve suç verilerinin yükselmesini sağladığı düşünülmektedir.

Kişilere karşı işlenen suçlar kapsamında şüphelilerin; %8,3'ünü Afganlar, %3,59'unu İranlılar ve %7,18'ni diğer ülkelerden gelen düzensiz göçmenler oluşturmuştur. Geçici koruma statüsündeki Suriyelilere oranla miktarları az olmasına rağmen Afgan kökenli göçmenlerin şiddet esaslı suçları işleme oranı öne çıkmıştır. Malvarlığına karşı işlenen suçlarda Afgan uyrukluların 2014 yılından itibaren ağırlığının fazlaştığı saptanmıştır. 2012-2021 yılları arasında malvarlığına karşı işlenen suçlar kapsamında, şüphelilerin %5,18'ini Afgan uyruklu göçmenler oluşturmuştur. Toplumun tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlar kapsamında cinsel suçların ağırlığı söz konusudur. Topluma karşı suçları işleyen şüphelilerin %11,89'unun Afgan uyruklu olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, diğer ülkelerden gelen şüphelilerin oranı ise %8,59 olarak belirlenmiştir. Afgan uyruklu şüphelilerin suç işleme saiklerinde, kendi ülkelerinde yaygın bir kültürel norm olan bacha bazi kültürünün etkisi gözlemlenmiştir. Diğer ülkelerden gelen düzensiz göçmenlerin kaynak ülkelerinde cinselliğin katı kurallarla belirlenmesi veya bastırılması nedeniyle toplumun tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlar bağlamında cinsel temelli suç davranışlarının ağırlığı ön plana çıkmıştır. Millete ve devlete karşı işlenen suçlar kapsamında ise şüphelilerin %15,65'ini Irak uyruklu göçmenler oluşturmuştur. Diğer ülkelerden gelenlerin oranı %5,77 olarak tespit edilmiştir. 2018 yılı hariç diğer yıllarda çok anlam ifade etmeyen inişli-çıkışlı eğilimlerin mevcut olduğu belirlenmiştir. 2018 yılında kolluk kuvvetleri tarafından ülke sınırlarından yasa dışı girişlere, askeri yasak bölgelere giriş suçundan işlem yapmasının suç verilerini yükselttiği düşünülmektedir.

Düzensiz göçmenler tarafından belirli suç türlerinin sıklıkla işlendiği ortaya çıkmıştır. Şiddet esaslı suçlarda; cebir, tehdit ve kasten yaralama suç çeşitlerinin öne çıktığı saptanmıştır. Cebir ve tehdit suçundan işlem yapılanların %14,95'inin Afgan ve %7,68'inin İran uyruklu olduğu belirlenmiştir. Düzensiz göç verilerinde ifade edildiği üzere 2017 yılından itibaren ivmesini artıran düzensiz göç vakalarının etkisi suç istatistiklerine de yansımıştır. 2021 yılında zirve noktasına ulaşan şüpheli sayısının tüm şüphelilerin yaklaşık 1/3'nü oluşturması çarpıcı bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Diğer bir şiddet suç türü olan kasten yaralama suçunda, şüphelilerin %8,63'ünün Afgan ve %5,19'unun İran uyruklu olduğu tespit edilmiştir. Her iki uyruktaki şüpheli miktarı 2018 ve 2019 yıllarında tepe noktasına ulaşmış ve diğer yıllarda düşüş eğilimine girmiştir. Ekonomik temelli suçlarda ise hırsızlık ile dolandırıcılık suçlarında yoğunlaşma olduğu belirlenmiştir. Hırsızlık ve alt bileşenleri durumundaki diğer hırsızlık suçlarından işlem görenlerin %7,34'nün Afgan ve %5,91'nin Iraklı olduğu tespit edilmiştir. Dolandırıcılık suçunda ise şüphelilerin %4,06'sının Afgan ve %3,39'unun İran kökenli olduğu saptanmıştır. Cinsel suçlar türünde ise düzensiz göçmen uyrukları arasında Afgan uyrukluların ağırlığı söz konusudur. Cinsel suçlardan işlem yapılanların %18,43'ü Afgan uyrukludur. Jandarma bölgesinde yaşayan tüm Afgan kökenli şüphelilerin yaklaşık %20'sinin cinsel suçları işlediğinin tespit edilmesi, araştırmada öne çıkan çarpıcı sonuçlardan biridir. Bununla birlikte, toplumun tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlar nedeniyle gözaltına alınan Afgan kökenli şüphelilerin nitelikli bölümünün sadece cinsel suçlar işlemiş olması oldukça düşündürücüdür.

Örneklem grubundaki 15 ilde işlenen suçların şüpheli verileri incelediğinde, diğer illerde tespit edilen dağılımlara benzer sonuçların ortaya çıktığı saptanmıştır. Yapılan analizde; Afgan, Irak ve İran uyrukluların ağırlığı öne çıkmıştır. Kişilere karşı işlenen suçlar kapsamında, şüphelilerin %4,53'ünü Afgan ve %2,64'ünü Irak uyruklular oluşturmuştur. Diğer taraftan, örneklem grubunda bulunan Antalya ilinde Rus uyrukluların yoğunlukla yaşaması da suç verilerine yansımıştır. Malvarlığına karşı işlenen suçlarda, şüphelilerin %2,81'nin Afgan kökenli olduğu belirlenmiştir. Diğer düzensiz göçmenlerin oranlarında anlamlı bir sonuç tespit edilememiştir. Topluma karşı işlenen suçlarda, şüphelilerin %8,26'sını Afgan uyruklu göçmenler oluşturmuştur. Bununla birlikte, diğer ülkelerden gelen şüphelilerin oranı %13,07 olarak saptanmıştır. Bu suç tasnifinde, diğer illerde olduğu gibi cinsel suçların ağırlığının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Millete ve devlete karşı suçlarda ise düzensiz göçmenlerin işlediği suç

verilerinin çok düşük olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber öne çıkan suç türleri özelinde yapılan analizde, diğer illerde tespit edilen verilere benzer bir durum saptanmıştır. Cebir ve tehdit suçlarını işleyen şüphelilerin %8,79'unun Afgan ve %7,69'unun Irak uyruklu olduğu belirlenmiştir. Özellikle sınır illerinde Iraklıların yoğunlukla bulunmasının suç miktarını artırdığı ifade edilebilir. Kasten yaralama suçunda ise sadece Afgan uyrukluların verilerinde bir anlamlılık söz konusudur. Hırsızlık ve dolandırıcılık suçlarında ise kısmen Afgan ve Irak uyruklu şüphelilerin miktarında anlamlı bir sonuç olduğu tespit edilmiştir. Diğer taraftan, cinsel suçlardan işlem yapılan şüphelilerin %68'nin Afgan uyruklu olduğu ortaya çıkmıştır. Bu verinin yüksek çıkmasının, turizm şehirlerindeki yoğunluktan kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Ayrıca örneklem grubundaki illerde JGNK'nın sorumluluk alanında suç işleyen tüm Afgan uyrukluların %12,57'sine sadece cinsel suçlardan işlem yapılmış olması da araştırmanın önemli bir sonucudur.

Araştırmanın alt amaçları çerçevesinde, suç işleyen göçmen gruplarının asayiş suç verilerine ne kadar katkı sağladığını tespit etmenin araştırmanın temel problemi kapsamında oldukça önemli olduğu düşünülmektedir. 2012-2021 yılları arasında jandarmanın görev sahasında suç işleyen yabancı uyruklu şüphelilerin, asayiş suç verilerine %1,66 oranında pozitif katkı sağladığı belirlenmiştir. Ancak suç dağılımı yıllara göre incelendiğinde, daha çarpıcı bir sonuç çıkmaktadır. 2012-2018 yılları arasında kümülatif bir artış eğilimi söz konusudur. 2018 yılında ise yabancı uyruklu şüphelilerin asayiş suç verilerine katkısı %3,18 olarak gerçekleşmiş ve 2019-2020 yılları arasında kısmi düşüş yaşanmıştır. 2021 yılında tekrar yükseliş eğilimi göstermiş ve yabancı uyruklu şüphelilerin katkısı %1,96 olarak belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, yabancı uyruklu şüphelilerin asayiş suç verilerine katkısı 2019 ve 2020 yılları hariç sürekli bir yükseliş trendi içerisinde olmuştur. Geçici koruma statüsündeki Suriyeliler tarafından işlenen genel asayiş suçları kapsamında, şüphelilerin JGNK'nın sorumluluk bölgesinde meydana gelen asayiş olaylarının %0,94'üne karıştıkları tespit edilmiştir. 2012-2016 yılları arasındaki dağılımları irdelendiğinde, katkı oranının %0,65 olduğu saptanmıştır. Ancak, 2017-2021 yılları arasında katkı oranları neredeyse iki katına çıkarak %1,18'e yükselmiştir. En yüksek oran ise göç akınlarının etkisinin en fazla hissedildiği yıl olan 2018 yılında %1,71 civarında gerçekleşmiştir. Düzensiz göçmen miktarının, Suriyelilere göre az olduğundan asayiş suç verilerine katkısının nispeten düşük olduğu tespit edilmiştir. 2012-2021 yılları arasındaki genel asayiş suç verilerine

katkısı %0,35'tir. En fazla katkı ise 2018 yılında %0,63 olarak saptanmıştır. Katkı oranları 2012-2016 yılları arasında %0,23, 2017-2021 yılları arasında ise %0,47 olarak belirlenmiştir. Her iki göçmen grubunda tespit edilen veriler analiz edildiğinde, şüphelilerin asayiş suç verilerine katkısının oldukça düşük seviyede gerçekleştiği ancak yıllar içerisinde yükselen bir eğilime sahip olduğu ifade edilebilir.

Suç tasnifleri özelinde yapılan irdelenmede, kişilere karşı işlenen suçlardan işlem gören şüpheli göçmenlerin genel asayiş olaylarına katkısının %1,57 seviyesinde olduğu belirlenmiştir. Geçici koruma statüsündeki Suriyeli şüphelilerin, kişilere karşı işlenen suç tasnifinde yer alan suçlara katkısı %0,85 olarak gerçekleşmiştir. 2012 yılında %0,18 olarak tespit edilen oranın yıllar içinde artış eğilimi gösterdiği saptanmıştır. 2018 yılında %1,19 oranıyla en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Düzensiz göçmenlerin ortalaması %0,34 olarak tespit edilmiştir. 2018 yılından itibaren 2021 yılına kadar sabit artış trendi içerisinde olan miktar 2019 yılında %0,64 zirve noktasına ulaşmıştır. Ekonomik temelli suçlarda, şüpheli olarak işlem yapılan göçmenlerin malvarlığına karşı işlenen suçlara katkısı %1,25'tir. Suriye kökenli şüphelilerin 10 yıllık ortalaması %0,73 olarak gerçekleşmesine rağmen 2021 yılında %1,23 oranıyla zirve yapmıştır. Diğer bir ifadeyle, 2012 yılında %0,065 oranından başlayan katkı miktarının yıllar içinde keskin bir yükseliş gösterdiği belirlenmiştir. Kişilere karşı işlenen suçlarla karşılaştırıldığında, katkı payındaki artış oranının daha yüksek olduğu görülmüştür. Düzensiz göçmen sayısının nispeten düşük olması nedeniyle katkı oranları %0,14 olarak gerçekleşmiştir. Ancak düzensiz göçmenlerin katkı artış oranları da artış eğilimindedir. 2012 yılında %0,019 olan miktar 2021 yılında %0,25 seviyesine ulaşmıştır. Hem Suriyeli hem de düzensiz göçmenlerin ekonomik temelli suçlara katkı oranlarının sürekli artmaya devam etmesi ve yoğunluklarının yükselmesi elde edilen dikkat çekici sonuçlardan biridir. Toplumun tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlar doğrultusunda yapılan analizde, haklarında adli işlem yapılan göçmenlerin katkı oranları %1,29 olarak gerçekleşmiştir. Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli şüphelilerin katkı oranı %0,65 şeklinde tespit edilmiştir. Bu suç türüne katkı miktarı da diğer suçlarda olduğu gibi artış eğilimindedir. 2012 yılında belirlenen %0,13 oranının 2021 yılında %1,01'e çıktığı saptanmıştır. Düzensiz göçmenler, topluma karşı işlenen suçlara %0,34 oranında katkı vermiştir. 2012 yılında (%0,086) çok düşük seviyede gerçekleşen miktar 2021 yılında %0,50'ye yükselmiştir. Artış hızının Suriyelilere nispeten daha fazla olduğu söylenebilir. Millete ve devlete karşı işlenen suçlara katkı oranı %15,42 olarak belirlenmiştir. Bu suç türündeki miktarın çok

yüksek çıkmasının temelinde, daha önce de ifade edildiği üzere 2018 yılındaki askeri yasak bölgelere giriş suçunu işleme oranının yüksekliği bulunmaktadır. Diğer yıllarda şüpheli miktarlarının düşük seviyede olması nedeniyle genele yansıyan anlamlı bir neticesi olmadığı ifade edilebilir. Suriye uyruklu şüphelilerin millete ve devlete karşı işlenen suç oranlarına katkısı %7,21 şeklinde gerçekleşmiştir. Sadece 2018 yılında tespit edilen miktarının %25,63 olması ve 2021 yılında %1,40 seviyesinde gerçekleşmesi yapılan tespiti destekler niteliktedir. Düzensiz göçmenlerin katkısı %0,45 civarındadır. Düzensiz göçmenlerin katkısı 2018 yılında %9,10 iken 2021 yılında ise %0,79'a düşmüştür.

Örneklem grubundaki illerde yapılan analizde elde edilen sonuçların, evrende yer alan illerde ulaşılan neticelerle tutarlı olduğu tespit edilmiştir. 15 ilde suç işleyen şüpheli miktarının, örneklem grubundaki illerde meydana gelen asayiş suçlarına katkısı %2,33 oranında gerçekleşmiştir. 2012 yılında %1,23 olan katkı oranı 2018 yılında %4,90'a ulaşmıştır. Ancak 2018 yılından itibaren hafif bir düşüş eğiliminin olduğu saptanmıştır. Diğer illere nispeten, örneklem grubunda bulunan şehirlerdeki göçmenlerin katkı oranlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Özellikle örneklem grubundaki illerde turizm ve ekonomik hacim yoğunluğu ile sınır illerinde Suriyeli miktar yüksekliğinin, suçların ivmesini artırdığı ifade edilebilir. Suriyeli şüphelilerin asayiş suçlarına katkısı %1,27 seviyesindedir. 2012 yılındaki oran %0,21 iken 2018 yılında %2,83'e ulaşmıştır. Müteakip yıllarda düşüş eğilimi göstermiştir. Düzensiz göçmenlerin katkısı ise %0,37 oranında gerçekleşmiştir. Yıllara sâri olarak yükselen miktar 2021 yılında %0,53 seviyesine ulaşmıştır. Örneklem grubundaki göçmen gruplarının suç eğilimleri 2018 yılına kadar benzer eğilimler göstermiştir. 2018 yılından sonra Suriyelilerin oranı düşmeye başlamasına rağmen düzensiz göçmenlerin artış ivmesi devam etmiştir.

Göçmen gruplarının, kişilere karşı işlenen suçlara katkısı %2,21 olarak belirlenmiştir. Geçici koruma statüsündeki Suriye uyruklu şüphelilerin katkısı %1,02 civarındadır. 2018 yılında zirve noktasını (%1,68) yakalayan oran müteakip yıllarda hafif düşüş eğilimi göstermiştir. Düzensiz göçmenler, kişilere karşı işlenen suçlara %0,40 oranında katkı yapmıştır. 2018 yılında %1,24 miktarıyla tepe noktasını yakalamış ve müteakip yıllarda düşmeye başlamıştır. Ekonomik temelli suçlarda göçmen gruplarının katkısı %1,50 seviyesindedir. Suriye kökenli şüphelilerin katkısı 2012 yılında %0,027 olarak saptanmasına rağmen diğer yıllarda kümülatif bir artış trendi içerisinde olduğu

belirlenmiştir. 2019 yılında da %1,56 oranıyla en yüksek seviyeyi yakalamıştır. Düzensiz göçmenlerin malvarlığına karşı işlenen suçlara katkısının oldukça düşük seviyede (%0,12) olduğu saptanmıştır. 2012 yılında tespit edilen miktar %0,032 seviyesindedir. 2019 yılında tespit edilen oran %0,25'tir. Düzensiz göçmenlerin katkısının Suriyelilere nispeten çok düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Topluma karşı işlenen suçlar doğrultusunda göçmen grupları, suç verilerine %1,94 kadar katkı yapmıştır. Suriye kökenlilerin katkısı %0,81 düzeyinde olup 2018 yılından başlayarak 2021 yılına kadar artış içerisinde olduğu saptanmıştır. Düzensiz göçmenlerin yaptığı katkının %0,52 seviyesinde olduğu belirlenmiştir. 2012 yılında tespit edilen miktar %0,12'de olup 2021 yılındaki oran %0,89 düzeyindedir. Başka bir deyişle, düzensiz göçmenlerin topluma karşı işlenen suçlara katkısının sürekli arttığı söylenebilir. Göçmen gruplarının, millete ve devlete karşı işlenen suçlara katkısının %15,26 düzeyinde olduğu saptanmıştır. Suriye uyruklu şüphelilerin katkı oranının %12,32 olduğu ve 2018 yılında %42,16 ile en yüksek seviyeye ulaştığı tespit edilmiştir. Diğer yıllarda sürekli düşen katkı miktarı, 2021 yılında %2,01 olarak saptanmıştır. Bu kapsamda, yükselişin sadece 2018 yılına özel olması ve diğer yıllarda düşmeye başlaması nedeniyle katkı miktarında anlam ifade eden bir netice elde edilememiştir. Düzensiz göçmenlerde ise oran %1,59 düzeyindedir. 2018 yılına (%2,88) kadar artış gösteren katkı miktarı, 2021 yılına (%1,52) kadar düşmeye devam etmiştir. Millete ve devlete karşı işlenen suçlar kapsamında yapılan analizde, sadece geçici koruma statüsündeki Suriyelilere yönelik 2018 yılında kolluk kuvvetlerinin yapmış olduğu adli işlemin özelliğinden dolayı anlık bir yükselişin gerçekleştiği söylenebilir.

Düzensiz göçmenlerin ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin işledikleri suçlar analiz edildiğinde, belirli ortak özelliklerin ve farklılaşan unsurların olduğu tespit edilmiştir. Yabancı uyruklu şüphelilerin yaklaşık %80'nin düzensiz göçmen ile Suriye kökenlilerden oluşması, suç işleyen göçmenlerin %80'nin erkeklerden ve yaklaşık %70'nin de genç erişkin bireylerden meydana gelmesi suç verilerinin dikkat çekici ve öne çıkan sonuçlarıdır. Evren ve örneklem dahilindeki suç işleyen yabancı uyrukluların yaklaşık %20'sinin kadın şüphelilerden oluşması, düzensiz göçmen ve geçici koruma statüsündeki bireylerin mensup olduğu her aile üyesinin aile geçimini sağlamak adına gelir getiren suç işlediklerini ortaya koymaktadır. Suç işleyen kadın şüphelilerin %7,2'sinin kendisini ev hanımı olarak ifade etmesi de kadın şüpheli oranının yüksekliğini göstermektedir. Bununla beraber, şüphelilerin yaklaşık %72'sinin sadece temel eğitim alması ve %85'nin nitelikli bir meslek sahibi olmaması düzensiz göç ve suç ilişkisinde

tespit edilen önemli neticelerdir. Diğer bir ifadeyle, şüphelilerin nitelikli bir bölümünün genç erişkin erkeklerden oluşması, orta ve lise eğitiminden yoksun olmaları ve yeterli gelir getiren mesleklere sahip olunmaması ile işledikleri suç davranışları arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir.

Göç verileri kapsamındaki cinsiyet dağılımlarının her iki göçmen grubunda farklılaştığı belirlenmiştir. Düzensiz göçmenlerde göç eden kadın nüfusunun yaklaşık %21 olması dünya genelindeki araştırma sonuçları ile uyumlu olduğu belirtilebilir. Ancak geçici koruma statüsündeki Suriyelilerde bulunan cinsiyet dağılımının yaklaşık %48'sinin kadınlardan oluşması büyük bir kitle göçünün varlığını göstermektedir. Kadın dağılım miktarının fazla olması da suç davranışları anlamında bir risk eğilimini de belirlemektedir. Suriye uyruklu bireylerin göç hareketinde kadın nüfus miktarının fazla olması ailenin temel ihtiyaçlarını karşılayacak erkek bireylerde gerilimi artıran hususlardandır. Ekonomik ve kültürel dezavantajlarıyla göç eden Suriye uyruklu erkek bireylerin ailenin temel gereksinimlerini karşılayacak yeterli imkân bulamaması halinde ortaya çıkan gerilim ile ekonomik yetersizlik durumunun, göçmenlerin malvarlığı ile kişilere karşı suç davranışlarında bulunma eğilimini yükselttiği düşünülmektedir. Aynı zamanda, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının yasal çalışma izni verilen göçmen sayısının çok düşük düzeyde olması da ekonomik yetersizliğe katkı sunmaktadır. Bununla birlikte göç edilen toplumda karşılaşılan ekonomik ve kültürel güçlükler, göçmen grupları kendi değerlerini sürdürecekleri ve yaşatacakları şehirlerin kenar mahallerinde yaşamaya yöneltmektedir. Bu tür yaşam merkezlerinde, fiziksel ve sosyal düzensizliğin yoğun bir biçimde bulunmasının suç işleme eğilimini artırdığı ifade edilmelidir. Araştırmada da Suriye uyruklu erkek ve kadın göçmenlerin ekonomik temelli ve şiddet esaslı suç oranlarının yüksek çıkması bu değerlendirmeyi destekler niteliktedir.

Buna karşın, düzensiz göçmenlerde de ekonomik yetersizlikler yaşanmakta olup düşük düzeyde de olsa para getiren suçları işleyebilmektedir. Ancak Afgan uyruklu göçmenlerde bulunan kültürel değerler ile dünya genelindeki kültürel normlar arasında çok derin farklılıklar mevcuttur. Kuramsal ve bulgular bölümünde ayrıntılı ifade edildiği gibi bacha bazi normu, kadının toplum içindeki konumu, bastırılan cinsellik gibi hususların Afgan uyruklu göçmenlerin cinsel suçlar başta olmak üzere toplumun tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlar ile daha fazla ilişkilendirilmesine neden olduğu değerlendirilmektedir. Ayrıca Suriye uyruklu göçmenlerin ekonomik temelli suçları ve

Afgan kökenlilerin cinsel suçlar temelindeki toplumun tüzel kişiliğine karşı suçları işleme miktarının yıllar içinde artma eğiliminde olması da tespit edilen önemli çarpıcı sonuçlardandır.

Kuramsal çerçevede, herhangi bir ülkeye yeni bir yaşam kurmak için göç eden ve akabinde farklı gerekçelerle suç işleyen düzensiz göçmenlerin suç işleme nedenleri hem sosyolojik teorilerle hem de yapılan araştırmalardan örnekler verilerek ayrıntılı biçimde tartışılmıştır. Suriye uyruklu bireyler ile düzensiz göçmenlerin şiddet suçlarına yönelmesinin temelinde, finansal sorunların kendileri üzerinde yarattığı baskıların suç davranışlarına dönüşmesi yer almaktadır. Kuramsal çerçevede, Merton'un gerilim teorisinde ifade edildiği üzere göçmenler yenilikçilik ve şekilcilik kalıplarında belirtilen reaksiyonları göstererek üzerlerindeki gerilimi azaltmaya çalışmaktadırlar. Yerleşik toplum ve yönetim merkezi tarafından uygulanan sosyal ve ekonomik dezavantajlar, kendilerini farklı davranış kalıplarını geliştirmeye zorlamaktadır. Göç sürecinden önce hedeflenen hayat düzeni ile yeni yaşamlarındaki gerçek durum arasındaki hayal kırıklığının derecesi, düzensiz göçmenler ile Suriye uyruklu bireyleri malvarlığına karşı suçlara yöneltebildiği gibi üzerlerindeki gerilimi azaltabilmek için şiddet suçlarını işlemelerine de yol açtığı düşünülmektedir.

Göçmenlerin malvarlığına karşı suçları işlemesinin temelinde, göç sürecinde ve sonrasında yaşanan ekonomik belirsizlikler yer almaktadır. Farklı ülkelerden, şehirlerden veya topluluklardan gelen düzensiz göçmenlerin yaşadıkları bölgelerde istikrarlı ve sosyal açıdan uyumlu bir değerler veya kurallar sistemi oluşturamamasından kaynaklanan sosyal kontrol zayıflığı, belirli bölgelerde suç oranının nispeten yüksek olmasının başlıca nedeni olarak gösterilmektedir (Shaw ve McKay, 1942). Shaw ve McKay'a göre; fakirlik veya ekonomik yetersizlik, kültürel çeşitlilik ve fiziksel hareketlilik unsurları şehirlerde toplumsal çözülmeye neden olmakta, bireylerin sosyal normlara olan bağlılıklarını zayıflatmakta veya yok etmekte ve oluşan mevcut durum bireylerin suç işleme süreçlerinde etkili olmaktadır (Bui, 2009: 171). Göç sürecinin sonucunda artan nüfus değişimi ile farklılığının birçok göçmenin suç işleme saiklerinde etkili olduğu ileri sürülmektedir. Araştırmanın temel problemi kapsamında yapılan analizlerde, yerleşiklere göre düzensiz göçmenler ile Suriye kökenlilerin suç işleme miktarlarının çok düşük gerçekleşmesine rağmen yaşam alanlarını kendi geleneklerini yaşatacak kenar mahalleler veya getto tarzı yapılanmalarda kurması nedeniyle suç işleme eğilimlerinin yıllara sâri

olacak şekilde artmasına yol açtığı ifade edilebilir. Göçmen grupların kenar mahallerde yaşamaya devam etmesi, yerleşik toplum ile sosyal uyumun başarısını etkilemekte ve uyum sürecini uzatmaktadır. Sürecin uzaması da göçmen grupları nezdinde toplum tarafından kültürel ve ekonomik dezavantajlar uygulamasına neden olabilmektedir. Mevcut dezavantajların şiddeti de göçmenler üzerinde gerilim oluşmasını sağlamaktadır. Aslında Merton tarafından geliştirilen gerilim teorisi, daha refah bir yaşam kurmak amacıyla farklı bir ülkeye göç eden bireylerin, finansal özgürlüklerini kazanmak amacıyla yoğun gayret sergileyeceklerini ön görmektedir. Ancak göç edilen toplum üyeleri ile kıyaslandığında ekonomik anlamda dezavantajlara sahip olmalarından ötürü oldukça sınırlandırılmış olabilecekleri ve mevcut durumun da kendilerini suç ortamına daha rahat sürükleyebilecekleri ileri sürülmektedir. Diğer bir deyişle, bireyler yaşamaya başladıkları sosyal ortamdaki kısıtlı imkanlar ve sıkıntılar anlamında yerleşiklere göre daha sınırlanmış bir durumda olmaları nedeniyle yasal hedeflerini suç işleyerek gerçekleştirmelerine neden olabilmektedir.

Topluma karşı işlenen suçlar kapsamında yer alan çeşitli suçların işlenme saiklerinde genellikle kültürel normların etkisi görülmektedir. Kuramsal çerçevede ifade edildiği üzere, başta Afgan uyruklular olmak üzere belirli uyruklara mensup düzensiz göçmenlerin kendi ülkelerinde yaygın olarak uygulanan bacha bazi geleneğinin etkisiyle kadına bakış açılarının yerleşik toplum ile çok farklı olması ve kadını sadece cinsel ihtiyaçlarının giderilmesi olarak gören bir toplumdan gelmeleri nedeniyle cinsel suçlara ilişkin şüpheli miktarının artmasını sağladığı değerlendirilmektedir. Bununla birlikte Türk ve Afgan toplumlarında kadının konumunun çok farklı olması, toplumun cinsel suçlara yaklaşımı ile soruşturma usullerindeki hassasiyet Afgan uyruklu düzensiz göçmenlerin aleyhinde olumsuz tutum ve algıların oluşmasını sağlamıştır. Sosyal ve yazılı basında cinsel suçları işleyen Afganlara yönelik haberlerin yaygınlığı da olumsuz tutumların şiddetini artmasına neden olmuştur. Bu araştırmada da Afgan uyruklu erkeklerin yaklaşık 1/5'nin sadece cinsel suçlar ile ilişkilendirilmesi sonucunun tespit edilmesi kültürel normunun suç verilerine etkisini destekler niteliktedir. Afgan kökenli şüphelilerin anlamlı bir bölümünün sadece cinsel suçları işlemesi ve suç davranışlarının artmaya eğilimli olması kendi kültürlerini oluşturan bacha bazi geleneğinin etkisi olduğu kadar kendi aralarında oluşturduğu alt kültürel değerlerin yüceltilmesi ve onaylanması anlamında da değerlendirilebilir. Suçluluk, özellikle yaşanan sosyal çevrenin yarattığı bir sonuç olarak görülmekte ve alt sınıf kültürünün bir unsuru olarak algılanmaktadır.

Suçluluk, alt ile orta sınıf kültürler arasında yaşanan çatışmalar kapsamında değerlendirilmelidir (Cohen ve Felson, 1979: 591). Alt kültüre mensup bireylerin oluşturduğu bu gruplar, orta veya üst sınıfa ait fırsatlara erişememeleri ve özgüvenlerinin düşük olması nedeniyle geliştirilen alternatif bir sınıf olarak düşünülmelidir. Blackman (2014: 502), normal şartlar dahilinde etkin gözlemler yapmak yerine söz konusu toplulukların kendi sınıflarının tecrübeleriyle daha fazla ilişkili olan farklı hedeflere odaklandıklarını vurgulamaktadır. Bunun sonucunda da her iki sınıfın kültürel çatışmaları nedeniyle suçlu alt kültürü meydana gelmektedir. Cohen ve Felson (1979: 589) tarafından geliştirilen bu kuramda, toplumda belirli topluluk ya da alt kültürlerin suç işlemeye yol açan süreci veya değerleri onayladığı vurgulanmaktadır. Alt kültür olgusu, bireylerin topluma egemen olan kültürden kendilerini yabancılaşmış veya soyutlanmış hissettikleri ve birbirlerine karşılıklı destek verdikleri durumlarda ortaya çıkmaktadır (Sheley, 1991: 757). Bu alt kültürler; etnik ve azınlıklar, hapisanedeki hükümlü veya tutuklular, belli bir iş ile uğraşanlar veya gecekondu sakinleri arasından çıkabilir. Belirtilen gruplar, aslında toplum içinde egemen olan kültür içerisinde oluşmakla beraber egemen kültürün tamamını değil, sadece bazı özelliklerini özümseyip yaşamayı tercih etmektedir. Bu tür alt kültürler, suçu onaylayan ya da suç işlenmesini teşvik eden bazı değerlere sahip olabilmektedir (Korkmaz ve Kocadaş, 2006: 46). Bu tespitler doğrultusunda, Afgan uyruklu şüphelilerin cinsel suçları işlemesi kendi kültürlerinin bir gereği olarak motive edilmekte, suç davranışının gerçekleşmesi halinde alt kültür gruplarında kendilerine duyulan saygı değerini yükselttiği ve güç gösterisinin bir sembolü olarak anlaşıldığı ifade edilebilir. Sonuç olarak; göçmenlerin sahip oldukları dil, kültür, sosyal yaşam farklılıkları, mesleki nitelikleri ile eğitim seviyelerinin düşük olması, demografik unsurları gibi faktörlerinin suç motivasyonlarında etkili olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte, suç işleme davranışlarını açıklamada tek bir kuramın yeterli olmayacağı ortaya konmuştur. Sosyal düzensizlik, gerilim ve alt kültür yaklaşımlarının tümleşik kapsamda değerlendirilmesinin daha geniş kapsamlı bir açıklama getirdiği düşünülmektedir.

Düzensiz göçmenler ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin meydana getirdiği etkiler genelde toplumsal yaşamda kendini göstermektedir. Yerleşik bireyler ile göçmen grupları arasında dil, kültür ve sosyal yaşam kapsamında farklılıkların bulunması nedeniyle gündemden düşmeyen ve etkisini artıran sorunlar yaşanmaktadır. Özellikle sayıları çok fazla olması nedeniyle Suriyelilerin yaşam tarzı, gelenekleri ve değerleri Türk toplumuna ters gelmektedir (Tunç, 2015: 29). Suriyeliler kapsamında; çok eşli bir yaşam

tarzının olması, Suriyeli kadınların kurtuluş için Türk erkekleri ile evlenmesi, bazı kadınların fuhuş ve eğlence sektöründe çalışması, eğitim çağındaki Suriyeli çocukların aileye gelir getirmesi için izinsiz olarak çalıştırılması, Suriyeliler arasında resmi nikah oranının çok düşük olması, sınır illerinde sayılarının çok olması nedeniyle yerleşim alanlarındaki demografik yapıya değiştireceğine ilişkin güçlü inançlar (Kilis, Gaziantep, Hatay) gibi Türk toplumunun özgül yapısına ters gelen unsurlar bulunmaktadır (Türüt, 2015: 33). Yıllar geçtikçe etkisini artıran bu hususlar, toplumsal ayrışmanın temel nedenleri ve entegrasyonun önündeki en önemli engeller olarak kabul edilmektedir. Suriyelilerin mevcut durumu, bir sosyal uyumsuzluk sorunu olarak değerlendirilmelidir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 16). Aslında yerleşik bireylerin düzensiz göçmenleri kabul etme tedirginliklerinin temelinde, ülke genelindeki suç verilerini artıracığı ve huzursuzluklara neden olacağı endişesi yer almaktadır (Mayda, 2006: 510; Bianchi ve diğer., 2012: 1318). Dünya genelinde en fazla düzensiz göçmene ev sahipliği yapan Türkiye’de yerleşik vatandaşların algısının aynı yönde olduğu ifade edilebilir. Suriyelilerin ve düzensiz göçmenlerin Türkiye genelindeki suç oranlarını artırdığı ve asayiş ile huzur ortamını bozduğuna ilişkin yerleşikler arasında güçlü bir algı yer almaktadır (Topalakçı, 2019: 64). Düzensiz göçmenlerin ve geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin yeni toplumlarında suç davranışlarına yönelmelerine neden olan başat faktörler kapsamında, yerleşik bireylerin göçmenleri kabul etmemeleri ve göçmenlerle aralarına mesafe koymalarında hem göçmenlerin hem de yerleşik bireylerin toplumsal özelliklerinin önemi yadsınamaz. Bununla birlikte, göçmen gruplarının demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, eğitim seviyeleri, aile yapıları, nüfus yoğunlukları vb.), kültürel normları (değerler, gelenekler, kadına bakış açısı, kadının toplumsal hayattaki konumu, cinsellikte bastırılan duygular vb.) ve normları yaşatma ısrarları suç davranışlarının temel nedenleri olarak öne çıkmaktadır.

Araştırmanın temel problemi doğrultusunda, jandarmanın görev bölgesinde bulunan veya yaşayan düzensiz göçmenler ve geçici koruma statüsündeki Suriyeliler olmak üzere iki farklı göçmen grubu bulunmaktadır. Kuramsal çerçevede; her iki göçmen grubunun toplumsal özellikleri, kültürel normları, ekonomik sorunları ve uyum sürecine ilişkin sıkıntıları ayrıntılı olarak tartışılmıştır. Müteakiben, dünyada ve Türkiye’de düzensiz göç ve suç ilişkisi üzerine yapılan araştırmalardan örnekler verilmiştir. Bu araştırmada da 2012 yılından itibaren Suriye’de yaşanan kaos ve kargaşa ortamının etkisiyle Türkiye’ye kitlesel halde göç eden Suriyeliler ile Orta Doğu, Güney Doğu Asya

ile Afrika bölgesindeki ülkelerden göç eden düzensiz göçmenlerin JGNK'nın sorumluluk bölgesinde 2012-2021 yılları arasında işledikleri asayiş suçları kapsamındaki suç eğilimleri ve nedenleri ortaya konmuştur. Araştırma sonucunda, her iki göçmen grubuna ait suç miktarlarının asayiş suç verilerine yansımalarının sosyal medya ve toplum genelinde tartışıldığı gibi yüksek olmadığı gözlemlenmiştir. 2012-2017 yılları arasındaki suç verilerinin yansımalarının sınırlı olduğu ancak 2018 yılından itibaren etkisinin artmaya başladığı tespit edilmiştir. 2018-2021 yıllarında işlenen suç miktarlarının, genel asayiş suç verilerine pozitif anlamda katkı sunduğu saptanmıştır. Göçmen türünde yapılan analizde, Suriyelilerin toplum ve idare tarafından uygulanan ekonomik ve kültürel güçlükler nedeniyle yaşamlarını sürdürebilmek amacıyla ekonomik temelli suçlara yöneldikleri belirlenmiştir. Ekonomik yetersizliğin yol açtığı gerilimler ve ailelerinin geçimini sağlama baskısı, Suriyeli göçmenleri şiddet içeren suç davranışlarına da yöneltmiştir. Düzensiz göçmen kapsamında tanımlanan uyruklar özelinde yapılan analizde; Afgan, İran, Irak ve Pakistan uyruklular öne çıkmıştır. Tespit edilen şüphelilerin, suç tasnifleri kapsamında yer alan çeşitli suçları işledikleri saptanmıştır. Ancak Afgan uyruklu göçmenlerin, cinsel suçlar ağırlıklı olmak üzere toplumun tüzel kişiliğine karşı işlenen suçlar ile daha sıklıkla ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Bunun temelinde, özellikle kendi ülkelerindeki erkek egemen geleneklerin varlığı ve kadını yok sayan anlayışları bulunmaktadır. Farklı bir ifadeyle, Suriye kökenli göçmenlerin suç işleme saiklerinde ekonomik yetersizlikler ve yetersizliğin neden olduğu gerilimler öne çıkmıştır. Düzensiz göçmenlerde ise kültürel normların varlığı ve yaşatılmasına ilişkin ısrarın etkili olduğu tespit edilmiştir.

Göç olgusu, içerisinde birçok bilinmeyen olduğu karmaşık bir sorunsala benzetilebilir. Birçok unsuru hem kamu hem de sivil kuruluşları değişik açılardan etkilemektedir. Bu kurumlar, amaçları doğrultusunda göç olgusuna ve meydana getirdiği sorunlara farklı açılardan yaklaşmaktadır. Ancak göç olgusunun toplum ve ülkelerde meydana getirdiği değişimleri pozitif anlamda değerlendirebilmek amacıyla bütüncül bir anlayışın olması esastır. Bu kapsamda, araştırmanın temel problemi ve alt amaçları doğrultusunda göç olgusunun neden olduğu sorunları çözebilmek veya etkisini azaltabilmek amacıyla suç önleme stratejilerinin önemi çok değerlidir. Suç sosyolojisinde son yıllarda meydana gelen anlayış çerçevesinde, suç davranışları meydana gelmeden önce suçu ortaya çıkaran toplumsal, kültürel, ekonomik ve güvenlik unsurlarının çözümlenmesi hedeflenmektedir. Bu kapsamda; toplum esaslı kolluk anlayışı, kırık camlar

kuramını temel alan kolluk felsefesi ve compStat türü suç önleme stratejilerinin uygulanması halinde suç verilerinin azaltılabileceği değerlendirilmektedir.

Toplumsal suç önleme anlayışı; kolluk kuvvetlerinin görev yaptığı bölgede yaşayan vatandaşlar, sivil toplum örgütleri, eğitim kurumları ve diğer kuruluşlarının katılımıyla bütüncül bir bakış açısıyla suç davranışlarının oluşmasını engellemek ve meydana geldiğinde şüphelileri en etkin şekilde yakalamak suretiyle asayiş ve kamu düzenin sağlanmasına dayanmaktadır. Diğer bir ifadeyle, suçu doğuran şartların oluşmasını engellemek suretiyle asayiş ortamının devamlılığının sağlanmasını ve suç verilerinin minimize edilmesini hedefleyen bir anlayıştır (Zeki, 2006: 61). Bu anlayıştaki temel unsurlardan biri kolluk kuvvetleri ile vatandaşlar arasındaki etkileşimin maksimize edilmesidir. Vatandaşların asayiş ile kamu düzenine katkı sağlaması amacıyla kolluk sistemine dahil edilmesi prensibine dayanmaktadır. Bununla birlikte, toplum destekli kolluk anlayışı vatandaş ile kolluk kuvvetleri arasındaki iletişimi etkinleştiren bir özelliğe sahiptir (NCPC, 2000). Aslında bu kolluk anlayışında, vatandaşların güvenliğin tesis edilmesindeki önceliklerinin kolluk kuvvetlerine bildirilmesi ilkesi esas olarak kabul edilmektedir. Kolluk görevlileri ile vatandaş arasında karşılıklı güven duygusunun tesisi ve maksimize edilmesi temel amaçlarındandır.

Vatandaşlar tarafından bildirilen güvenlik veya asayiş düzeni ile ilgili öncelikler, kolluk kuvvetlerinin mevcut sorunlar hakkındaki farkındalığının artırılmasını sağlamaktadır. Vatandaşlar, sivil toplum örgütleri, kamu kurumları, dernekler gibi aktörlerin asayiş sorununun çözümüne katkı sunmalarının veya eleştiri getirmelerinin güvenlik hizmetlerinin kalitesini yükselteceği değerlendirilmektedir. Sorunlar ile çözümlere katılım sağlanmasının, gücünü kaybeden sosyal kontrolün kuvvetini artırmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Zira sosyal düzensizlik yaklaşımının öne sürdüğü temel öncüllerde belirtildiği üzere, fiziksel ve sosyal anlamda yaşanan sorunların büyümesi ve çözüm bulunmaması bireyleri topluma bağlayan sosyal kontrolün zayıflamasına yol açmaktadır. Toplum destekli kolluk anlayışında karşılıklı etkileşim ve görev bilincinin, sosyal kontrolün güçlenmesine yardımcı olacağı ifade edilebilir. Göçmenlerin yeni toplumlarına uyum aşamasında bu tür bir etkileşimin sağlanmasının, suç davranışlarına yönelme eğilimlerini azaltılabileceği belirtilebilir.

Kolluk kuvvetleri ile toplum arasındaki etkileşim ile iletişimin güçlü olması halinde yaşanan mahalle veya sokakta herhangi bir fiziksel sorun (sokak lambalarının

yanmaması, çöplerin toplanılmaması, trafik ışıklarının düzenli çalışmaması, metruk evlerin varlığı vb.) oluştuğunda vatandaşlar çözüm bulunması amacıyla ilk etapta kolluk kuvvetlerine başvurmaktadır. Bu şekilde davranılması halinde, suç davranışlarına temel hazırlayan fiziksel unsurlarının yol açtığı etkinin minimize edilmesine yardımcı olacaktır. Aynı zamanda, toplum esaslı kolluk anlayışı sayesinde diğer kamu ve sivil toplum kuruluşlarının görev etkinliğinin de artırılması sağlanmaktadır. Bu hareket tarzının yoğunlaşması maksadıyla kolluk kuvvetleri tarafından vatandaşlara her daim bilgilendirme broşürleri dağıtılmalı ve kamuya açık yerlerde farkındalık toplantıları düzenlenmelidir. Bu tür etkileşimin yüksek olduğu kolluk kuvvetlerinde, kolluk tarafından yürütülen asayiş ve güvenlik hizmetlerinin kalitesinin artabileceği ifade edilmelidir. Zira kolluk kuvvetleri tarafından icra edilen adli ile önleyici devriye faaliyetlerinin sayısı azaltılarak vatandaşlarının güvenlik ihtiyaçlarına öncelik verilmesi sağlanmaktadır. Toplum destekli kolluk anlayışının yerleştiği bölgelerde, suçun oluşmasını sağlayan sosyal düzensizliğin neden olduğu olumsuzlukların azalabileceği söylenebilir. Göç sürecinde zayıflayan sosyal kontrolün zamanla güçleneceği ve suç verilerinin düşmesine yardımcı olacağı değerlendirilmektedir.

Toplumsal odaklı kolluk anlayışının temelini oluşturan etmenlerden biri de 1980’li yıllarda Kelling ve Wilson tarafından deneysel bir çalışma kapsamında geliştirilen ve uygulanan kırık camlar yaklaşımına dayalı kolluk stratejisidir. Temelinde hem fiziksel hem de sosyal çevre unsurlarının iyileştirilerek suçun önlenmesi bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle, vatandaşların suç korkusunun azaltılarak güvenli bir ortamda yaşamalarını sağlamak temel hedefidir. Bu kuramda; herhangi bir binada bulunan pencerelerden biri kırılmışsa ve kısa süre içerisinde tamir edilmeyip yenisi takılmazsa, zamanla diğer pencerelerin kırılma olasılığının yüksek olduğu ileri sürülmektedir (Kelling ve Wilson, 1982: 29). Farklı bir ifadeyle, herhangi bir mahallede veya sokakta çok önemsiz görünen, göze batmayan veya görülmek istenmeyen metruk evlerin varlığı, çöplerin toplanılmaması, sokak lambaların arızalanması, dilenci sayısının artması, grafiti türü duvar yazıların çoğalmaya başlaması, kamuya açık yerlerde içki içip çevreyi rahatsız eden bireylerin çoğalması gibi suç teşkil etmeyen ancak kabahat olarak değerlendirilebilecek davranışlara zamanında herhangi bir çözüm geliştirilmezse veya işlem yapılmazsa suçların niteliği ile niceliğinin değişmeye başlayacağı ileri sürülmektedir. Zamanla uyuşturucu madde satışı, hırsızlık, fuhuş gibi suçların miktarı artacaktır. Bu durumdan rahatsız olan vatandaşlar asayiş ve kamu düzenin bozulmasıyla yaşadıkları mekanları terk

etmeye başlayacaktır. Belirli bir süre sonra sakin vatandaşların yaşadığı mahalle, suçlular ile anılan bir mekâna dönüşecektir. Suçluların yaşadığı ve asayiş düzenin olmadığı bir mekân, kolluk kuvvetleri için önemli bir sorun hale gelecektir (Kelling ve Coles, 1997: 11).

Fiziksel ile sosyal düzensizlik arasındaki etkileşimin ne kadar güçlü olduğunu gösteren bu deneysel çalışma, küçük suçların zaman içerisinde büyüyerek alınan tedbirlerin yetmeyeceği sosyal bir soruna nasıl dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Fiziksel düzensizlikler belirli bir süre sonra sosyal düzensizlikleri meydana getirmekte ve suç davranışlarının temelini hazırlamaktadır. Aynı zamanda yaşanan bu düzensizlikler bireylerdeki toplumsal bağlılığının zayıflamasına ve yaptırımların gücünün azalmasına neden olmaktadır. Kolluk kuvvetleri, bölgedeki kamu ve sivil toplum kuruluşlarının yardımıyla özellikle göçmen gruplarının ikamet ettikleri şehirlerin kenar mahallelerindeki fiziksel ve sosyal düzensizliklere zamanında müdahale etmeli ve adli ile idari yaptırımların uygulanmasını sağlanmalıdır. Kolluk kuvvetleri tarafından kırık pencereler yaklaşımına dayalı önleyici kolluk devriyelerinin sıklıkla düzenlenmesinin, suç verilerinin azaltılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Toplum odaklı kolluk modelinin temelini oluşturan anlayışlardan biri de compStat yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, suç verilerinin bilgisayar temelli olarak analiz edilmesi ve kolluk hareket tarzlarının belirlenmesi esasına dayanmaktadır. 1990'lı yıllar esnasında New York şehri genelinde suç verilerinin keskin bir biçimde yükselmesi sonucu geliştirilmiştir. Temel esası, kolluk kuvvetlerinin yönetim ve hareket kabiliyetini artırarak suç miktarlarını azaltmaktır (Vito, Walsh ve Kunselman, 2005: 187). Diğer bir ifadeyle temel öncülü, kolluk kuvvetlerinin görev bölgesinde sıklıkla meydana gelen suç verilerini bilgisayar teknolojisi kullanarak analiz etmek, analiz doğrultusunda faaliyetlerini yeniden düzenlemek ve sorumlu olduğu vatandaşlara daha etkin bir asayiş hizmeti sunmaktır (Walsh, 2001: 347). Aynı zamanda hem kendi içinde hem de topluma hesap verebilirliği esas almaktadır.

Kolluk kuvvetleri sorumluluk bölgelerinde meydana gelen suç verilerini yıllık, aylık ve haftalık olacak şekilde bilgisayar teknolojisi vasıtasıyla analize tabi tutmaktadır. Yoğunlukla meydana gelen suçlar, suçların demografik özellikleri, zaman-mekân unsurları ve şüpheliler özelinde ayrıntılı irdelenmektedir. Analiz sonucunda kolluk kuvvetlerinin uygulayacağı hareket tarzları belirlenmekte, devriye saatleri düzenlenmekte ve suçların

sıklıkla meydana geldiği bölgeler daha ayrıntılı gözlem altında tutulmaktadır (O'Connell, 2001: 8). Bu hareket tarzının uygulanmasıyla personel, araç ve zaman açısından tasarruf sağlanmaktadır. Suç işleyebilecek şüpheliler birebir takip edilerek suç davranışlarından caydırılması hedeflenmektedir. Suç teşkil eden davranışların meydana gelmesinin muhtemel olduğu yer ve zamanlarda kolluğun görünürlüğünün artmasının şüpheliler için caydırıcı olacağı ifade edilebilir. Düzensiz göçmenler ile geçici koruma statüsündeki Suriyeli bireyler anlamında değerlendirildiğinde, işlenen suçların zaman ve mekân analizi yapılarak kolluk kuvvetlerinin yoğunluğu ve görünürlüğünün artması ile suç davranışlarının azalması arasında anlamlı bir etkileşim olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Düzensiz göç ile suç olguları arasındaki yakın ve anlamlı ilişkinin varlığı dikkate alınarak suç önleme stratejilerinin belirlenmesi esastır. Araştırmada tespit edilen sonuçlar göz önünde bulundurularak, kolluk kuvvetleri toplumsal odaklı ve kırık camlar kolluk anlayışı ile compStat stratejisinden oluşan önleyici kolluk felsefesini oluşturmalı ve yapılanmasını sağlamalıdır. Üç temel bileşenden oluşan suç önleme stratejisinin uygulanması ve yaygınlaştırılması halinde göçmen gruplarının işlediği suç miktarlarının azalma eğilimi gösterebileceği ifade edilebilir.

Düzensiz göç ve suç ilişkisi kapsamında kolluk kuvvetlerinin alabileceği tedbirlerin neler olduğu ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Bununla birlikte suç önleme stratejisinin başarısı idari yönetimin göçmen gruplarına yönelik; yerleşik toplumun değerlerine, normlarına ve kurallarına entegre etme sürecinde alabileceği önlemlere de bağlıdır. Bu nedenle, merkezi yönetimin düzensiz göçmenler ile Suriyeli bireylere yönelik uyum sürecini başarılı şekilde yönetmesi ve topluma entegre etmesi gerekmektedir.

Düzensiz göçmenlerin uyum süreci, göç ettikleri yeni toplumlarına ve ülkelerine giriş yaptığı andan itibaren başlamaktadır. Bu sürecin içerisinde sosyal, kültürel, istihdam, güvenlik, hukuk, ekonomi gibi birçok unsur bulunmaktadır. Birçok bilinmeyişi veya sorunları barındıran karmaşık bir problem olarak değerlendirebilir. Bununla birlikte, merkezi yönetimin göç sürecini yapısal ve hukuksal açıdan yönetmesi gerekmektedir. Göç olgusunda, ulusal mevzuatıyla beraber takip edilmesi gereken uluslararası yasal mevzuat söz konusudur. Bu bağlamda, merkezi idare için yönetilmesi zor bir sürecin olduğu söylenebilir.

Herhangi bir düzensiz göç hareketinin uyum süreci ilk etapta sosyal ve kültürel anlamda başlatılması esas olmalıdır. Zira göç ettikleri toplumun değerleri, normları ve

geleneklerinden habersiz şekilde davranılmasının toplum içindeki ayrışma ile dışlanmanın şiddetini artıracığı ifade edilebilir. Bu kapsamda düzensiz göçmenler ile kitlesel akınlar şeklinde gelen bireylere; yaşayacakları ülkenin, bölgenin, şehrin kültürel yapısı, unsurları ve normlarını içeren eğitimler verilmesi sağlanmalıdır. Bu eğitimlerin ulusal sivil toplum kuruluşları ile koordine edilmesinin, eğitim sürecinin etkinliğini ve verimliliğini artıracığı düşünülmektedir. Bununla birlikte ülkenin öne çıkan yasal mevzuatı, kamu yapısı, yerel yönetimlerin işleyişi, sunulan hizmetler, göçmenlere tanınan haklar ile yükümlülükleri kapsayan seminerler düzenlenmelidir. Diğer taraftan, her göç sürecinde olduğu gibi insan ticaretine maruz kalan kadın göçmenlere yönelik insan ticareti ile mücadele, fuhuş, çok eşlilik gibi konularda destek eğitimleri verilmelidir. Toplum içerisinde göçmenlere yönelik uygulanan ayrımcılığın azaltılması amacıyla kamu spotları şeklinde uygulamalar geliştirilmelidir.

Düzensiz göç ve suç olguları arasındaki anlamlı etkileşimi etkileyen en önemli unsurlardan biri de göçmen gruplarının sahip olduğu ekonomik dezavantajlardır. Merkezi idari yönetiminin her göçmene yasal çalışma izni vermemesi, izin süreçlerinin uzun ve karmaşık olması, işverenler tarafından göçmenlere düşük ücret verilmesi gibi olumsuzluklar, göçmen gruplarının ekonomik temelli suçlara yönelme eğilimini artıran hususlardır. Diğer taraftan, işverenler tarafından düşük ücret verilmesi yerleşik vatandaşların tercih edilmemesine yol açmakta ve ayrışmayı derinleştirmektedir. Bu kapsamda, merkezi idari yönetimi tarafından çalışma izin sürecinin basitleştirilmesi suretiyle izin verilen göçmen miktarının artırılması sağlanmalıdır. Bu tedbirin uygulanması halinde suç verilerinin azalmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Ayrıca göçmenlere düşük ücret veren işverenlere yönelik ekonomik yaptırımların geliştirilmesi gerekmektedir.

Uyum sürecinin en önemli etmenlerinden biri de eğitim çağındaki göçmen çocukların eğitim eksikliğinin giderilmesidir. Türkiye'deki eğitim müfredatına uygun olacak şekilde eğitim programları geliştirilmelidir. Yerleşik bireylerin eğitim sürecine dahil edilmeden önce göçmen çocuklar için Türkçe konuşma, yazma, anlama ve dinlemeyi içeren dil kursları düzenlenmelidir. Dil kursundan başarılı olanlar karma eğitim sürecine dahil edilmelidir. Bu hareket tarzının uygulanması ve yaygınlaştırılması halinde uyum sürecinin başarısını yükselteceği ifade edilebilir. Çalışma yeterliliği olan göçmenlere yönelik mesleki yeterlilik kursları düzenlenmeli ve kurstan başarılı olanlarının hemen istihdam edilecek şekilde yapılandırılması esas olmalıdır. Bu anlayışın yaygınlaştırılmasıyla göçmen grupları

tarafından işlenebilecek malvarlığı ile kişilere karşı suç miktarlarının azalabileceği değerlendirilmektedir.

Göçmen gruplarının uyumlarına ilişkin süreç başarılı bir şekilde yönetilebilirse ve gereğinden fazla uzamazsa toplum içindeki dışlanma ile ayrımcılığın azalması ihtimal dahilindedir. Zira yeni toplumuyla entegre olmuş göçmenler, yerleşiklerin üzerinde yük olmayacak ve yeni ülkelerine katma değer katabileceklerdir. Bunun başarılı olması halinde, bulgular bölümünde ayrıntılı olarak tartışılan suç verilerinin yükseliş eğiliminin duracağı ve azalmaya başlayabileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda hem düzensiz göçmenleri hem de geçici koruma statüsündeki Suriyeli bireyleri kapsayan ayrıntılı önleyici kolluk stratejisinin uygulanması temel hedef olmalıdır. Kolluk kuvvetlerinin; toplum esaslı kolluk anlayışı, kırık camlar kuramını temel alan kolluk felsefesi ve compStat türü analizlerinden oluşan önleyici tedbirlerini uygulaması ve faaliyetlerini düzenlemesi halinde düzensiz göç ile suç ilişkisindeki etkileşimi düşürebileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte sosyal, kültürel, ekonomi, hukuk ve güvenlik alanlarını kapsayan uyum sürecinin başarılı bir şekilde yönetilmesinin, göçmenlerin toplumlarına daha etkin bir biçimde entegre olmalarını sağlayacağı ve suç eğilimlerini azaltabileceği değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak araştırmanın temel amacı ve problemi doğrultusunda, Türkiye’de yaşayan düzensiz göçmen ve geçici koruma statüsündeki bireylerin asayiş suç verilerinin toplum genelinde ve sosyal medyada tartışıldığı üzere çok yüksek olmadığı ve dünya genelinde yapılan araştırmalarda tespit edilen oranlara yakın bir seviyede olduğu tespit edilmiştir. Ancak hem düzensiz göçmenlerin hem de Suriyeli bireylerin ülkeye girişleri azalmasına rağmen yıllara sâri olacak şekilde suç oranlarının kümülatif bir şekilde artış trendi içerisinde olduğu ifade edilebilir. Göçmen grupların ülkede kalış sürelerinin artması ile işlenen suçların miktarındaki artış arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte, düzensiz göçmenlerin suç işleme saiklerinde kültürel normların varlığı ve yaşatma ısrarlarının etkisinin bulunduğu ortaya çıkmıştır. Suriye kökenli göçmenlerin suç işleme saiklerinde ise ekonomik yetersizlikler ve yetersizliğin neden olduğu gerilimlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, önümüzdeki yıllarda göçmen grupları tarafından işlenen suç miktarlarının artarak devam etmesinin kuvvetle muhtemel olduğu söylenebilir. Ayrıca göçmen gruplarında yetersizliklerin ve gerilimlerin devam etmesi halinde farklı suç türlerinin işlenebileceği ihtimal dahilinde olduğu ifade edilebilir.

Bu tespitlerin yanında, düzensiz göçmenler arasında Pakistan uyruklu bireylerin oranı anlamlı olmasına rağmen suç işleme miktarlarının düşük seviyede gerçekleşmesi çarpıcı bir sonuç olarak değerlendirilmelidir. Alanyazında yapılan araştırmalarda da küçük çaplı ekonomik temelli suç türlerini işledikleri ve şüpheli sayılarının fazla olmadığına ilişkin sonuçlar ortaya konmuştur. Bu sonuçlardan hareketle, Pakistan uyruklu bireylerin göç oranları ile suç davranışları arasında negatif bir ilişkinin varlığı ifade edilebilir. Bu analizden yola çıkılarak farklı araştırmaların yapılmasının, alana çok anlamlı girdiler katacağı düşünülmektedir.

Son olarak elde edilen araştırma sonuçları sadece jandarma bölgesi ile sınırlı olduğundan, tespit edilen neticelerin Türkiye'nin belirli bölgelerindeki durumu ifade ettiği göz önünde bulundurulmalıdır. Emniyet Genel Müdürlüğü ile Sahil Güvenlik Komutanlığının sorumluluk sahalarında meydana gelen asayiş suç olaylarını içeren araştırmaların yürütülmesi halinde, göçmen grupların suç işleme dağılımları ile eğilimlerinin tam anlamıyla tespit edilebileceği düşünülmektedir. Bu çerçevede yapılacak araştırmalarda elde edilecek sonuçların, göç ve suç sosyolojisi literatürüne çok değerli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen göç: Konuk işçilikten ulus-ötesi yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Acer, Y. ve Gümüş, M. (2005). Türkiye'nin mülteci stratejisi ve coğrafi kısıtlama. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 5(1), 67-70.
- Acer, Y., Kaya, İ. ve Gümüş, M. (2010). *Küresel ve bölgesel perspektiften Türkiye'nin iltica stratejileri*. Ankara: Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) Yayınları.
- Ackerman, W. V. (1998). Socioeconomic correlates of increasing crime rates in smaller communities. *Professional Geographers*, 50(3), 372-387.
- Adıgüzel, Y. (2016). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Adelman, R. M. & Tolnay, S. E. (2003). Occupational status of immigrants and African Americans at the beginning and end of the great migration. *Sociological Perspectives*, 46(2), 179-206.
- Adelman, R., Reid, L. W., Markle, G., Weiss, S., & Jaret, C. (2017). Urban crime rates and the changing face of immigration: Evidence across four decades. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 15(1), 52-77.
- Adiloğlu, S. ve Eklemezler, S. (2018). Bulgaristan göçmenleri ulus-ötesilik ve muhacirliğin yeniden üretimi. *Turkish studies-international periodical for the languages, literature and history of Turkish or Turkic*, 13(10), 713-735.
- Adler, F., Mueller G. O. W., & Laufer, W. S. (1991). *Criminology*. New York: McGrawHill Inc.
- Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, (2021). Cumhuriyet Savcılıklarına sevk edilen şüphelilerin istatistikleri. <http://www.adlisicil.adalet.gov.tr> (Erişim Tarihi: 28.02.2024).

- Agnew, R. (1985). A revised strain theory of delinquency. *Social Forces*, 64(1), 151-167.
- Agnew, R. (1991). The interactive effects of peer variables on delinquency. *Criminology*, 29(1), 47-72.
- Ağcadağ Çelik, İ. (2019). Sınıf öğretmenleri gözünden Suriyeli mülteci çocuklar. *Journal of International Social Research*, 12(66), 662-680.
- Akalın, A. (2016). *Türkiye'ye gelen Suriyeli göçmen çocukların eğitim sorunları*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akarsu, B. (2019). *Bilimsel araştırma tasarımı nitel nicel ve karma araştırma yaklaşımları*. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Akçadağ, E. (2012). *Yasadışı göç ve Türkiye*. Ankara: Bilge Adamlar Stratejik Araştırma Merkezi Yayınları, Rapor No:42.
- Akdeniz, S. ve Üzümcü, A. (2013). Suç ve sosyoekonomik değişkenler arasındaki bağımlılık ilişkisi: Kars Cezaevi üzerine bir inceleme. *KAU IIBF Dergisi*, 4(6), 115-138.
- Akers, R. L., Sellers, C. S., & Jennings, W. G. (2017). *Criminological theories: Introduction, evaluation and application*. 2. bs, New York: Oxford University Press.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). Uyum süreci üzerine bir değerlendirme: Göç ve toplumsal kabul, *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 58-83.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve değişme*. İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayını, Yayın No: 2573.
- Akpınar, A. (2001). Uluslararası göç bağlamında kimlik krizleri ve kimlik kurgulamaları. *Toplumbilim*, 14, Cilt Kültürel Çalışmalar Özel Sayısı, 91-104.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20), 292-303.

- Aktel, M. ve Kaygısız, Ü. (2018). Türkiye’de göç yönetimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 579-604.
- Alacakaptan, U. (1970). *Suçun unsurları*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Albert, M. (1992). *Kapitalizme karşı kapitalizm*. Çev: Cemil Oktay, Hüsnü Dilli, İstanbul: Afa Yayınları.
- Alpman, P. S. ve Yarcı, S. (2017). *Göçmenler konuşabilir mi: Göçmenlik koşulları altında kurulan sığınmacı kimliğini haritalamak*. 1. Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi, 23-25 Kasım, Düzce Üniversitesi.
- Alpman, P. S. ve Yarcı, S. (2018). Suç, göç ve kimlik: Suç teorilerinde göç olgusu. *Turkish Studies*, 13(18), 143-158.
- Alonso, C., Garupa, N., Perera M., & Vazquez, P. (2008). *Immigration and crime in Spain, 1999–2006*. Working Papers 2008-34, FEDEA.
- Amuedo-Dorantes, C., Bansak, C., & Pozo, S. (2020). Refugee admissions and public safety: Are refugee settlement areas more prone to crime? *International Migration Review*, 55(1), 1-31.
- Andersan, A. M. (2005). Crime measures and the spatial analysis of criminal activity. *British Journal of Criminology*, 46(2), 258-285.
- Apak, H. (2014). Suriyeli göçmenlerin kente uyumları: Mardin örneği. *Mukaddime*, 5(2), 53-70.
- Arınç, K. (2018). Doğu sınırlarından Türkiye’ye yaya mülteci akını ve ortaya çıkan sorunlar. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22(3), 1467-1485.
- Ataç, E. (2007). Suçun kentsel mekândaki algısı ve güvensizlik hissi. *TMMOB Mimarlar Odası Dergisi*, 55, 16-21. <http://www.mimarlarodasiankara.org/dosya/dosya6.pdf>
- Ateşok, Z. (2018). *Karşılaştırmalı perspektiften uluslararası mülteci rejimi bağlamında mülteci eğitimi ve Türkiye örneği*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Atasü Topçuoğlu, R. (2015). *Ideology and the fight against human trafficking*. New York: Routledge.
- Avaner, T. ve Ocaklı, L. (2021). Suriye krizinin ardından Türkiye’de meydana gelen düzensiz göç ve Covid-19 salgınının düzensiz göç üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 39 (Covid 19 Özel Sayısı), 1-13.
- Avcı, M. (2008). Tutuklu çocuklar üzerine bir araştırma: Çocukların toplumsal suça yönelmesinde etkili olan toplumsal nedenler ve çözüm önerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 1-25.
- Ayan, S. (2011). *Suçlu kim? Türkiye’de çocuk suçluluğu*. 1. Baskı. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Aytaç M., Aytaç, S. ve Bayram, N. (2007). *Suç türlerini etkileyen faktörlerin istatistiksel analizi*. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi, Malatya,
- Azam, J., & Gubert, F. (2006). Migrant remittances and the household in Africa: A review of evidence. *Journal of African Economies*, 15(2), 426-462.
- Badinelli, W. (2019). *Fighting Bacha Bazi: Protecting the dancing boys and implementing the leahy laws in Afghanistan*. Law School Student Scholarship. https://scholarship.shu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1953&context=student_scholarship (Erişim Tarihi: 12.10.2023)
- Bakar, N. (2010). *Düzensiz göç ve fuhuş amaçlı kadın ticareti: Türkiye örneği ve İsveç modeli üzerine tartışmalar*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın Çalışmaları Bilim Dalı, İstanbul.
- Bakioğlu, A., Artar, F. ve İzmir, H. (2018). *Ankara'daki Suriyelilerin mültecilik deneyimleri: Göç, gündelik yaşam, geçim deneyimleri ve sosyal dışlanma*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayını.
- Bal, H. (2013). *Suç sosyolojisi*. Isparta: Fakülte Kitabevi Yayınları.

- Balcı, A. (2013). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bankston, C. L. (1998). Youth gangs and the new second generation: A review essay. *Aggression and Violent Behavior*, 3(1), 35-45.
- Barkın, E. (2014). 1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi. *Ankara Barosu Dergisi*, 2014/1, 333-360.
- Başak, C. (2011). *Mülteciler, sığınmacılar ve yasa dışı göçmenler*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Yayını, Yayın No:686.
- Batır, K. (2017). Avrupa Birliği'nin geri kabul anlaşmaları: Türkiye ile AB arasında imzalanan geri kabul anlaşması çerçevesinde hukuki bir değerlendirme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 585-604.
- Bauman, Z. (2013). *Postmodernizm ve hoşnutsuzlukları*. İsmail Türkmen (Çev.). 2. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayhan, V. (1997). *Türkiye'de iç göçler ve anomik kentleşme*. II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç (20-22 Kasım 1996), Ankara: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü ve Sosyoloji Derneği Yayını, No: 5.
- Beckley, A. L. (2013). Correlates of war? Towards an understanding of nativity-based variation in immigrant offending. *European Journal of Criminology*, 10(4), 408-423.
- Bedi, R. (2021). Exploitative social practices had scarred afghan kids long before the Taliban takeover. *The Wire*. <https://thewire.in/society/afghanistan-taliban-children-bacha-posh-bazi> (Erişim Tarihi: 13.10.2023)
- Beirne, P., & Messerschmidt, J. W. (2006). *Criminology*. Los Angeles: Roxbury.
- Bell, B., & Machin, S. (2011). *The impact of migration on crime and victimisation*. A Report for the Migration Advisory Committee, London: Centre for Economic Performance.

- Bell, B., Fasani, F., & Machin, S. (2013). Crime and immigration: Evidence from large immigrant waves. *Review of Economics and Statistics*, 95(4), 1271-1290.
- Bell, B. (2014). Crime and immigration. *IZA World of Labor*, 33(2), 1-10.
- Belser, P. (2005). *Forced labour and human trafficking: Estimating the profits*. Geneva: International Labour Organization Press.
- Berry, W. J. (1997). Lead article immigration, acculturation and adaptation. *Queen's University*, 46(1), 5-68.
- Berry, J. W. (2001). A psychology of immigration. *Journal Of Social Issues*, 57(3), 615-631.
- Bhugra, D. & Becker, M. A. (2005). Migration, cultural bereavement and cultural identity. *World Psychiatry*, 4(1), 18-24.
- Bianchi, M., Buonanno, P., & Pinotti, P. (2008). *Do immigrants cause crime?* Paris School of Economics Working Paper No 2008-05. Paris: Paris-Jourdan Sciences Economiques.
- Bianchi, M., Buonanno, P., & Pinotti, P. (2012). Do immigrants cause crime? *Journal of the European Economic Association*, 10(6), 1318–1347.
- Bigo, D. (2002). Security and immigration: Toward a critique of the governmentality of unease. *Alternatives*, 27(1), 63-92.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK-UNCHR), (2001). *The International protection of refugees: Complementary forms of protection*. Geneva.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK-UNCHR), (2024). Suriye bölgesel mülteci istatistikleri, <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> (Erişim Tarihi: 02.03.2024).
- Billington, R., Strawbridge, S., Greensides, L. ve Fitzsimons, A. (2010). Kültür'ü tanımlamak. (G. Altaylar, Çev.). A. Giddens (Ed.). *Sosyoloji: Başlangıç okumaları* içinde (s. 33-39). (2. bs.). İstanbul: Say Yayınları.

- Blackman, S. (2014). Subculture theory: An historical and contemporary assessment of the concept for understanding deviance. *Deviant Behavior*, 35(6), 496-512.
- Bolgün, C. ve Uçan, G. (2020). Birlikte yaşamak mümkün Mü? Okur yorumlarında “Suriyeli Sığınmacı” söyleminin inşası. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(1), 250-269.
- Bonifazi, C., & Sabatino, D. (2003). Albanian migration to Italy: What official data and survey results can reveal. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 29(6), 967-995.
- Borjas, G. J., Grogger, J., & Hanson, G. H. (2011). Substitution between immigrants, natives, and skill groups. *Working Paper 17461*, National Bureau of Economic Research.
- Bortner, R. W. (1969). A short rating scale as a potential measure of pattern a behavior. *Journal Chronic Dis*, 22(2), 87-91.
- Bourdieu, P. (2001). *Masculine domination*. Cambridge: Polity.
- Bourse, M. (2009). *Melezliğe övgü*. (Çev. Ergüden, I.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Boyle, P., Halfacree, K., & Robinson, V. (1998). *Exploring contemporary migration*. New York: Longman Limited.
- Britt, C. L. (2019). Age and crime. Ed. Farrington, D. S., Kazemian, L., & Piquero, A. R., *The Oxford handbook of developmental and life-course criminology*, (p.13-33), New York: Oxford University Press.
- Bui, H. N. (2009). *Immigration and crime, 21st century criminology: A reference handbook* (21st Century Reference) içinde, (Editör J. Mitchell Miller). California: SAGE Publications.
- Buonanno, P., Drago, F., Galbiati, R., & Zanella, G. (2011). Crime in Europe and the United States: Dissecting the reversal of misfortunes. *Economic Policy*, 26(67), 347-385.

- Burgess, E. (1925). *The growth of the city: An introduction to a research project*. In: Park, R.E., Burgess, E.W. and McKenzie, R.D., Eds., *The City*, Chicago: University of Chicago Press.
- Burkay, S. (2008). Teorik çerçevede suç. *Ethos: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*, 2(4), 1-15.
- Burkay, S. (2008). *Suç teorileri ve suç olgusu: Antalya örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Burke, R. H. (2009). *An introduction to criminological theory*. Portland-Oregon: Willan.
- Bursik, R. J. (1988). Social disorganization and theories of crime and delinquency: Problems and prospects. *Criminology*, 26(4), 519-551.
- Butcher, F. B., & Piehl, A. M. (1998). Cross-City evidence on the relationship between immigration and crime. *Journal of Policy Analysis and Management*, 17(3), 457-493.
- Butcher, K. F., & Piehl, A. M. (2007). *Why are immigrants' incarceration rates so low? evidence on selective immigration, deterrence, and deportation*. NBER Working Paper No. w13229, <https://ssrn.com/abstract=999025> (Erişim Tarihi: 21.08. 2023).
- Buz, S. (2004). *Zorunlu kaçış, zorla kabul, mültecilik*. Ankara: SGDD Yayınları.
- Buz, S. (2008). Türkiye sığınma sisteminin sosyal boyutu. *TBB Dergisi*, 76(0), 120-130.
- Cahill, F. M., & Mulligan, F. G. (2003). The determinants of crime in Tucson, Arizona. *Urban Geography*, 24(7), 582-610.
- Canatan, K. (1990). *Göçmenlerin kimlik arayışı-konuk işçilikten yerleşik göçmenliğe*. İstanbul: Endülüs Yayınları.
- Canatan, K. (2013). Avrupa toplumlarının göç algıları ve tutumları: Sosyolojik bir yaklaşım. *Sosyoloji Dergisi*, 27(2), 317-332.
- Canatan, K. ve Cansun, Ş. (2015). Göç politikalarının değersel temelleri Hollanda ve Fransa'da büyük siyasal partilerin göç politikaları üzerine bir çözümleme. (409-

421), A. Esen (ed.) *Disiplinlerarası Göç Sempozyumu*, İstanbul: Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Castells, M. (1977). *The urban question*. London: Edward Arnold Press.

Castles, S., & Miller, M. J. (1998). *The age of migration international population movements in the modern world*. (2. Basım). New York: Palgrave Press.

Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı, modern dünyada uluslararası göç hareketleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ceccato, V., Haining, R., & Signoretta, P. (2002). Exploring offence statistics in Stockholm city using spatial analysis tools. *Annals of the Association of American Geographers*, 92(1), 29-51.

Cengiz, S. (2010). Göç, kimlik ve edebiyat. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 2(3), 185-193.

Cengiz, D. (2015). Zorunlu göçün mekânsal etkileri ve yerel halkın algısı; Kilis örneği. *Journal of Turkish Studies*, 10(2), 101-122.

Chen, X., & Zhong, H. (2013). Delinquency and crime among immigrant youth-an integrative review of theoretical explanations. *Laws*, 2(3), 210-232.

Chopra, A. (16 June, 2016). Taliban use 'honey trap' boys to kill Afghan police. Yahoo News, <https://sg.news.yahoo.com/taliban-honey-trap-boys-kill-afghan-policehttps://sg.news.yahoo.com/taliban-honey-trap-boys-kill-afghan-police-034032058.html> (Erişim Tarihi: 12.10.2023).

Ciğerci, N. (2012). Bursa-Kırcaali hattı: 1989'da gelen Bulgaristan göçmenleri örneği. *Küreselleşme çağında göç: Kavramlar, tartışmalar*, (der. S. Gülfer İhlamur-Öner ve N. Aslı Şirin-Öner), İstanbul: İletişim Yayınları.

Cohen, L. E., & Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588-608.

- Coleman, C., and Moynihan, J. (1996). *Understanding crime data: Haunted by the dark figure*. UK: Open University Press Crime and Justice Series.
- Cook, P. J., and Zarkin, G. A. (1985). Crime and the business cycle. *Journal of Legal Studies*, 14(1), 115-128.
- Cordella, P., & Siegel, L. (1996). *Readings in contemporary criminological theory*. PA: Northeastern University Press.
- Council of Europe, (2005). *Convention on action against trafficking in human beings*, Warsaw: Council of Europe Treaty Series-No. 197.
- Counter Trafficking Data Collaborative, (2020). <https://www.ctdatacollaborative.org/> (Erişim Tarihi: 10.07.2023).
- Cozens, P. (2002). Sustainable urban development and crime prevention through environmental design for the British City. Towards an effective urban environmentalism for the 21st century. *Cities*, 19(2), 129-137.
- Cozens, P. (2007). Planning, crime and urban sustainability. Sustainable Development and Planning. *WIT Transactions on Ecology and the Environment*, 102, 187-196. doi:10.2495/SDP070181
- Cullen, F. T., & Agnew, R. (2006). *Criminological theory: Past to present: Essential readings*. 3rd ed., California: Roxburg Publishing Company.
- Çağlar Deniz, A, Ekinci, Y ve Banu Hülür, A. (2016). Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı sosyal dışlanma mekanizmaları. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 14(27), 17-40.
- Çağlar, T. (2018). Göç çalışmaları için kavramsal bir çerçeve. *Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 26-49.
- Çalışkan, A. (2021). Türkiye’de suçlu davranış ve yaş ilişkisi: Suç türleri üzerinden karşılaştırmalı bir analiz. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 24(3), 237-267.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, (2021).
<https://www.csgeb.gov.tr/istatistikler/calisma-hayati-istatistikleri/resmi-istatistik-programi/yabancilarin-calisma-izinleri/> (Erişim Tarihi: 16.10.2023).

Çapar Parslıoğlu, Ş., Günay, E. ve Yılmaz, M. (2022). Türkiye’de geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin sosyal ve ekonomik durumları: Kahramanmaraş kentsel alanında tanımlayıcı bir araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(3), 1707-1724.

Çelik, Y. (2018) *Türkiye’de Suriyeli çocuklara yönelik uygulanan eğitim politikalarının incelenmesi: Tespitler, sorunlar ve öneriler*. (Yayımlanmamış yüksek Lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çiçekli, B. (2003). *Yabancılar ve polis*. İstanbul: Seçkin Basım.

Çubukçu, E. (2000). Factors effecting crime rate and police employment at state level. *Çalışma Makalesi*, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ohio Eyalet Üniversitesi.

Dedeoğlu, S. (2011). Türkiye’de göçmenlerin sosyal dışlanması: İstanbul hazır-giyim sanayinde çalışan Azerbaycanlı göçmen kadınlar örneği. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(01), 27-48.

Delice, M. ve Yaşar, M. (2014). Göç ve şiddet suçları ilişkisinin incelenmesi. *Akademik Barış Dergisi*, 44(2), 115-144.

DeJong, G. F., & Madamba, A. B. (2001). A double disadvantage? Minority group, immigrant status, and underemployment in the United States. *Social Science Quarterly*, 82(1), 117-130.

Demir, O. Ö. (2015). *Göç politikaları, toplumsal kaygılar ve Suriyeli mülteciler*. Ankara: Global Politika ve Strateji Yayını.

Demirbaş, T. (2020). *Kriminoloji*. 7. Baskı, Ankara: Seçkin.

Demirel, P. (2017). *Yetişkin suçluluğuna neden olan sosyoekonomik faktörler*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Deniz, O. (2009). *Uluslararası göçler ve Türkiye'ye yansımaları (sığınmacılar, mülteciler ve yasadışı göçmenler)*. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- Deniz, O. ve Etlan, E. (2009). Kırdan kente göç ve göçmenlerin uyum süreci üzerine bir çalışma: Van örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 472-498
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 181(1), 175-204.
- Desroches, F. (2007). Research on upper-level drug traffickers: A review. *Journal of Drug Issues*, 37(4), 827-844.
- Dinçer, O., Federici, V. ve Feris, E. (2013). *Suriyeli mülteciler krizi ve Türkiye sonu gelmeyen mültecilik*. Ankara: USAK (Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu) ve Brookings Enstitüsü Yayınları.
- Dodd, V. (2008). *Migrant crime wave a myth-police study*. The Guardian, 2008, 16th April. <http://www.theguardian.com/politics/2008/apr/16/immigrationpolicy>. (Erişim Tarihi: 16.08.2023)
- Dolu, O., Uludağ, Ş. ve Doğutaş, C. (2010). Suç korkusu: Nedenleri, sonuçları ve güvenlik politikaları ilişkisi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(1), 57-81.
- Dolu, O. (2015). *Suç teorileri teori, araştırma ve uygulamada kriminoloji*. Ankara: Global Politika ve Strateji.
- Doyle, J., & Wright, S. (2012). *Immigrant crime wave warning: Foreign nationals were accused of a quarter of all crimes in London*. Daily Mail, 2012, 18th February. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2102895/Immigrant-crimewave-warning> (Erişim Tarihi: 15.08.2023)
- Dönmezer, S. (1984). *Toplumbilim*. İstanbul: Savaş Yayınevi.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınları.

- Duman, D. (2019). Türkiye'de göçmenlere yönelik entegrasyon politikalarının eksikliğinin değerlendirilmesi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 44-67.
- Dumon, W. A. (1989). Family and migration. *International Migration*, 27(2), 251-270.
- Dunne, B. (1998). Power and sexuality in the Middle East. *Middle East Report*, 206(1), 8-11.
- Durand, J., Massey, D. S., & Pren, K. (2016). A double disadvantage unauthorized Mexicans in the US labor market. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 666(1), 78-90.
- Durkheim, E. (1966). *Suicide*. Çev. Spaulding, J.A. Simpson, G., New York: The Free Press.
- Durkheim, E. (2004). *Sosyolojik yöntemin kuralları*. (Ç. C. Saraçoğlu, Çev.) İstanbul: Bordo Siyah Yayınevi.
- Duruel, M. (2017). Suriyeli sığınmacıların Türk emek piyasasına etkileri fırsatlar ve tehditler. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2) , 207-222.
- Durugönül, E. (1997). Sosyal değişme, göç ve sosyal hareketler. II. *Ulusal Sosyoloji Kongresi Toplum ve Göç* (Mersin Kasım 1996), Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları.
- Düvell, F. (2006b). Irregular migration: A global, historical and economic perspective. *Illegal immigration in Europe*, der. Franck Düvell, New York: Palgrave Macmillan
- Düzgün, Ş. (2007). Suç olgusuna teorik yaklaşımlar ve disiplinlerarasılık. *TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülten Dergisi*, 55, 4-10. <https://www.yumpu.com/tr/document/read/34360756/dosya-6-kent-ve-suc-mimarlar-odas-ankara-subesi> (Erişim Tarihi: 15.07.2023).
- Ekici, H. (2019). Türk Toplumunda Suriyelilere yönelik algılanan tehditler ve çözüm önerileri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 19(44), 695-730.

- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elias, N., & Scotson, J. (1994). *The Established and the outsiders: A sociological enquiry into community problems*. 2nd ed., London: Sage.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), (2001). *Dünyada ve Türkiye’de Yasadışı Göç*. EGM Yabancılar Hudut İltica Dairesi Başkanlığı.
- Emniyet Genel Müdürlüğü (EGM), (2019). <http://www.hudutkapilari.pol.tr/Sayfalar/Deniz-Yolu-Hudut-Kap%C4%B1lar%C4%B1.aspx>, (Erişim Tarihi: 07.03.2023).
- Emin, N. B. (2016). *Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitimi temel eğitim politikaları*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı: İstanbul.
- Engbersen, G., Arjen, L., Izabela, G. L., Erik, S., & Burgers, J. (2013). On the differential attachments of migrants from Central and Eastern Europe: A typology of labour migration. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39(6), 1-23.
- Erdentuğ, A. S. (1977). Suç kavramının kültür farklılığı açısından değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi DTCTF Antropoloji Dergisi*, 10(1), 75-84.
- Erder, S. (2004). Irregular migration and Turkey in population challenges, international migration and reproductive health in Turkey and the European Union, *International Conference Organized by the Turkish Family Health and Planning Foundation*, 11-12 October.
- Erder, S., İçduygu, A. ve Gençkaya, Ö. F. (2014). *Türkiye’nin uluslararası göç politikaları, 1923-2023: Ulus-devlet oluşumundan ulus-ötesi dönüşümlere*. Mirekoç Proje Raporları 1/2014 TÜBİTAK 1001_106k291, Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- Erder, S. ve Kaşka, S. (2003). Düzensiz göç ve kadın ticareti: Türkiye örneği, Geneva: IOM.
- Erdoğan, İ. (1975). *Kültürün yönetim fonksiyonlarının uygulamasına etkisi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

- Erdoğan, M. (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi Yayınları.
- Erdoğan M. ve Ünver, C. (2015). *Türk iş dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler konusundaki görüş, beklenti ve önerileri*. Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu, Ankara. <https://www.tisk.org.tr/dokuman/turk-is-dunyasinin-turkiyedeki-suriyeliler-konusundaki-gorus--beklenti-ve-onerileri-2015.pdf> (Erişim Tarihi: 01.09.2023)
- Erdoğan, M., Kavukçuer, Y. ve Çetinkaya, T. (2017). Türkiye’de yaşayan Suriyeli mültecilere yönelik medya algısı. *Özgürlük Araştırmaları Derneği*, 5, 5-27. <https://oad.org.tr/yayinlar/analiz/turkiyede-yasayan-suriyeli-multecilere-yonelik-medya-algisi/> (Erişim Tarihi: 01.09.2023)
- Erdoğan, D. (2018). *Yerel medyada nefret söylemi: Suriyeli sığınmacıların Kilis yerel basınında temsili*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, M. (2019). *Suriyeliler barometresi*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Erdoğan, M.Y. (2012). Sokakta çalışan çocukların depresif belirti düzeylerinin taranması: Karşılaştırmalı bir çalışma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 28(1), 77-87.
- Eren, Z. (2019). Yönetici ve öğretmen görüşlerine göre göçmen çocukların eğitim sorunları ve çözüm önerileri. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 213-234.
- Ergun, N. ve Yirmibeşoğlu, F. (2005). İstanbul’da 2000-2004 yılları arasında suçun mekânsal dağılımı. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu, *Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar*, İstanbul, 295-307.
- Erkan, N. Ç. (2005). Yaşam kalitesini etkileyen bir faktör: Kentsel vandalizm. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu *Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar*, İstanbul, 309-316.
- Ersen, H., İlnem, M., Havle, N., Yener, F., Karamustafalıoğlu, N. ve İpekcioglu, D. (2011). Suç işlemiş kadınların sosyo-demografik özellikleri, anne-baba tutumları

ve öfke ifade biçimlerinin değerlendirilmesi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 14(4), 218-229.

Eryurt, M. A. ve Koç, İ. (2017). *Türkiye’de Afganistan uyruklu uluslararası koruma başvurusu ve statüsü sahipleri üzerine analiz: Türkiye’ye geliş sebepleri, Türkiye’de kalışları, gelecek planları ve amaçlar*. Ankara: Hacettepe Nüfus Üniversitesi. [http://www.hips.hacettepe.edu.tr/goc_arastirmalari/Afgan_2018 .pdf](http://www.hips.hacettepe.edu.tr/goc_arastirmalari/Afgan_2018.pdf) (17.09.2023)

European Commission, (2005). Study on immigration, integration and social cohesion: Final report. İçinde: *European Commission Employment and Social Affairs DG* (Ed.): Focus Consultancy Ltd., Erasmus University Rotterdam Faculty of Social Sciences.

European Union Agency for Law Enforcement Cooperation (Europol), (2016). <https://www.europol.europa.eu/publications-documents/migrant-smuggling-in-eu>. Migrant smuggling in the EU. (Erişim Tarihi: 10.07.2023)

Evrin, S. (1970). *Suçluluk sorunu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Everett, W. (2015a). Taking a page from the Taliban playbook. *The Washington Times*, 12 August. (Erişim Tarihi: 12.10.2023)

Ewing, W. A., Martinez, D., & Rumbaut, R. G. (2015). *The criminalization of immigration in the United States*. Washington, DC: American Immigration Council Special Report, <https://ssrn.com/abstract=2631704> (Erişim Tarihi: 20.08.2023).

Farrington, D. P. (1986). Age and crime. *Crime and Justice*, 7, 189-250. <https://doi.org/10.1086/449114>.

Feller, E. (2005). Refugees are not migrants. *Refugee Survey Quarterly*, 24(4), 27-35.

Fert, İ. (2006). Suç teorileri ve suç profili. *Polis Dergisi*, 47(1), 301-314.

Fırat, S., A. (2008). Yoksulluk, kentlerde suç artışı ve kent merkezlerinde özel güvenlik hizmetleri verilmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(3), 201-228.

- Fielden, A. (2008). *Local integration: An under-reported solution to protracted refugee situations*. UNHCR, Policy Development and Evaluation Service.
- Fine, G. A., & Kleinman, S. (1979). Rethinking subculture: An interactionist analysis. *American Journal of Sociology*, 85(1), 1-20.
- Fisher, J. & Shay, A. (2009). *When men dance: Choreographing masculinities across borders*. USA: OUP.
- Foucault, M. (2005). *Büyük kapatılma*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Friedkin, N. E. (2004). Social cohesion. *Annual Review Sociology*, 30(1), 409-425.
- Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY). (2014, 22 Ekim). Resmî Gazete (No: 29153).
- Gehrsitz, M., & Ungerer, M. (2017). Jobs, crime, and votes: A short-run evaluation of the refugee crisis in Germany. *IZA Discussion Papers 10494*, Institute of Labor Economics (IZA).
- German, M., Gonzales, N. A., & Dumka, L. (2009). Familism values as a protective factor for Mexican-origin adolescents exposed to deviant peers. *Journal of Early Adolescence*, 29(1), 16-42.
- Gibbons, C. D. (1994). *Talking about crime and criminals*. New Jersey: Prentice Hall.
- Giddens, A. (1994). *Sosyoloji-eleştirel bir yaklaşım*. İstanbul: Birey Yayınları.
- Giddens, A. (2000). *Sosyoloji*. (Çev. Özel, H. ve Güzel, C.), Ankara: Ayraç Yayınları.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. (Çev: Cemal Güzel). Ankara: Ayraç Yayınları
- Giddens, A. (2008). *Sosyoloji*. Çeviren: H. Özel, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goodwin-Gill, G., & Mcadam, J. (2007). *The refugee in international law*. New York: Oxford University Press.

- Gohir, S. (2010). The Hypocrisy of child abuse in many muslim countries. <https://www.theguardian.-com/commentisfree/2010/apr/25/middle-east-child-abuse-pederasty> (Erişim Tarihi: 12.10.2023).
- Gouhari, P. (2018). I couldn't even scream: Survival and abuse inseparable for Kabul children. *The Guardian*.
- Göcek, G. (2009). *Suç faili olan çocuklar açısından çocuk suçluluğu ve çocuklara uygulanan ceza ve güvenlik tedbirleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Göç ve Uyum Raporu, (2018). https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf (Erişim Tarihi: 02.11.2023)
- Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti ile Mücadele Daire Başkanlığı (2017). Düzensiz göç ve insan ticareti ile mücadele. *Jandarma Dergisi*, 147, 26-31.
- Göker, G. (2015). *Göç, kimlik, aidiyet. Kültürlerarası iletişim açısından İsveçli Türkler*. Konya: LT Yayınları.
- Göker, G. ve Keskin, S. (2015). Haber medyası ve mülteciler: Suriyeli mültecilerin Türk yazılı basınındaki temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41(2), 229-256.
- Gökulu, G. (2010). Kent güvenliği kentleşme ve suç ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24(1), 209-226.
- Greenberg, D. F. (1985). Age, crime, and social explanation. *American Journal of Sociology*, 91(1), 1-21.
- Gruenewald, P. J., Freisthler, B., Remer, L., LaScala, E. A., & Treno, A. (2006). Ecological models of alcohol outlets and violent assaults: Crime potentials and geospatial analysis. *Addiction*, 101(5), 666-677.
- Guay, J. (2015). *Social cohesion between Syrian refugees and urban host communities in Lebanon and Jordan*. UK-Uxbridge: World Vision.

- Guterres, A. (2007). Göç halindeki insanlık. *Radikal*, 11.
- Güçlüten, Ç. ve Cereci, S. (2021). Uluslararası göç temelinde göçmen ve suç ilişkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(47), 22-35.
- Güleç, C. (2015). Avrupa Birliği'nin göç politikaları ve Türkiye'ye yansımaları. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 81-100.
- Güner, C. (2007). İltica konusunda Türkiye'nin yol haritası: Ulusal eylem planı. *Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 56(4), 81-109.
- Güneş, Ö. (2004). *Türkiye ile bağlantılı yasa dışı göç ve insan kaçakçılığının analizi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürkan, M. (2006). *Sosyolojik açıdan göç ve yasadışı göç hareketleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gürsoy, M. (2013). *Kentleşme sürecinde göç suçluluk ilişkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.
- Gürsoy, S. (2019). *Göçmenlerin çalışma yaşamına katılımı: Suriyeli göçmenler örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Güzel, S. (2013). Göçmen çocuklar ve Denizli'de yaşam koşulları. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E Dergisi*, 1-36.
https://www.researchgate.net/publication/351713523_GOCMEN_COCUKLAR_VE_DENIZLI'DE_YASAM_KOSULLARI.
- Güvenç, B. (1996). *İnsan ve kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HÜGO), (2014). *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal kabul ve uyum araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. www.hugo.hacettepe.edu.tr. (Erişim Tarihi: 07.10.2023).

- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, (2006). *Türkiye göç ve yerinden olmuş nüfus araştırması*. Ankara: İsmat Yayıncılık.
- Hagan, J. (1985). Rethinking crime in America. *Law and Social Inquiry*, 10(3), 601-606.
- Hagan, J., & Palloni, A. (1998). Sociological criminology and the mythology of hispanic immigration and crime. *Social Problems*, 46(4), 617-632.
- Hall, M., Greenman, E., & Farkas, G. (2010). Legal status and wage disparities for Mexican immigrants. *Social Forces*, 89(2), 491-513.
- Hällsten, M. (2013). The class-origin wage gap: Heterogeneity in education and variations across market segments. *British Journal of Sociology*, 64(4), 662–690.
- Harris, N. (1995). *The new untouchables-immigration and the new world worker*. London: I.B.TAURIS Publishers,
- Heidt, J. M., & Wheeldon, J. S. (2015). *Introducing criminological thinking: Maps, theories and understanding*. Los Angeles: SAGE Publication.
- Henry, S., & Lanier, M. M. (2001). *What is crime? Controversies over the nature of the crime and what to do about it*. USA: Rowman and Littlefield publishers.
- Hintjens, H. M. (1992). Immigration and citizenship debates: Reflections of ten common themes. *International Migration*, 30(1), 5-17.
- Hirschi, T. (1969). *Causes of delinquency*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Hirschi, T., & Gottfredson, M. (1983). Age and the explanation of crime. *American Journal of Sociology*, 89(3), 552-584.
- Hooghe, M., & Vroome, T. (2015). The perception of ethnic diversity and anti-immigrant sentiments: A multilevel analysis of local communities in Belgium. *Ethnic and Racial Studies*, 38(1), 38-56.

- Hollified, J. F. (2000). The politics of international migration: How can we bring the state back. in Caroline B. Brettell, James, F. Hollified. *Migration Theory, Talking Across Disciplines*, New York: Routledge.
- Hollifield, M. (2002). Accurate measurement in cultural psychiatry: Will we pay the costs? [Editorial]. *Transcultural Psychiatry*, 39(4), 419-421.
- Huang, Y., & Kvasnicka, M. (2019). *Immigration and crimes against natives: The 2015 refugee crisis in Germany*. IZA Discussion Paper No. 12469.
- Ibrahimi, S. Y. (2007). *The dancing boys of the north*. Institute for War and Peace Reporting, Issue, 268.
- Ihlamur-Öner, S. G. (2012). Küresel bir göç ve mülteci rejimine doğru. Ihlamur Öner, S. G. ve Öner, N. A. (Ed.) *Küreselleşme çağında göç içinde* (ss. 577-600). İstanbul : İletişim Yayınları.
- International Crisis Group (ICG), (2018). *Turkey's Syrian refugees: Defusing metropolitan tensions*. Brussels: Europe Report No.248.
- International Organization for Migration -IOM- (Uluslararası Göç Örgütü), (2003). *The International organization for migration and human rights protection in the field: current concerns*. submitted by Human Rights Watch IOM Governing Council Meeting 86th Session, November 18-21, Geneva.
- International Organization for Migration -IOM- (Uluslararası Göç Örgütü), (2009). *Göç yönetiminin esasları Cilt 2, Göç Politikaların Geliştirilmesi*. İsviçre: IOM Yayınları.
- International Organization for Migration -IOM- (Uluslararası Göç Örgütü), (2013). *Göç terimleri sözlüğü 2'nci baskı No:31*. (Ed. Richard Perruchoud ve Jillyanne Redpath), İsviçre: Uluslararası Göç Örgütü Yayınları.
- International Organization for Migration -IOM- (Uluslararası Göç Örgütü), (2015). *Adressing complex migration flows in the mediterranean: IOM response plan spotlight on South-Eastern Europe*.

<https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/seeeca/SEE-Adressing-Complex-Flows-in-the-Mediterranean.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.07.2023).

International Organization for Migration -IOM- (Uluslararası Göç Örgütü), (2019). IOM global report 2019 operations and emergencies. <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/documents/IOM-Global-Report-2019-Operations-and-Emergencies.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.09.2023).

International Organization for Migration -IOM- (Uluslararası Göç Örgütü), (2020). *World migration report 2020*. https://publications.iom.int/system/files/pdf/wmr_2020.pdf (Erişim Tarihi: 14.07.2023)

İçduygu, A. ve Ünalın, T. (1998). *Türkiye’de iç göç: Sorunsal alanları ve araştırma yöntemleri*. Türkiye’de iç göç. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

İçduygu, A. ve Toktaş, Ş. (2002). How do smuggling and trafficking operate via irregular border crossings in the Middle East? Evidence from fieldwork in Turkey. *International Migration*, 40(6), 25-52.

İçduygu, A. (2003). *Irregular migration in Turkey*. Ankara: IOM Migration Research Series No: 12.

İçduygu, A. (2004). *Türkiye’de kaçak göç*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları No, 2004-65.

İçduygu, A. (2006). The labour dimensions of irregular migration in Turkey. *Research Reports 2006/05*, European University Institute RSCAS.

İçduygu, A. ve Yüksek, D. (2012). Rethinking transit migration in Turkey: Reality and re-presentation in the creation of a migratory phenomenon. *Population Space Place*, 18(4), 441-456.

İçli, T. G. (1994). *Kriminoloji*. Ankara: Bizim Yayınevi.

İçli, T. G. (2013). *Kriminoloji*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- İpek, A. (2010). *Suçta sürüklenen çocukların okul dönemlerinin incelenmesi ve bu dönemde barındırdıkları risk faktörlerinin belirlenmesi: Ankara, İstanbul ve İzmir Jandarma Çocuk Merkezleri Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kara Harp Okulu, Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İzkan, S. (1992). *Türkiye’de toplumsal değişme ve kentleşme sürecinde suç ve suçluluk olgusuna sosyolojik bir yaklaşım*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Jahn, A., & Straubhaar, T. (1999). A survey of the economic of illegal migration. *Immigrants and the informal economy in Southern Europe*. (Editors: Martin Baldwin-Edwards and Joaquin Arango), London: Frank Cass Publishers.
- Jaitman, L., & Machin, S. (2013). Crime and immigration: New evidence from England and Wales. *IZA Journal of Migration*, 2(1), 1-23.
- Jandarma Genel Komutanlığı, (2018). *2018 yılı faaliyet raporu*, Ankara.
- Jandarma Genel Komutanlığı Asayiş Başkanlığı, (2023). *Taşra teşkilatlanması*, Ankara.
- Jandarma Genel Komutanlığı Olaylar Veri Tabanı, (2023). *Olaylar bilgi sistemi*, Ankara.
- Jandarma Genel Komutanlığı, (2023). Asayiş suçları. <https://www.jandarma.gov.tr/asayis-suclari> (Erişim Tarihi: 03.01. 2024).
- Jandl, M. (2004). The estimation of illegal migration in Europe. *Studi Emigrazione/Migration Studies*, XLI(153): 141–155.
- Jehoel-Gijsbers, G., & Vrooman, C. (2007). *Explaining social exclusion: A theoretical model tested in the Netherlands*. The Netherlands Institute for Social Research/scp, The Hague.
- Johnston, H., Larana, E., & Gusfield, J. R. (1999). *Kimlikler, şikâyetler ve yeni sosyal hareketler*. (Ed.: Kenan Çayır,) Yeni sosyal hareketler ve teorik açılımlar, (s. 131-161), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

- Jones, M. (2007). Policy paradox: implications of U.S. drug control policy for Jamaica. In J. Freilich & G. Newman (Eds.), *Crime and immigration* (pp. 53–70). Burlington: Ashgate.
- Jones, S. V. (2015). Ending Bacha-Bazi: Boy sex slavery and the responsibility to protect doctrine. *Ind. Int'l. & Comp. L. Rev*, 25(1), 63-78.
- Kaizen, J., & Nonneman, W. (2007). *Irregular migration in Belgium and organized crime: An overview*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Kandemir, O. (2011). Lewis modeli ve gelişmekte olan ülkeler: Türkiye için bir değerlendirme. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1) 1-18.
- Kap, D. (2014). Suriyeli mülteciler: Türkiye'nin müstakbel vatandaşları. *Akademik Perspektif*, Aralık 2014. 30-35. <http://akademikperspektif.com/2015/01/19/suriyeli-multecilerturkiyenin-mustakbel-vatandaslari/> (Erişim Tarihi: 13.07.2023).
- Kaptan, S. (1998). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. 11. Baskı. Ankara: Tekışık Web Ofset.
- Karan, O. ve Diker, P. (2021). Suriyeli mültecilerin karşılaştıkları sosyal dışlanma ve geliştirdikleri direniş taktikleri: Ankara örneği. *Ankara Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 281-321.
- Karaca, S. ve Doğan, U. (2014). *Suriyeli göçmenlerin sorunları çalıştay sonuç raporu*. Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme ve Uygulama Araştırma Merkezi, Mersin.
- Karasu, M.A. (2008). Türkiye'de kentleşme dinamiklerinin suça etkisi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 57(4), 255-281.
- Karasu, M. A. (2018). Suç korkusu, göç ve Suriyeli sığınmacılar: Şanlıurfa örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1(3), 332-347.

- Karasu, M. (2018). Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların kentlerde neden oldukları güvenlik riskleri. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 36(2), 51-74.
- Karataş, K. (2003). Batı Avrupa’da yaşayan göçmen Türk Ailelerinin uyum ve bütünleşme sorunları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(1), 25-40.
- Kardell, J., & Carlsson, K. M. (2009). Recorded crime among immigrants and children of immigrants in the Nordic Countries. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab*, 96(1), 237-261.
- Kargın, V. (2016). *Anomi ve gerilim teorileri, kriminoloji: Suç teorileri ve uygulamalar*. içinde (Ed.). Muş, E., Ankara: Karınca Yayınları.
- Kartal, B. ve Başcı, E. (2014). Türkiye’ye yönelik mülteci ve sığınmacı hareketleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 275-299.
- Kaşka, S. (2009). Land of diverse migrations: Challenges of emigration and immigration in Turkey, *The new international migration and migrant women in Turkey: The case of Moldovan domestic workers* içinde, İçduygu A ve Kirişçi K (der), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Katırcıgil, E. B. (2017). Cesare Beccaria’nın suç ve ceza felsefesi. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12(1), 155-179.
- Kaya, İ. ve Eren, E. Y. (2014). *Türkiye’deki Suriyelilerin hukuki durumu arada kalanların hakları ve yükümlülükleri*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Yayınları.
- Kayaoğlu, A. (2021). Do refugees cause crime? *The Economic Research Forum (ERF)*, Working Paper No. 1470.
- Kayma, D. ve Gökler, R. (2020). The effects of personality traits and family characteristics of adolescents on juvenile delinquency. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(72), 4762-4772.

- Kaypak Ş. ve Binay, M. (2016). Suriye savaşı nedeniyle yaşanan göçün ekonomik ve sosyo-kültürel etkileri: Batman örneği. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(1), 84-110.
- Keleş, R. (1998). *Kentbilim terimleri sözlüğü*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Kelling, G., & Wilson, J. Q. (1982). Broken windows. *Atlantic Monthly*, 249(3), 29-38.
- Kelling, G. L., & Coles, C. M. (1997). *Fixing broken windows: Restoring order and reducing crime in our communities*. New York: Free Press.
- Kern, S. (2017). Germany: Migrant crime spiked in 2016. *Gatestone Institute International Policy Council*, <https://www.gatestoneinstitute.org/10304/germany-migrants-crime>. (Erişim tarihi: 07.08.2023).
- Kılıç, T. (2005). *Temel insan hakkı olarak iltica*. 8-11 Aralık Uluslararası Göç Sempozyumu Bildiriler. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Yayınları, No: 6, 173-191.
- Kızılçelik, S. (1994). *Sosyoloji teorileri 2*. Konya: Yunus Emre Yayıncılık (2. Baskı)
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim düzeyi ve suç: Suç-okul ilişkisi üzerine sosyolojik bir araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 291-319.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik suç kuramlarının suç olgusunu açıklama potansiyelleri üzerine bir değerlendirme. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 149-174.
- Kızmaz Z. ve Bilgin R. (2010). Sokakta yaşayan/çalışan çocuklar ve suç: Diyarbakır örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 269-311.
- Kızmaz, Z. ve Döner, H. (2017). *Mülteciler ile yerleşik halk arasında olası çatışma dinamikleri üzerine sosyolojik bir yaklaşım: Hatay örneği*. A. Yatkın (Ed.) 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Elazığ.
- Kızmaz, Z. (2018). Göç ve suç arasında bir ilişki var mı? Bütüncül bir bakış. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 562-599.

- King, R., & Lulle, A. (2016). *Research on migration: Facing realities and maximising opportunities*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Kirişçi, K. (2014). Misafirliğin ötesine geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" sınavı. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Enstitüsü Raporu*, Ankara: Karınca Ajans Yayıncılık.
- Koç, M. ve Ekmekçi Türk, Z. (2020). *Kayıt dışılık, istihdam, işsizlik ve kaynakların dağılımı bağlamında geçici koruma altındaki Suriyelilerin ekonomik etkilerine dair*. <https://21yyte.org/tr/merkezler/islevsel-arastirma-merkezleri/kayit-disilik-i-stihdam-i-ssizlik-ve-kaynaklarin-dagilimi-baglaminda-gecici-koruma-altindaki-suriyelilerin-ekonomik-etkilerine-dair>, (Erişim Tarihi: 19 Ekim 2023).
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye'de göç olgusu, göç edenlerin kentlere olan etkileri ve çözüm önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3(3), 163-184.
- Koçan, A. ve Kırlioğlu, M. (2020). Suriyeliler ve sosyal uyum: Scudder'in çerçevesinden bir değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1855-1885.
- Koçanlı, M. ve Oğur, E. (2022). *Covid 19 küresel salgının aile içi ve kadına yönelik şiddet suçu üzerine etkilerinin değerlendirilmesi*. (s.382-409). İstanbul: Tasam Yayınları.
- Kofman, E., Phizacklea, A., Raghuram, P. & Sales, R. (2000). *Gender and international migration in Europe: Employment, welfare and politics*. London: Routledge.
- Kongar, E. (2004). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, A. ve Kocadaş, B. (2006). *Toplumsal sapma*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- Kornhauser, R. R. (1978). *Social sources of delinquency: An appraisal of analytic models*. Chicago: University Of Chicago Press.
- Koser, K. (2007). *International migration: A very short introduction*. Oxford: Oxford University Press.

- Koyuncu, A. (2014). *Kentin yeni misafirleri: Suriyeliler Konya örneği*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Körükmez, L. ve Südaş, İ. (2015). *Göçler ülkesi-alkışlar, göçmenler, araştırmacılar*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kubrin, C., & Mioduszewski, M. D. (2018). Theoretical perspectives on the immigration-crime relationship. (p.66-78), *Handbook on immigration and crime*, edited by Anthony Peguero and Holly Miller, Forthcoming, New York: Routledge.
- Kurt, M. ve Çöğgün, M. (2007). *Mülki idare amirleri sınır görev rehberi*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM) Yayınları, No: 9.
- Kusmer, K. (1997). Ghettos real and imagined: A historical comment on loic wacquant three pernicious premises in the study of the American Ghetto. *International Journal of Urban and Regional Research*, 21(2), 56-78.
- Küçük, H. (2019). Kentte göç ve güvenlik ilişkisi üzerine bir değerlendirme: Esenler ilçesi örneği. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, Özel Sayı, 509-522.
- Küçükbaşol, Y. ve Pekdoğan, H. (2019). Türkiye'nin göç yönetim süreci ve jandarmanın dönüşümü. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 18(2), 887-903.
- Küçükdoğan, S. (2023). Suriyelilerin sosyo-demografik özellikleri ile suça karışma oranları arasındaki ilişkinin incelenmesi: Burdur ili örneği. *Mehmet Akif Ersoy İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 1501-1523.
- Lauterpacht, S. E., & Bethlehem, D. (2003). The scope and content of the principle of non-refoulement: Opinion, içinde Ed. Erika Feller, Volker Türk ve Frances Nicholson, *Refugee protection in international law*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Lee, E. S. (1969). *A theory of migration*. J.A. Jackson (der.) Great Britain: Cambridge University Press.

- Leerkes, A., Martinez, R., & Groeneveld, P. (2019). Minority paradoxes: Ethnic differences in self-reported offending and official crime statistics. *The British Journal of Criminology*, 59(1), 166-187.
- Lévi-Strauss, C. (2012). *Modern dünyanın sorunları karşısında antropoloji*. (Çev: A.Terzi) İstanbul: Metis Yayınları.
- Light, M. T., & Miller, T. Y. (2018). Does undocumented immigration increase violent crime? *Criminology*, 56(2), 370-401.
- Lilly, J. R., Cullen, F. T., & Ball, R. A. (1995). *Criminological theory: Context and consequences*. London: Sage.
- Liu, E., & Polson, E. (2016). The colors of fear: A multilevel analysis of fear of crime across Houston area neighborhoods. *Journal of Ethnicity in Criminal Justice*, 14(4), 307-326.
- Lombroso, C. (1895). Les biafaits du crime. *Nouvelle Revue*, 95, 86-92.
- Lowenkamp, C. T., Cullen, F. T., & Pratt, T. C. (2003). Replicating Sampson and Groves's test of social disorganization theory: Revisiting a criminological classic, *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40(4), 351-373.
- Lyytinen, E. & Kullenberg, J. (2013). *Urban refugee research and socialcapital. A roundtable report and literature review*. Geneva: IRC and WRC.
- McClain, P. D. (2001). Urban crime in the USA and Western Europe: A comparison handbook of urban Studies. (p. 220-240). Paddison, R. (Editör), London: Sage Publications.
- MacDonald, J., & R. J. (2012). The world in a city: Immigration and a America's changing social fabric. *ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 641(1), 6-15.
- Machin, S., & Vernoit, J. (2011). *Changing school autonomy: Academy schools and their introduction to England's Education*. London: Centre for the Economics of Education.

- Machin, S., Marie, O. & Vujić, S. (2011). The crime reducing effect of education. *The Economic Journal*, 121(552), 463-484.
- Mandacı, N. ve Özerim, G. (2013). Uluslararası göçlerin bir güvenlik konusuna dönüşümü: Avrupa’da radikal sağ partiler ve göçün güvenlikleştirilmesi. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10(39), 105-130.
- Mannheim, H. (1965). *Comparative criminology*. London: Routledge and Kegan Paul Ltd.
- Mangalam, J. J. (1968). *Human migration: A guide to migration literature in English 1955-1962*. Lexington: The University of Kentucky Press.
- Mariani, F. (2010). Migration and crime. *Preliminary Draft*, (1-22). http://conference.iza.org/conference_files/LeIlli2010/mariani_f2907.pdf
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. Çev.: Osman Akınhay, Derya Kömürcü, Ankara: Bilim-Sanat Yayınları.
- Martikainen, T. (2010). Democracy and human rights in multicultural societies edited by Matthias Koenig and Paul de Guchteneire. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 49(2), 381–383.
- Martinez, R., & Matthew, L. (2000). *On immigration and crime, the nature of crime: Continuity and change*. Washington: ABD Adalet Bakanlığı.
- Martinez, R., Jr., & Lee, M. T. (2000). On immigration and crime. In G. LaFree (ed.), *The nature of crime: Continuity and change, criminal justice 2000*, (pp. 485-524). Washington DC: National Institute of Justice.
- Martinez, R., Jr., & Valenzuela, A. (2006). *Coming to America: Immigration, ethnicity and crime*. New York: New York University Press.
- Martinez, R. Jr., & Stowell, J. (2012). Extending immigration and crime studies: National implications and local settings. *ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 641(1), 174-191.

- Massey, D. S., & Zenteno, R. M. (1999). The dynamics of mass migration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 96(9), 5328–5335.
- Matza, D. (2010). *Becoming deviant*. Londra: Transaction.
- Mayda, A. M. (2006). Who is against immigration? A cross-country investigation of individual attitudes toward immigrants. *The Review of Economics and Statistics*, 88(3), 510-530.
- Mears, D. P. (2001). The immigration-crime nexus: Toward an analytic framework for assessing and guiding theory, research, and policy. *Sociological Perspectives*, 44(1), 1-19.
- Melossi, D. (2016). In a peaceful life migration and the crime of modernity in Europe/Italy. *Punishment & Society*, 5(4), 371-397.
- Memiş, H. (2015). İç savaş nedeniyle Kilis'te yaşayan Suriyelilerin oluşturduğu sosyo-ekonomik algılar üzerine bir araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(52), 100-114.
- Memişoğlu, F. (2019). Uluslararası ilişkiler ve uluslararası göç bağlamında insan ticareti. *Güvenlik Stratejileri*, 15(30), 239-287.
- Messner, S. F., & Rosenfeld, R. (1997). Political restraint of the market and levels of criminal homicide: A cross-national application of institutional anomie theory. *Social Forces*, 75(4), 1393-1416.
- Migration Integration Policy Index, (2020). *The Data*. (<https://www.mipex.eu/turkey>). (Erişim Tarihi: 11.11.2023).
- Miller, W. B. (1958). Lower class culture as a generating milieu of gang delinquency. *Journal of Social Issues*, 14(3), 5-19.
- Mixed Migration Centre, (2020). *The Mixed Migration Centre in 2020*. https://mixedmigration.org/wpcontent/uploads/2021/01/157_annual_catalogue_2020.pdf (Erişim Tarihi: 16.09.2023).

- Mondloch, C. (2013). Bacha Bazi: An Afghan tragedy. *Foreign Policy Magazine*. (Erişim Tarihi: 05.09.2023).
- Morenoff, J. D., & Astor, A. (2006). Immigrant assimilation and crime: Generational differences in youth violence in Chicago. In R. Martinez & A. Valenzuela (Eds.), *Immigration and crime: Race, ethnicity, and violence*, (36-63), New York: New York University Press.
- Moyer, I. (2001). *Criminological theories: Traditional and nontraditional voices and themes*. London: Sage.
- Mutluer, M. (2003). *Uluslararası göçler ve Türkiye*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Mülteciler Derneği, (2023). Türkiye’deki Suriyeli sayısı. <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi> (Erişim Tarihi: 02.03.2024).
- Nallu, P. (2018). Paying the price for Afghanistan’s endless war. *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2018/06/27/children-are-paying-the-price-for-afghanistans-endless-war/> (Erişim Tarihi: 05.09.2023).
- Najibullah, L. (2021). Former Afghan officials announce government in exile. Khaama Press. <https://www.khaama.com/former-afghan-officials-announce-government-in-exile-56657567/> (Erişim Tarihi: 12.10.2023).
- Nana, K. (2003). Unintended effects of security measures in residential environments. *Proceedings of EDRA 34 People Shaping Places Shaping People Conference*, Minneapolis Minnesota, 2003, 105-111.
- Nas, F. (2021). Uluslararası göçler ve yol açtığı güvenlik sorunları. *Sosyologca*, 22(1), 76-85.
- Navruz, M. ve Çukurçayır, M. A. (2015). Factors affecting changes in perceptions of Turkish people towards Syrian refugees. *International Journal of Social Sciences*, 4(4), 75-85.
- National Crime Prevention Council -NCPC- (2000). Program Ideas, www.ncpc.org/program.htm. (Erişim Tarihi: 08.04. 2024).

- Neuman, W. L. (2006). *Toplumsal araştırma yöntemleri: Nitel ve nicel yaklaşımlar*. (Çev. S. Özge). İstanbul: Yayın Odası Yayınları.
- Nietzel, M. T. (1979). *Crime and its modification*. New York: Pergamon Press.
- Nistad, A. (2014). *Welfare against crime*. (Master's thesis in Political Science), Norwegian University of Science and Technology.
- Nunziata, L. (2015). Immigration and crime: Evidence from victimization data. *Journal of Population Economics*, 28(3), 697-736.
- Nurdoğan, A. K., Dur, A. İ. B. ve Öztürk, M. (2017). Türkiye'nin mülteci sorunu ve Suriye krizinin mülteci sorununa etkileri. *İş ve Hayat*, 2(4), 217-238.
- O'Connell, P. E. (2002). *Using performance data for accountability: The New York City Police Department's CompStat model of police management*. Managing for Result Series, Arlington: Price Water House Coopers Press.
- Ok, G. ve Gülerce, H. (2021). Türkiye’de göç ve uyum çalışmaları: Sosyal girişimcilik yoluyla sosyal dahil etme projesi örneği, içinde Ed. Mehmet Karakaş ve Demet Çak, *Göç ve etkileri: Güvenlik, toplum, kadın, çocuk, ekonomi, dış politika*, Ankara: Pegem Akademi.
- Oktik, N. (2013). Sosyal sapma ve suçun sosyolojisine kuramsal yaklaşımlar. G. Önköl ve Ö. Sarı (Ed.), *Suçun sosyolojisi cezanın felsefesi* (1. baskı) içinde (s.3-44). Ankara: Nobel Yayın.
- Olçay, S., Kıyak, Ü. E. ve Toper Korkmaz, Ö. (2022). Is social story an evidence-based practice? A meta-analysis and comprehensive descriptive analysis study. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 23(2), 431-458.
- Orhan, O. ve Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri*. Ankara: ORSAM Yayını, Rapor No: 195.
- Ousey, G. C., & Kubrin, C. E. (2009). Exploring the connection between immigration and violent crime rates in U.S. cities 1980–2000. *Social Problems*, 56(3), 447-473.

- Ousey, G., Kubrin, C., & Charis, E. (2017). Immigration and crime: Assessing a contentious issue. *Annual Review of Criminology*, 1(1), 1-22.
- Öğün, A. (1996). *Türkiye’de adam öldürme suçunda etkili olan bazı sosyo-kültürel faktörlere ilişkin uygulamaları bir çalışma*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öter, A. (2005). *Çocuk suçluluğun toplumsal nedenleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Süleyman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Özcan, Y. Z. (1997). İçgöçün tanımı ve verileri ile ilgili bazı sorunlar. *Türkiye’de İç Göç, Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri Konferansı*. Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997, (79-81), İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.
- Özcan, M. (2005). *Avrupa Birliği sığınma hukuku-ortak bir sığınma hukukunun ortaya çıkışı*. Ankara: USAK Yayınları.
- Özdemir, Ç. (2016). *Sivas ilinde öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin okul iklimine etkisine ilişkin görüşlerin incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Özekmekçi, M. (2010). Tehdit sınırını geçemeyen göçmen. *Hayat Sağlık Dergisi*, 2, 44-48.
- Özkalp, E. (1995). *Sosyolojiye giriş*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özkan, Ş. (1998). *Türkiye’de yetişkin suçluluğu üzerine cinsiyetler arası bir karşılaştırma* (Yayımlanmamış doktora tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Özkan, I. (2018). *Göç-iltica ve sığınma hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, F. (2018). Mülteci öğrencilere sunulan eğitim-öğretim hizmetinin sosyal bilgiler öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(1), 52-79.
- Papandreou, S. (2009). *Children of immigrants in Central Athens at the turn of the 21st Century: A study of inferiorisation, ethnicised conflict, criminalisation, and*

substance misuse. No: U615964, London School of Economics and Political Science, Doctorate Thesis, London.

Park, R. E., & Burgess, E. W. (1924). *Introduction to the science of sociology*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Park, R. E., Burgess, E.W., & McKenzie, R.D. (1925). *The City*. Chicago, IL: University of Chicago Press.

Pazarlıoğlu, M. V. ve Turgutlu, T. (2007). *Gelir, işsizlik ve suç: Türkiye örneği*. 8. Türkiye Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Peca, K. (2000). *Positivism in education: Philosophical, research and organizational assumption*. U.S. Department of Education. Educational Resources Information Center (ERIC).

Peker, M. (1999). *Türkiye’de iç göçün değişen yapısı: 75. köylerden şehirlere göç*. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. *American Sociological Review*, 23(3), 256-266.

PEW Research Center, (2018). Global Attitudes Survey. <https://www.pewresearch.org/global/2019/03/14/around-the-world-more-say-immigrants-are-a-strength-than-a-burden/> (Erişim Tarihi: 11 Şubat 2024).

Piopiunik, M., & Ruhose, J. (2017). Immigration, regional conditions, and crime: Evidence from an allocation in Germany. *Economic European Review*, 92(c), 258-282.

Poloma, M. M. (1993). *Çağdaş sosyoloji kuramları*. Çev. H. Erbaş, Ankara: Gündoğan Yayınları.

Prey, E. & Spears, K. (2021). *What about the boys: A gendered analysis of the U.S. withdrawal and Bacha Bazi in Afghanistan*. Newlines Institute. <https://newlinesinstitute.org/afghanistan/what-about-the-boys-a-gendered->

analysis-of-the-u-s-withdrawal-and-bacha-bazi-in-afghanistan/. (Erişim Tarihi: 12.10.2023).

Qobil, R. (08 September, 2019). The sexually abused dancing boys of Afghanistan. BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-11217772> (Erişim Tarihi: 12.10.2023).

Qian, Z. (2014). The divergent paths of american families. Ed. Logan, J., *Diversity and disparities America enters a new century*, (p.237-269), New York: Russel Sage Foundation.

Radelet, L. (1977). The police and the community. California: Glencoe Press.

Rattner, A. (2007). Crime and Russian immigration: Socialization or importation? The Israeli case. In J. Freilich & G. Newman (Eds.), *Crime and immigration*. (pp. 165–178). Burlington: Ashgate.

Reid, L. W., Weiss, H. E., Adelman, R. M., & Jaret, C. (2005). The immigration-crime relationship: Evidence across US metropolitan areas. *Sociology Science Resources*, 34(4), 757-780.

Resmî Gazete, (2003). 25014 sayılı karar.

Resmî Gazete, (2016). 15.01.2016 tarih ve 29594 Sayılı Resmî Gazetede Yayımlanarak Yürürlüğe Giren 2016/8375 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ekindeki Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik.

Ring, J., & Svensson, R. (2007). Social class and criminality among young people: A study considering the effects of school achievement as a mediating factor on the basis of Swedish Register and Self-Report Data. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 8(2), 210-233.

Roestenburg, W. (2013). A social work practice perspective on migration. *Social Work/Maatskaplike*, 49(1), 1-21.

- Rocque, M., Posick, C., & Hoyle, J. (2016). Age and crime. In Jennings W. G. (ed) *The encyclopedia of crime and punishment*, first edition, New Jersey: John Wiley & Sons.
- Rondeau, M. B., Brantingham, P. L., & Brantingham, P. (2005). *Crime analysis for design professionals: Architects, landscape architects, urban designers and planners*. Proceedings of EDRA 36, (85-122), Design for Diversity Conference, Vancouver.
- Rumbaut, R. G. (2005). The melting and the pot: Assimilation and variety in American life. In P. Kivisto (Ed.) *Incorporating diversity: Rethinking assimilation in a multicultural age*, (154-173). Boulder, CO: Paradigm Publishers.
- Rumbaut, R. G., & Ewing, W. A. (2007). *The myth of immigrant criminality and the paradox of assimilation: Incarceration rates among native and foreign-born men*. Washington DC: Immigration Policy Center, American Immigration Law Foundation.
- Saggar, S., Somerville, W., Ford, R. & Sobolewska, M. (2012). *The impacts of migration on social cohesion and integration: Final report*. Migration Advisory Committee.
- Sağıroğlu, A. Z., Yılmaz, İ. H., Ünsal, R., Taşar, D., Kuru, E., Ekici, M., Çıngı, M. ve Çakmak, Ö. (2019). *Türkiye’de Suriyelilere yönelik toplumsal mesafe*. Rapor Serisi-10, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları.
- Salmaşur, Y. E. ve Şahin, B. E. (2020). Suriye iç savaşı sonrası yaşanan göç hareketliliğinin Türkiye demografik yapısına yansımaları. *IJAR*, Özel Sayı, 85-103.
- Salt, J. (2000). Trafficking and human smuggling: A European perspective. *International Migration*, 38(1), 31-56.
- Sampson, R. J. (1986). Neighborhood family structure and the risk of criminal victimization. içinde Byrne, J., Sampson, R. (25-46), *The social ecology of crime*, New York: Springer-Verlag.

- Sampson, R. J., & Groves, B. W. (1989). Community structure and crime : Testing social-disorganization theory. *The American Journal of Sociology*, 94(4), 774-802.
- Sampson, R. (2006). Open doors don't invite criminals. The New York Times. Rethinking crime and immigration. *Contexts*, 7(1), 28- 33.
- Samuel, T. J., & Faustino-Santos, R. (1991). Canadian immigrants and criminality. *International Migration*, 29(1), 51-76.
- Sapancalı, F. (2005). Avrupa Birliği'nde sosyal dışlanma sorunu ve mücadele yöntemleri. *Çalışma ve Toplum*, 3(6), 51-106.
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. ve Çatalbaş, G. (2016). İlkokullarda yabancı uyruklu öğrencilerle karşılaşılan sorunlar. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 208-229.
- Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Göç, kültürleşme ve uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 10(3), 302-323.
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası göç olgusu ve yol açtığı etkiler: Suriye göçü örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18(31), 1-13.
- Schäfers, B. (2003). Wanderung. Grundbegriffe der Soziologie içinde, (ed.) Bernhard Schäfers, Opladen: Leske+Budrich.
- Schwind, H. D. (1998). *Kriminologie*. Eine praxisorientiert Einführung mit Beispielen, 9. Auflage, Heidelberg: Müller GmbH.
- Sellin, T. (1931). The basis of a crime index. *Journal of Criminal Law and Criminology*, 22, 335-356.
- Sellin, T. (1938). Culture conflict and crime. *American Journal of Sociology*, 44(1), 97-103.

- Sever, M., Demir, O. Ö. ve Kahya, Y. (2012). *Türkiye’de insan ticareti mağduru tespit süreçlerinin değerlendirilmesi*. Ankara: Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi (UTSAM) Yayınları.
- Sezal, İ. (2003). *Sosyolojiye giriş*. Ankara: Martı Yayınları.
- Shaw, C. R., Zorbaugh, F. M., McKay, H. D., & Cottrell, L. S. (1929). *Delinquency areas*. Chicago IL: University of Chicago Press.
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1942). *Juvenile delinquency and urban areas*. Chicago, IL, US: University of Chicago Press.
- Shaw, C. R., & McKay, H.D. (1970). Cultural transmission. M. E. Wolfgang L. Asvitz ve N. Johnston (Ed) *The Sociology of crime and delinquency*. New York: John Willey & Sons. Inc.
- Shaw, C. R., & McKay, H. D. (1972). *Juvenile delinquency and urban areas*. Third Edition, Chicago: University Of Chicago Press.
- Sheley, J. F. (1991). *Criminology*. California: Wadsworth Publishing Company.
- Shoemaker, D. (1990). *Theories of delinquency: An examination of explanations of delinquency behaviors*. New York: Oxford University Press.
- Sides, J., & Citrin, J. (2007). European opinion about immigration: The role of identities, interests and information. *British Journal of Political Science*, 37(3), 477-504.
- Siegel, L. J. (1989). *Criminology*. St.Paul: West Pub. Company.
- Siegel, D., & Bovenkerk, F. (2007). Crime and manipulation of identity among Russian-speaking immigrants in the Netherlands. In J. Freilich & G. Newman (Eds.), *Crime and immigration*, (pp. 251–272). Burlington: Ashgate.
- Siegel, L., & Welsh, B. (2009). *Social structure, process, culture and delinquency*. Juvenile delinquency: Theory, practice and law, USA: Wadsworth Cengage Learning.
- Siegel, L. J. (2011). *Criminology-the core*. USA: Wadsworth Cengage Learning.

- Sinha, V. N., & Ataulah, M. D. (1987). *Migration: An interdisciplinary approach*. Delhi: Seema Publications.
- Sirkeci, I., Eroğlu Utku, D. ve Yüceşahin, M. M. (2019). Göç çatışma modelinin katılım, kalkınma ve kitle açıkları üzerinden bir değerlendirmesi. *Journal of Economy Culture and Society*, 59(1), 157-184.
- Siverekli, E. ve Ertuğrul, H. G. (2016). Misafirlikten diasporaya doğru: Suriyeli sığınmacıların vergi algısı üzerindeki etkisine yönelik bir inceleme. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(27), 491-518.
- Skardhamar, T., Aaltonen, M., & Lehti, M. (2014). Immigrant crime in Norway and Finland. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 15(2), 107-127.
- Skyes, G., & Matza, D. (1957). The techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American Sociological Review*, 22(6), 664-670.
- Slattery, M. (2008). *Sosyolojide temel fikirler*. (Yayına Haz., Ü.Tatlıcan-G.Demiriz). Bursa: Sentez Yayıncılık.
- Snell, C. (2001). *Neighborhood structure, crime, and fear of crime: Testing Bursik and Grasmick's Neighborhood Control Theory*. NY: LFB.
- Sokullu-Akıncı, F. (2011). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta.
- Solbak, K. S. (2017). *Do larger immigrant populations increase homicide rates? A Global Study, 1995-2014*. (Master thesis), Norway Technology and Science University, (NTNU), Norway.
- Solivetti, L. M. (2010b). *Immigration, social integration and crime: A crossnational approach*. 1. bs, Oxon: Routledge-Cavendish.
- Soyaslan, D. (2003). *Kriminoloji*. Ankara: Yetkin Yayınları.

- Stansfield, R. (2016). Reevaluating the effect of recent immigration on crime: Estimating the impact of change in discrete migration flows to the United Kingdom following EU accession. *Crime & Delinquency*, 62(2), 1426-1447.
- Steffensmeier, D., and Allan, E. (1996). Gender and crime: Toward a gendered theory of female offending. *Annual Review of Sociology*, 22, Annual Review, 459-487.
- Stollard, P. (1991). *Crime prevention through housing design*. U.K.: Spon Pres.
- Stowell, J. I., & Martinez, J. R. (2007). Displaced, dispossessed, or lawless? Examining the link between ethnicity, immigration, and violence, *Aggression and Violent Behavior*, 12(5), 564-581.
- Suter, B. (2012). Social networks in transit: Experiences of Nigerian migrants in İstanbul, *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 10(2), 204-222.
- Sümer, O. (2006). *Sosyal değişme ve suç*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Şentürk, Ü. (1999). *Göç ve Kentleşme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(3), 1116-1134.
- Tarricone, I., Atti, A. R., Salvoriti, F., Braca, M., & Ferrari, S. (2009). Psychotic symptoms and general health in socially disadvantaged migrant community in Bologna. *International Journal of Social Psychiatry*, 55(3), 203-213.
- Taş, D. ve Tekkanat, S. S. (2018). Yerel halk ve Suriyeli sığınmacılar arasında bir kent: Elazığ örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(4), 77-90.
- Taş, H. Y. ve Özcan, S. (2018). Suriyeli göçmen sorunlarının, sosyal politikalar bağlamında analizi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(7), 36-54.

- Taşcı, M. ve Erçakar, M. (2016). Prebisch-Singer tezinin dış ticaret hadleri aracılığıyla Türkiye için test edilmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 232-249.
- Taştan, C., Haklı, S. Z. ve Osmanoğlu, E. (2017). *Suriyeli sığınmacılara dair tehdit algısı: önyargılar ve gerçekler*. Polis Akademisi Başkanlığı. Ankara: Göç ve Sınır Güvenliği Araştırmaları Merkezi (GÖÇMER) Yay.
- Teevan, J. J., & Hewitt, W. E. (1998). *Introduction to sociology*. Ontario: Prentice Hall Allyn and Bacon Canada Scarborough.
- Tekeli, İ. (1975). Göç teorileri ve politikaları arasındaki ilişkiler. *ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 1(1), 153-176.
- Tekeli, İ. (2015). *Kent, kentli hakları, kentleşme ve kentsel dönüşüm*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tepealtı, F. (2019). Avrupa Birliği'ne yönelik Türkiye geçişli (Transit) göç hareketleri ve Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 24(41), 125-140.
- Tepecik, F. (2023). Türk ceza adalet sistemi ve suç: Panel veri analizi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(1), 90-106.
- Terranova, C., Zenb, M., Maguolaa, N., Cirilloa, T., & Montisci, M. (2018). Underage victims and perpetrators of murder in Italy: 2007-2015. *Journal of Forensic Leg Med*, 59, 39-44. doi: 10.1016/j.jflm.2018.08.002.
- Thomas, P. M. (2011). Theoretical articulation on immigration and crime. *Homicide Studies*, 15(4), 382-403.
- Tiedemann, P. (2012). Subsidiary protection and the function of article 15(c) of the qualification directive. *Refugee Survey Quarterly*, 31(1), 123-138.
- Tolan, B. (1981). *Çağdaş toplumun bunalımı*. Ankara: Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akadem Yayınları.
- Tolan, B. (1996). *Toplum bilimlerine giriş*. Ankara: Savaş Yayınları.

- Tonry, M. H. (1997). *Ethnicity, crime, and immigration: Comprative and cross-national perspectives*. Chicago IL: Chicago University Press.
- Topalakçı, M. S. (2019). *Suriye'den sığınmacılara yönelik kent güvenliğine ait risk algılarının incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Toros, A. (2008). *Sorunlu bölgelerde göç*. Ankara: Global Strateji Enstitüsü.
- Touraine, A. (2000). *Can we live together? Equality and difference*. Cambridge: Polity Press.
- Tozar, Z. (2001). Çağın terör olayının ardından... Suç beyinde mi? *Bilim Teknik*, 48-53. <https://bilimteknik.tubitak.gov.tr/node/53170>.
- Transatlantic Trends, (2013). *Transatlantik eğilimler temel bulgular 2013*. <http://trends.gmfus.org/files/2013/09/TT2013-Key-Findings-Report inTurkish.pdf>, (Erişim Tarihi: 11.11.2023).
- Treibel, A. (1999). *Migration in modernen Gesellschaften: Soziale folgen von einwanderung, gastarbeit und flucht*. Weinheim/München: Juventa Verlag.
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2). 29-63.
- Tunç, M. S. (2018). *Afganlar neden göçüyor?* 19 Ocak 2021 tarihinde En Politik: <https://www.enpolitik.com/guncel/afganlar-neden-gocuyor-h161673.html> (Erişim Tarihi: 16.09.2023).
- Tuzcu, A. ve Bademli, K. (2014). Göçün psikososyal boyutu. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), 56-66.
- Tümtaş, S. ve Ergun, C. (2016). Göçün toplumsal ve mekânsal yapı üzerindeki etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1347-1359.

Türkkan, B. (2019). *Uluslararası göç olgusu: Suriyeli göçmenlerin Türkiye'deki ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Nevşehir.

Türk Ceza Kanunu, (2005). 25611 Sayılı ve 5237 Numaralı Kanun.

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), (2014). *Türkiye'deki Suriyeli kadınlar*. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari> (Erişim tarihi: 17.07.2023).

Türkiye Cumhuriyeti, Başbakanlık, Resmî Gazete, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, (2013). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/04/20130411-2.htm> (Erişim tarihi: 07.07.2023).

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (2015). *Türkiye'nin düzensiz göçle mücadelesi*. <http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi> (Erişim tarihi: 17.07.2023).

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı, Göç İdaresi Başkanlığı, (2016). *2016 yılı göç raporu*. https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf (Erişim tarihi: 24.07.2023).

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2020). *Ulusal mevzuat*. <https://www.goc.gov.tr/ulusal-mevzuat> (Erişim Tarihi: 26.07.2023).

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2020). *İstatistikler*. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (Erişim Tarihi: 23.09.2023).

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2023). *Kavramlar*. <https://www.goc.gov.tr/sartli-multeci> (Erişim Tarihi: 26.07. 2023).

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2023). *İstatistikler*. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (Erişim Tarihi: 27.07.2023).

Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2023). *Başkanlık*. <https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri> (Erişim Tarihi: 28.07.2023).

- Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2023). *Teşkilatlanma*. <https://www.goc.gov.tr/uyum-ve-iletisim-genel-mudurlugu> (Erişim Tarihi: 02.11.2023).
- Türkiye Cumhuriyeti, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, (2024). *İstatistikler*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim Tarihi: 02.03.2024).
- Türk Dil Kurumu (TDK), (2023). *Türk Dil Kurumu sözlükleri*, <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 03.07.2023).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2022). *Nüfus ve konut sayımı, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Population-and-Housing-Census-2021-45866> (Erişim Tarihi: 13.01.2024).
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), (2022). *Uluslararası göç istatistikleri, 2022*. <https://data.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Göç-İstatistikleri-2022-49457> (Erişim Tarihi: 28.02.2024).
- Türüt, F. (2015). *Suriyeli göçmenlerin toplumsal yapı üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Karabük.
- Uçar İlboğa, E. (2009). Almanya’da Türk kökenli gençler ve şiddet sorunu. *Erciyes İletişim*, 1(2), 164-184.
- Uluğtekin, S. (1991). *Hükümlü çocuk ve yeniden toplumsallaşma*. Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Uluslararası Çalışma Örgütü, (2017). *Türk işgücü piyasasındaki Suriyeliler*. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---iloankara/documents/genericdocument/wcms_738618.pdf (Erişim Tarihi: 16 Ekim 2023).
- UNCHR-Türkiye. (2014). *Suriyelilere yönelik kilit bilgiler*. <https://help.unhcr.org/turkiye/tr/information-for-syrians/education/> (Erişim Tarihi: 23.09.2023).

- UNCHR-Türkiye. (2018). *Operational update-2018 highlights*.
<https://data.unhcr.org/en/documents/details/68053> (Erişim Tarihi: 16.09.2023).
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), (2018). *Human trafficking*.
<https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html> (Erişim Tarihi: 07.05.2023).
- United Nations-Department of Economic and Social Affairs (DESA), (2019b). *International migration 2019*.
<https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications>
(Erişim Tarihi: 01.07.2023).
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division (DESA), (2020). *International migration 2020 highlights*. (ST/ESA/SER.A/452).
- United Nation Department of Economic and Social Affairs, (2020). *World population policies 2019, International migration policies and programmes*.
https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/policy/World_Population_Policies_2019.pdf (Erişim Tarihi: 14.07.2023).
- Ümit, C. (2001). Mülteci hukukuna genel bakış ve iltica-sığınma konularında Türkiye'deki uygulama. *Adalet Dergisi*, 92(8), 35-52.
- Üner, S. (1972). *Nüfus bilim sözlüğü*. Ankara: Mars Ticaret ve Sanayi A.Ş. Matbaası.
- Van der Erf, R., Jandl, M., & Reeger, U. (2005). *International migration: Concepts and measurement*. Heinz Fassmann, Josef Kohlbacher, Ursula Reeger, Wiebke Sievers (Ed.), *International migration and its regulation* (s.3-17).
<https://orbi.uliege.be/bitstream/2268/189920/1/SAO%20IMISCOE%20report2005.pdf> (Erişim Tarihi: 03.07.2023)
- Vasiljevic, Z., Svensson, R., & Shannon, D. (2019). Immigration and crime: A time-trend analysis of self-reported crime in Sweden (1999-2017). *Nordic Journal of Criminology*, 21(1), 1-10.

- Vito, G. F., Walsh, W. F. & Kunselman, J. (2005). CompStat: The manager's perspective. *International Journal of Police Science and Management*, 7(3), 187-196.
- Vito, G. F., & Holmes, R. M. (2017). *Criminology theory, research and policy*. London: Wadsworth Publishing Company.
- Vurucu, İ. (2015). *Arafta bir kimlik: Türklük*. Konya: Kitapmatik Yayınları.
- Vurucu, İ. (2020). Etno-kültürel farklılıklar ve suç davranışı. *Hak iş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 9(25), 482-507.
- Waldinger, R. (1997). Black/immigrant competition re-assessed: New evidence from Los Angeles. *Socioogy Perspect*, 40(3), 365-386.
- Waldrop, M. M. (1985). Suçlu beyin. *Bilim ve Teknik*, 211, 42-45.
- Walsh, W. F. (2001). CompStat: An analysis of an emerging police managerial paradigm. *An International Journal of Police Strategies & Management*, 24(3), 347-362.
- Wang, F., & Minor, W. W. (2002). Where the jobs are: Employment access and crime patterns in Cleveland. *Annals of the Association of American Geographers*, 92(3), 435-450.
- Wirth, L. (1956). *Urbanism as a way of life, community life and social policy*. Selected papers by Louis Wirth, Ed. Marvick Wirth ve Albert Reiss, (s. 110-132), Chicago: Chicago Üniversitesi Yayını.
- Wolf, D. L. (1997). Family secrets: Transnational struggles among children of Filipino immigrants. *Sociological Perspectives*, 40(3), 457-482.
- Wolfgang, M. E., & Ferracuti, F. (1967). *The subculture of violence: Towards an integrated theory in criminology* (Vol. 16). London: Tavistock Publications.
- Wong, D. (2005). The rumor of trafficking: border controls, illegal migration, and the sovereignty of the nation-state. Ed. Shendel, W. and Abraham, I. *Illicit flows and*

criminal things: States, borders, and the other side of globalizatio, Bloomington: Indiana University Press.

Wortley, S. (2004). Hidden intersections: Research on race, crime and criminal justice in Canada. *Canadian Ethnic Studies Journal*, 35(3), 99-117.

Wortley, S. (2009). Introduction. The immigration-crime connection: Competing theoretical perspectives. *International Migration & Integration*, 10(4), 349-358.

Yağcıoğlu, O. (2007). *Göç sorunu bağlamında Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yalçın, C. (2004). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yamak, N. ve Topbaş, F. (2005). *Suç ve işsizlik arasındaki nedensellik ilişkisi*. 14'üncü İstatistik Araştırma Sempozyumu Bildirileri, 5-6 Mayıs, Ankara.

Yamanlar, Y. (2020). Göç kuramları çerçevesinde İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa'nın göç deneyimi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 19(2), 553-583.

Yardımcıoğlu, F., Beşel, F. ve Savaşan, F. (2017). Uluslararası öğrencilerin sosyo-ekonomik problemleri ve çözüm önerileri (Sakarya Üniversitesi Örneği). *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(1), 203-254.

Yavuz S. (2013). Göç, entegrasyon ve din: Avrupa'da yaşayan Türkler bağlamında bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26), 611-623.

Yavuz, M. A. (2019). *Göç sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yavuzer, H. (1982). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Yavuzer, H. (2015), *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi, Onaltıncı Basım.

Yeager, M. (1996). *Immigrants and criminality: A meta survey*. Ottawa: The Metropolis Project.

- Yıldırım, A. (2004). *Kentleşme ve kentleşme sürecinde göçün suç olgusu üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yıldırım, S. (2018). Göç ve Afganlar: İstikrarlı mülteciler. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 128-159.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E. ve İyem, C. (2017). Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. *Bilgi*, 35, 107-126. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/453989>
- Yılmaz, A. ve Günay Ergün, S. (2006). Türkiye'de şehir asayiş suçları: Dağılışı ve başlıca özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(170), 230-249.
- Yılmaz, K. (2009). Elementary school teachers' view about the critical pedagogy. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 18(1), 139-149.
- Yılmaz, A. (2019). Göç ve kadın: Göçün feminizasyonu ve kadın göçmenlerin durumu. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 383-400.
- Yiğittepe, L. ve Çaykara, Y. H. (2019). Göç ve göçmen kaçakçılığı suçları: Türkiye ve İtalya örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(1), 83-92.
- Yirmibeşoğlu, F. ve Ergun, N. (2005). İstanbul'da 2000-2004 yılları arasında suçun mekânsal dağılımı. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyum, (s.295-307), *Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar*, İstanbul.
- Yirmibeşoğlu, F. ve Ergun, N. (2007). İstanbul'da suçlar, kent ve suç. *Mimarlar Odası Ankara Şubesi Bülteni*, Sayı: 6, 24-30.
- Yücebaş, M. (2015). Gaziantep yerel basınında Suriyeli imgesi: Yeni taşranın yeni suskunları: Suriyeliler. *Birikim Dergisi*, 311, 38-47.
- Yükseker, D. (2008). Yerinden edilme ve sosyal dışlanma: İstanbul ve Diyarbakır'da zorunlu göç mağdurlarının yaşadıkları sorunlar. İçinde: Kurban, D. vd. (der),

Zorunlu göç ile yüzleşmek: Türkiye’de yerinden edilme sonrası vatandaşlığın inşası, TESEV, 148-195.

Zeki, Y. (2006). *Toplum destekli polislikte yurttaş odaklı yönetim anlayışı*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

Zhou, M., & Bankston, C. L. (2006). Delinquency and acculturation in the Twenty-First Century: A decade’s change in a Vietnamese American community. In R. Martinez, Jr. and A. Valenzuela, Jr. (eds.), *Immigration and crime: Race, ethnicity and violence*, (117-139). New York: New York University Press.

Zimmermann, K. F. (2005). *Introduction: What we know about European migration?* Ed.Klaus F. Zimmermann, Oxford: Oxford University.

EKLER

EK-1: ETİK KURULU ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.11.2023-284083

Sayı : E-62310886-020-284083
Konu : Murat Koçanlı'nın Etik Kurul Başvurusu
Hk.

07.11.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 05.10.2023 tarih ve 273943 sayılı yazınız.

Enstitünüz Sosyoloji Ana Bilim Dalı Sosyoloji Doktora Programı öğrencisi Murat Koçanlı'nın, Doç. Dr. Ceyda Kuloğlu'nun danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "Göç ve Suç: Düzensiz Göçmen ve Geçici Koruma Altında Bulunan Bireylerin Suçluluğunu Anlamak" başlıklı doktora tezi için yapılacak araştırma değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

Prof. Dr. Mehmet Abdülkadir VAROĞLU
Kurul Başkanı

Ek: Değerlendirme Formu

Sayı : 17162298.600-233
Konu : Tez Çalışması

23 Ekim 2023

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı Sosyoloji Doktora Programı öğrencisi Murat Koçanlı'nın, Doç. Dr. Ceyda Kuloğlu'nun danışmanlığında hazırlamakta olduğu, "Göç ve Suç: Düzensiz Göçmen ve Geçici Koruma Altında Bulunan Bireylerin Suçluluğunu Anlamak" başlıklı doktora tezi değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir. Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M. Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Gözen Güner Aktaş	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Filiz Kalelioğlu	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Hidayet Hale Künuçen	Olumlu/ ~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/Olumsuz	